ACCADEMIA DI MEDICINA DI TORINO

RUDIMENTA
PYRETOLOGIÆ
METHODICÆ.

AUCTORE

C. G. SELLE,

Medicinæ Doctore & Profeſſore & Charitatis Noſocomii Berolinenſis Medico.

Editio altera, priori auctior & emendatior.

1787.

SUMPTIBUS BALTHASARIS COMINI.

E III 23

INTRODUCTIO.

Arduum ſane negotium, nec ſine ſubſidio artis, quæ meditari docet, facile exſequendum, illud eſt, quod in norma & regula invenienda, ſecundum quam rerum comparandarum convenientiæ æſtimari debent, ponitur.

HEBENSTREIT.

INTRODUCTIO

DE TRACTATIONIS OBJECTO.

JAM ab omni tempore, præcipue autem ab illo, quum primum *Hippocrates*, genio ſuo obſervante, per longam annorum ſeriem, ante ægrorum lectum adhibito, leges quaſdam univerſales medicinæ practicæ ſtabiliverat, artis ſalutaris cultores, plures ex iisdem colligere concluſiones, hiſque iterum ſyſtemata ſuperſtruere, conati fuerunt, quorum fundamenta partim ideis precarie conſecutis ſuffulta, partim ex obſervationibus ita obſcuris exhauſta erant, ut exinde nil aliud, niſi maxima a naturæ tramite aberratio, & hinc cu-

rationes, phantaſmatibus illis reſpondentes, redundare poſſent. Rebus ita comparatis, non oportebat non quam ſæpiſſime fieri, ut unus conveniret cum altero iniquam in viam, qui, cum ſibi invicem viæ munitores eſſe vellent, magis tantum magiſque e via diſcedebant, id quod eo facilius evenire poterat, quum vera naturæ via ita levibus inſignita eſſet veſtigiis, ut vix ac ne vix quidem a ſpuria diſcerni poſſet. Hinc alter in ſpirituum procedebat regnum, alter adeptorum crucibulas pro naturæ oraculi ſede habebat; & quis copiam hypotheſium numerare vellet, pro quarum diverſitate etiam ſyſtemata, iis ſuperſtructa, differebant! Non autem jam a ſeriori tempore medici, has nugas animadvertentes, defuerunt, quippe qui, eadem ex ratione, ſolam morborum obſervationem & curationes, ab experientia confirmatas, in morbis cognoſcendis & curandis pro filo ariadnæo in morborum labyrintho adſumſerunt. Ut autem priores, neglecta obſervatione, ex ſolo ratiocinio morborum rationes divinare volebant, ſic hi ad alterum progrediebantur extremum, omnes ex obſervationibus rationes colligendas funditus rejicientes (*a*). Neminem quidem,

(*a*) Cels. *de Med. Ed. Alm.* p. 7.

qui animum paulo altius ad medicinæ ſtatum relevaverit, de neceſſitate, ambo, ad morborum naturæ indagationem, combinare auxilia, dubitaturum puto (*b*). Aureum vero tenere medium res omni fuit tempore quam maxime ardua, & ratiocinium, nimis ex obſervationum limitibus propulſum, exhibuit ſcopulum, quo plerique rei tam gravis molirninis tentatores perierunt. Eodem in ſtatu me nunc video, & an felicior naufragium evadam, vaticinari nequeo. Quum nempe ad praxeos ſtudium acceſſerim & præcipue ad probas, de morbis eorundemque curandi rationibus, notiones adquirendas, operam navaverim, ſyſtemata illorum non omnia complecti, quæ ad ipſam praxin rationalem ſpectant, perſpexiſſe credidi. Quomodocumque enim principia comparata erant, quibus ſyſtemata ſuperſtruxerant, nunquam ad cauſarum cognitionem atque iis medendi rationem quid valens hinc inde conſequi poſſe, animadverti, & fructus, quos ex morborum indagatione, ſecundum hæc ſyſtemata inſtituta, mihi decerpere potui, nec majoris neque minoris erant momenti, quam ut exinde mirandam diverſitatem prin-

(*b*) Cels. l. c. p. 12.

cipiorum didicerim, quæ baſin ſyſtematum formabant, quæque nulla alia fere ratione, niſi loquendi more, differebant. Et quamvis ex hiſtorica morborum comparatione ad cognitionem eorundem philoſophicam non valeat conſequentia, (cujus omnino ratio tantum in exigua noſtra rerum cognitione quærenda eſt) tamen nimis modo, ex hac principiorum ordinationis diverſitate, ſane mirandam illam de cauſis & curationibus morborum opinionum varietatem ortum ſuum trahere, facillime perſpiciebam. Varias tunc diverſiſſimaſque tam de morborum ratione, quam de ipſa eorundem curatione, multorum vel pro peritiſſimis fideque digniſſimis auctorum habitorum ſententias pervolventi, in mentem mihi venit, annon ille medicorum de una eademque re diſſenſus, ex certa morborum ipſorum differentia, ad quam non attendiſſent, manaverit, atque annon morborum ordinatio ſyſtematica poſſibilis ſit, cujus fructus ad ipſam praxin protendunt? Et revera ex frequenti lectione & cogitatione mihi conſtare videbatur, dari adhuc morborum differentiam, quæ hucuſque in ſyſtematibus ex toto neglecta erat, cujuſque attentio in ipſa praxi eximie fructuoſa eſſe

poſſet. Quum porro nulla mihi dubitatio remaneret, ſeriem, qua natura res concatenavit, illam eſſe, quam maxime in rebus ordinandis ſequi debemus, neque hanc arbitrariam eamque ita diverſam, veluti revera in ſyſtematibus occurrit, eſſe poſſe, facile concluſi, ordinem naturalem illum eſſe, qui hucuſque neglectus fuerat, quique omni cum ſtudio quærendus eſſet, dum innumeris illis opinionibus atque contradictionibus in morborum philoſophica indagatione anſam præbere nullomodo valeat. Abſtraxi tunc quædam, quæ ad hanc differentiam ſpectant, quæque in praxi mihi utilia fore, exiſtimavi. Hujus laboris primitiæ, mox pro ſpecimine inaugurali exhibui (*c*), eaſque poſtea paulo emendatiores reddere conatus fui. Praxi nunc magis initiatus, hanc morbi conſiderandi rationem ſemper adhuc pro ea habeo, quæ prototypum ſcientiæ medicæ eſſe debet, eamque hinc ſemper emendare ſtudui, quamvis multa adhuc ſuperſunt, quæ voluntati meæ atque benigno artis peritorum applauſui debeo. Ad principia autem ſyſtematis mei determinanda, prima noſologiæ & pathologiæ principia revocare,

(*c*) *Methodi febrium naturalis Rudimenta*. Halæ 1770.

coactus ſum. Hinc ea, Benevole Lector, indulgeas, quæ Tibi nimis ambigue adducta videntur, quæ autem neceſſarie præmonenda eſſe arbitratus ſum, ne ex neglecta principiorum expoſitione methodum meam, ſecundum alia principia eam perpendens, inique judicares. Cæterum, nec ore alieno indicta, neque omni plane dubio atque errore experta hic proferre credo: difficile enim eſt, „ recte cogitare, recte ſcribere, difficilius, ut nobiſcum idem ſentiant, alios adducere " (*d*). Jam ergo ad inceptum meum proſequendum me nunc accingo.

(*d*) Mead.

DE NOSOLOGIÆ OBJECTO.

§. 2.

ANTEQUAM ſcientiæ cujuſdam limites certo modo circumſcribere poſſimus, omnium primum eſſe debere, ut tam ſubjectum, de quo agi debet, quam prædicatum, qualem nempe conditionem vel modificationem ſubjecti determinati tractare mens eſt, rite indicemus, ex primis philoſophiæ principiis apertum eſt. Neque minori gaudet evidentia, morbum tum pathologiæ & therapiæ tum noſologiæ exhibere ſubjectum. Et ſicut in therapia curatio eſt prædicatum, quod de morbo in hac ſcientia dicendum eſt, ſic morborum differentia præbet in noſologia ſubjecti prædicatum.

§. 3.

Jam ergo morbi notio ponenda erit. Hoc pro ſcopo auctores plerumque ſanitatis notionem primo explicare ſolent, ut exinde eo ſa-

cilius morbi ideam educant. Quum autem nemo in dubium vocaverit, morbi quidem & ſanitatis notiones directe ſe oppoſitas eſſe, ambo tamen primarie ex uno eodemque fonte promanare, id quod *Galenus* jam monuit (*e*), ſimul etiam patet, quod, poſita hujus notione, illius idea ponatur. Hinc jam ad morbi notionem eruendam nos convertamus, quo ſimul, quid ſanitatis voce nobis venire debeat, patebit. Antea vero lemmata quædam præmittere liceat, ſecundum quorum normam tum auctorum de morbo ideas judiçare, tum noſtram ſtabiliendam ſuffulcire poſſimus.

§. 4.

Quando evictum atque extra omnem dubitationis aleam poſitum ſit, omnia phænomena, quæ in regione mundi materialis occurrunt, quæque ſenſibus noſtris externis ſeſe manifeſtant, ex peculiari corporum mixtione & organiſatione manare; ſequitur, omnia phænomena atque mutationes machinæ humanæ, quæ ſenſibus obviam prodeunt, ex ſingulari ejusdem ſtructura ſolidorum & mixtio-

(*e*) *Method. med. l. c.*

ne fluidorum reſultare (*f*). Ex hac propoſitione ſequentia elicere poſſumus corollaria: Stat corporis fabrica pro cauſa, uti phænomena pro effectu. Hinc hic ab illa ſeparatim cogitari poteſt, quamvis unum abſque altero vere exiſtere nequeat. Quamvis autem cauſa effectu prius cogitari debeat, tamen nihil de cauſa effectus cujuſdam dici poteſt, niſi antea effectus certo quodam modo cognitus atque determinatus ſit, vel, ut melius me explicem, antequam de cauſa rei cujuſdam ſermonem

(*f*) Ne magis hac ex propoſitione concludatur, quam intendo, monitu opus eſſe credo, hanc theſin, quæ, ut plerique opinantur, immediate ad materialiſmum ducit, cum animæ ſpiritualitatis ſyſtemate, optime eademque vi, conſiſtere. Hic tantum de peculiari partium conditione ſermo eſt, qua aptæ fiunt, ut anima illarum ope effectus ſuos edere poſſit. Sicut enim partes corporis abſque anima vivificante functiones ſuas præſtare nequeunt, ſic magna gaudet probabilitate, quod anima corpore ſeparata, phænomena ſenſibus noſtris externis manifeſta, exſerere nequeat. Hinc jure meritoque concludimus, nullam corporis mutationem ex ſolius animæ vi, niſi interveniente corporis fabrica, oriri, atque verſa ratione, omnem animæ mutationem ex partium corporis mutatione deducendam eſſe, ſimul conſequimur, quamvis prima ratio, cur partes ex variis ſtimulis tam ſanitatis quam morbi phænomena producere valent, forſan in animæ cooperatione quærenda ſit. cf. *Urbegriffe von der Beſchaffenheit, dem Urſprunge und Endzwecke der Natur*, Berlin 1776. *Philoſophiſche Geſpræche*, Berlin 1780.

inſtituamus, neceſſe eſt, ut antea notio ponatur rei ipſius. Hoc tanta gaudet evidentia, ut probare id ulterius, me puderet. Quid ſane enim imprudentius, quam cauſæ cujusdam rei exploratio, de qua nondum conſtat nobis notio? Atqui tamen multi auctores hic errarunt, qui, dum morbi definitionem dare volebant, de morbi natura diſputarunt, antequam cognitum erat, quid ſub morbi voce illis veniret. Nihil ergo ordini rerum magis congruens, quam ut primo vocis vim explicemus, antequam rei, ſub voce indicatæ, cauſam vel naturam inquirere velimus. Vel, aliis verbis, in omni rerum indagatione cognitio hiſtorica philoſophicæ præponenda eſt.

§. 5.

In omnibus ſcientificis veritatibus exponendis, omnes voces, quibus utimur, rite definiendas eſſe, niſi omni jam ſenſu æquivoco expertes ſint, ex hoc ſicut ex primis humanæ cognitionis elementis conſtat. Definitio autem characterem diſtinctivum præbere debet, quo res aliqua ab aliis omnibus ſemper & ubique diſcerni poteſt. Hæc definitio ratione medio-

rum, quibus ſigna ſunt perceptibilia, duplicis eſt generis. Quodſi enim omnes res ſenſibus noſtris externis animadverti poſſent, neceſſe quoque fore, ſequitur, ut ille character diſtinctivus tum ſenſibus externis mediantibus, tum ſenſuum internorum ope animadverti & concipi poſſet. Satis nota autem eſt illa rerum differentia inter res in abſtracto & inter res in concreto. Res in abſtracto tantum ſenſibus internis diſcerni poſſunt. Rerum in concreto autem duplex eſt genus. Alterum enim ſenſibus noſtris externis patet, alterum vero ex phænomenis modo adeſſe, concludere poſſumus. Sic convulſio muſculorum ens præbet in concreto, quod organis externis ſenſoriis animadverti poteſt; vermes autem, qui illam produxerunt, ſenſibus externis latent, quamvis omnino entia in concreto conſtituant, quæ autem ex phænomenis tantum, quæ in corpore efficiunt, cognoſci poſſunt. Patet ex his, duplex dari genus definitionum ratione ſignorum adhibendorum. Res in abſtracto tantum ſignis, ſenſibus internis conſpicuis, definiri poſſunt, quoniam ipſæ ſenſum externum fugiunt. Ut autem res in concreto ſemper & ubique diſcernere poſſimus, neceſſarium ea-

rundem definitionum requiſitum erit, ut characteres ſenſibus externis quoque ſint conſpicui, qui tum pro rerum diverſitate ſupra mememorata vel e re ipſa vel ex effectibus ejuſdem ſumendi erunt. Nunc abſque dubio facile quiſque largietur, morbum ens eſſe in concreto. Hinc illum definiendo characteres ponendi ſunt, qui ſenſibus externis patent, ut lege eorundem ſemper & ubique diſtinguere poſſimus, an homo ſanus vel male adfectus habendus ſit. Quum porro nemo inficias iverit, morbum ipſum ſenſibus externis percipi poſſe (*g*), in ejuſdem ponenda definitione ſigna ex ipſa morbi manifeſta conditione ſumenda erunt.

(*g*) GAUBIUS quidem in *Inſt. pathol.* §. 85. morbum in ſenſus non incidere adfirmat, tamen de natura morbi tantum id intelligendum eſſe, ex capite ejuſdem de natura morbi patet. Omnino quidem latior morbi notio omnia comprehendit, quæ in corpore a naturali conditione aberrant, at, quoniam cauſæ in ſenſus non cadunt, aliquo jure, morbum ſenſibus externis percipi non poſſe, dici poteſt. Hæc autem morbi notio in noſologia admitti non debet, quoniam alias cauſa cum re ipſa confunditur, id quod varium eumque non innoxium diſſenſum producere poteſt.

DE MORBO.

§. 6.

MORBI terminus triplici ſenſu apud auctores occurrit. Et primo quidem notionem involvit illius ſtatus, quo ſit, ut actiones lædantur. Ita definierunt morbum GALENUS ejusdemque defenſor VALLESIUS (*h*), FREITAG (*i*), & GAUBIUS (*k*). Inquirendum erit, an hæc definitio præmiſſis & requiſitis noſtris ſupra poſitis reſpondeat. Facile unumquemque mecum perſpecturum confido, in hac definitione de cauſa phænomenorum ſermonem eſſe. Quum autem in omni rerum indagatione a cognitione hiſtorica incipiendum ſit (*l*), atque hæc ex phænomenis ſumi debeat, primam quoque

(*h*) „ Morbus eſt affectus præter naturam, a quo aperte læduntur operationes." v. *Controv. med. & philoſ.* L. IV. Cap. I.

(*i*) „ Morbus eſt conſtitutio partium præternaturalis, actiones lædens." v. *Diſſ. de ſanit. & morb. natur.* §. 5.

(*k*) „ Status ille corporis humani viventis, quo ſit, ut actiones, homini propriæ, non poſſint appoſite ad leges „ ſanitatis exerceri, morbus dicitur." l. c. §. 34.

(*l*) v. §. 3.

morbi notionem ex iis petendam eſſe, patet. Hinc hac ex ratione hanc definitionem jam eſſe rejiciendam, ſimul adparet. Quum autem porro hac in definitione nulla exhibeantur ſigna, ſenſibus externis conſpicua, neceſſario altero caret requiſito ſupra poſtulato (*m*), hinc nullo modo in uſum verti poteſt. Quantis præterquam hæc definitio obſtructa eſt difficultatibus, quæ ſignorum uſum impediunt, quo tamen nihil eſt magis neceſſe! Quoties deprehendimus peculiarem humorum craſin, quæ a naturali aberrat, ſolidorum ſtructuram, quæ nihil minus quam naturæ conſuetæ præ ſe fert faciem, ubi tamen nullam in functionibus læſionem vel in qualitatibus ſenſibilibus alienationem detegere poſſumus! quis tunc hominem ita comparatum inſanum diceret? Nonne ſaltim ex vocis uſu conſueto magna allucinatio inde oriretur? Annon homini illi, medicus, ad ſanationem approperans, in ridiculum foret? Et quoties, verſa ratione, ne minimam corporis interni a naturali ſtatu deflexionem, uti ſaltim nobis videtur, detegimus, ubi tamen functionum læſio manifeſte in ſenſus occurrit, & quiſque hominem illum

(*m*) v. §. 4.

morbum alere, dicet! Quodſi porro ignorantiam his adnumerare velimus, in qua circa corporis conditionem verſamur, quæ ad veram ſanitatis indolem neceſſarie requiritur, facile hujus definitionis nullitatem deprehendere oportet. Quonam porro jure defenſores hujus definitionis morbi cauſæ notionem ab illa morbi ſeorſim ſpectare ac exhibere poſſunt, quum ipſam veram cauſam pro ipſo morbo ſumſerint? Nonnulli tandem ſibimetipſis tanto magis adplauſerunt, quo certius crediderunt, quod definitio realis multis paraſangis nominalem ſuperet. Sed tunc morbi notio tantum abſtracta eſt, nunquam autem definitionis præ ſe fert ſpeciem, quæ ante ægrorum lectum adhiberi poſſit. Ex his omnibus facile mancum hujus definitionis conſtare poterit: quique ergo abſque dubio & ſine allucinatione certo modo definire cupit, quando homo pro ſano ſit habendus, & quo tempore ſanus eſſe deſinit, ille mecum perſpiciet, ſtatum corporis internum nullo modo in morbi definitione locum habere poſſe (*n*).

(*n*) Conferri hic imprimis meretur, Ill. ZIMMERMANN *von der Erfahrung*, B. 3. C. 4.

§. 7.

Has difficultates nonnulli ita effugere ſtuduerunt, ut tum actiones læſas, tum ſtatum illum morboſum internum, qui illas produxit, definitioni conciliarint (o). Supra jam monui, completam morbi notionem in concreto tam præternaturalem conſtitutionem ſolidorum & fluidorum velut cauſam, quam functiones læſas & qualitates ſenſibiles vitiatas velut effectus illius cauſæ ſimul comprehendere. Hic autem totus morbi ambitus in conſpectum venire non debet, ſed tantum de nominali vocis definitione agendum eſt. Superflua ergo hæc definitio continet ſigna, id quod legibus philoſophiæ non congruit. Cæterum ratione cauſæ internæ idem valet, quod ſupra monitum fuit.

§. 8.

Reſtat ergo ultimus adhuc fons, ex quo morbi definitionem educere poſſumus, func-

(o) v. Hoffmann *Opp. Ed. Gen.* T. I. P. I. C. 2. § 3. Eodem fere modo Cl. Frese (*v. diſſ. ſub præſ.* Büchneri habita: *de optima methodo cauſas morborum proximas inveſtigandi*. p. 10) morbum definivit, dum ait: „Morbus erit interna corporis conſtitutio, qua in viribus partium ejuſdem diſſenſus adeſt, per ipſam tamen earundem fabricam certo gradu determinata.“

tiones nimirum corporis læſæ & qualitates ſenſibiles alienatæ, at varii etiam auctores illam ex iis ſtruxerunt (*p*). Nemo enim inficiari contendet, ſe morbum alere, ſi functiones machinæ ſunt vel turbatæ vel ſuppreſſæ, & ſi qualitates viſibiles a conſueta naturali conditione aberrant. Hinc uſui loquendi hanc definitionem quam maxime eſſe congruentem, patet. Quum porro omnis cauſæ & naturæ morbi cognitio ab externis phænomenis velut manifeſtis & cognitis incipiendum ſit (*q*), hac quoque ex ratione generalis morbi character a phænomenis manifeſtis petendus eſt. Sunt porro actiones læſæ & qualitates ſenſibiles vitiatæ ſenſibus externis conſpicuæ, hinc definitio iis ſuperſtructa, requiſito gaudet ſupra poſtulato (*r*). Omnino quidem magnus functionum numerus ſenſus noſtros externos non attingit. Sic variæ ſecretiones et motus, organis noſtris externis latent, ſic non raro qualitas vitioſa in corpore per ſatis longum temporis ſpatium abſcondita remanere poteſt,

(*p*) Eller *de cognoſc. & cur. morb.* p. 2. Ill. Zimmermann l. c. C. c. p. 245.

(*q*) v. §. 3. cf. Ill. Zimmermann l. c. p. 253.

(*r*) v. §. 5.

antequam phænomenis morboſis externe obviam prodeat. Sed hac ex ratione ſigna hæc rejici nequeunt, quoniam omnis morbi cognitio phænomenis externis ſuperſtructa eſt, nec prius cauſa animadverti poteſt, niſi phænomena externa produxerit. Caret tandem definitio noſtra omnibus iis difficultatibus, quæ reliquis definitionibus adhærent. Quatenus autem læſionis vel vitii in qualitate idea extendi aut limitari debeat, proprie determinari non facile poteſt, ac cum Gaubio dicere oportet „facilius eſſe, rem præſentem diſcer„nere, quam verbis exacte definire" (ſ). Reſpiciendum ergo eſt ad manifeſta vitia, quæ in ſenſus noſtros externos incidunt, quæque pro omni rerum ſtatu ex cauſa quadam præternaturali promanant, morbumquè adeſſe declarant. Sicut ergo concurſus phænomenorum

(ſ) l. c. §. 81. Ill. Nitezki quidem hanc difficultatem abſolvere exiſtimavit, dum ait: „Morbus eſt diſſenſus „functionum corporis humani reſpectu ſuæ conſervatio„nis." v. *Elem. pathol.* §. 2. Attamen ſæpe ſæpius in morbis functionum diſſenſus ad corporis conſervationem tendit, cujus exemplum motus critici dare poſſunt, qui tamen phænomenis morboſis adnumerandi ſunt. Si enim ita argumentari vellemus, facile febres ex morborum numero relegari poſſent, quoniam haud raro ad corporis conſervationem valent.

præternaturalium vel vitiatorum morbum ſiſtit, ſic eorum phænomenorum concurſus, quæ ſecundum naturam ſuccedunt, ſanitatem conſtituit (*t*). Quemadmodum autem abſtrahendo hanc morbi definitionem formavimus, ſic neminem crediturum puto, ut morbum abſque natura vel cauſa vere exiſtentem, habendum eſſe, vellem. Supra enim hanc objectionem jam refutatam eſſe, credo (*u*).

(*t*) v. Sauvages *Noſol. Method.* T. I. p. 67.
(*u*) v. Nota ad §. 4.

DE SYMPTOMATE.

§. 9.

Omnia phænomena machinæ noſtræ, quæ a ſtatu ſano aberrant, omnibus fere auctoribus ſymptomatum nomine veniunt (*v*). Hinc ex morbi noſtra definitione conſequitur, quod ſymptoma & morbus tunc ſynonyma fuerint, nulla fere ratione inter ſe diſtincta, niſi in eo, quod non omne ſymptoma, ſeorſim ſpectatum, morbum in concreto nominare debeas. Dantur quidem morbi, ubi tantum ſingula functio læſa vel ſingula qualitas viſibilis vitioſa adeſſe videtur, plurimi tamen morbi ex variorum ſymptomatum ſyndrome conſtant (*x*). Symptomata ergo nobis non ſunt effectus morbi ſed cauſarum ſequelæ, & quoniam omnia, quæ ſymptomatis adnumerari nequeunt, ad cauſas referenda ſunt, nunquam præter cauſam & effectum ens tertium in concreto exiſtere poteſt. Sicut autem

(*v*) Gaub. C. c §. 83. 84.
(*x*) Sauvages l. c. T. I. p. 89. III. Zimmermann l. c. p. 245.

in capite ſuperiori evictum datum fuerit, quod morbi nominalis definitio effectum tantum, tanquam res ſenſibus externis obvia, reſpicere debeat, ſic complexa morbi notio unum alterumque conjungit, dum nunquam phænomenon abſque cauſa ſeparatim vere exiſtens cogitari poteſt.

Hæc ſymptomatis verbi generalis notio eſt, quæ autem ab altera ſpecialiori excipitur, quæque ſæpe in errores induxit. Quo minus phænomenon quoddam ad morbi exiſtentiam pertinet, quo magis inſolitum hoc phænomenon in dato quodam morbo eſt, eo majori jure tale phænomenon ſymptomatis nomen mereri, multi putant. Hæc autem notio nec vocis vi, nec morbi ideæ congruit. Quando enim quidem tale phænomenon ad morbi exiſtentiam neceſſarie haud concurrat, cum eo tamen vinculo quodam naturali junctum eſſe ideoque ad morbi ipſius phænomena referri debet. Alias phænomenon alius morbi eſt, cujus natura ab altero toto cœlo diſtincta eſt, quo in caſu duo morbi ſimul adſunt, a ſe invicem prorſus diſtinguendi.

Cum hac ſecunda ſymptomatis verbi notione tertia coincidit, ſecundum quam phæ-

nomenon quoddam tunc ſymptomaticum dicitur, quando cauſa ejuſdem materialis haud in ipſa adfecta parte ſita eſt. Morbus talis idiopathico opponitur. Semper autem obſtat, quod duplex tunc ſit ſymptomatis notio, unde facile hallucinationes, ob quas evitandas melius erit, ut hic morbus, vulgo dictus ſymptomaticus, conſenſualis dicatur.

DE MORBI NATURA.

§. 10.

Sensuum externorum ope ſuperficiem rerum quidem animadvertimus, penſitans autem hominis ingenium ulterius promovere, & intrinſecum rerum adſpectui exploranti exponere naturæque ſecreta veſtigia ſcrutari, conatus eſt; nec mirum ergo, ſi medici omni fere ævo morborum naturam explorandi, operam navarunt. Felices! ſi rem inquirendo, quæ tam momentoſum, quam perutilem in toto medicinæ ſyſtemate exercet influxum, notiones antea de eſſentia vel natura rite diſtinxiſſent, & inter ſe convenientes fuiſſent, quid naturæ termino illis veniret. Vacillitas autem hujus notionis ex innumeris exemplis probare poſſem, niſi illa quemque perſpecturum confiderem, qui libros medicinæ aliquantulum pervoluit. Hinc jam primum ex philoſophiæ principiis naturæ notionem eruere liceat, quo poſtea eo certius morbi eſſentiam ponere poſſimus.

§. 11.

Omne ens quod exiſtit, eſſentia (*y*) ſua gaudet, & unum abſque altero eſſe nequit. Omnes porro philoſophi conveniunt, eſſentiam rei illud eſſe, ſine quo res, qua talis, eſſe nequeat. Hanc notionem autem nondum ſatis determinatam eſſe, confuſio teſtari poteſt, qua ſæpe auctores, naturam morborum ponendo, laborant. Et quidem duplex apud philoſophos hujus termini ſenſus occurrit, quem, ut videtur, medici non rite diſtinxerunt. Primo enim id denotat, quod rei alicui in omnibus ejusdem conſiderandi & denominandi rationibus, adeoque & in omnibus illis, qui cogitari de eadem poſſunt, ſtatibus diverſiſſimis eodem ſemper modo competit, ita ut ex omnibus illis, per quæ res eſt, quod eſt primo quaſi loco atque tanquam reliquorum fundamentum, ex quo illa conſequuntur, concipiatur. Hæc eſſentiæ notio complexa vel abſoluta nominatur (*z*), atque ea eſt, ad quam

(*y*) Monitu hic opus eſſe credo, eſſentiæ & naturæ voces mihi ſemper eſſe ſynonymas, cujus apologia videatur apud HOLLMANNUM in *Metaph.* §. 32.

(*z*) HOLLMANN l. c. §. 15. ſeq.

in morborum natura quærenda, nobis reſpiciendum eſt. Nunc autem eſſentiæ vox alio adhuc ſenſu accipitur. Illud nempe, quod rei tantum ſub certa quadam denominatione & conſideratione competit, ita ut ſine eo ſub hac conſideratione exiſtere nequeat, eſſentia rei incomplexa vel relativa appellatur (*a*). Ex hac eſſentiæ ideæ differentia omnes illas querelas ortas eſſe, quæ de morbi eſſentia aguntur, mox adparebit. Ut autem morbi naturam abſolutam inveniamus, in eam rem inquirendum nobis erit, quæ in omnibus morbi conſiderandi rationibus primum fundamentum ſiſtit, ex quo illæ fluunt. Hoc negotium optime perfici poterit, ſi omnia illa, quæ rei competunt, ad certas claſſes redigimus, ut ex iis illud ſeligere poſſimus, quod rei naturam conſtituit. Nec, ut nimiam prolixitatem effugiamus, de rebus in abſtracto, ſed tantum de illis in concreto, hic nobis agendum erit.

§. 12.

In omni ente materiali tria potiſſimum cogitari ac diſcerni poſſunt. Primo loco nempe

(*a*) l. c.

phænomena foras deprehenduntur, ſecundo vires cogitamus, quæ hæc phænomena producunt, & tertio certam materiæ ſtructuram & mixtionem ſupponimus, ex quibus vires promanant. Quod idem certa quadam ratione de corpore animato valeat, ſupra datum eſt (*b*). Videbimus nunc quidnam ex his tribus naturæ nomine inſigniendum ſit.

§. 13.

Phænomena per ſe abſque virium concurſu exiſtere nequeunt, & vires rationem continent, vel melius, conſtituunt exiſtentiæ phænomenorum. Hinc phænomena rei naturam ejuſdem abſolutam non conſtituunt, quoniam in iis ipſis fundamentum non eſt, quod exiſtant. Attamen varii auctores morborum naturam in ipſis phænomenis quæſiverunt. Sic plures naturam febris in calore conſiſtere crediderunt, alii ſpaſmum cordis & arteriarum naturam febris eſſe, adfirmarunt. Sed facile quiſque ex ſupra de eſſentiæ notione propoſitis videbit, hos viros nullomodo abſolutam febris naturam poſuiſſe. Quum enim calor vel pulſus naturali celerior id eſſe nequit, per quod ipſa hæc phænomena exiſtunt, haudquaquam iis

(*b*) §. 3.

eſſentiæ abſolutæ nomen tribui poteſt. Senſu autem relativo omnino dici poteſt, febris eſſentiam in calore conſiſtere, ſi quando nempe id tantum febris nomine inſignire velimus, ubi calor præternaturalis deprehenditur, tunc omnino hæc febris abſque eo calore exiſtere nequit, quamvis ipſius febris eſſentia abſoluta in eo non eſt, ſed tantum illud ſiſtit, per quod definitum exiſtit. Eſt ergo hæc eſſentia definitionis eſſentia, non autem rei ipſius. Ex his ſatis ſuperque conſequi poteſt, morbi naturam abſolutam in phænomenis nunquam quærendam eſſe.

§. 14.

Alterum, quod proxime a phænomenis abeſt, vires ſunt, quæ phænomena producunt. Varii auctores rei viribus naturæ nomen tribuerunt (*c*), ſed æque hoc perperam factum fuiſſe, probari poteſt. Omnes vires ex materiæ ſtructura & mixtione reſultant, neque in mundo materiali vis abſque cauſa materiali præcedenti cogitari poteſt. Hinc vis primum

(*c*) „ Natura eſt vis activa ſeu motrix, hinc natura etiam „ dicitur vis totius mundi ſeu vis univerſa in mundo." v. BILFINGER *de Deo, anima & mund.* p. 278.

non eſt, per quod res exiſtat, hinc naturæ nomen ei non competit. Huic alterum argumentum accedit, quod nempe vis idea tantum abſtracta ſit, natura autem rei abſoluta verum ens in concreto ſiſtat. Ergo nec vires naturæ notionem involvunt.

§. 15.

Tertium hinc tantum, ad naturæ notionem condendam, nobis remanet. Primum nempe fundamentum, per quod vires & phænomena rei, ſub omnibus conſiderandi modis exiſtunt, materiæ modificatio eſt. Hinc hæc materiæ fabrica naturam rei abſolutam conſtituit, atque nunc facile quoque morbi natura ponenda erit. Quando enim omnes corporis mutationes foras prodeuntes ex ſingulari ejuſdem ſtructura ſolidorum & mixtione fluidorum ortum trahunt, ſequitur, naturam omnium harum mutationum in ſtructura ſolidorum & mixtione fluidorum contentam eſſe. Quamvis enim phænomena corporis animalis non ex ſola partium fabrica oriuntur, tamen anima illud non eſt, ex qua omnes reliquæ conditiones tanquam ex baſi fluunt. Anima enim

enim abſque corporis partium conditione, & verſa ratione hæc abſque anima vere exiſtere poſſunt, neque anima rationem corporis exiſtentiæ continet, nec, poſita illa, phænomena & vires corporis ponuntur, niſi certa materiæ ſtructura & mixtio ponatur, quibus mediantibus vires corporis ejuſdemque mutationes producere poſſit (*d*). Hinc anima corporis animati naturam non conſtituit, quamvis nonnulli huic ſententiæ addicti videantur (*e*). Attamen omnino ad illam ſemper reſpiciendum eſt, quum eſſentialem differentiam inter corpora animata & inanimata ſiſtat. Hinc optimo jure, atque ut omnis diſſenſus avertatur, adjungi poterit, naturam corporis animalis fabricam ejuſdem eſſe animatam, ex qua omnes vires atque mutationes ejuſdem veluti ex primo fonte emanant. Quum autem porro mutationes corporis humani duplicis ſint generis, quorum alterum illas comprehendit, quæ ſecundum ſtatum naturalem ſuccedunt, alterum autem eas continet, quæ

(*d*) c. f. Not. ad §. 3.

(*e*) v. Mead. *Opp. Ed. Gœtt.* T. 1. *de Variol.* p. 12 & Sauvages l. c. p. 96. ſeq. qui autem ſenſum naturæ metaphyſicum cum ſenſu ejuſdem phyſico confundunt.

læſæ vel vitiatæ dicuntur, etiam pro hac ratione, eſſentiam harum mutationum duplicem eſſe, conſequitur, & ſicut abſque omni dubio concludimus, phænomena præternaturalia nunquam ex ſana & naturali ſolidorum ſtructura & fluidorum mixtione flui poſſe, ſic omni jure conſequimur, naturam morbi in fabricæ corporis a ſtatu naturali alienatione ſitam eſſe (*f*).

(*f*) Hanc naturæ notionem de morbo in genere plurimi auctores poſuerunt, quamvis in morbis individuis omnes fere ab illa diſcedant. „ Eſſentiam morbi non conſiſtere in „ læſa operatione, ſed in ea diſpoſitione, per quam læ„ ditur " apud Vallesium l. c. legitur, quocum etiam Gaubius conſentit, dum ait: „ Naturam morbi gene„ ralem ſitam eſſe in male affectis corporis vivi illis con„ ditionibus, quibus id aptum natum eſt, ſuam confer„ re ſymbolam ad actiones humanas. " l. c. §. 42.

DE CAUSA MORBI.

§. 16.

QUANDOQUIDEM in toto naturæ phænomenorum regno nihil abſque cauſa vere exiſtens cogitari poteſt, nullum quoque dari morbum, quin ſuam agnoſcat cauſam, ſimul apertum eſt. Quodſi autem porro tota actualis natura ita concatenata eſt, ut ex innumeris ejus membris unum ſtet pro effectu præcedentis, ſimulque pro cauſa ſequentis & omnium ſequentium, iterum quodvis phænomenon innumeras agnoſcere cauſas, quarum ſemper altera rationem continet alterius, conſequitur. Hinc medici ſub morbi cauſæ nomine omne id comprehendere ſolent, quod ad morbum producendum ſymbolam conferre valet. In tanta autem rerum multitudine certos ponere limites fas eſt, ne altius adſcendatur, quam neceſſitas jubet.

§. 17.

Cauſa morbi eſt illud, quod morbi ratio-

nem in ſe continet (*g*). Hinc omne id quod ab aliis, principii nomine a cauſa diſtinctum fuit, veræ cauſæ præ ſe fert indolem, nec ab ea diſcernenda eſt (*h*). Hinc porro cauſa ſemper eſt ens in concreto, ratio autem ens in abſtracto (*i*), atque hinc omnia ea, quæ rationem morbi continent, entia in concreto ſiſtunt. Ut tandem in reliquis, ſic in morbis producendis plures ad unum morbum efficiendum concurrunt cauſæ, quæ, ſingulatim ſpectatæ, rationem inſufficientem exiſtentiæ morbi, omnes autem ſimul comprehenſæ, rationem ſufficientem morbi ſiſtunt, vel cauſam

(*g*) NIETZKI *Elem. Pathol.* p. 24. §. 98.

(*h*) HOLLMANN l. c. § 272. SAUVAGES l. c. p. 74. ſeq. magnum inde diſſenſum oriri putat, ſi principium a cauſa non diſtinguitur. Hæc autem ſententia ex falſa ejuſdem de cauſa notione fluit, quum illam cum ratione confundit. Principium enim id vocat, quod a nobis cauſa dicitur; cauſam autem id eſſe adfirmat, ex quo intelligi poſſit rei exiſtentia, & quod ſenſibus ſemper lateat (v. l. c. p. 81. §. 180.). Has autem notiones non omnes philoſophi admiſerunt, neque in noſologia locum habere poſſunt, quum raro vel nunquam ex principio morbi ejuſdem exiſtentiam intelligere poſſimus.

(*i*) v. HOLLMANN l. c. §. 271. NIETZKI l. c. §. 100. SAUVAGES l. c. §. 180. Hic auctor nempe id cauſam adpellat, quod nobis ratio eſt, atque illud ſenſibus externis cognoſci non poſſe, probat.

quamdam producunt, quæ hanc ſufficientem rationem continet. Relictis omnibus aliis, hic tantum de cauſa morbi, quæ corpori ineſt, aliquid monere liceat.

§. 18.

Ex cauſa externa, vel ex plurium remotarum concurſu vitium quoddam in ſolidis vel in fluidis, vel in utriſque producitur, ex quo morbi phænomena primo loco oriuntur (*k*). Sic ex aeris frigiditate indeque contracto refrigerio lentor ille inflammatorius naſci poteſt, qui febrim inflammatoriam accendit. Lentor ille inflammatorius optime *cauſæ materialis* nomine inſignitur. Ad febris autem exiſtentiam hæc cauſa nondum ſufficiens eſt, quoniam ſæpe lentorem illum abſque febri inflammatoria obſervare contigit. Multa ergo ad morbum producendum adhuc concurrunt, quæ non in ipſa cauſa materiali, uti ſaltim nobis conſtat, ſed in viribus corporis, in loco, quem occupat, ejuſdemque varia conditione latent. Ut enim medicamenta, ſic cauſæ morbificæ ma-

(*k*) Facile adparet, de ea cauſa interna, quæ prædiſponens dicitur, hic ſermonem non eſſe.

teriales varios pro varia corporis univerſi partiumque conſtitutione effectus relinquunt. Sic ex ſanguinis diatheſi phlogiſtica nunc laryngis nunc pleuræ nunc pulmonum inflammatio producitur, quæ omnes facie differunt, hinc aliam atque aliam cauſam agnoſcunt, quæ diverſitatis phænomenorum rationem contineat. Has *cauſas formales* adpellare liceat, ex quibus binis demum morbi *cauſa ſufficiens* conſtat.

§. 19.

Cauſa materialis morbi rationem ſufficientem non continet, ſed tantum id denotat, quod, cauſis formalibus exceptis, proxime morbum produxit, quo demto morbus præſens dirimitur, quo autem poſito, morbus nondum ponitur. Semper hinc præternaturale quid vel in ſolidis vel in fluidis vel in utriſque latens ſiſtit, ex quo, cauſis formalibus exceptis, ſub omnibus conſiderandi modis morbus initium cœpit. Hac ratione ab omni cauſa prædiſponente & occaſionali, ex quibus nempe demum naſcitur, ſatis diſtincta eſt. Sic enim colluvies bilioſa putrida in primis viis petechias producere valet, atque tunc,

cauſis formalibus exceptis, ſub omnibus conſiderandi rationibus primum ſiſtit fontem, ex quo petechiæ oriuntur, hinc veram cauſam materialem petechiarum conſtituit. Conſtitutio autem cholerica, pituitoſa, aer, putridis exhalationibus inquinatus, quamvis huic colluviei primarie anſam præbeant, tamen illud fundamentum haud ſiſtunt, ex quo petechiæ ſub omnibus conſiderandi modis ortum trahunt.

§. 20.

Cauſa ergo formalis eſt illa corporis conditio, qua fit, ut cauſa materialis hæc vel illa ſymptomata efficere valeat. Hinc ad cauſas remotas vel præcedentes referenda non eſt, ſed in ſerie cauſarum ultimum occupat locum. Et quidem hæc cauſa morboſæ conditionis notionem haud neceſſarie involvit. Sic enim colluvies humorum acrium in primis viis, nervos irritando, convulſiones concitare poteſt, quo in caſu colluvies acris cauſam materialem, nervorum autem ſenſibilitas & conſenſus, cauſam formalem conſtituunt. Negari interim non poteſt, nonnunquam & hanc cauſam formalem morboſæ indolis eſſe. Sic

v. c. febri inflammatoriæ facile peripneumonia accedit, ſi laxitas pulmonum antea adfuerit, aut ſi pluribus vicibus individuum jam a pulmonum inflammatione correptum fuerit. Sic ex paulo ſenſiliori ſyſtemate nervoſo, colluvie acri irritante accedente, phænomena conflantur, quæ in conſtitutionibus minus ſenſilibus haud deprehenduntur. Hoc autem in re nihil mutat. Ablata diatheſi phlogiſtica, demta colluvie, in binis morbus tollitur, neque talis cauſa formalis peculiarem medici attentionem deſiderat. Longe autem aliter res ſe habet, ubi hæc corporis conditio ita comparata eſt, ut a leniſſimo irritamento phænomena ortum ducant, quæ irritamento proportionata non ſunt. Sic in morbo hyſterico ex leviſſimis cauſis, ſpaſmi, convulſiones, dolores colici contrahuntur. Adeſt in hoc morbo peculiaris ſyſtematis nervoſi conditio, qua, leviſſimis accedentibus cauſis, magna eaque ſat moleſta ſymptomata efficiuntur. Tunc autem hæc partium conſtitutio pro cauſa formali habere non debet, ſed in conjunctione cum irritamento veram præ ſe fert indolem cauſæ materialis. Cæterum lubenter fateor, limites hic ponere, ſatis difficile eſſe, id quod autem ex culpa

notionum mearum excluſiva haud evenit, quum dem de omnibus reliquis cauſæ notionibus valeat. Naturæ catena tales difficultates ubique præſentat, neque membrum quodlibet abſque colliſione reliquorum cognoſci atque determinari poteſt. Ad praxin nobis ſufficere poteſt, omne id cauſæ formalis nomine inſignire, quod in morbo producendo, viribus, corpori ejuſdemque partibus propriis, atque idioſyncraſiæ tribuendum eſt.

§. 21.

Nemo, veluti opinor, hanc cauſarum differentiam, naturæ rerum ſuperſtructam eſſe, negabit (*l*), quin potius magnum inde in ſerie notionum commodum redundare, perſuaſus fuerit, ſi illius ope intelligi poteſt, quonam jure, eandem cauſam effectus oppoſitos producere, eoſdemque effectus ex diverſis cauſis oriri poſſe, dicendum ſit. Quum enim cauſa formalis magnum in cauſis materialibus modificandis exerceat imperium, varia hinc quoque

(*l*) Neotericorum nonnulli ad hanc cauſarum diſtinctionem reſpiciunt, de qua vid. Cl. GESNER *Beobachtung. aus der Artzeneigel.* B. 1. p. 74.

phænomena ex una eademque cauſa materiali adparebunt, ubi diverſæ cooperant cauſæ formales. Sic v. c. vermes varios morbos, pro varietate cauſarum formalium, i. e. loci, quem occupant, idioſyncraſiæ &c., facie & ſymptomatibus diverſiſſimos excitare valent, ubi vermes pro vera cauſa materiali habendi ſunt. Sic inflammatio ex diatheſi ſanguinis phlogiſtica, ex conſenſu, ex putredine evenire poteſt.

§. 22.

Quodſi cauſa morbi materialis illum denotet ſtatum corporis præternaturalem, ex quo ſymptomata primo loco tanquam ex fundamento ſub omnibus conſiderandi & denominandi rationibus reſultant (*m*) cauſam morbi materialem atque naturam morbi nobis ſynonyma eſſe, ex naturæ morbi notione ſupra poſita (*n*) patet. Hinc unum terminum alteri ſubſtituere liceat. Quodſi autem porro varii morbi ex una eademque cauſa materiali foveantur, atque, verſa ratione, idem morbus variam agnoſcere poteſt cauſam materialem,

(*m*) §. 18.
(*n*) §. 14.

varios quoque exiſtere morbos, qui, quamvis diverſam præ ſe ferunt faciem, natura tamen conveniunt, & e contrario totidem occurrere morbos, qui, quamvis ſymptomatibus conveniant, diſſimillima tamen ſunt natura, ſimul conſequitur (*o*). Magnum ex hujus differentiæ attentione commodum arti enaſci, infra pluribus patebit.

(*o*) „Reperiuntur morbi“ ait SYDENHAMUS, „qui ſub eo„dem genere ac nomenclatura redacti, ac quoad non„nulla ſymptomata ſibi invicem conſimiles, tamen & „natura inter ſe diſcreti diverſum etiam medicandi mo„dum poſtulant.“ Additque eodem loco: „complures „eſſe morbos, qui, licet ab auctoribus ſub eodem titulo „citra ullam ſpeciei diſtinctionem tractentur, diſſimilli„ma ſint indole.“ v. Opp. Præfat. Ed. Gen. p. 7. Ed. Lugd p. 13.

Idem confirmat GAUBIUS, dum ait: „Poſſunt cauſæ natura „convenire tametſi diverſas corporis partes occupant, „ideoque nec eaſdem præciſe fuuctiones turbant. Quod „magnæ utilitatis in arte compendium“. l. c: §. 63. cf. etiam Ill. ZIMMERMANN l. c. p. 125.

DE MORBO

PROFLIGANDO.

§. 23.

Morbi curatio in eo verſatur, ut cauſæ auferantur, quæ ſymptomatum rationem continent. Quum autem id tantum tollendum ſit, quod præternaturale aut vitioſum corpori ineſt, inter omnes morbi cauſas præcipue ad cauſam materialem reſpiciendum eſſe, adparet. Negligi quidem minime debent cauſæ antecedentes, quippe quæ, ſi perdurent, omnino removendæ ſunt. Sic etiam ratione cauſæ formalis multa in praxi attendenda ſunt, quum pro illius diverſitate aliam atque aliam viam ad cauſæ materialis ablationem ſequi, nos oporteat. Attamen quæque cauſa materialis generalem ſibi methodum vindicat, quæ ſub omni cauſæ formalis differentia proſequenda eſt. Sic peripneumoniæ inflammatoriæ univerſalis methodus antiphlogiſtica convenit, quamvis ſimul ad expectorationis pro-

motionem attendi debeat. Cardo ergo curationis in tollenda cauſa materiali, hinc in auferenda morbi natura, verſatur, indeque *curationem eſſentialem* conſtituit. *Medelæ ratio* autem *ſpecifica* ex cauſarum ſimul formalium ratione haurienda atque determinanda eſt.

Quum porro morbus ſæpe ab aliis cauſis ad morbi exiſtentiam haud pertinentibus non raro adaugeatur, atque hac ex ratione phænomena harum cauſarum accidentalium ſymptomata proprio & ſpecifico ſenſu nuncupentur, eas quoque in praxi nullomodo negligendas eſſe, adparet. Ablatio harum cauſarum accidentalium *curatio ſymptomatica* dicitur, quæ a medicis ſpuriis, neglecta morbi natura, ſæpe curationi eſſentiali anteponitur.

DE METHODO MORBOS ORDINANDI.

§. 24.

SUPERAT humani ingenii vires, omnes notiones individuales ſingillatim deprehendere, inque rebus agendis illas adhibere, hinc animæ fere proprium atque inſitum eſt, ut conceptus individuales ad generaliores quoſdam revocemus, qui memoriam, oneri alias confuſionique cedentem, ſuffulcire valent, & ſecundum quorum normam novas rerum obvenientium notiones digerere poſſumus (*p*). Hæc virium tenuitas reique commodum quoque in cauſa ſunt, qua factum fuit, ut ingens mor-

(*p*) „ Sentiunt attenti, lumen ex detecta quaque veritate „ menti natum ſimul diluculum eſſe, cum quo in cognitionem propinquæ veritatis eatur. Et ſane labor infinitus eſſet inveſtigandi ſingula: ſed præcedens ratiocinatio qua ſimilia ſimilibus accenſere, proni ſumus, onus „ illud levius reddit". KLOEKHOFF *de morb. anim.* p. 2. „ Das Licht von jeder entdeckten Wahrheit iſt für „ uns die Dämmerung der Wahrheit, die ihr zunächſt „ liegt." Ill. ZIMMERMANN l. c. T. 2. L. 4. C. 2.

horum numerus ad genera quædam univerſaliora reductus, atque norma ſtructa fuerit, ſecundum quam novæ morborum ſpecies dijudicari poſſunt (*q*). Neceſſitas rei neceſſitatem ad illam ulterius attendendi jam ſatis evincit, & pro optima forſan mihi eſt apologia, criminationem forte ſubienti, me genio ſæculi plus nimium indulſiſſe (*r*). Attamen propius mihi elaborandum erit in reddenda ratione, qua multitudinem ſyſtematicorum, qui mutationes corporis humani præternaturales ad ſumma quædam genera reduxerunt, adaugendi, permotus ſum.

§. 25.

Hæc abſtrahendi ars ſimilitudini & diſſimilitudini rerum ſuperſtructa eſt, & generatim

(*q*) „ Genera morborum tam mirabile vinculum inter ſe & „ veluti communionem quandam habent, ut idem lu- „ men, quo unius natura profertur in conſpectum, a „ proximi lumine crebro accendatur. “ COCKBURN *Virulentæ gonorrhoeæ ſymptomata &c.* Lugd. 1716 in Dedic.

(*r*) KLOEKHOFF *Galenum* illos perſtrinxiſſe non cenſet, „ qui „ ſeveriore ratiocinio, ex iis quæ ſenſui aut rationi evi- „ dentia ſunt, de rebus affinibus obſcurioribus conjectu- „ ram facere, vel judicium quoddam ferre, ſuſtinuerunt. „ Eo enim omnes natura ducit: idem jucundum ſemper, „ nec raro utile, quin & neceſſarium eſt. “ l. c.

methodus ordinandi adpellari ſolet. Eſt autem ſimilitudo nihil aliud, quam rerum, ſub certa determinatione ſpectatarum, convenientia, uti diſſimilitudo, rerum ſub certa determinatione ſpectatarum, diverſitas (*s*). Hæc determinatio, ſub qua res conſiderari poſſunt, normam præbet, ſecundum quam rerum differentia dijudicatur, quæque vulgo fundamentum diſtinctionis vocant. Quum autem una res eademque ſub multivario ſtationis puncto ſpectari potuerit, quibus totidem ſimilitudines & diſſimilitudines deprehendimus, multas dari unius ejuſdemque rei differentias, ſimul conſequitur. Non autem idem eſt, an hæc ex rerum analogia argumentatio ſecundum has vel alias determinationes inſtituatur (*t*). Hinc inter omnes rei conditiones, ſub quibus ſpectari poteſt, illa ſeligenda erit, ex cujus nexu fertiliſſimam ad incognita ducere poſſumus concluſionem.

§. 26.

(*s*) v. HOLLMANN l. c. §. 252.

(*t*) „ Argumentatio a ſimili, ſi debite non inſtituatur, cæ„ teris omnibus fallaciores deducit concluſiones. " BAGLIVI.

„ Circumſpecta poſtulatur ex ſimilitudine morborum „ argumentatio. " KLOEKHOFF.

§. 26.

Poſſunt autem res præcipue duplici ratione conſiderari. Reſpicimus nempe vel ad rerum attributa externa, vel ad earundem naturam internam. Ergo duplex datur fundamentum diſtinctionis rerum ſimilitudinis, quorum alterum ex rerum natura, alterum ex earundem attributis externis deſumtum eſt. Hinc duplex ordinandi methodus exſtat, quarum illa *eſſentialis* vel *naturalis*, hæc autem *artificialis* auditur. Eſt ergo methodus ordinandi naturalis æquatio ſimilitudinum rerum ſecundum earundem naturam. Methodus autem artificialis illa erit rerum ſimilitudinis comparatio, quæ ſecundum differentiam attributorum externorum earundem inſtituitur.

§. 27.

Quum eſſentia rei, ſenſu poſitivo ſpectata, unica tantum ſit, unicam tantum exiſtere methodum ordinandi naturalem, conſtat. Quum e contrario multivaria ſit rerum externa conditio, plures etiam confici poſſe ordines re-

rum artificiales, ſimul apertum eſt. Quando ergo, in morbis ordinandis, regula, ſecundum quam ſimilitudinum comparatio æſtimari debet, ex morborum phænomenis deſumitur, plures etiam methodi artificiales exiſtere poterunt. Sic regula comparationis a morborum origine, ſede, gradu, eventu &c. deſumi poteſt (*u*), at nimis ambiguum & a foro meo longe diſtans foret, ſi omnes has rationes, quibus pro earundem diverſitate, varia ſyſtemata ſunt ſuperſtructa, recenſere vellem. Sufficit mihi, paucis hic monere, quod hac methodo ſcientia haudquaquam promoveatur, niſi incommoda, quæ inde redundant, morborum cognitionem impediant. Et quidem in cauſa hæc ſunt. In methodo artificiali ſæpe morbi, natura diverſiſſimi, conjunguntur. Quum enim tantum ad phænomenorum morbi ſimilitudinem reſpiciatur, hæc autem ſæpe ſæpius unam eandemque præ ſe ferant faciem, quamvis ex longe diverſa cauſa emanant (*v*), facile hujus aſſerti veritas conſtare poteſt, atque cuique patebit, qui multivarias, unius ejuſdem-

(*u*) Hoffmann *Opp. Ed. Genev.* T. I. P. 2. C. 6. Gaub. l. c. §. 841. *ſeq. de* Haen *Theſ. febr. diviſ. ſiſt.*
(*v*) §. 20. 21.

que morbi, cauſas materiales perpenderit; hinc, exempla huc allegare, fere ſuperfluum fore, exiſtimo. Sic enim per ſatis longum temporis ſpatium, pleuroperipneumoniæ unam tantum exiſtere ſpeciem, practici crediderunt, atque in omnibus individuis eandem medendi methodum commendarunt, quamvis pro varia aeris & corporis conſtitutione (*x*) longe diverſæ ſit indolis, diverſamque medelæ rationem poſtulet. Idem de omnibus reliquis febribus valere, ex eruditis neotericorum ſpeciminibus lucide adparet. Nec minus, inverſa ratione, morbi, natura congeneres, hac methodo disjunguntur, quoniam varia phænomena ab una eademque cauſa materiali pendent (*y*). Sic colicæ & dyſenteriæ bilioſæ abſque pulſu celeri & calore præternaturali exiſtunt, quæ omni jure omnique habita ratione, pulſu celeri atque calore febrili exceptis, febrium bilioſarum numero accenſendæ ſunt, quibus autem diſtinctionis fundamentum longe alium

(*x*) „ In plurimis, " ait HUXHAM, morbis epidemicis, ſpe„ ciatim variolis, morbillis, febre ſcarlatina, cæteriſque „ fieri poteſt, ut morbus generalis inſigniter p r ægroto„ rum particularem mutetur conſtitutionem. " *Opp. Ed.* REICH. T. 3. p. 117.

(*y*) l. c.

attribuit locum. Sic rheumatiſmus in junctu-
ris ad arthritidis genus relegatur, quamvis non-
nunquam inflammatoriæ indolis eſſe, occurrat,
eaque ex ratione ad rheumatiſmum inflamma-
torium remittendus ſit. Quanta inde in dog-
matica medicinæ parte idearum vacillitas atque
rerum confuſio oriatur, cuique artis tyroni pa-
tet, qui methodum pervolvit, quam *Sauva-
ges* adoptavit. Nullo enim ſtabili nexu juncta
eſt theoria, quæ, per totum ſyſtema inordi-
nate diſperſa, innumeris repetitionibus, tyronis
laborem nimis gravem reddit, neque philoſo-
phicam notionum ſeriem admittit. Idem cor-
porum naturalium ſcrutatoribus innoteſcere de-
bet, qui ſyſtemata, ſola corporum facie exter-
na ſuperſtructa, in corporum indagatione ad-
hibent. Ingens porro numerus generum mor-
borum, qui, ex ſymptomatum ſimilitudine,
nulla cauſæ indoliſve morbi habita ratione,
conficitur, nullius in arte emolumenti eſſe po-
teſt. Copia enim febrium, priſcorum moni-
mentis nobis mandata, id claro ſimul autem
triſti probat argumento, quanta fiat ordinis
rerum perturbatio, in diſpeſcendis morbis, ab-
ſque ad eorundem naturam ſtabilem habito
reſpectu. Febres aſſodes, lyngodes, helodes &c.

tantum nominandæ ſunt, & nemo, harum febrium rationem attendens, probationem negabit. Variam tandem hinc inde litigandi materiem naſci, cauſus ſeu febris ardens teſtari poteſt. Hæc, quæ & cujus ſit naturæ, medici valde diſſentiunt. *Boerhavius* illam pro ſummo ſanguinis ſtatu inflammatorio (*x*), *Juncherus* aliique pro ſummo febris bilioſæ gradu tradunt (*y*), & *Ellerus* adhuc aliud quid ſub illa intellexiſſe videtur (*z*), & quiſque, quod mirandum videtur, priſcorum teſtimoniis ſententiam ſuam probare poteſt. Facile autem ex ipſis veteribus perſpiciendum eſt, illos, omnes febres, in quarum decurſu æſtus ac ſitis majori conſueto more gradu deprehenduntur, ardentes vocaſſe (*a*). Quam multis vero aliaſque inter ſe diverſiſſimis febribus hæcce phænomena conveniunt! Et quomodo aliter fieri poteſt, quam ut utriuſque opinionis valor vetuſtatis ſigillo confirmari poſſit. Ex omnibus his ſatis conſtare arbitror, omnes diviſiones,

(*x*) *Aphoriſm. de cognoſc. & cur. morb.* §. 738. ſeq.
(*y*) Ill. TISSOT *Opp. Ed. Ill. Bald.* T. I, p. 15.
VOGEL *de cognoſc. & cur. C. H. adfect.* p. 51. & 56.
(*z*) *Obſ. de cogn. & cur. morb.* p. 69.
(*a*) FOREST. *Opp.* L. 2. Obſ. 16. *Schol.* BELLIN. *de Urin. & pulſ.* Ed. Lugd. 1717. p. 248, 254.
VOGEL l. c. p. 52.

phænomenis externis, abſque ad morbi naturam habita ratione, ſuperſtructas, nulla utilitate eſſe. Neque deſunt medici magni nominis, qui harum diviſionum damna perſpexerunt (*b*). Quærenda ergo eſt altera methodus, quæ omnibus his difficultatibus minus obnoxia ſit.

(*b*) Variis titulis unus idemque morbus inſigniri ſolet, „ ubi „ tamen eadem eſt morbi cauſa, indicationes etiam eædem, atque eadem ſymptomata, ſolo gradu diſtincta. „ Ita multo etiam frequentius plurimos variantes morbos, „ (qui cum a diverſis cauſis originem ſuam ducunt, ita „ admodum diverſis ſymptomatis ſtipati, æque diverſas „ indicationes ſubminiſtrant methodumque curandi æque „ differentem requirunt) ſub uno generali titulo comprehenſos, atque uni eidemque methodo accommodatos paſſim reperimus. Atque inde fit, quod nulla alia „ ars præter medicinalem adeo longo uſu atque experientia indigeat. &c." MORTON *Præf. ad Phthiſiologiam*. „ Inter præcipua artis noſtræ deſiderata illud merito reponimus, ut ſinguli quique morbi in tot ſpecies ſubdiſtinguantur, quot ſunt morbi primarii, a quibus foventur, aut cauſæ vehementes, conſtanteſque, a quibus „ producuntur. Contra medici morbos nonnullos, qui „ in tot ſpecies diſtingui deberent, quot ſunt principales „ morbi aut cauſæ vehementes a quibus foventur, quia „ in nonnullis ſymptomatis ſibi ſimiles videntur, ſub uno „ generali titulo comprehendunt, eademque medendi methodo in ſingulis utuntur, cum revera & indole diverſi „ ab invicem ſint, diverſam medendi methodum expoſcant ſinguli." BAGLIVI *Prax. med.* L. 2. C. 9. III. TISSOT ita de magno febrium catalogo dolet: „ Variis"

§. 28.

Quando ordinandi rationes ex ipſa morborum naturæ ſimilitudine deſumuntur, omnia hæc evitari poſſe, cuique facillime patebit. Cauſæ enim materiales tantam varietatem non obſervant, quam in phænomenis deprehendimus, & quamvis morborum cauſas materiales haudquaquam omnes cognoſcamus, tamen ex una eademque, varios eoſque ſatis diſtinctos effectus oriri, ſupra evictum datum eſt (c).

ait, „nominibus ſæpe eundem morbum indicaverunt, a„lias & plerumque ex ſymptomatibus, neglecta cauſa, „nomenclaturam deducentes tot finxerunt nomina, quot „paulo graviora ſymptomata in febrili praxi occurre„bant." l c. p. 14. Cl. *van den Boſch* ſequentia habet: „Magnum pathologiæ adfertur detrimentum ex non„nullorum medicorum cacoethe, qua audito uno alte„rove cardinali, ut ita dicam, ſymptomate, ſtatim & „præmature nimis, nomina morbis imponant, totam„que nomini ſuperſtruant indicationem. Veri medici „eſt, ad morbi adæquatam comparandi ideam, ex phæ„nomenis omnibus ad cauſam ratiocinari, neque quæ„rere nomen tantum morbi, ſed quid cauſam expediat." *Hiſtor. Conſt. epid. vermin.* p. 7. Conferri quoque ea merentur, quæ apud SYDENHAM in *præfat. ad Opp.* leguntur, nec minus ea, quæ HOFFMANNUS hac de re diſſeruit in *Opp. cit.* T. I. p. 148. §. 7. *Scholion.*

(c) §. 21. 22. 27.

Hinc utile in arte compendium ponitur, quoniam pauciores exiſtunt cauſarum materialium claſſes, quam phænomenorum. Eſt porro hæc methodus illa, ex qua ſimul curationis ratio patet, id quod auctores tanto deſiderio optarunt atque poſtularunt (*d*). Dum enim morbi cujuſdam determinationem ſyſtematicam vel hiſtoricam ſecundum hanc differentiam eruimus, ſimul ad ejuſdem cauſam materialem, hinc ad naturam, indeque ad indicationes curativas ducimur. Summo ergo ſtudio hæc morborum differentia eruenda atque pro methodi ordinandi fundamento ponenda eſt.

§. 29.

Quum autem morborum natura abdita ſit, neque ſenſibus externis pateat, ex phænome-

(*d*) „ Methodus morbos ordinandi ita comparata eſſe debet, „ ut non in nominibus duntaxat morborum inveniendis „ ſeſe utilem preſtet, ſed præcipue facilem ad eruendas „ curationes viam expediat. " Gaub. l. c. §. 840. Conf. etiam auctores modo allegatos. Hebenstreit, qui omnium primus, ad talem methodum reſpexit, illam ita deſcribit: „ Uſus hujus methodi eſt, indicationis alicujus „ communis, quæ multis ægritudinibus, titulo diſpare „ utentibus, reſpondeat, inventio. " *Progr. de methodo morbos ordinante. Spec. prim.* p. 14.

nis ab ea emanantibus ad illam concludi debet; & quamvis ex ſymptomatibus, per ſe ſpectatis, nullomodo vera norma pro methodo naturali ſtrui poſſit (*e*), tamen ſymptomatum ſimilitudo eatenus pro norma comparationis aſſumi poteſt, quatenus naturam morbi indicant. Hæc vero phænomena rite determinare, rex maxime eſt ardua atque difficilis. Undenam? Nonne quæque conditio morboſa, ſub certis atque determinatis circumſtantiis poſita, certa ſua ſibique propria habet ſymptomata? Annon juſta obſervatione illa determinari poſſunt? Quo certius prius, eo majoribus poſterius obnoxium eſt difficultatibus. Compliсatiſſimus virium machinæ noſtræ conſenſus, indeque varia directio ac modificatio effectuum unius ejuſdemque cauſæ materialis, exigua noſtra cognitio reliquarum circumſtantiarum, ſub quibus, poſita cauſa materiali, hæc vel illa ejuſdem effectus modificatio evenire debet, frequens cauſarum plurium concurſus, magna opinionum de natura cauſarum cohors, præjudiciis ac hypotheſibus erroneis ſuperſtructa, omnia hæc & adhuc plura, quæ jam *Baglivi*

(*e*) §. 28.

monuit (*f*), quæque noſtris temporibus tanta elegantia ab Ill. *Zimmermanno* expoſita ſunt (*g*), hanc determinationem fere ad problemata altioris indaginis relegant.

§. 30.

Quamvis autem hæc fere inſuperabilia impedimenta abſolutam morborum naturæ indagationem valde onerent, tamen via ſternenda eſt, qua ad morborum naturæ ſimilitudinem relativam detegendam pervenire queamus. Videamus igitur, annon detur filum ariadneum, cujus ope ex hoc labyrintho nos extricare poſſemus. Ex phænomenis morboſis, id eſt, ex ſymptomatibus ad cauſas concludendum eſſe, ſupra datum eſt (*h*), nec alio modo hoc fieri poſſe, nemo neſcit. Abſolute autem atque ſine alio habito reſpectu ex phænomenis morbi ad ejuſdem cauſam concludere, ita ſonat, ac ſi quis ex ſola plantæ cujuſdam incognitæ partium inſpectione ac deſcriptione, citra ullam aliam rationem, vires ac indolem plantæ

(*f*) v. *Opp.* L. I. p. 8. ſeq. & L. 2. p. 166. ſeq.
(*g*) *Von der Erfahrung* B. 3. C. 2.
(*h*) §. præc.

vellet divinare, ad quod perficiendum multa adhuc alia auxilia concurrunt. Sic etiam in morbi cauſa indaganda, præter ſymptomata, alia attendenda ſunt, ex quibus indolem cauſæ dijudicare poſſumus. Videamus quænam ſunt auxilia, quæ nos in praxi ad cauſæ cognitionem perducere poſſunt.

§. 31.

Ex cauſis antecedentibus tam externis quam internis nonnunquam concluſio ad cauſam materialem duci poteſt. Sic ex intima converſatione prægreſſa cum homine, labe venerea inquinato, ad contagium venereum in ſequenti morbo concludi poteſt. Sic in febri quadam acuta ex cholerica corporis conſtitutione, ex animi adfectubus prægreſſis, ad bilis cooperationem concluſio formari poteſt. Sic febris in conſtitutione robuſta, ex refrigerio contracta, non facile nervoſæ febris indolem ſervabit. Quum autem plurima harum cauſarum pars, varios, pro varia corporis conditione, edat effectus, atque ſæpe etiam lateant, ita ut ne veſtigium quidem de iis detegamus, ex iis ſolum abſque alia relatione ad

cauſæ materialis conditionem concludi nequit; quamvis omnino negligi non debent.

§. 32.

Nec cadaverum ſectiones certum quid de morbi natura exponunt. Cauſæ enim quodammodo effectus, rariſſime vero ipſius naturam oſtendunt, atque nil vel parum ad medelam ſpectans docent, dum externa cadaveris partium facies ſæpius in diverſiſſimis morbis una eſt eademque, neque ſimplex adſpectus ad morbi naturam concluſionem admittit. Omnino quidem locum inter auxilia tenent, quibus ad cauſas formales quaſdam pervenire poſſumus, ſed ad cauſas materiales detegendas non ſemper ſufficiunt. Aliud ergo adhuc medium inveſtigandum erit, cujus ope ex phænomenis, naturalis morborum differentia dijudicari queat, vel quod ſaltim in ſodalitio reliquorum inſtrumentorum aptiorem hanc viam reddat, atque concluſionibus, ex reliquis præmiſſis deductis, majus ſuperaddere valeat pondus.

§. 33.

In omni humana cognitione res ex varia inter ſe relatione dijudicantur, nec alio modo cognoſci poſſunt. Sic in proprietatibus corporum indagandis hæc corpora cum aliis combinamus, ut exinde varia eorundem phænomena atque effectus colligere, atque ex his ad corporum naturam concludere poſſimus. Sic etiam morborum natura ex eorundem ad remedia & medicamenta, quæ ad eos tollendos adhibemus, relationibus dijudicanda erit (*i*). Hac ratione ex methodo medendi antiphlogiſtica, in quibuſdam febribus adhibenda, con-

(*i*) Ita in morborum naturæ inveſtigatione agendum eſſe, *Pitcairn* jam monuit, atque verba ejuſdem hic in medium proferre liceat: „Manifeſtum eſt" ait, „nos nihil „aliud in rebus cognoſcere, quam earum ad alias relationem legeſque & proprietates virium, quibus eas „mutare vel ab iis mutari ſolent. — Cauſa vero phy„ſica & tantopere a philoſophis quæſita rerum natura eſt „illud in rebus ignotum, a quo vires emanare volunt. „Illud autem cum ſciri non poſſet, niſi prius agnitis „viribus harumque legibus inventis, neque quidquam „præſtet niſi per vires, ſequitur viribus ignotis notitiam „illius eſſe nullam, adeoque medicis incumbit, ut vires „medicamentorum & morborum, quæ per operationes „poſſunt inveniri, expendant & ad leges revocent." *Opuſc. Roterod.* 1714. p. 3. ſeq.

cluſio duci poteſt, peculiarem humorum tenacitatem adeſſe. Vel ſaltim ex convenientia hujus methodi in morbi ſpecie incognita ad eam febris indolem concludere poſſumus, quæ nobis ſub febris inflammatoriæ denominatione conſtat. Quamvis ergo non ſemper ad morbi naturam abſolutam hac ratione argumentandum ſit, tamen analogiam morborum inde dijudicari poſſe, omnibus phyſicæ legibus congruit. Concurrunt quidem adhuc alia auxilia, jam ſupra memorata (*k*), quorum omnium tamen ipſa obſervatio practica, de morborum verſus medicamenta relatione, certiorem ad eorundem naturæ indagationem munit viam. Ut ergo in chymia corporum mixtionem ex varia eorundem ad alia relatione cognoſcimus, ſic ad morborum indolis cognitionem ipſius medelæ ope perducimur; & ſicut ſyſtema mineralogicum naturale abſque corporum examine chemico condi nequit, ita morborum ſyſtema naturale, ſine experientia practica, qua probe inſtituta, tum demum ad argumentationem ex analogia ducimur, nullum eſt.

(*k*) §. 31. 32.

§. 34.

Quando itaque medendi ratio normam præbet, ſecundum quam ſimilitudinem morborum æſtimamus, ſequitur, ex medelæ analogia ad morborum analogiam concludendum eſſe, atque tot diverſa tunc dari genera, quot diverſas curationis methodos. Ut autem curationis officium in plures ramos diviſum eſt, ſic & pro hac ratione plures morborum ſubdiviſiones confici debent. Tractaminis hinc morbi ſimilitudo, quod generaliter, ad cauſam materialem tollendam, proſequitur, genera morborum determinat. Et quum pro vario, quem occupat, loco, vario quoque modo hæc cauſæ materialis ablatio perfici debeat, etiam ex hac curationis differentia alia morborum ſubdiviſio ſtatuenda eſt, & ad hanc morborum ſpecies pertinebunt. Et ſic illud, quod generibus in curatione univerſaliter competit, ordines, eademque ratione claſſes conſtituit. Eſt ergo claſſis, illius medelæ ſimilitudo, quæ ordinibus generatim convenit. Ordo ſimilitudinem illius medicandi modi ſiſtit, quo generum curatio univerſaliter perficienda eſt. Genus porro

ſimilitudines illius curandi methodi continet, ſecundum quam ſpecies tolluntur. Et ſic ſpecies tandem ex æquatione ſimilitudinum individuis medendi rationis oriuntur.

§. 35.

Hæc argumentandi ratio jam a priſcis medicis intenta atque exculta fuit, *Celſo* (*l*) atque *Ammanno* (*m*) referentibus, & ſane inter omnes mæandros ſimpliciſſimam exhibet viam, quæ, ſi caute ac debite illam ſequamur, ad veritatis templum ducit. Sic etiam neotericorum nonnulli ad hanc morborum differentiam reſpexerunt, inter quos præcipue *Morton* (*n*), *Heben-*

(*l*) Empiricorum medicinam recenſens, illos ab iis ſumſiſſe præſidium, „ quæ experientia in ipſis curationibus docue„ rit, " ait l. c. p. 8. Pauloque infra addit: illos, ignoto mali genere incidente, protinus inveſtigaſſe „ cui morbo „ id proximum ſit, remediaque tentaſſe ſimilia illis, quæ „ vicino malo ſæpe ſuccurrerint. " l. c. p. 10.

(*m*) „ Methodici " ait, „ dicebantur a methodo, qua mor„ bos in ſumma genera diſtribuebant, ad id inducti per „ analogias, quas morbi eoſque curandi modi ad ſe in„ vicem habere ipſis ex aſſiduis obſervationibus vide„ bantur. " v. Præf. ejuſd ad *Cœl. Aurel.* p. 10.

(*n*) „ Ratio " inquit, „ differentis morborum nomenclaturæ „ rite petenda eſt, a differenti eorum cauſa, ſymptoma„ tis & indicationibus curativis differentibus. " v. ejuſdem *Pyretol. de febr. inſt.* C. v. §. 1.

Hebenſtreit (o), *Mangold*, (p) & *Drummond* (q) nominandi ſunt. Attamen ſpecimina, quæ hoc habito reſpectu exhibuerunt, non omni ex parte notionibus noſtris congruere, videntur, cujus ratio tum in ipſa curationum differentia, tum in mediorum diverſa adplicatione minuſque æquo concludendi modo quærenda eſt. Ulterius ergo diſquirendum eſt, quonam modo hæc ex curationis analogia argumentatio deducta inſtitui debeat, undeque characteres ad tale ſyſtema ſtruendum petendi ſint.

§. 36.

Conſtat ex iis, quæ ſupra propoſui, in morborum doctrina omnia ita definienda eſſe, ut ſenſibus noſtris externis percipi poſſint (r), neque vere de morbi natura aliquid judicare poſſumus, niſi ex phænomenis (s). Hinc etiam in methodo noſtra determinationes, quibus

(o) Eleganter non minus quam recte hanc ordinandi rationem propoſuit in programmatibus quibuſdam, *de methodo morbos ordinante* inſcriptis, vel *Ordo morborum cauſalis*.

(p) v. *Opuſc.* ab Ill. *Balding.* edita.

(q) *Medical Eſſays and Obſerv. by a ſociety in Edinburgh.* T. I. Art. 25.

(r) §. 4.

(s) §. 29.

differentia naturalis indicatur, ſenſibus externis conſpicuas eſſe debere, ſimul conſequitur. Alias enim jure meritoque opprobria illa, quæ *Sauvages* iis infert, qui methodum cauſalem ſeu ætiologicam adoptant (*t*), nos tangere poſſent. Ex ſymptomatibus ergo characteres morborum ſumendi ſunt. Quum autem jam ſupra evictum datum fuerit, indiſcriminatim ex ſymptomatibus nil ad naturam morbi concludi poſſe (*u*), non idem eſſe, quænam ſymptomata, ad characteres conſtituendos adhibentur, ſatis manifeſte adparet. Symptomata hinc ea tantum ratione pro characteribus ſumenda ſunt, quatenus morbi naturam ea indicare, ex practica obſervatione nobis conſtat. Neque hoc, factis indubitatis poſitis, difficultatibus premitur, niſi ab experientia vere fundata diſcedamus.

§. 37.

Quum nempe hæc naturalis morborum differentia ex medendi rationis diverſitate judicari debeat (*v*), ea phænomena, ad charac-

(*t*) l. c. T. I. p. 34. §. 64. ſeq.
(*u*) §. 27 30.
(*v*) §. 34. 35.

teres conſtituendos, determinanda ſunt, ex quibus, ſecundum experientiam optimorum artis peritorum, cognoſcitur quænam medelæ methodus inſtituenda ſit. Hæc autem phænomena indicantium nomine omnibus veniunt. Præbent ergo indicantia characteres ad morbos determinandos atque ordinandos, ac gaudebit hoc ſyſtema requiſito illo, quod ſupra poſtulatum fuerit, quod nempe, dum morbi nomen, ſeu, quod idem eſt, determinationem ſyſtematicam eruimus, ſimul medelæ nobis aperiat viam (*x*).

§. 38.

Similitudo ergo *indicantium* morborum diviſiones conſtituit, atque cum hæc methodus non certis quibuſdam phænomenis, diſtributionis fundamento inſervientibus, ſuperſtructa ſit, niſi certam eandemque ſemper morbi indolem declarent, id quod ex indicantis voce cuique patebit, nunquam in tali ſyſtemate morbus quidam, diſtinctionis noſtræ fundamenti ratione, nunc ad hoc nunc ad illud genus referri poteſt, ſed morbi ſunt natura-

(*x*) §. 29.

les, a ſe invicem ſatis diſtincti, ita ut, ſimul ſumtis omnibus eorundem ſignis, nunquam detur alia morborum ſpecies, quæ omnibus iiſdemque ſignis ſit prædita, & tamen natura ſua & curatione diſtincta. Hinc repetitiones, & confuſiones, quæ in reliquis ſyſtematibus vix evitari poſſunt, hic locum non habent, quum proxime a rerum natura abſimus.

§. 39.

Supra jam aliqua de diſpoſitione in methodo naturali ſtabilienda monui (*y*), atque ſecundum ea ulterioris diſpoſitionis ratio facillime judicari poteſt. Similitudo nempe indicantium, quæ cauſam materialem quandam manifeſtant, vel ſaltim, hac ignota, certam eamque experientia fideli comprobatam medendi methodum, ad morbi cauſam materialem auferendam, indigitant, genera morborum conſtituet, & ſic ex quorundam univerſaliorum indicantium convenientia, ordines & claſſes confici poterunt. Species autem pro diverſa phænomenorum facie externa determinari debent, cujus ratio ex iis, quæ de cauſæ mate-

(*y*) §. 34.

rialis & formalis conditione ac diverſitate ſupra retul., conſtare poteſt (z).

§. 40.

Ex omnibus his manifeſtum eſt, methodum ita comparatam omnia complecti, quæ unquam auctores poſtularunt, quæque debite poſtulari poſſunt. Cumque porro phænomena morboſa ita ordinentur, ut medendi ratio, hinc cauſa materialis, & ita ſimul natura morbi inde conſtet, jure meritoque ſyſtemati noſtro naturalis methodi nomen tribui poterit.

§. 41.

Jam autem difficultates omnes nondum ſublatæ ſunt. Fundamenta quidem ad ſyſtema naturale condendum abſque periculo delineavimus, ipſum autem ædificium nondum ſtructum eſt. Et hic denuo ſe offerunt obſtacula & quidem non levis momenti, quæſtionem tangentia, ex quibus nempe auctoribus (quippe qui omnes veræ fideliſque experientiæ practicæ gloriam præ ſe ferunt) hæc indicantia

(z) §. 28. ſeq.

ſumenda atque determinanda ſint. Et ſane hic maxima illa latet difficultas, qua certe factum fuit, ut methodus noſtra hucuſque piis, ni fallor, deſideriis adnumerata fuerit. Singuli ſiquidem hominis experientia non ſufficit, hinc obſervatores ex omni ævo in auxilium vocari debent. Semiologia ergo, ab omnibus practicis exculta, materialia ad ſyſtema morborum naturale ſtruendum, nobis præbere debet. An hæc autem ita comparata eſt, ut id præſtare valeat? Nonne ex perperam intellecto ſemiologiæ ſcopo hæc plerumque tantum ad meram prognoſin, neglectis cauſis tendat? Magna tandem proh dolor! opinionum & doctrinarum diverſitas etiam in morbis curandis funeſtum influxum exercuit; & ſane ad vera eaque utilia artis principia nunquam pervenire poterimus, niſi omnem illam doctrinarum & demonſtrationum farraginem relinquamus, quæ in pleriſque medicinæ ſyſtematibus ubique obviam reperitur, ac ad nuda experientiæ, debite inſtitutæ, facta revertamus. Annon enim altero obſtructiones viſcerum ad medicamenta roborantia, altero ad medicamenta reſolventia adhibenda indicent? Quinam ſint auctores, qui omnia rite pertractarunt,

ita ut ſemper dextra morbos facie viderint, qui ad omnia morbi phænomena, eorundemque nexum et mutationem, tum ſolius naturæ ope, tum medicamentorum auxilio productam, attenderunt, & nunquam medicamentum niſi ex vere fundata quadam indicatione adhibuerunt, qui ſimul liberi ab omni hypotheſi verum naturæ & veritatis tramitem ſecuti ſunt? Annon præterea multi exſtant morbi, quorum veram medelæ methodum nondum deteximus? Annon ipſa experientia attentiſſimum medicum quandoque fallere poteſt? Sane multa adhuc ſunt deſideranda, antequam ad motas quæſtiones in favorem reſponderi poterit, & tanta in rerum idearumque vacillitate temeritati fere verti poteſt, ſi ædes ſtruere velimus, antequam materialia in præſto ſint. Niſi interea omnem praxeos certitudinem inficiari contendamus, id quod poſt tot tantaque digniſſimorum virorum per ſæcula opera inſtituta ſummus ſcepticiſmi gradus foret, omnino concedendum eſt, regulas dari practicas vere fundatas, & adhuc ex obſervationibus proſtantibus educi poſſe, quæ ulterius lucem in morborum differentiis naturalibus ordinandis diffundere valent. Confugiendum ergo eſt ad illos artis

exercitatores, qui maximam veritatis habent fidem, & ex iis ſigna eruenda ſunt, quæ in quolibet morbo illam morboſam conditionem manifeſtant, ad quam in curatione medicus attendere debet, quique ſimul optimam naturæ morborum accommodatam atque multiplici experientia verorum medicorum comprobatam iis medendi methodum docuerunt; et quamvis prima pericula infantilem ætatem hujus medicæ ſcientiæ partis ſat manifeſtabunt, tamen via aperienda eſt, ut poſteri eo frequentius illam ſequantur, & ita magis magiſque morborum cognitio perfectior reddi poſſit. „ Sic enim ſe habet mentis humanæ conditio, „ ut omnes nunquam ſuperabit difficultates: „ certiſſime tamen conſtat, quod æqua ſollicitaque morborum conſideratio eas multo „ pauciores reddet " (*a*).

§. 42.

Quodſi nunc attendimus, quidnam ſub indicantis voce intelligatur, facile adparebit,

(*a*) GRAINGER *Hiſtor. febr. anomal. Batav.* Altenburg. 1770. p. 58.

definitiones ad genera hæc naturalia inſignienda, locum habere nullo modo poſſe. Genus enim ſigna cauſæ materialis omnium ſpecierum tradere debet, hinc pro hac etiam cauſarum formalium varietate ſigna ejuſdem variant. Sic etiam pro utilitate præſtat, ut morbi indolem jam cognoſcamus, antequam illa phænomena erumpant, quæ morbi ſpeciem declarant. Quum tandem ex toto corporis & aeris conſtitutionis ambitu, cauſarum antecedentium concurſu & vario inter ſe ſymptomatum & cauſarum reſpectu (*b*), ſigna eruenda ſint, ad morbum, naturæ ſuæ ratione, ab omnibus aliis eadem ratione diſtinguendum, poteſt non aliter fieri, quam ut multa practicus attendat, quæ nec ſatis habent perſpicuitatem, vel ſaltim ſub certis tantum circumſtantiis, quæ non ſemper ut conſtanter naturam morbi concomitantia deprehenduntur, reſpectu ac relatione cæterorum, pro talibus judicanda ſunt, quæ hanc vel illam morbi indolem maifeſtant (*c*). Quæ omnia, definitio-

(*b*) Sic v. c. ex ſymptomatum febrilium inter ſe atque cum cauſis manifeſtis diſproportione ad nervoſam febris indolem concluditur.

(*c*) Sic enim in morbis inflammatoriis pulſus non ſemper

nes, uſquedum ſaltim prohibent (*d*), nec veteres eadem ex ratione illis uſi ſunt (*e*). Genus ergo continere debet relationem & deſcriptionem omnium eorum, quæ ad cauſam materialem faciunt, ſint vel functiones læſæ, vel conſpicuarum corporis partium conditiones, tum prægreſſæ, tum adhuc præſentes, vel cauſarum externarum conſtitutiones, vel tandem relationes illæ, quas tum phænomena inter ſe, tum hæc verſus cauſas prægreſſas, tum omnes ratione naturæ morbi mutuo inter ſe edunt atque obſervant. Aliter in ordinibus & reliquis diviſionibus hoc ſe habet, ubi pro lubitu aliquid, quod omnibus generibus, ratione cauſæ materialis differentiæ, ſimul competit, ſeligere atque determinare queamus.

durus ac plenus occurrit, ſiquidem in peripneumonia mollis, in ventriculi & inteſtinorum inflammatione haud raro parvus deprehenditur. Sic in iiſdem morbis inflammatoriis cruſta ſanguinis inflammatoria non ſemper adparet, quamvis morbus veram indolem inflammatoriam præ ſe ferat. Sic in febribus quibuſdam nulla bilis atque humorum gaſtricorum corruptionis ſigna manifeſta ſunt, ubi tamen maxima cauſæ materialis pars in ea quærenda eſt. In his caſibus ergo ex reliquis circumſtantiis natura morbi dijudicanda eſt.

(*d*) Cf. Helvetius *de l'Oeconomie animale &c.* p. 21. ſeq.

(*e*) v. Amman. l. c.

De ſpeciebus autem, quas pro diverſa partium ſingularium affectione, ab eadem cauſa materiali pendente, determinandas eſſe, ſupra jam monui (*f*), idem valet, quod de genere dictum fuit; hinc nec iis, in methodo, quæ praxi accommodari debet, definitiones competunt, quamvis in noſologia generali omnino in uſum tironum rite definiri debeant.

§. 43.

Hæc ſunt, quæ generatim de methodo morbos ordinandi naturali monere volui. Magnum omnino mihi propoſui ſcopum, quem autem prorſus attingere, vanum foret deſiderium. Hac nempe ratione theoriam & praxin magis concatenari, atque opprobrium illud tritum dirimi poſſe, credidi, nullam eſſe hactenus theoriam inter & praxin connexionem, ex qua diſtinctione conſequi perhibetur, quemdam bonum eſſe poſſe theoreticum, ad praxin tamen exercendam ineptum, & e contrario habiles exiſtere artis exercitatores, in theoria haudquaquam verſatos. Hanc differentiam minime firmo talo niti, nec vere eſſentialem

(*f*) §. 34. 39.

eſſe, cuique pateſcere debet. Undenam autem hæc diſtinctio? Sane ex morborum illis definitionibus, quæ tantum in abſtracto ad illos cognoſcendos inſerviunt, neutiquam vero ante ægrorum lectum adhiberi poſſunt, ex præconceptis de cauſis morborum nugis atque ex indicationibus hinc inde perperam derivatis, vel ſaltim ineptiis illis non reſpondentibus, (multi enim magni nominis viri longe diverſe de morborum quorundam ætiologia diſſerunt, quos tamen uno eodemque modo tollunt) maxima ex parte ortam eſſe, concedendum eſt. Et ex hac theoria omnino nil niſi maximum detrimentum arti accreſcit. Quando autem theoria ita comparata eſt, „ut in diverſis & infinitis caſibus, quos praxis exhibet, „medici greſſus dirigat, atque obſervationum „penuriam ſuppleat, ita ut hujus ope munitus tiro, quotquot ſpecies morborum repe„rit, poſſit ex ſuo ſyſtemate non ſolum apte „diſtinguere, ſed etiam deductis ex eodem „fonte indicationibus curare“ (*g*), unumquemque practicum tali theoria imbutum eſſe debere, nec ſine illius ſubſidio boni quid in arte exercenda præſtare poſſe, neque verſa

(*g*) Sauvages l. c. T. I. p. 2.

ratione hac in theoria verſatus, in praxi ineptum ſe præbere poſſe, niſi alias organis neceſſariis deſtitutus ſit, quiſque lubenter concedet, quamvis omnino ipſa experientia hoc opus facilius atque notiones clariores reddat. Hæc ergo theoria ea eſt, quam veteres ſecuti ſunt (*h*), quam genuinus artis cultor lubenter amplectit (*i*), & ad quam hodie redeundum eſt, ſi nexum theoriam inter & praxin reſtaurare velimus, quem hypotheſes detraxerunt, Fundamenta, quæ hactenus delineavi, ea eſſe, quibus talis vera eaque inconcuſſa atque practica theoria imponenda eſt, perſuaſiſſimum habeo, quamvis viribus meis conceſſum non ſit, ipſum finire ædificium. Satis mihi erit, ſi & hæc pauca, quæ non tranſitorie, ſed poſt iteratam penſitationem ſcripſi, ad artis noſtræ emendationem aliquid facere valeant, ſicque laudes eorum promeruerim, quos divina benevolentia ad corporea conſervanda hominum bona nobis miſit. Jam ergo de ſpecimine meo, ſecundum principia hic propoſita elaborata, pauca monere liceat.

(*h*) §. 35.

(*i*) „ Eam deſideramus theoriam, quæ a praxi feliciſſima „ ſit deducta ad eamque rurſus accommodata." FREIND *in præf. ad Emmenolog.*

§. 44.

Implicatiſſima febrium natura, earundemque ſæpius, quoad partem ſaltim, facies ſimilis, a diverſiſſimis tamen ſæpe cauſis pendens, & verſa ratione, ex iiſdem cauſis ſymptomatum diverſa quandoque modificatio, præ aliis earundem diſtributionem, diagnoſin & curationis viam eruendi & facilitandi aptam, exigunt. Poſt ea autem, quæ ſupra propoſui, monitu non opus eſſe credo, hanc adhuc in votis eſſe. Dignum ideo hoc mihi videbatur objectum perſcrutatione, & quamvis me momentoſi quid præſtitiſſe, atque hanc penuriam aliquo modo ſuppleviſſe, nequaquam præ me feram, attamen magna hujus methodi utilitatis ſatis patebit, & habiliores ac peritiores forſan, ad illam ulterius promovendam, excitabit. Trado, quæ potui. Semper eo ſaltim ſtudui, ne a filo, ab optimorum medicorum experientia deducto, diſcederem. Hinc omnia, quæ ſtabilivi, obſervationibus atque auctoritate artis peritorum ſuffulcienda eſſe, exiſtimavi, ne annorum penuriæ tribuantur, quæ ſenibus forte quibuſdam falſa videntur. Qui obſtacula omni paſſu in re tam ardua ſeſe offerentia re-

cordatur, facile mancum hujus ſpeciminis excuſabit. Quodſi aliquando longiori experientia atque lectione animadverſiones magis ſint ditatæ ac emendatæ, hoc ſchema forſan ulterius pertractare ſtudebo, niſi alias orbi medico, laborem meum inutilem eſſe, videatur.

§. 45.

Claſſis quidem, veluti infra pluribus conſtabit, in univerſa naturali methodo admittenda non eſt. Quum autem temporis atque virium mearum conditio non ſit, ut ad univerſum morborum ſyſtema naturale ſtabiliendum manus admittere potuiſſem, neque hoc ita facili negotio perfici queat, ex conſuetis morborum diviſionibus illam claſſem, quam febrium nomine omnes auctores tractant, ſelegi, atque hanc ſecundum ordinem naturalem diſponere quæſivi. Quodſi enim ſingulam claſſem naturalem pro ſcopo habuiſſem, de omnibus febribus tractari non potuiſſem, (id quod intentioni meæ non reſpondebat) quoniam hæ per totum methodi naturalis ambitum diſperguntur, cujus ratio iis facile conſtabit, qui attento animo ea perlegunt, quæ de hujus methodi ratione ſupra retuli. Quod

ad genera attinet, illa a neotericis artis coryphæis maxima jam ex parte ſtabilita atque determinata ſunt. Siſtunt quidem minime morborum univerſaliter ſpectatorum ſed tantum febrium genera naturalia. Quoniam enim claſſis naturalis non eſt, genera etiam ea modo ratione naturalia dici poſſunt, quatenus ſubdiviſiones febris, ſecundum differentiam naturalem ordinatas, conſtituunt. Hinc omnino genera infra poſita non omnes morbos comprehendunt, qui natura cum iis conveniunt, ſed illos tantum morbos complectuntur, qui claſſis deſcriptioni competunt. Quoad ſpecies iterum facile concedo, in earundem diſpoſitione ordinem naturalem adhuc diremtum eſſe. In quo quidem imperfectio conſiſtit, quam evitare nec rerum ſtatus neque exiguæ vires mihi conceſſæ, admiſerunt. Nec credi velim, me certas atque ratione naturæ plane determinatas ſpecies ponere voluiſſe, dum plane nunquam duo morbi individui ejuſdem ſpeciei in omnibus ſunt conſimiles. Ut enim nullibi in rebus naturæ ſaltus deprehenditur, ſic & in morbis inſenſibili gradu continuaque concatenatione differentia progreditur. Cæterum ſupra jam monui, ut ſpecies morborum in

methodo

methodo naturali definitionem admittere nequeant, niſi maximam tunc methodus utilitatem amittere debeat. Hinc ſemper deſcriptiones plurimorum ſymptomatum adjunxi, quæ morbi ſpeciem plerumque concomitant vel potïus conſtituunt; & quamvis non omnia hæc ſymptomata ad morbi ſpeciei determinationem faciunt, tamen in curatione, ſignis ſpecierum pathognomicis ſic dictis nondum manifeſtis, maximam præſtant utilitatem. Completam autem morbi hiſtoriam ponere, a foro meo alienum erat, quum ea tantum phænomena, ſecundum principia ſupra prolata, pro characteribus ſtabilire, mens eſſet, ex quibus indicatio quædam curativa deduci poteſt, atque hinc omnia ea omiſi, quæ ulteriorem ad morbi naturam concluſionem hucuſque non admiſerunt. Quum porro multa phænomena variis morborum ſpeciebus ſimul conveniant, atque hæc peculiari nomine inſignita ſint (id quod inde patet, quoniam ſub variis generibus morbos aliàs univocos diſtribuere, methodi fundamentum exigebat), indeque autem repetitio oriatur, hæc phænomena, quæ morbis ſynonymis competunt, antea in generali de morbis tractatione, tradenda atque deter-

minanda fuiſſent. Sic pleuritis illum denotat ſtatum morboſum, qui dolore lateris fixo, punctorio, reſpiratione brevi & inæquali & ſymptomatibus febrilibus ſe manifeſtat. Hæc autem definitio nondum morbum in concreto, vel, quod idem eſt, individualem morbi ſpeciem ſiſtit, ſed tantum compendii cauſa in ſyſtemate locum habet, atque eo inſervit, ut poſtea in ſpeciebus determinandis repetitio evitetur. Sic itaque omnes voces definire debuiſſem, ut autem nimiam prolixitatem evitarem, hoc omiſi, neque confuſionem inde oboriri credo. Neque, omnes ſpecies determinare, anxie quæſivi, ſed eas tantum allegavi, quarum exiſtentia, auctorum obſervatione, mihi conſtabat; quumque ſecundum hanc normam ſpecies obvenientes facile digeri queant, nec hujus ſyſtematis ſtamina ex toto abſolvere animus fuerit, hic defectus vitio mihi verti haud poteſt. Nomina fingere nolui, de rerum perennitate nondum convictus. Omnes tandem febres abſolute ad conſtituta genera reducendas eſſe, adfirmare non contendo, quin potius contrarium habeam perſuaſiſſimum, cujus vero differentiæ ulteriorem determinationem tempori ac ingeniis ſublimioribus relinquo.

RUDIMENTA
PYRETOLOGIÆ
METHODICÆ

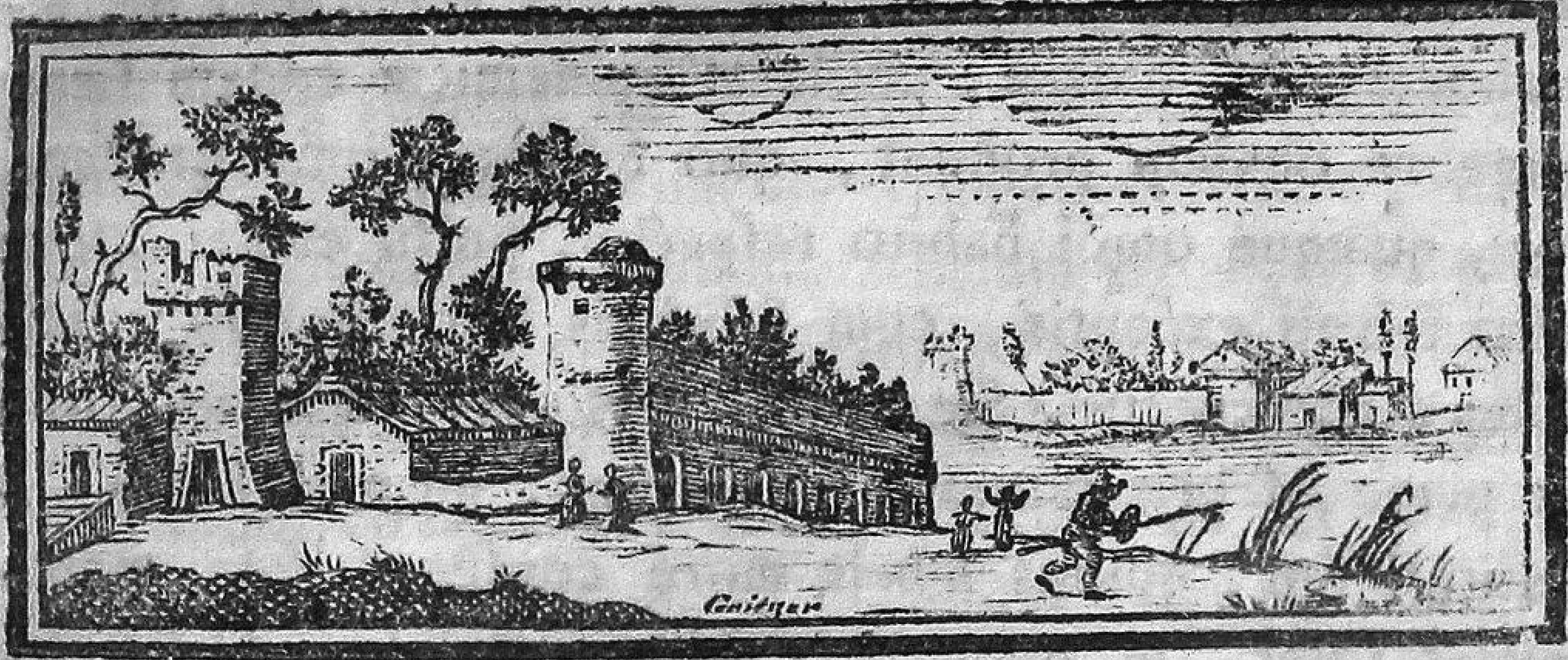
DELINEATIONEM SISTENTIA

ORDINUM, GENERUM ATQUE SPECIERUM

FEBRIUM SECUNDUM DIFFERENTIAM EARUNDEM NATURALEM DISPOSITAM.

Rationalis comparatio morborum eſt judicioſa cognitio & aſſumptio cauſarum, quæ utiles ſunt ad inveniendas ſimilitudines.

GALENUS.

PYRETOLOGIÆ METHODICÆ RUDIMENTA.

FEBRIS.

Morbus cum frigore, æſtu & pulſu, naturali nunc frequentiori nunc tardiori, vario gradu atque tempore ſtipatus.

Omnes fere auctores febris definitionem anxie quæſiverunt, & omnes fere, illam ponendo, diſſentiunt. Nunquam autem quiſque febris præſentiam in dubium vocavit, ſi hominem a ſymptomatibus, modo recenſitis, vidit correptum. Unde ergo diſſenſus ille auctorum de febris definitione? Sane hic nil aliud in cauſa eſt, niſi obſervatio illa trita, morbos dari, qui hæc febris ſigna non admittunt, quique tamen ab eadem corporis & aëris conſtitutione, ab eademque cauſa materiali pendent, eundem decurſum, criſin & eventum obſervant;

hinc eandem medendi methodum ſibi vindicant. Sic diarrhoeæ, dyſenteriæ, choleræ epidemicæ eodem ſæpe tempore obviam produnt, quo febres bilioſæ graſſantur, quæque omni habito reſpectu, pulſu celeri atque æſtu febrili exceptis, cum febribus hiſce natura conſimiles dignoſcuntur. Sic morbi periodici, maxima ſaltim ex parte, febris naturam conſervant, quamvis ſignis illis deſtituti ſint, quibus febris more conſueto ſeſe manifeſtare ſolet, id quod *Ill.* Medicus (*v. Geſchichte period. Krankheiten*) acute non minus quam recte probavit. Quando ergo nulla dubitatio remanet, plures morbos exiſtere, qui natura cum febribus conveniunt, quoad phænomena autem ſupra data differunt, omnes illas definitiones, quæ ſigna ſupra relata vel omnia vel ſingulatim continent, mancas eſſe, ſequitur; quoniam non omnes morbos comprehendunt, qui ratione naturæ, vel, quod idem eſt, ratione cauſæ materialis naturali affinitate inter ſe conjuncti ſunt. Hæc ſane fuit ratio, cur auctores ſemper de inſufficientia febris definitionis doluerunt, quamvis ipſam forte rationem non omnes viderint. Niſi ergo morbos illos, qui deſcriptioni noſtræ non reſpondent, ex febrium catalogo relegare velimus, altera invenienda erit definitio vel ſaltem deſcriptio, ſigna continens, quæ omnibus iis morbis ſimul competunt, qui natura ad febres noſtras accedunt. Sed hic impotentiam fateri non pudet. Quænam ſunt ſigna, quæ febri continenti putridæ, colicæ bilioſæ epidemicæ & odontalgiæ periodicæ ſimul conveniunt, morbi qui omnino quoad naturam febribus adnumerari debent? Quænam inter phænomena febris inflammatoriæ continentis & mali hyſterici ſimilitudo, quum tamen hic morbus nervoſus cum febribus nervoſis ad unum eundemque ordinem natu-

ralem referendus ſit? Quodſi ergo febris vocabulum latiori ſenſu ſumas, ita ut omnes morbos febribus adnumeres, qui natura cum iis congeneres ſunt, omni jure dicere potes, eſſentialia febrium ſigna, i. e. phænomena, quæ ex ejuſdem natura promanant, omnibuſque iis morbis, qui natura cum febribus conſimiles ſunt, ſimul competunt, nondum eruta atque determinata eſſe. Quum autem rei neceſſitas requirat, ut ſtrictior hujus vocis ſenſus ponatur, certa quædam phænomena determinanda erunt, quibus præſentibus, fabrim adeſſe, adfirmare poſſimus. Inter hæc, ſigna ſupra poſita, præcipuum tenent locum, quippe quæ omnium frequentiſſime occurrunt, ideoque maximam partem ex eorum morborum numero comprehendunt, qui indolis ratione ad unam claſſem naturalem redigendi eſſent. Hæc autem phænomena non ſemper in eodem morbo inſimul adſunt, neque ſemper mutuo ſuccedunt, nec omni tempore manifeſte adparent. Sic v. c. dantur individua, ubi frigus deprehendere non licet, vel ſaltim obſcure tantum per tenſionem quandam in dorſo vel in regione lumbari ſe manifeſtat, atque interdum etiam unum duntaxat alterumve occupat membrum. Sic porro febres abſque ſenſibili æſtu occurrunt (*v. de* HAEN *Rat. medend. P. XI. p. 30. & Cl.* GESNERI *Beobacht. aus der Arzeneigel. B. 1. p. 144*), vel ſaltim tactui & thermometro ſenſibilis non eſt (*de* HAEN *l. c. P. 7. p. 210.*), ſed ex ægri tantum ſenſatione judicari debet, id quod etiam de frigore valet, ubi thermometron calorem naturalem, quin eum ſuperantem, indicat (*v. l. c. P. XI. p. 23.*). Sic tandem febres cum pulſu a naturali parum decedente obſervare contingit (*v. de* HAEN *l. c. P. 7. p. 210.*). WERLHOFF *diſqu. de variol. et anthrac. p. 37. Cl.* SARCO-

ne *Geſchichte der Krankheiten zu Neapel. T.* 2. *p.* 94, 99. Sauvages *l. c. T. I. p.* 308.). Et hæc caloris pulſuſque conditio præcipue in febribus nervoſis, in ſtadio tertio febris carcerum Pringlii, eodemque ſtadio febris bilioſæ americanæ Hillarii manifeſta eſt, quam phænomenorum a conſueta naturæ norma declinationem optime *Cl.* Sarcone *l. c. T.* 2. *p.* 200 ſeq. adnotavit. Hinc eadem incommoda, ex febris noſtra notione, quæ deſcriptionibus communia ſunt, redundant. Unum tamen alterumve ex his ſymptomatibus ſemper adeſſe oportet, ſi morbus pro febri haberi debeat. Recte quidem auctores monuerunt, omnia hæc ſymptomata, ſingulatim ſpectata, a levibus & tranſitaneis cauſis haud raro oriri, atque hinc vel leviſſimam ſanguinis ebullitionem febrim dicendam eſſe, vel hæc phænomena minime pro genuinis febrium ſignis declarari poſſe. Sed hac ex ratione deſcriptioni, morbi vocem adpoſui. Hæc enim aliorum vel plurium jam phænomenorum præternaturalium præſentiæ ideam involvit, quæ præter frigus, calorem morboſum, & pulſum alienatum ſimul adſunt (*v. Introd.* §. 8. *de ſymptomate*). Idem in ſtabilienda febris notione Helvetius fecit. (*v. de l' Œconomie anim. p.* 22). Ubi ergo morbus, quo præter alia phænomena morboſa, unum alterumve ſymptomatum ſupra poſitorum adparet, quod nempe cum cæteris phænomenis præternaturalibus ita cohæret, ut omnia ab una eademque cauſa pendere videantur, ibi febrim adeſſe adfirmare poteris. Hoc ultimum requiſitum, quod nempe ad connexionem phænomenorum inter ſe reſpicere debeamus, omnimodo neceſſe eſt; etenim aliàs altera difficultas occurreret. Sic v. c. hydropico ex animi adfectu, ex errore diætæ vel ex alia cauſa pulſus conſueto celerior naſci poteſt, qui

tamen febrim haud indicat, dum nec permanens eſt, neque nexu quodam cum reliquis ſymptomatibus hydropis junctus eſt.

Ex omnibus his propoſitis apertum eſt, nullo reſpectu veram febris definitionem philoſophicam dari poſſe, niſi plures morbos apud omnes auctores ſub febrium nomine cognitos ex febrium catalago relegare velimus. Jam enim ex ſupra adducta ratione conſtat, quoque ex noſtræ deſcriptionis culpa multos morbos a febribus ſejungendos eſſe, qui tamen naturæ habita ratione iis aſſimilari deberentur. Quodſi nunc unum tantum ex ſymptomatibus ſupra determinatis pro febris ſigno characteriſtico ſufficiente ponere vellemus, maxima pars morborum, qui auctoribus febrium nomine venit, ad alias claſſes referenda eſſet, id quod intento meo non congruit. Hinc deſcriptionem ſubſtituere oportet, ut ſaltim ſtabilem quodammodo febris notionem ponere poſſimus, neque tamen a loquendi docendique uſu nimis abhorreamus. Generatim omnes morbos hic recenſebo, quibus unum vel alterum vel omnia phænomena ſupra poſita ſimul, adſunt; nec differentiam curo, quæ inde poni poteſt, quod hæc phænomena vel ſtatim ab initio adpareant, vel ex ſympathetica coactione aliorum ſymptomatum producantur. Sufficit, quod omnia hæc phænomena facie diverſa, eodem cauſæ materialis vinculo conjungantur. Id autem ex omnibus hucuſque prolatis aperte ſequitur, hanc morborum claſſem minime pro naturali habendam eſſe, quoniam non omnes morbos ſimul comprehendit, qui natura inter ſe conveniunt. Aſt tamen videamus, annon illorum morborum, qui deſcriptioni noſtræ competunt, naturam inveſtigare queamus.

Febris naturam nunc in calore, vel in pulſus cele-

ritate, nunc in ſpaſmo cordis, tandemque in aucto ſanguinis circulo poſitam fuiſſe, cuivis conſtabit. Omnes autem has notiones ſenſum modo relativum naturæ ſpectare, ſupra evicimus (*v. de morb. natur. ſect.*), atque pro varia febris definitione, variam quoque hujus eſſentiæ ideam eſſe, eadem ex ratione conſtat. Quod autem ad abſolutam febris naturam attinet, quæ quidem ſub omnibus febrim conſiderandi & denominandi modis ei ſemper tanquam primum fundamentum, ex quo omnia phænomena conſequuntur, competit, de ea auctores non conveniunt, nec ego has tenebras penetrare audeo. Id quidem ex eſſentiæ vel naturæ notione ſupra ſtabilita (*Introd.* §. *14.*) patet, illud, quod febris naturam conſtituit, in peculiari ſolidorum vel fluidorum vel utriuſque vitio latere. Sed propius hoc determinare, ſatis difficile eſt. Bellinus (*l. de febr. p. 272*) omnem febrim vitium in ſanguine ſupponere adfirmat, atque hæc ſententia proxime forte a veritate abeſt. Quamvis enim ſæpe ſæpius ſanguis manifeſte vitiatus abſque ulla febri deprehendatur, tamen cauſam febris materialem in ſanguine contentam eſſe, ex phænomenorum, curationis & criſium ratione maxima gaudet probabilitate. Veroſimilitudine quidem haud caret, omnes eas humorum depravationes, quæ in ſummo febris gradu obviam prodeunt, ſæpe potius ad ipſius febris effectus pertinere. Attamen certa humorum diſpoſitio jam adeſſe debet, quæ febris actione illas modificationes ſubeat, quæ poſtea ſe manifeſtant. In quovis morbi decurſu varia phænomena occurrunt, quæ ab omnibus pro morbis eſſentialibus habentur, quamvis non ſtatim in initio, ſed in vigore tantum morbi adpareant, indéque morbi effectus ſpeciem præ ſe ferunt. Cauſa formalis autem, qua demum accedente, febris phænome-

na producuntur, in peculiari nervoſi ſyſtematis conditione vel idioſyncraſia forte quærenda eſt, ex quibus binis cauſa tunc proxima enaſcit.

Quod ad curationem generalem attinet, medelæ febrium ratio univerſalis rite exhiberi nequit, quoniam hæc pro cauſæ materialis differentia quoque differt, nec ſymptomata ſupra data indicantium ſpeciem præ ſe ferunt, quæ nos ad curationem quandam generalem atque omnibus febribus ſimul convenientem, duci poſſent. Neque opinio illa, quæ multis medicis arridet, quod nempe febri peculiares motus ſpontanei, ad materiem quandam morboſam eliminandam, eſſentiales ſint, qui in curatione ſingularem medici attentionem poſtulent, ad methodum febribus medendi univerſalem quid facere valet. Hæc enim naturæ conamina in multis aliis morbis chronicis deprehendere licet, neque etiam in febribus hanc naturæ virium efficaciam ſemper obſervamus, cujus exemplum febris lenta nervoſa eſſe poteſt. Omnino quidem in omni febre materia ejuſdem prius extricanda eſt, antequam ad ipſos motus febriles compeſcendos, manus admittamus, ſed hæc indicatio in febribus longe diverſa ratione abſolvitur. Hinc generalis medelæ methodus nulla eſt, atque iterum ex hac ratione huic morborum claſſi naturalis prædicatum denegari debet. Quamvis autem febrium claſſis minime naturalis ſit, genera tamen & ſpecies ei ſubſignata in toto ægritudinum ſyſtemate naturali omnino perſiſtunt. V. infra Ord. morbor. natural.

ORDO PRIMUS.

CONTINENTES. ΣΥΝΟΧΟΙ GRÆCORUM.

Nulla viciſſitudine exacerbationum & remiſſionum notatæ ſunt, ſed a principio uſque ad finem una veluti acceſſione protenduntur.

Hiſce in febribus ſanguis valde afficitur, ac ejuſdem conditio quam maxime eſt attendenda. Pro omni enim veriſimilitudine continuus fervoris febrilis tenor depravationi ipſius ſanguinis adſcribendus eſt, ita ut eſſentialis harum ab aliis febrium differentia in eo conſiſtat, quod nulla primarum viarum colluvies vitioſa adſit, quæ ita cum febri cohæreat, ut pro materiali cauſa haberi poſſit. Deſunt nempe in his febribus hujus colluviei ſigna conſueta. Quandoque quidem in febris initio aliqua adeſt primarum viarum impuritas, quæ ex cruditatibus collecta eſt, quæ autem haud magnum imperium in febri exercet, neque, expulſa, febrim infringit. Aliquando etiam ſimul cum horrore materies ſordida ex ſanguine ad inteſtina defertur, naturæque ope facile ulterius evacuatur, neque & hoc de colluvie impura primarum viarum tanquam febris cauſa materiali teſtatur. Sic quoque in febrium contagioſarum inflictu vomitus nonnunquam blilioſus deprehenditur, ubi autem bilis affluxus ab irritatione contagii producitur (*cf.* WINTRINGHAM *Commentar. noſolog. p.* 300.). Haud raro etiam in febribus putridis, ubi ſanguis primarie adfectus fuerit, materies ad primas vias defertur, tunc

autem febris typus muratur, nec continue adfligit (*v.* QUARIN *method. febr. med. p.* 40). Hinc ex omnibus his nihil ad cauſæ materialis primis in viis præſentiam concludi poteſt. Quodſi porro obſervata illa attendamus, febres ad remiſſiones eo proniores eſſe, quo magis a colluvie impura, in primis viis contenta, pendent; & verſa ratione eo facilius typum continentem obſervare, quo minus primæ viæ viſceraque chylopoietica in culpa ſunt, id quod ex PRINGLII animadverſionibus nobis conſtat (*v. Obſerv. on the diſeaſes of the army Ed.* 1765, *p.* 169.), iterum in ſolius ſanguinis affectione, præcipuam febris cauſam ponere, facile proni erimus. Hinc etiam varii auctores ea ratione febres diſtinxerunt. LOMMIUS (*Obſerv. med. p.* 5.) ſynochum ex ſanguinis putrefactione, febres remittentes autem ab alterutra bile aut pituita profectas eſſe, adfirmat. FORESTUS febres ſynochos ex ſanguine, ſynechees vero a bile oriri, conſentit (*v. l.* 1. *Obſ.* 14. *in ſcholio & paſſim*). Et alio loco, ubi pleuritidem ſanguineam a birioſa diſtinxit (*l.* 16. *Obſ.* 28. *ſchol.*), „febrim in pleuritide ſanguinea eſſe ſimpliciorem & „nullam habere acceſſionem, ait.“ Sic etiam SAUVAGES (*noſol. method. T.* 2. *P.* 1. *p.* 496. *ſeq.*) „peripneumoniam puram eſſe ſynocham, quæ autem a „ſaburra primarum viarum foveatur, amphimerinam „vel tritæophiam eſſe“ recte adnotavit. Scimus porro, ex optimorum auctorum experientia, quod omnia medicamenta, hiſce in febribus utilitatem præſtantia, præcipue ſanguine concipiantur, qua ex ratione etiam BALLONIUS (*Opp. Ed. Thevart. T.* 1. *l.* 2. *Epid. p.* 98) febres in venoſas & gaſtricas diſpeſcit, atque in his purgantia, in illis phlebotomiam ſuadet. Omnibus his tandem præcepta HIPPOCRATIS accedunt, qui pur-

gantia in febribus continentibus ſedulo diſſuaſit, dum ait: „purgantia dare non oportet, donec febris remi„ſerit“ (*v. l. de purgant.*), id quod pluribus legendum eſt apud doctum ejuſdem commentatorem Glaſſium (*v. Comment. de febrib. Amſterd.* 1743. *p.* 101. *vel Edit. Ill.* Balding. *p.* 78. *ſeq.*) quocum etiam Baglivius convenit (*Opp. Ed. Lugd. p.* 135. *ſeq.*). Ex omnibus his aperte liquet, quod cauſa febrium continentium præcipue in ſanguinis vitio quodam quærenda ſit. Quod autem ratio ſufficiens in ſolo ſanguine non temerè hæreat, ſupra jam monui (*Schol. ad. febr.*). Requiritur adhuc aliud quid, febrim promovere valens, quod autem nondum cognoſcimus, neque in curatione peculiarem medici attentionem mereri videtur. Cauſa ergo materialis febrium continentium in ſanguine vitiato hæret. Patet exinde, cur febris remittens ex colluvie biliosa orta ſudoriferis pharmacis tam facile in continentem mutatur; quoniam nempe ſordes illas ad vaſa reſorbentia vehunt, & ſanguini admiſcunt. Simul etiam adparet, quare tunc morbus ſit periculoſior, quoniam non ſolum maſſa humorum depravata eſt, ſed quoque ob læſam digeſtionem cibi ac medicamenta auxilium rite præſtare nequeunt. Facile quidem, ut opponi poſſit, perſpicio, quod in febribus continentibus curandis, ubi nulla primarum viarum læſio in cauſa fuit, magna jam auxilii pars allata ſit, ſi tenor febrilium ſymptomatum remittit, atque ſimul exemplum exhibeat, quod febris remittens ex ſolius ſanguinis affectione oriatur. Verumtamen pro omni probabilitate viſcera, digeſtioni inſervientia, præternaturali quadam conſtitutione adfecta ſunt, qua fit, ut ex cibis chyli præparatio rite perfici nequeat, quique tum ſanguini admixtus, exacerbationem producit. Patet

ex his, quod omnino febris continens ex colluvie vitioſa primarum viarum oriri poſſit, quocum obſervata Cl. SARCONE coincidunt (*v. l. c. T. 2. p. 93. T. 3. p. 182*), quodque recte adnotavit Cl. RAUVERT in diſſ. ſub præſidio Ill. BALDING. habita *de febrium acutarum Therapia p. 42*. Tamen hæc colluvies, tam diu in primis viis hæret, febrim continentem non excitat, neque hinc cauſa ejuſdem materialis dicenda eſt, ſed jure ad remotas cauſas relegatur. Sanguini autem admixta febrium continentium cauſam materialem, vel, quod idem eſt, earundem naturam ſiſtit. Duplex hinc datur febrium continentium ſtatus, quorum alter febres continentes ex ſanguinis vitio, in eodem primarie genito, alter autem illas, quæ fomitem ex primis viis vel ex viſceribus chylopoieticis trahunt, ſpectat. Ille veras ſynochas primarias comprehendit, quæ a principio uſque ad finem typum continentem obſervant, hic autem eas ſiſtit, quæ ex remittentibus oriuntur. An in binis caſibus purgantia vitanda? An ergo canon practicus: „continentem febrium typum purgantium contraindicans eſſe“? Omnino, optimis practicis conſentientibus, affirmando reſponderi debet. Priori enim in caſu nullam natura præbet indicationem, quod per hanc viam hoſtem expellere, prona ſit. Altero autem in paſſu vires artificialem purgationem haud ferunt, niſi natura ipſa hanc viam ſeligat, atque ex ſanguine materiem ad primas vias denuo deferat. Conamina ergo naturæ obſervanda ſunt, quamvis in his febribus judicatio critica haud ita regulariter eveniat, quam in iis, quarum fomes ſtatim ab initio in ſanguine fuit. Hæc de natura continentium ſufficiant. Id tantum adhuc, ut moneam, habeo, quod hæc continua febrilium ſymptomatum afflictio non ita ſtricte ſumi debeat, quin uno

vel altero tempore mitiorem vel graviorem in modum intendi poſſet. Medela, victus, aliaque hanc mutationem efficere poſſunt, quum tamen febris pro continenti haberi debeat, quoniam remiſſiones atque exacerbationes non ita ſunt manifeſtæ ac regulares, uti in biliosis &c. deprehendere licet (*cf.* SAUVAGES *Noſ. method. T. 2. P. I. p. 231, 240. de* HAEN *Theſ. febr. diviſ ſiſt. p. 10.*). Ita ſtricte quidem BRENDELIUS typi continentis vocem, ut ſumſerit, videtur, quum plane dubitet, febres continentes noſtris in regionibus occurrere (*v. diſſ. de febr. partit.* §. 5.), quod tamen ex propria obſervatione redarguere poſſum, quamvis omnino concedendum, eas remittentibus multo rariores eſſe.

GENUS PRIMUM CONTINENTIUM.

CONTINENS INFLAMMATORIA.

Exæstuatio. Refrigerium (*a*). Neglecta ſanguinis miſſio, & ſuppreſſio hæmorrhagiæ conſuetæ, atque plethora ex his cauſis contracta (*b*). Contagium. Vulnus & alia irritamenta tam interna quam externa. Conſtitutio robuſta ac ſenſilis, ſit hæc vel naturalis, vel ex anni tempeſtate orta (*c*), perflante nempe diu borea (*d*), præcipue hyemis tempore (*e*). Sanguis ex vena detractus ſpiſſus, cruſta alba vel

(*a*) v. de Haen *Rat. medend.* T. 2. p. 19. *Cl.* Gesner *Beob. a. d. Arzeneigel.* B. 1. p. 118.

(*b*) v. de Haen l. c.

(*c*) v. Huxham *Op. Ed. Reichel*, T. 1. p. 12 ſeq. T. 2. p. 136.

(*d*) v. Langrish *modern theory and practice of phyſic. London* 1738. p. 10 ſeq. Huxham l. c. T. 1. p. 181 185 & T. 2. p. 37. 48. *Cl.* Sarcone l. c. T. 1. p. *60. 96.*

(*e*) v. Hippocrat. *Aphor.* S. 3. n. 23. Pringle l. c. p. 80, 124, 169. Wintringham *Comment. noſol. in Opp. Lond.* 1752. V. 2. p. 182, 198, 277, 312, 347. Grant *Beobachtungen über die Natur und Heilung der Fieber. Aus dem Engliſchen überſetzt. Leipzig* 1785. p. 110.

gryſea obtectus, ac parum vel nil ſeri ſecedens (*f*). Pulſus durus, plenus, celer (*g*). Lingua arida, aliquanto alba (*h*). Cutis initio arida. Urina ante coctionem pro febris intenſitate rubra, declinante vero morbo in colorem lateritium abit, turbatur, atque pulverulentum quid rubrum ſecedit. Vires ac ſenſilitas bonæ. Corripit abſque multis prægreſſis prodromis. Symptomata correſpondentia.

(*f*) Hic ſanguis ſedulo diſcernendus eſt ab illo, qui ob pituitæ copiam ejuſdemque tenacitatem cruſtæ inflammatoriæ præ ſe fert ſpeciem. Laxior tam cruſtæ quam cruoris cohæſio, & coexiſtentia conſtitutionis phlegmaticæ cacochymicæ abſque veræ inflammatoriæ indolis reliquis ſignis, diagnoſin hujus atque differentiam illius conditionis conſtituunt. cf. LEVELING *diſquiſit. cruſt. inflammat.* C. I.

(*g*) Quandoque a nimia ſanguinis copia pulſus oppreſſus deprehenditur ac vires languunt, ubi, phlebotomia inſtituta, pulſus excitatur, ac fortior & plenior evadit, v. HUXHAM l. c. T. 2. p. 19, 131, 166. *Cl.* STRACK *de morbo cum petechiis* p. 277. *Cl.* JUNGSCHULTZ *diſſ. cit.* p. 17. LEAKE *Childbed fever* p. 113. ſeq. Sic etiam in pulmonum, cerebri & inteſtinorum inflammatione pulſus ab hac conditione aberrat, ubi febris natura ex reliquis judicanda eſt.

(*h*) Hæc linguæ albedo impuritatum in primis viis ſignum non eſt, ſi nempe papillulæ modo emicant. In pulmonum inflammatione alia facie adparet, de qua infra.

Omnia hæc indicant (1): ad Venæſectionem (v. GLASS. *Comment. de febrib. Ed. Ill.* BALDING. *p. 55. ſeq.* HUXHAM *T. II. p. 18 ſeq.* PRINGLE *p. 126.* SCHRÖDERI & JUNGSCHULTZ *diſſ. de venæſ. in febr. inſtit. præcip. cautel.* §. 4. *Cl.* RAVERT *diſſ. cit. p. 62 ſeq.* QUARIN *Method. febr. med. p. 7. ſeq.*) (2) ad medicamenta reſolventia & diluentia, (v. HUXHAM T. II. p. 20. BROCKLESBY *Oeconom. u. medic. Beobacht. p. 97. Cl.* RAVERT *diſſ. cit. p. 64. ſeq.*) inter quæ præcipue nitrum in forma mixturæ adhibendum, atque acida tam vegetabilia quam mineralia cum potu diluente atque emolliente miſcenda, eminent (QUARIN l. c. p. 12) (3). Ad emollientia, v. c. clyſteres emollientes, Balnea tepida, fomentationes &c. (HUXHAM l. c. p. 26) (4). Ad Sinapiſmos (QUARIN l. c. p. 22.) & ad Veſicatoria (v. GLASS. l. c. p. 165. PRINGLE l. c. p. 130. *Whytt* WORKS *publ. by his Son. p. 241. ſeq.*) (5). Ad regimen temperatum atque victum tenuem vegetabilem (*cf. ea, quæ de* HAEN *de methodo refrigerante in Rat. met. ubique propoſuit et* QUARIN *l. c. p. 14.*). Camphora & lenia diaphoretica, remediis atque medicamentis memoratis modo prægreſſis, locum nonnumquam habere poſſunt, ſi molimina deprehenduntur, quibus natura materiem per cutim ejicere conata eſt, & tamen actuoſitate illa caret, quæ, ad opus perficiendum, requiritur (v. PRINGLE l. c. p. 129.). Opium autem ſolvendis obſtructionibus phlogiſticis dicatum non eſt, (v. TRALLES *Uſus Opii T. II. p. 81. ſeq.* QUARIN *l. c. p. 18*). Sed tantum demiſſis ſymptomatibus inflammatoriis, & ſpaſmis urgentibus, uſurpari debet (v. PRINGLE *l. c. p. 132*). Roborantia, ad cauſam materialem harum febrium tollendam, minime conveniunt (v. HUXHAM *T. I. p. 299.*);

niſi jam remiſſiones adpareant (*v.* QUARIN *l. c. p.* 23). Solvuntur hujus generis morbi, hæmorrhagia, ſudore, urina, ſputo, fluxu narium, ſuppuratione, diarrhœa. Ultimam hanc viam natura rariſſime ſequitur. Indicatur hæmorrhagia narium rubedine oculorum, temporum gravitate, viſus hebetudine, acuto occipitis dolore, lachrymis involuntariis, narium pruritu, pulſu dicroto, (cf. QUARIN *l. c. p.* 16. PEZOLD *ſpec. ſemiot.* §. 19). Sudorem præcedunt urina parca, cutis mollis, pruriginoſa, pulſus mollis undoſus (v. PEZOLD *l. c.* §. 25. QUARIN *l. c.*). Urinam criticam fore præſagiunt gravitas hypochondriorum & lumborum, ardoris circa pudenda ſenſus (QUARIN *l. c.* PEZOLD *l. c.* §. 24. De reliquis v. PEZOLD *l. c.* §. 21). Accidunt criſes potiſſimum diebus quaternariis & ſeptenariis (v. PEZOLD *l. c.* §. 17. QUARIN *l. c. p.* 17. HAEN *l. c. T.* 1. *C.* 4).

Ex hac adparenti ſanguinis craſſa conditione, ſicut ex diluente curativa methodo ſæpe concluſio trahitur, denſitatem vel lentorem humorum id eſſe, quod his febribus peculiariter atque eſſentialiter competat. Quod autem hæc opinio nondum extra omnem dubitationem poſita ſit, ſequentes difficultates, quibus adhuc premitur, probabunt. (1) Satis rapide plerumque ſanguis e vena fluit, quid! quod obſervante HAENIO (*T.* 1. *p.* 75. & *T. XI. p.* 95) haud raro accidit, ut cruſta eo craſſior adpareat, quo majori impetu ſanguis effluit, quamvis etiam contrarium viderit. (2) A ſanguinis e vena miſſi conditione ad eam, qua gaudet, dum in vaſis fluit, concluſio haud valet. Fortaſſis enim ille ſanguis e vena miſſus denſus, dum in corpore circulat, ſatis fluidæ conſiſtentiæ eſt, id quod ex modo memorato ſanguinis rapido fluxu haud abſque ratione opinari poteſt. Revera enim ſanguis phlogiſticus ſano lentius

in coagulum abit (*v. Philoſ. Tranſact. V. 60. Goett. Anzeig. St. 107. p. 917*), atque ex HAENII experimentis, cum ſanguine inſtitutis, cruſtam phlogiſticam etiam ex diſſoluto ſanguine parari poſſe, didicimus (*v. l. c. T. 1. pag.* 77), ut ergo, niſi ſemper, nonnunquam tamen cruſta inflammatoria putredinis ſequela eſſe poſſit. (3) Hæc cruſtæ apparitio, ut nonnunquam ab accidentalibus circumſtantiis pendeat, videtur. Febri enim non ſemper reſpondet (*v. Cl.* GESNER *Beob. B. 1. p.* 121), & quandoque in febris initio deeſt, ac ſecundo vel tertio die modo conſpicitur (v. HUXHAM *l. c. T. 2. p. 45., 170.* HAEN *l. c. T. 1. p. 74. P. 9. p. 4, 24. Cel.* GRIMM *von der Epidemie zu Eiſenach p. 26. Cl.* JUNGSCHULTZ *diſſ. p. 12*). Accidit præterea, ut hæc cruſta a principio morbi uſque ad finem plenarie deſit, ubi tamen ex reliquis phænomenis inflammatoria febris indoles manifeſta eſt (*v.* SWIETEN *Comment. T. 1. ad §. 384.* HAEN *l. c. T. 1. p. 54.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 191. Cl.* JUNGSCHULTZ *l. c.*). Differt porro hæc cruſta pro luminis venæ (HAEN *l. c. T. 9. C. 2. §. 3*), & pro vaſorum, quibus excipitur, differenti conditione (v. HAEN *l. c.* GESNER *l. c. B. 1. p.* 123), & nonnunquam uno in vaſe vere pleuriticus, in altero penitus ſolutus ſanguis in conſpectum venit (v. HAEN *l. c. T. 10. p. 242*). Hinc omnes hi auctores ſedulo monent, ex ſolius ſanguinis conditione ad curationem haud ſecure concludi poſſe (*cf.* ELLER *Obſ. de cogn. & cur. morb. p. 197 ſeq.*). (4) Hæc cruſta ſæpe in ſaniſſimorum hominum ſanguine obviam prodit, ubi ne veſtigium morbi adparet (v. SWIETEN *l. c. T. 1. ad §. 384.* T. V. p. 14. HAEN *l. c. T. 10. C. 5. p. 242.* GESNER *l. c. B. 1. p. 116*), & SARCONE hanc diatheſin Helvetiæ incolis fere naturalem eſſe

adfirmat (*v. l. c. T.* 2. *p.* 96). Sicut etiam RUYSCHIANA experimenta atque HAENIANA ex ſano ſanguine cruſtam phlogiſticam parare docent (5). Sæpe in aliis morbis ſanguis phlogiſticus deprehenditur, quibus tamen methodus antiphlogiſtica haud congruit. Sic in febri nervoſa ſanguinem pleuriticum vidit HOME (*v. Medical facts and experiments p.* 194). In podagra eum nonnunquam adeſſe, adfirmat SYDENHAM (*v. Opp. Ed. Lugd. p.* 446). Omnia hæc ſatis ſuperque evincunt, quod ex ſanguinis illa conditione abſque reliquorum phænomenorum coincidentia nil certi ad praxin nec ad febris naturam conſequi poſſit. Coincidit quidem quodammodo cum hac opinione obſervatum illud, quod nempe quandoque hæ febres non prius judicentur, niſi ſanguis antea diſſolutus apparuerit (v. HAEN *l. c. T.* 10. *C.* 5 *p.* 242. SARCONE *l. c. T.* 2. *p.* 166. *ſeq.*). Attamen hoc factum evidentem concluſionem non admittit, quoniam alia ratio quam denſitatis imminutio adeſſe poteſt, ſecundum quam materia per ſanguinis diſſolutionem ad exitum apta redditur. Alterum argumentum quod attinet, haud majori gaudet evidentia. Conveniunt enim diluentia multis aliis morbis, quibus humorum denſitas attribui nequit. Nec certitudine adfirmari poteſt, quod potus antiphlogiſticus diluendo tantum proſit. Si ex medicamentorum relationibus chemicis ad operationes eorundem in corpore humano concludere velimus, eadem ratione contrarium ſimul conſequi poterit. Satis nempe nota eſt proprietas illa acidi vitriolici, qua humores animales extra corpus vivens coagulare & incraſſare valet, id quod eodem modo in corpore vivente, aſſumto illo, contingat, ex effectubus ejuſdem in morbis putridis quodammodo verificatur. Et tamen idem acidum, optimis practicis con-

ſentientibus, haud parum ad inflammatoriam ſanguinis diatheſin minuendam contribuit. HEWSON (*Experimental Enquiries into the properties of the blood. London 1772*) e contrario cruſtam inflammatoriam ex majori ſanguinis fluiditate deducit, quoniam ſanguis phlogiſticus ſano lentius coagulat, indeque cruori tempus datur, ut a lympha ſecedat, quæ nunc ab aëris reactione coagulatur. HEY (*obſervations on the blood. London 1779*) quidem credit, craſſamentum ipſum non attenuatum ſed majori tantum ſeri copia dilutum eſſe, ita ut lymphæ coagulabilis ſeparatio facilius fieri poſſit. Idem auctor pro diatheſeos inflammatoriæ criterio majorem lymphæ coagulabilis quantitatem dat. Nulla ergo ab argumentis ſupra datis ad humorum denſitatem fundata concluſio duci poteſt, quin cauſam potius harum febrium materialem alio modo aliaque ratione quam denſitatis, febrim accendere, ex objectionibus veriſimile reddatur. Neque phlogiſtica ſanguinis cruſta eſſentiale febris inflammatoriæ ſignum conſtituit, ſed ex memoratorum ſymptomatum concurſu & abſentia ſignorum, quæ alias cauſas manifeſtant, febris natura vel inflammatoria ejuſdem indoles judicanda eſt. An hæc materies, acrimonia peculiari prædita eſt, qua ad recenſitas machinæ mutationes producendas indonea ſit? Hoc ab ingenioſo WHYTT ſatis certa probabilitate adfirmatur, (*v. on nervous diſorders in Opp. a filio ed. Edinb. 1768. p. 659*). An hæc materia ex peculiari corporis diſpoſitione ſenſim generatur, vel an foras admovetur? Utrumque concurrere morbi hiſtoria docet. An tandem cauſa materialis ſanguini inſit, & rationem cruſtæ phlogiſticæ contineat? Ita HAEN adfirmat (*v. l. c. T. II. C. de gener. puris*). MOSCATI (*Neue Beobachtungen und Verſuche über das Blut &c. Aus dem Italieniſchen.*

Stuttgard 1980.) hanc materiem, qua diatheſis phlogiſtica efficitur, phlogiſton eſſe, ex variis experimentis, concluſit, quæ tamen aliam adhuc explicationem admittunt.

Conſtitutio, huic febri favens, naturali & ſaniſſimæ proxime abeſt, atque res, quæ ſanitatem cuſtodiunt, febrim ex hoc genere accendunt (*v. c. Boreas v.* SARCONE *l. c. T. 1. p. 60*). Hinc morbi hujus generis, proba inſtituta medela, non facile periculum conducunt, nec inde, permanente duro & æquali pulſu, boniſque viribus, accedentibus tunc forte ex dolore v. c. deliriis vel aliis ſymptomatibus nervoſis, periculum pertimeſcendum eſt, niſi localis ſimul complicata affectio periculum inducat (*cf.* BAGLIV. *Opp. p. 139*). Attamen ſemper nervorum quædam debilitas vel inconſueta ſenſilitas adeſſe debet, ſine qua pro omni probabilitate nulla febris locum habet, quæque forſan ſummum gradum ſani roboris & agilitatis ſequitur. Summum enim fibrarum robur cum ſingulari nervorum debilitate conſiſtere poſſe, experientia haud infrequens docet. Et in hac nervorum peculiari conſtitutione differentia forte ſita eſt, quæ febres inter & iis affines morbos chronicos obtinet.

SPECIES CONTINENTIUM INFLAMMATORIARUM.

(A) SIMPLEX.

Sub hac determinatione ſemper eam morbi modificationem intelligo, quæ nulla alia facie, quam ea, quæ generi competit, adparet, & ubi cauſæ illæ formales deſunt, quarum cooperatione varia phænomena producuntur, quæ haud neceſſarie ex natura morbi promanant, quorum varietas ideo ſpecies conſtituit (*v. Introd.* §. 20. 33). Jure quidem nonnunquam opinari poteſt, ut ſimul alia cauſa materialis, quæ generi propria non eſt, ſe immiſceat. Hinc inde vel novum genus ponendum eſſe, ſyſtematis regulæ poſtulant, vel notionum, ut ita dicam, univerſalitas aliquo modo infringi debet. Sic v. c. tali febri pituita quædam vel irritamentum peculiare vel aliud quid, qua cauſa, ſimul adeſſe poteſt, quo natura febris quodammodo diverſe modificatur. Annon autem hac ratione febrium differentia in infinitum fere progrediretur? An omnes has varietates ita cognoſcamus, ut eas determinare poſſemus? „Malumus hic gradum cohibere, „quam per tenebras illidere." Neque hujus defectus admiſſione ſyſtematis noſtri utilitas dirimi poteſt, quatenus hanc deflectionem practicus ignorat. Quum enim methodus noſtra nudis experientiæ factis ſuperſtructa ſit, ſyſtematis vitia obſervationis penuriæ tribuenda erunt, nec ex iis praxi damnum enaſci poteſt. Obſervatione locupletata ſyſtema ad majorem perfectionis gra-

dum facile vehitur, illaque deficiente, ſyſtematicus in culpa non eſt. Monitu haud forte opus eſt, unam tantum dari poſſe ſpeciem ſimplicem. Quando enim phænomena, generi univerſaliter haud perpetua, adparent, alia cauſa atque a generica diverſa adeſt, quæ tunc complicationis notionem præbet. v. infra.

SYNOCHUS *imputris* GALENI, (*de diff. febr. l. c. C.* 12. & *method. med. l.* 9. *C.* 4. & *l.* 11. *C.* 14.). *Synocha ſimplex* HOFFMANNI (*Med. rat. ſyſt. T.* 2. *l.* 3. *C.* 1.). *Continua non putris* BOERHAVII (*van* SWIETEN *T. II. p.* 417. *T. III. p.* 124. *Ed. Lugd.*). *Febris inflammatoria ſimplex* HUXHAMI (*l. c. T. II. p.* 15.). *Simple inflammatory Fever* BROCKLESBY (*Oeconomical and medical Obſerv. Lond.* 1764. *p.* 145. *vel verſ. meæ p.* 96.) & PRINGLII (*l. c. p.* 124.) *cf.* BROOKES *general practice of phyſic. V.* 1. *p.* 149. GRANT (*l. c. p.* 473.).

Pulſus reliquis febribus inflammatoriis minus durus, minus ſpaſticus, reliquis plenior. Nulla inflammatio localis. Excretiones haud prorſus ſuppreſſæ.

Ulteriori probatione haud egere videtur, quod febris ex diatheſi phlogiſtica abſque inflammatione lo-

cali adeſſe poſſit, quum id auctorum obſervatione extra omnem dubitationem poſitum ſit, quamvis hæc diatheſis nunc majori nunc minori gradu interſit, ac priori in caſu omnino facile inflammationem contrahat, poſteriori in paſſu autem facile negligatur, prætereaque ſicut omnes febres vere continentes haud frequenter occurrat. Cæterum ex hujus ſpeciei cum genere competentia ſequitur, ut omnia inſimul, quæ de natura & curationis ratione generis dicta ſunt, ſpeciatim ſibi vindicet.

Nonnunquam ſuppurationis univerſalis ſpecies in his febribus poſt mortem deprehenditur, dum omnia viſcera humore puriformi obtecta inveniuntur. Et quidem ſæpe in iſtis locis hæc materia reperitur, ubi alias lympha ſecernitur, cf. HEWSON *Experim. Inquir. into the lymphatic. ſyſtem.* p. 118. An hic inflammatio a neotericis quibuſdam venæ dicta hic pertineat?

(B) COMPLICATÆ.

Ex ſupra de ſimplicitate poſita notione facile complicationis idea, quam hic termino affigere mens eſt, deduci poterit. Eam nempe morbi denotat ſpeciem, quæ uno alterove ſymptomate aut pluribus a cauſa materiali generis haud neceſſarie pendentibus, ſed diverſarum formalium cauſarum concurſu productis, ſtipata eſt. Iiſdem quidem difficultatibus hæc notio obnoxia eſt, quibus prior premitur. Concurrunt nempe omnino ad producendas ſpecies, quas huic rubricæ inſerere de jure eſſe æſtimo, diverſæ aliæ cauſæ materiales, quæ generi proprie non competunt. Sic v. c.

natura febris varioloſæ ſine dubio ab ea pleuritidis vel aliæ febris inflammatoriæ, cum inflammatione particulari conjunctæ, diſcedit, neque has febres in omnibus, ratione cauſæ materialis conſimiles eſſe, quiſquam adfirmabit. An autem ideo variolæ inflammatoriæ indolis novum genus determinant? Nonne curationis ratione, ceu diſtinctionis noſtræ fundamentum, proxime conveniunt? An diſceſſio optimæ hucuſque medendi methodi cognitæ, in variolis hujus indolis major eſt, quam ea, qua curatio ſpecialis pleuritidis a generali differt? Qui ea, quæ generaliter de noſtra ordinandi methodo propoſui, attento quodam animo perlegerit, facile has quæſtiones ſolvet, atque mecum conſentiet, omnes febres, quarum curatio methodum medendi antiphlogiſticam proprie ſibi vindicat, ad unum idemque genus febrium inflammatoriarum referendas eſſe, quamvis ratione cauſarum quodammodo differunt. Poſteris, factis experientiæ magis ditatis, eorum ulteriorem ſuppletionem tradimus, quæ, neceſſitate coacti, negligere oportet. Ubi quidem diverſæ cauſæ materiales concurrunt, ab illa fundamentum ordinationis ſumi debet, cujus curatione morbus aufertur. Concurſus diverſarum cauſarum materialium ita junctus, complicationis noſtræ notioni reſpondet. Sæpe etiam febres perperam ob diverſam phænomenorum faciem pro complicatis habentur, neque ob ambiguitatem evitandam, a levi cauſarum materialium differentia generica diſpoſitio fieri debet. Febris exanthematica cum inflammatione locali conjuncta, plerumque febris complicata dicitur, quamvis omnia hæc phænomena haud raro ex uno eodemque fonte promanant. Quid enim naturam febris exanthematicæ conſtituit? Miaſma vel Contagium? Minime. Hoc ad cauſas remotas pertinet. Ea ſolidorum & humorum di-

ſpoſitio, quam contagium pro terræ, loci, aëris & corporis ſingulari conſtitutione producit, ipſius morbi cauſam materialem ſiſtit. At cum hoc contagium ſæpe diatheſin inflammatoriam excitat, ex eadem ſimul inflammatio localis conſequi poteſt. Ergo complicatio nulla. Differentia cauſarum remotarum in ſpeciebus quidem determinandis nonnunquam attendenda eſt, nullo autem modo genera conſtituere poteſt.

(α) Cum inflammatione locali.

(1) Phlegmone.

Sensatio doloris atque ardoris permanens cum partis adfectæ læſa functione.

Hæc ſigna, ab omnibus aliis ſeparatim ſpectata, haud raro aliarum etiam conditionum morboſarum indicia ſiſtunt, neque ſemper ſufficienti evidentia inflammationem portendunt. Sic ſpaſtici affectus canalis inteſtinorum ſæpe ita vehementer excruciant, atque certo quodam loco tam pertinaciter ac fixe inhærent, ut maxima in dubitatione hæreamus, an dolor pro mere ſpaſtico vel pro vere inflammatorio habendus ſit. Ita v. c. vehementiſſima cephalalgia ex mera congeſtione, ortaque exinde ſpaſtica contractione in febribus nonunquam ſævit. Sic contraria ratione haud raro inflammatio occulte ſerpit, ita ut maxima medici attentio decipiatur. Sæpe enim dolor, conſtans alias inflammationis pediſſequus, atque internarum inflammationum unicum fere ſignum, experientia teſte defuit (v. Morgagni *de cauſ. ac ſed. morb. Epiſt. 20. Art. 15.* Haen *l. c. P. XIV. p. 133 ſeq. Cl.* Wienholt *Diſſ. de inflammationibus occultis. Gœtt. 1772. p. 6 ſeq.*), neque ſemper perturbata fuit functio, parti adfectæ dicata (*v.* Wienholt *l. c. p. 7.*), nec tandem febris cum dolo-

re coexiſtentia partem quandam inflammatam eſſe indubie teſtatur, quum, ut modo monui, ſpaſmus, inflammationem mentiens, etiam in febribus obſervetur, atque inflammatio abſque febri vere exiſtere poſſit (*v. van* SWIETEN *Comment. T. I. ad §. 370. Cl.* WIENHOLT *l. c. p.* 5. HAEN *l. c. T. XIV. p.* 132). Attamen omnes hæ fallaciæ noſtris in febribus vere inflammatoriæ indolis haud temere contingere ſolent, ſed ſcimus ex obſervatis, hanc deceptionem in febribus bilioſis, nervoſis atque putridis multo eſſe frequentiorem, quam in febribus vere inflammatoriis, ac particularem inflammationem huic febri adjunctam eſſe, ex ſignis ſupra poſitis ſatis ſecure conjici poteſt. Certa præterea ſibique propria quæque partialis inflammatio habet ſymptomata, ex quorum concurſu atque ad totum morbum relatione diagnoſis eo facilius inſtituitur. Solvitur hæc machinæ ægritudo, dum materies illa, qua inflammatio exiſtit, humoribus iterum aſſimilatur, & ſimul cum reliqua febris cauſæ materialis parte virium naturæ motricium, remediorum atque medicamentorum ope extricatur, vel dum ſibi ipſa natura exitum per ſuppurationem parat. Et hæc ultima morbi ſolutio ſequi ſolet, ſi quarto morbi die, prior facta non fuerit, quamvis hic ſuppurationis terminus haud raro ad diem ſeptimum vel ultra protrahitur (*v.* HAEN *l. c. T. XIV. S.* 1. *C.* 5).

Docuit nos experientia, inflammationis reſolutionem omni ea opitulatione tentandam atque perficiendam eſſe, quæ generalem curationem reſpicit, dum hujus ratio ſpeciali adfectioni, pro diverſo ejuſdem ſitu & partium adfectarum varia conditione, tantum magis ſpecialiter adaptatur. Et quidem venæ ſectionem in parte ipſa adfecta, vel proxima huic ſaltim vicinia cum

fructu inſtituendam eſſe, obſervatio confirmat (*v. Cl.* Ravert *diſſ. cit. p. 63*). Remediorum inflammationem reſolventium ſparta ſpeciali etiam veſicatoria funguntur, quorum parti adfectæ immediata adplicatio noſtris temporibus eximia utilitate commendatur, cujus auctores videantur in *Cl.* Ravert *diſſ. p. 69.* (*cf. etiam meretur* Whytt Works *cit. p. 241. et* Bordev *vom ſchleimichten Gewebe. p. 168.*) quo etiam fomentationes ſiccæ camphoratæ pertinent, ea tamen differentia, ut veſicatoria materiem immediate extricare, fomentationes autem ad materiei aſſimilationem ſymbolam conferre, videantur. Hæc remedia autem tunc demum locum habent, quando humores diluti, eorundemque motus venæſectione et medicamentis temperantibus ac diluentibus jam ſopiti ſunt. Veſicatoria non tantum revellendo agere, ſed inter ipſa medicamenta reſolventia locum tenere, inde patet, quod uſus externus Tincturæ Cantharidum effectum eundem edat abſque puſtulis et cutis inflammatione, cf. Alexander *medicinische Verſuche und Erfahrungen. Aus dem Engliſchen. 1773. p. 168.* Emollientia etiam in uſum vocantur, quamvis hæc magis ad promovendam ſuppurationem, quam ad reſolutionem perficiendam plerumque ſpectant. Conferri hic merentur, quæ nuper Cl. Govlard huic curationis rationi in Opuſculis chirurgicis objecit, cujus tamen remedium adſtringens noſtris inflammationibus congruens eſſe, haud videtur, id quod etiam de aquæ frigidæ (*v.* Sarcone *l. c. T. 1. p. 208.*) & corticis peruviani uſu valet, (*v. Cl.* Wienholt *l. c. p. 31*). Quippe quæ remedia magis in iis curandis inflammationibus commendanda ſunt, quæ febribus putridis ſuperveniunt. Ubi interea nimia ſolidorum ſtrictura cum aucta ſolidorum ſenſibili-

tate

tate adeſt, balnea tepida omnino eximio fructu adhiberi poſſunt. Quodſi ſimul ex peculiari idioſyncraſia ægrorum ventriculus nitrum aliaque medicamenta reſolventia ferre nequit, hæc in balneis ſoluta officia ſua optime præſtare valent, cf. ALEXANDER *libr. cit* De uſu opii in principio, ad dolorem compeſcendum, facto v. SARCONE *l. c. T. 1. p. 158. ſeq.*

Quænam nunc ex omnibus his de inflammatione prolatis ad naturam ejuſdem concluſio duci poteſt? An materies, quæ febrim accendit, quæ phlogiſticam ſanguinis cruſtam format, quæ inflammationem producit, & quæ poſtea ſputorum vel puris forma excernitur, una eſt eademque? Id veritati haud valde abſimile eſſe, ex curationis febris atque inflammationis analogia, & ex ſimilitudine materiei, quæ cadaveribus apertis in locis inflammatis tranſſudata conſpicitur (*v.* HAEN *l. c. T. 1. p. 85. T. 2. p. 15. Cotunn. de Iſchiad. nervoſ.* §. 22. SARCONE *l. c. T. 2. p. 188*), cum ea, quæ ſanguini phlogiſtico admixta eſt, haud abſque probabilitate opinari poteſt. SYDENHAM eandem opinionem adoptavit, dum ait: „Ex præcipitatione materiæ febrilis, „crudæ nondumque per idoneam ebullitionem ſubactæ „adeoque nec ad ſeparationem debitam per loca magis „conferentia præparatæ, in pleuram pleuritis produ„citur" (*v. Opp. Ed. Lugd. p. 263.*). Et paulo infra addit: „Pleuritidem nihil aliud eſſe arbitror, quam „febrem a propria & peculiari ſanguinis inflammatione „ortam, qua natura materiam peccantem in pleuram „deponit, nonnunquam & in pulmones, unde peripneumonia ſuboritur, quam a priore gradu tantum & „pro majore ejuſdem cauſæ intenſione extentuque latiori, differre autumo" (*l. c. p. 264. ſeq.*). Sicut autem ſanguinis phlogiſtica diatheſis (ea ſaltim, quæ

manifeſte adparet), magis pro febris effectu habenda eſt, ſic forte ad inflammationis exiſtentiam aliud quid requiritur, quod in cruſta non eſt. Sæpe enim nulla ſanguinis inflammatoria conditio deprehenditur vel modo quandoque poſt aliquod præterlapſum temporis ſpatium, quo inflammatio jam adfuit, obviam prodit, & ſic tandem haud raro ſanguis antea phlogiſticus nunc diſſoluta facie adparet, abſque ulla inflammationis imminutione (*v.* HAEN *l. c. T. 10. p. 242.*), quamvis etiam hic, materiem phlogiſticam omnem nunc ad locum adfectum depoſitam eſſe, dici poſſe, perſpiciam. Neque ſemper localis inflammatio pro febris effectu habenda eſt, quum haud raro hæc, inflammatione prægreſſa, ſequitur (*v.* SARCONE *l. c. T. 1. §. 154, 186*). An porro inflammatoria materies ſola denſitate atque inde oborta in vaſis obſtructione cauſam conſtituat? Haud videtur, quum anaſtomoſeos ratione ſola vaſorum quorundam obſtructio irritare & adfluxum humorum attrahere nequeat. Hinc, ut materia non ex ſola tenacitate, ſed ex acrimonia quadam, partes ſenſiles irritante, inflammationem producat, videtur (*v.* WHYTT *l. c. p. 230.*), id quod inflammationum externarum geneſeos atque omnium curationis rationibus ſimul confirmatur. An autem hæc acris materia in vaſis tantum hæreat, eorundemque extenſione tumorem efficiat, vel an hæc materies in celluloſa extravaſata ſymptomata ſua edat? Prius popularem ſiſtit opinionem, poſteriorem in celluloſa humorum extravaſationem unicam inflammationum rationem continere, BORDEU adfirmat (*v. vom ſcleimichten Gewebe*), utrumque in natura vere exiſtere haud exigua probabilitate adſumi poteſt. Satis enim perſpicue vaſorum illam extenſionem in ophthalmia deprehendimus, atque ſimul hinc inde talis inflammationum ratio-

nis exiſtentia in dubium vocari nequit, quamvis hoc omnino in minimis tantummodo vaſis locum habere videatur, quoniam tranſpirationis ſuppreſſione acris materia, quæ per vaſcula excretoria minima evehi debebat, in iis ſtagnare cogitur, neque facile reſorberi ac vaſis majoribus advehi poſſe, credi poteſt (*v.* WHYTT *l. c. Edimburg. Verſuche T.* 2. *p.* 46). Alteram inflammationis geneſeos rationem quod attinet, variis ea metaſtaſium phænomenis quodammodo verificatur, neque talis ad cutis cellulas humorum depoſitio negari poteſt, quamvis dubium relinquatur, an cauſæ partem conſtituat, vel annon pro inflammationis ipſius effectu habenda ſit. Secundum BORDEU ex hac ratione præcipue inflammationes ex conſenſu, v. c. e bile &c. fiunt, quæ autem hic non pertinent, ſicut præterea inflammatio, generi noſtro febrium propria, ab omnibus aliis a febri bilioſa vel putrida pendentibus, ſedulo diſcernenda eſt. Plura enim exiſtere inflammationis genera naturalia, ex ſubſequentibus adparebit, neque hinc natura inflammationis ſemper una eſt, eademque, ſed pro varia conſtitutione & pro diverſis cauſis remotis admodum differt. Hic tantum de ea inflammatione nobis agendum fuit, quæ a febri vere inflammatoria pendet, & huic tantum ea adplicari debent, quæ hic propoſita ſunt. Quodſi termino quodam hoc inflammationum genus inſignire velimus, optime Phlegmone dicitur, quo nomine tunc inflammationes a bile, e putredine, ex miaſmate rheumatico, arthritico, venereo & ab eryſipelate &c. ab hac phlegmone ſeparari debent.

Accidit interdum, quod inflammatio abſque ullo ſenſibili motu febrili decurſum ſuum abſolvat, ſed inde febrim cum inflammatione locali conjunctam a ſimplici

inflammatoria eſſentialiter & generice diſtinctam eſſe, nullo modo ſequitur, cum haud alia ratione ab ea, niſi illa differat, quod in caſu priori materiæ impetus haud æquabiliter in totum corpus, ſed præcipue in partem quandam ſingularem ruat, ibidemque conjuncta vi nocivum ſuum influxum exerceat. Tum febris tum inflammatio ab una eademque cauſa materiali pendent, diverſis tantum circumſtantiis quibuſdam formalibus. Verum nempe eſt, quod febris ſæpe ab inflammatione accendatur, contrarioque modo inflammatio ab impetu motuum febrilium producatur. Sed hæc differentia haud eſſentialis æſtimanda eſt. Præſenti diatheſi phlogiſtica febris per inflammationem accenſa, ſemper inflammatoriæ indolis eſt. Prægreſſa febri inflammatoriæ indolis inflammatio inde oborta febris naturam haud mutat. Inflammatio nulla febri conjuncta gradu tantum a prioribus differt, cum medendi methodus eadem ſit. Secundum hæc principia, praxi fuſſulta, differentia generica inter febrim ſimplicem inflammatoriam & illam cum inflammatione locali conjunctam, locum habere non poteſt.

1. INFLAMMATIO OCULORUM

(a) *Externa.*

Chemoſis VOGELII (*Præl. de cogn. & cur. C. H. Adſ. p. 128. §. 175.* PRINGLE *l. c. p. 135*).

Rubor, dolor & tumor tunicæ adnatæ.

(b) *Interna.*

Ophthalmitis VOGELII (*l. c. §. 178*).

Dolor vehemens. Magna oculorum ſenſilitas. Viſus valde debilitatus.

2. INFLAMMATIO AURIUM.

(a) *Externa.*

Otites externus VOGELII (*l. c. §.* 170).

Rubor, dolor & tumor auris externæ.

(b) *Interna.*

Otites internus VOGELII (*l. c. §. 170*).

Dolor magnus, ardens & pulſatilis auris internæ.

3. Inflammatio laryngis membranacea.

Suffocatio ſtridula Home (*Inquiry into the nature cauſe and cure of the croup. Edinburgh.* 1765). *Angina membranacea* Rosenstein *l. c.* 595. *Angina polypoſa neotericorum* (*cf.* Cullen *l. c. p.* 206).

Infantes delactati ad duodecimum annum adoritur. Raucedo ſibilans. Dolor capitis laryngis. Reſpiratio difficilis. Aut tuſſis ſicca, aut exſcreatio membranularum. Cutis membranacea laryngem obtegens.

Hæc membrana a multis medicis pituitoſæ originis creditur; pro omni veriſimilitudine autem nihil aliud eſt, niſi cutis ipſa ab acrimonia incraſſata atque ſeparata, veluti idem in excoriationibus ſcrophuloſis & ſcorbuticis deprehenditur. Hoc inde ſimul eluceſcit, quod hæc inflammatio raro in ſuppurationem vel gangrænam abeat, ſed potius ſpaſmodica affectione & mechanica ſuffocatione noceat. Hinc peculiaris acrimonia, ſcrophuloſæ forſan naturæ, hujus morbi differentiam ab aliis conſtituit. Annon hic mercurialia, uſque ad ſalivationem propinata, utilia?

4. Inflammatio pharyngis.

Synanche Tralliani (*v. l.* 4. *C. v.*) & *Aeginetæ* (*v. l.* 3. *C.* 37). *Cynanche Aretæi*

(*de Sign. & cauſ. morb. L. I. C. 7*). *Angina cum tumore* BOERHAVII (*Aphor. 804*) *cf.* BROCKLESBY *l. c. p. 149. vel verſ. p. 99.* PRINGLE *l. c. p. 137. Cynanche ſanguinea* SAUVAGES *l. c. T. I. p. 487.*

Vox mutata. Deglutitio difficilis. Signa inflammationis perſpicua.

Curatio ſpecialis gargariſmatum uſum ſibi vindicat, quæ reſolutionem promoveant. Ribes nigrum hic ſpecifice agere, legitur in Philoſ. Tranſ. N. 459.

5. INFLAMMATIO LARYNGIS.

Cynanche TRALLIANI & AEGINETÆ (*v. l. c.*). *Synanche* ARETAEI (*v. l. c.*) & CELSI (*L. 4. C. 4*). *Angina abſque tumore* BOERHAVII (*Aphor. 802*). *Cynanche Trachealis* CULLEN (*v. Anfangſgründe der practiſchen Arzeneiwiſſenſchaft. T. 1. p. 204*).

Spiritus onere & cum ſonore trahitur. Vox clangoſa, ſtridula, acutiſſima. Vertigo. Anxietates. Rubor faciei atque oculorum. Deglutitio valde doloroſa. Nulla manifeſta inflammationis ſigna.

Nonnunquam hydrophobiam ad laryngis inflammationis ſymptomata numerandam eſſe, probabilitate gaudet (*v. Edimb. Verſ. T. I. Art. 29.*), niſi alia ſimul cauſa

adeſt, qua peculiare hoc ſymptoma efficitur, id quod ex materia viridi, quæ memorato caſu per vomitum ejecta ac quodammodo critica fuit, pateſcere videtur. De complicatione inflammationum laryngis & pharyngis v. Sydenham *Opp. Ed. Genev.* 1757. *S.* 1. *C.* 3. *p.* 60. Eller *Obſ. de cogn. & cur. febr. p.* 172. Vogel *l. c. p.* 135.

6. Inflammatio linguæ.

Gloſſitis. Vogelii *l. c. p.* 130. *ſeq.* van Swieten *Comment. II. p.* 626.

Linguæ dolor & tumor. Loquela, & deglutitio difficiles. Profluvium ſalivæ ſpiſſioris.

7. Inflammatio asperæ arteriæ.

Boerhave *l. c. Aphor.* 801 *ejuſdemque Commentat. p.* 655. *Cynanche trachealis* Sauvages *l. c. p.* 491.

Vox acuta, clangoſa, ſibilans. Inſpiratio parva, frequens, cum ſummo molimine. Pulſus vacillans. Summa anguſtia.

8. Inflammatio bronchiorum.

Angina pectoris Selle (*Medicina clinica*). *Berol.* 1783. *p.* 70.

Dolores lancinantes in pectore. Reſpiratio difficilis. Pulſus durus. Tuſſis doloroſa. Cephalalgia. Sputum cruentum.

Annon hic morbus ille, qui ad litem de ſede pleuritidis anſam præbuit? Id maxime perſuaſum habeo. Multi enim auctores in peripneumonia, i. e. in pulmonum inflammatione vehementiſſimos dolores pleuriticos & pulſum durum obſervarunt, v. MARHERR *Prælect. in Boerhav. Inſtit. T. 2. p. 167.* Pro omni veriſimilitudine hæc phænomena ex bronchiorum inflammatione orta fuere. Mihi hunc morbum ſæpe in puerperio obſervare contigit.

9. INFLAMMATIO PLEURÆ.

Pleuritis ſine ſputo HIPPOCRATIS (*v. de morb. L. 1. S. 25. & L. 2. p. 42*) *cf.* BONETI *Sepulchr. anat. L. 2. S. 4. Obſ. 14. Comment. bonon. Tom. I. p. 153. van* SWIETEN *Comment. III. §. 877* SARCONE *l. c. T. I. p. 118. Naturæ ratione hanc pleuritidis ſpeciem ab omnibus aliis ſub nomine* pleuritidis veræ *optime diſtinxit* SAUVAGES *l. c. p. 450 de curandi ratione cf.* PRINGLE *l. c. p. 139.* BROCKLESBY *l. c. verſ. germ. p. 102.*

Dolor punctorius, fixus in latere, circa ſextam ut plurimum vel ſeptimam coſtam ad dorſum ſæpe & ſternum lancinans. Ineſt exſpiratio brevis & inæqualis.

Hic morbus multis medicis ſub pleuritidis nomine notiſſimus eſt, hac tamen differentia, ut nonnulli illam

ſimul thoracis inflammationem, quæ dolore punctorio, tuſſi ac ſputis corripit, a ſolius pleuræ inflammatione oriri, adfirment. Quodſi autem concedatur, tuſſim (a) ac ſputa vere pleuritica ſemper, pulmones adfectos eſſe, indicare, jure meritoque pleuritidis nomen tali morbo, cui hæc ſymptomata adſunt, haud competit, vel ſaltim, ut diſſenſus avertatur, & pleuræ pulmonumque inflammationes rite ab invicem diſcernantur, uſurpari non debet. Nunc obſervatione edocemur, ſputa talia, ſicut in thoracis inflammatione comparata ſunt, ab ipſorum pulmonum affectione oriri (*v.* TRILLER *de pleurit. C. 1. §. 4. 5.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 213*), neque ex ſolius pleuræ inflammatione evenire poſſe (*v.* TRILLER *l. c. §. 4. 5.*), eademque ex ratione in vera noſtra pleuritide, ſputa haud movenda eſſe, ſedulo monent (*v.* HUXHAM *l. c. T. I. p. 88.* SARCONE *l. c.*). Conſtat porro, inflammationem ſolius pleuræ vere occurrere, atque hanc abſque ſputis eſſe (*v. loca ſupra citata.* FREIND *Comment. 5. ad libr. epidem.* HIPPOCR. *in Opp. Ed. Pariſ. 1735. p. 23, 25.* WENDT *Diſſ. ſiſt. obſerv. de pleur. & peripneum. Goett. 1762. p. 29.* SARCONE *l. c. p. 136*). Plures porro conſentiunt medici, hanc ſolius pleuræ inflammationem, abſque tuſſi et ſputis, phænomenis tantum ſupra poſitis, evenit, pleuritidis, illam vero inflammationem, quæ pulmonibus inhæret, quæque dolore obtuſo gravativo ſe manifeſtat, cuique ſimul tuſſis & ſputa adſunt, peripneumoniæ, & illam tandem, ubi inflammatio pleuræ ad pulmones protendit, & phænomena binis communia adparent, pleuroperipneumoniæ no-

(a) Tuſſis quidem ſicca huic morbo ob partis adfectæ viciniam facile accedit, attamen eſſentialiter ei non convenit, ſæpeque deeſt. v. HUXHAM l. c. P. 1. p. 88.

mine inſigniendam eſſe (*v.* RIOLANI *filii Autropogr. Pariſ.* 1726 *p.* 335. BONETI *l. c.* HUXHAM *l. c.* TRILLER *l. c. C.* 1. §. 8. SARCONE *l. c. p.* 133). Quidnam ergo de memorabili illo medicorum, de ſede pleuritidis diſſenſu, ſentiendum? Annon ex falſa termino adjuncta notione obortus? Nonne iis poſitis, quæ modo memoravimus, facile dirimi poteſt? Fateri cæterum cum HAENIO (*l. c. T. XI. C. de membr. inflam.*) oportet, nos rationem ignorare, qua fit, ut pleura ſicut reliquæ membranæ inflammatæ nullum ſæpe doloris veſtigium edant. A MORGAGNI enim *l. c. Epiſt.* 20. *Art.* 55 *ſeq.* SARCONE *l. c. p.* 123. & HAENIO *l. c.* docemur, cadaverum ſectiones ſæpe pleuræ inflammationes in conſpectum exhibere, ubi ob doloris abſentiam nos antea latuerunt. Videtur in illo caſu, quo dolor ſentitur, inflammationem in pleuræ celluloſa eſſe, ubi vaſa ſanguifera nervorumque ramuli ac vicinia muſculorum intercoſtalium dolorem facilius excitant, cui ſententiæ etiam HAEN jam habeo conſentientem (*v. l. c. P. IX. C.* 4. §. 4. & *P. XIV. l. c.*). Eſt vero etiam conditio ſputi attendenda, quippe quod omnino adeſſe poteſt, abſque tamen illa conditione, ſub qua in pleuropneumonia deprehenditur. Dantur ſputa alba, & ſpumida (*v.* SARCONE *l. c. p.* 137.), quandoque levamen adferentia, quæ vero nec eo tempore neque ordine, ut in pleuropneumonia, ſuccedunt. Sic etiam ſputa cocta per vaſa ad pulmones derivari poſſunt, abſque ulla pulmonum læſione (*v. de* HAEN *l. c. T. I. p.* 87, & *T. IX. C.* 1. §. 9). Hic autem deſunt ſputa illa ſanguinea, quæ ſtatim ſub morbi initio adparent. Quum interdum quoque ſordes primarum viarum ſputum cruentum excitare poſſint, quod vomitorio tolli poteſt (*v.* ZIMMERMANN

von der Ruhr p. 24.), hoc iterum attendendum eſt. Neque puris veri exſcreatio in contrarium ſententiam meam vergit. Poteſt in ſuppuratione pleuræ aliquod puris abſorberi ac exſpui, ſed hoc de reſolutionis caſu admodum differt. Sputa enim, quæ cocta audiunt, veri puris ſpeciem, ſicut nonnulli ſupponunt, haud præbent, cujus rationes omnium optime expoſuit SARCONE *l. c. T. I. p. 189 ſeq. & p. 215.* Omnino tandem morbus haud frequenter occurrit, quum facile in conſenſum pulmones trahantur, vel verſa ratione, affectis pulmonibus, inflammatio facile ad pleuram uſque protendatur (*v.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 215.* ELLER *l. c. p. 179*), præcipue ſi pleura pulmonibus annexa eſt, quo in caſu etiam materies cocta facilius in pulmones ruere poteſt, illa vero libera, ſi ſuppuratio oboritur, facilius empyema ſequitur (*v.* DIEMERBROECK *Anatom. Ed. Lugd. 1683. p. 313.* BONET. *l. c. L. 2. S. 4. obſ. 30*), quamvis & hoc per abſorptionis modum ſputorum ope eliminari poteſt (*v. Cl.* LENTINI *Obſerv. F. 2. Obſ. 23*).

10. INFLAMMATIO MEDIASTINI.

An pleuritis dorſalis HIPPOCRATIS? (*v. de morb. L. 3. p. 110. Ed. van der Linden.* HUXHAM *l. c. T. I. p. 336. & T. II. p. 215.* SAUVAGES *l. c. T. II. p. 451.* BONET *l. c. L. 2. S. 4. Obſ. 2, 27.* WENDT *l. c. diſſ. cit. p. 21*).

Dolor ſub ſcapula punctorius, uſque ad ſternum protendens. Gravitas pectoris. Spirandi difficultas. Tuſſis ſicca.

11. INFLAMMATIO PERICARDII.

v. BONET *l. c. S. 4. Obſ. 29.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 215. Pleuritis Pericardii* SAUVAGES *l. c. T. II. P. I. p. 452.*

Dolor punctorius ac gravitas in pectoris parte profundiore. Anxietas. Palpitatio cordis. Perpetua ad tuſſiendum proclivitas.

Haud raro accidit, ut plurium partium inflammationes ſimul coexiſtunt, pro cujus complicationis diverſitate alia atque alia phænomena adparent, quorum determinatio ſat difficilis eſt.

12. INFLAMMATIO DIAPHRAGMATIS.

v. BONET *l. c. L. 2. S. 4. Obſ. 19.* HUXHAM *T. I. p. 301. & Tom. II. p. 215. Cl.* EBELING *diſſ. de inflam. Diaphr. Gœtt. 1771. p. 22.* COE *Treatiſe on biliary concretions, or ſtones in the Gall-Bladder, and Ducts. London 1757. p. 29.*

Dolor punctorius ab inferioribus coſtis verſus ultimas dorſi vertebras protendens. Spiritus brevis, interruptus, ſingultuoſus. Anxietas. Inquietudo. Tuſſis ſicca. Hypochon-

driorum latus adfectum introrſum & ſurſum verſus coſtas trahitur. Riſus ſardonius. Deliria.

Hunc morbum ſemper cum deliriis continuis conjunctum eſſe, medici non pauci crediderunt, ideoque ei paraphrenitidis nomen impoſuerunt. Haud quidem negari poteſt, hoc ſymptoma huic morbo nonunquam adeſſe (*v.* HAEN *l. c. T. I. p.* 84. VOGEL *l. c. p.* 45. §. 62.), ſed totidem obſervatio docuit, illud deeſſe, neque eſſentialiter huic morbo competere, (*v.* MORGAGNI *l. c. Epiſt.* 7. *Art.* 14. BONET *l. c. T. I. L.* 2. *S.* 7. *Obſ.* 1. WILLIS. *de anim. brut. C.* 10. *p.* 257. *de* HAEN *l. c. P. IX. C.* 1. §. 5. & *C.* 2. §. 7. CLEGHORN *Obſerv. on the epidemical diſeaſes in Minorca p.* 248. VOGEL *l. c.* SARCONE *l. c. T. I. p.* 245. WENDT *diſſ. cit. p.* 30. FEIN *diſſ. de Indole ac ſede phrenit. et paraphr. Gœtt.* 1765. §. 18. EBELING *diſſ. cit. p.* 33. CULLEN *l. c. p.* 221). Sed pro vario, quem inflammatio occupat, loco, varia deprehenduntur ſymptomata. Hinc jure meritoque concludere licet, hoc ſymptoma huic morbo eodem modo ſicut reliquis inflammationibus accedere poſſe, quamvis ex partis peculiari conditione facilius, quam cæteris partibus inflammatis ſuperveniat. Hinc naturæ ratione a pleuritide proxime abeſt, neque veræ phrenitidis præ ſe fert ingenium, quippe quæ abſque omni diaphragmatis inflammatione occurrit, (*v.* SARCONE *l. c. T. II. p.* 145, & *T. III. p.* 588). Deſcripſit quidem HIPPOCRATES (*L.* 3. *de morb. S.* 9.) phrenitidem, ubi αἱ φρένες ita dolerent, ut tactum non ferant. Aſt non videtur, HIPPOCRATEM hic diaphragmatis inflammationem intellexiſſe, dum morbum hunc peripneumo-

niæ affinem atque ſurſum materiam educendam eſſe, præcipit. Ex terminorum tandem apud alios auctores ſenſu ulterius dijudicari poterit, an paraphrenitidis nomen morbo noſtro congruat. Phrenitidis nomine ea inſania priſcis medicis venit, quæ continua, acuta & in febre eſt (*v.* CELSUS *l. c. L. 3. C. 18. p. 148. Ed. Almel.*). Paraphrenitidis autem terminum ei dementiæ febrili affigunt, quæ quidem continue, minori tamen vehementia adfligit (*v.* BRENDEL *diſſ. de paraphenitidis & ſebr. malign. cognat.* §. 1. 2. *Cl.* FEIN *diſſ. cit.* §. 4). Quando nunc talis paraphrenitis ex longe aliis cauſis evenire poteſt, ſicut ad febres putridas, bilioſas & nervoſas, abſque ulla, manifeſta ſaltim, particulari inflammatione haud raro accedit, hæc vox diaphragmatis inflammationi ſpecialiter atque excluſive tribui non debet, quamvis quidem ſtatus ille accedere poſſit, qui paraphrenitidem modo determinatam denotat; qui autem in omnibus reliquis inflammationibus eodem jure (quando adeſt, & ſæpe adeſſe, modo dictum fuit), hoc termino inſigniendus eſt. Cæterum hujus paraphrenitidis vocis mentionem HIPPOCRATES ipſe nunquam fecit, notante jam HUXHAMO (*l. c. T. I. p. 337.*), neque, cum a phrenitide gradu tantum differat, utilitate conſervatur. Hinc verbum hocce abſque damno ex practico ſyſtemate relegari poteſt, quoniam alias, ſi hanc denominationis rationem ſequi vellemus, praxeos terminologia infinita foret, quum tot morborum varietates exiſtant, quot individua. Si neceſſe quis judicat, ut nomen ponatur, analogiæ ratione optime Diaphragmatitis morbus noſter dici poteſt.

13. INFLAMMATIO PULMOMUM.

Peripneumonia HIPPOCRATIS (*de morb. L.* 3. *C.* 16). *Peripneumonia pura* SAUVAGES (*l. c. p.* 496). SARCONE *l. c. T. I.* §. 200.

Dolor obtuſus, quaſi pectus comprimens. Reſpiratio brevis, æqualis, & plerumque auribus percipi poteſt. Spiritus calidus. Anxietas. Pulſus mollis, undoſus (*a*). Rubor genarum. In affecto latere ægri plerumque commodius quieſcunt. Sanguis, ex vena detractus, ſpumeſcens. Tuſſis. Dolores capitis, qui tuſſiendo augentur. Secundo aut tertio die ſputa, ſtriis ſanguineis intertexta, (cruda) ſexto vel ſeptimo die flaveſcentia, (cocta) morbum levantia

(*a*) Obſervarunt hanc pulſus mollitiem GALENUS (*de cauſ. pulſ. l.* 4.). FORESTUS (*l. c. L.* 16. *Obſ.* 44. *in ſchol.*) BAGLIVI (*l. c. p.* 144.). Quod autem hæc pulſus modificatio pulmonum inflammationi non adeo conſtanter competat, notarunt MORGAGNI (*l. c. Epiſt.* 20. *N.* 10.) *de* HAEN (*l. c. T.* 9. *C.* 2. §. 9. & *T. XI. C* 2. §. 2. *p.* 109.) & SARCONE (*l. c. T. I. p.* 194.) ut ideo eſſentialem & perpetuum peripneumoniæ characterem haud præbeat, quamvis, uti jam ſupra monui, tunc bronchiorum forſan inflammatio adeſt, quæ ſitus ratione alium morbum conſtituit, cui anginæ pectoris nomen dedi.

tia (*b*). Lingua ex flavo ruffa poſteaque nigreſcens (*c*).

Curationis ratio hujus febrium inflammatoriarum ſpeciei, generali, ſicut reliquæ, reſpondet. Sectio nempe venæ jugularis ſummo fructu hic adhibetur (*v.* SARCONE *l. c. T. II. p.* 200). Nec minus veſicatoria, ad latus adfectum applicata, utilitatem, ſupra memoratam, præſtant (*v.* SARCONE *l. c. p.* 199). Quum autem nonnunquam tota thoracis regio doleat, nec certitudine locus peculiariter adfectus determinari poteſt, quum porro videatur, ut quandoque materies, quam ſputorum ope nunc extricare natura molimina ciet, veſicatoriorum vi derivante, foras revehatur, atque ita hæc naturæ, ad morbum ſolvendum, tentamina ſupprimantur, quum tandem ulcera aurium his morbis haud raro magnum ferant præſidium, melioris conſilii eſt, veſicatoria pone aures adplicare, cujus commendatio etiam legi poteſt apud BORDEV *l. c. p.* 169. *ſeq.* Præter hæc, pulmonum inflammatio peculiaria adhuc remedia ad ſputa promovenda ſibi vindicat, quorum tamen munus generali medendi ratione plerumque abſolvitur, quamvis negari nequit, reſolventia nonnulla ſpecifica quadam ratione pulmonum infarctui convenire, inter quorum numerum gummi ammoniacum in oximelite ſquillitico ſolutum, & ſal ammoniacum cum ſulphure antimonii aurato combinatum præcipuum tenent locum. Radicem ſenegæ idem præſtare, Cl. LENTINI (*Obſ. med. F.* 2.

(*b*) WEBER *Opuſc. ſemiol. p.* 84.

(*c*) Hæc linguæ ſordities, ab ipſa pulmonum adfectione pendens, ſedulo ab illa diſcernenda eſt, quæ colluviem in primis viis ſordium indicat, id quod ex preſentia vel abſentia reliquorum hujus colluviei ſignorum dijudicari poterit.

Obſ. 1. 2) & HULME obſervationes docent (*vom Kindbetter. Fieber. p. 61. ſeq.*). Optime autem hanc ſpartam abſolvunt emetica in parciori copia, ita, ut nec vomitum neque alvum moveant. Omnia autem hæc remedia fracta phlogoſi tantum adhibenda ſunt.

14. INFLAMMATIO PLEURÆ AC PULMONUM.

Pleuritis HIPPOCRATIS (*de morb. L. 3*). *Pleuritis humida* BOERHAVII (*Aphor. 876*). *Pleuroperipneumonia* HUXHAMI (*T. I. p. 325 & T. II. p. 212 ſeq.*).

Dolor lateris punctorius. Reſpiratio difficilis. Pectoris oppreſſio. Tuſſis. Sputa, initio ſtriis ſanguineis intertexta, poſtea flava *(a)*.

Pro majori pulmonum vel pleuræ adfectione nunc pleuritidis nunc peripneumoniæ ſymptomata eminere, facile adparet, pro cujus differentia medendi quoque ratio diverſa eſſe debet.

15. INFLAMMATIO HEPATIS.

(a) Partis convexæ.

Hepatis pleuritica SAUVAGES (*l. c. p. 506*) v. FOREST. *Obſ. L. 19. Obſ. 7, 8.* MURRAY *Commentat. de hepatitide maxime Indiæ orientalis. Gœtting. 1779.* CLARCK *Beobachtun-*

(a) WEBER *l. c. p. 72.*

gen über die Krankheiten auf langen Reiſen nach heiſſen Gegenden &c. Copenhagen 1778 p. 184.

Dolor lateris dextri acutus, ſub coſtis ſpuriis, diaphragmatis motu increſcens, atque tunc ad humerum adſcendens. Pulſus durus, ſpaſmodicus. Tuſſis ſicca. Inſpiratio difficilis. Exſpiratio facilior. Haud raro tumor externus.

Hæc hepatis adfectio ea eſt, quæ plerumque febris inflammatoriæ genium conſervat, quæque criſibus a GALENO indigitatis (*de criſib. L. 3. C. 3.*) ſolvitur, hæmorrhagiis nempe ex dextra nare atque ſudoribus utilibus & urinis copioſis. Crediderunt auctores nonnulli, hanc hepatis inflammationem mere eryſipelaceam vel rheumaticam eſſe (v. HOFFMANN. *Opp. Ed. Genev. T. II. S. 2. C. 7. §. 4.* et BIANCHI *hiſt. hep. T. I. p. 426*). Quodſi hoc termino ſuperficialem tantum inflammationem inſigniant, illum etiam huic hepatis inflammationi tribui poſſe, quiſque largietur. Si autem peculiarem atque a phlegmone diverſam indolem eryſipelati adſcribunt, hujus termini uſum, hoc in reſpectu, admittere nequeo, quum nec rationi neque experientiæ contrarietur, quod hepatis ſuperficiei inflammatio maxima cum pleuritide gaudeat affinitate, quamvis raro etiam accidat, ut materia rheumatica vel eryſipelacea hepatis inflammationem producat. Medendi hinc ratio hujus inflammationum ſpeciei, generali reſpondet. Veſicatoria loco adfecto applicata eximio fructu PRINGLE in uſum traxit (*l. c. p. 146.*), & venarum hæ-

morrhoidalium aperturam hirudinum ope ſuadet SARCONE (*l. c. T. I. p.* 248). Reſolutionis ſcopo in India mercurialia eximio cum fructu adhibentur (*v.* MURRAY *l. c.*).

(b) Partis concavae.

v. SWIETEN *l. c. C.* 3. *p.* 83.

Dolor praecedenti mitior & gravativus. Pulſus mollis. Symptomata icterica.

Haec eſt, quae notante GALENO (*l. c.*) excrementis alvi bilioſis atque ſudoribus nonnunquam etiam & vomitibus judicatur. An ergo majori jure ad febres bilioſas referenda? Plerumque ſaltim atque frequentius in febribus bilioſis occurrere varii auctores obſervarunt, quorum loca allegavit *Cl.* WIENHOLT *l. c. p.* 28.

(c) Cyſtitis felleae.

Hepatis cyſtica SAUVAGES *l. c. p.* 507.

16. INFLAMMATIO LIENIS.

v. FOREST. *l. c. L.* 20. *Obſ.* 5. *Splenitis* SAUVAGES *l. c. p.* 509.

Dolor & tumor hypocondrii ſiniſtri.

17. INFLAMMATIO CORDIS.

Carditis SAUVAGES *l. c. p.* 482. MECKEL

Obſ. in act. Berol. 1756. SENAC *Malad. du Coeur C. 6. 7.*

Dolor punctorius ſub ſterno. Palpitatio cordis & anxietates continuæ. Pulſus parvus, inæqualis. Calor exiguus.

18. INFLAMMATIO RENUM.

a. *Nephritis vera* SAUVAGES *l. c. p. 510.*

Febri dolor ſupervenit pungens, in regione lumbari, quandoque ad ſpinæ dorſi latus procedens. Mictio turbata. Urina pauca, rufa, vel, in magno dolore, pallida. Obſtructio alvi. Teneſmus. Vomitio.

b. *Nephritis calculoſa* SAUVAGES *l. c.* CELS. *L. 2. C. 7. p. 60, 61. Ed. Alm.*

Dolor, per exercitium vel commotionem pertinacius revertens. Urina cruenta, quandoque arenuloſa. Stupor cruris. Teſtis retractio. Febris dolori ſupervenit.

Quamvis hæc nephritidis ſpecies ab indole vera inflammatoria haud parum cauſæ materialis ratione diſcedat, fieri tamen poteſt, ut febris a calculo accenſa, naturam febris inflammatoriæ præ ſe ferat, ſi reliqua, huic febri anſam præbentia, ſimul adſunt, & præter medicamenta calculum ſolventia, generalem methodum antiphlogiſticam, veſicatoriis exceptis, ſibi vindicet.

19. INFLAMMATIO VESICÆ URINARIÆ.

Cyſtitis SAUVAGES *l. c. p.* 475.

Dolor & tumor ovalis in regione pubis. Mictio dolens. Teneſmus. Alvi obſtructio.

20. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis SAUVAGES *l. c. p.* 466. TIMERMANNI & BOETCHERI *diſſ. de inflam. uteri. Rintel.* 1761. HULME *von dem Kindbetterinnenfieber. Lipſ.* 1772. *p.* 15 *ſeq.* LEAKE *on Child-bed fever. B.* 78. SELLE *Beitraege zur Natur-und Arzeneiwiſſenſch. P.* 2. *p.* 50.

Senſus doloris, ardoris & gravitatis in pelvi. Tumor in regione pubis dolens, fundo uteri inflammato. Os uteri ad contactum dolens, durum, clauſum ac retractum. Stranguria & teneſmus, quando inflammatio magis ad cervicem protendit. Obſtructio alvi. Vomitio. Capitis & mammarum dolor. Menſtruorum vel lochiorum ſuppreſſio, vel eorundem putrida depravatio.

Hæc febris ab omnibus fere auctoribus febris puerperarum nomine inſignita eſt, atque hanc ſemper uteri inflammationem pro cauſa agnoſcere, crediderunt. Quod autem hæc uteri adfectio in puerperarum febre haud ſemper cauſam conſtituat, optime jam adnotaverunt

Hulme (*l. c. p. 14. ſeq.*) & Home (*cliniſche Verſuche p. 84.*) v. infra febrim puerperarum. Oritur enim hæc inflammatio plerumque a mechanica uteri læſione in partu, atque eo illæſo rariſſime occurrit (*v.* Selle *Beyträge l. c.*). Ea inflammationis ſpecies, quæ hæmorrhagias uteri nimias ſequitur, raro manifeſta febri concomitata eſt, nec decurſum acutum abſolvit.

21. Inflammatio ventriculi.

Gaſtritis legitima Sauvages *l. c. p.* 469. *de* Haen *l. c. P. IX. C. I. §. 4.*

Dolor in ventriculo, magis ſenſibilis, ſi acre quid ingeritur, vel reſpiratur, aut regio epigaſtrica comprimitur. Conatus vomendi. Poſt ciborum vel medicamentorum ingeſtionem ipſe vomitus. Alvi obſtructio. Extremitatum frigus.

Hujus ſpeciei ſigna pathognomonica, nec non indoles ejuſdem inflammatoria haud raro ſatis ambigue dignoſcuntur. Obſervavit enim Haenius (*l. c. & C. 2. §. 6.*) in ægro abſentiam nauſeæ & vomitus, quid! quod ciborum deſiderium adeſſet, ubi tamen vera ventriculi inflammatio in ſecto cadavere obviam prodibat. Sic porro pulſus duritie & plenitudine plerumque caret, quæ alias inflammatoriis febribus propria eſt, cujus ratio v. apud Whytt (*l. c. p. 241.*), ubi tum ex reliquis circumſtantiis indicationes hauriri debent. De curandi ratione antiphlogiſtica, præcipue autem de ve-

ſicatoriorum, ad locum adfectum, uſu, v. PRINGLE (*l. c. p. 146 ſeq.*).

22. INFLAMMATIO INTESTINORUM.

(*a*) *Tenuium.*

Enteritis iliaca SAUAGES *l. c. p. 463.* FOREST. *L. 21. Obſ. 11.*

Dolores fixi circa umbilicum. Obſtructio alvi. Vomitus poſt ciborum vel medicamentorum ingeſtionem. Reſpiratio brevis.

(*b*) *Craſſorum.*

Enteritis colica SAUVAGES *l. c. p. 464.*

Dolor & gravitas lumborum. Obſtructio alvi. Rarius vomitus.

Febris in inteſtinorum inflammatione quoad calorem & pulſum exigua eſt, quod ſedulo attendi debet, ne ſerpens malum medici ſuperet imperium.

23. INFLAMMATIO MESENTERII.

Enteritis meſenterica SAUVAGES *l. c. p. 465.*

Dolor circa regionem umbilicalem profundior, quam in tenuium inteſtinorum inflammatione.

24. INFLAMMATIO OMENTI.

Epiploites vera SAUVAGES *l. c. p.* 474.

Dolor in ſuperiori & media abdominis regione. Tumor plerumque externe deprehenditur.

25. INFLAMMATIO CEREBRI.

Οἴδημα ἐγκεφάλου HIPPOCRATIS (*de morb. L.* 3. *C.* 1.) FOREST. (*l. c. L.* 9. *Obſ.* 54. *Schol.*) *Cephalitis ſpontanea* SAUVAGES (*l. c. p.* 479). *Coups de Soleil* TISSOTI (*Avis au peuple Ch.* 10). SELLE (*Medic. clinic. Entzündung der Hirnhäute*).

Prægreſſa animi vehemens perturbatio. Læſio & concuſſio capitis. Gravitatis in capite ſenſus, cum dolore pulſatili. Rubor & magna oculorum ſenſilitas. Conatus vomendi. Vomitus æruginoſi. Vigiliæ. Intumeſcentia capitis (*a*). Stupor. Delirium obſcurum. Carpologia. Sopor.

(*a*) Hoc ſuppurationis eſſe ſignum, ex obſervationibus colligere licet, dum cadaverum ſectiones, quas PRINGLIUS (*l. c. p.* 300.) inſtituit, ſæpius ſuppurationem cerebri manifeſtarunt, intumeſcentia capitis ac ſtupore prægreſſis, id quod etiam cum illa morbi deſcriptione convenit,

Hujus febrium inflammatoriarum ſpeciei facies iterum a generica valde diſcedit, quum febris quoad pulſum & calorem periculum portendere haud videatur, quod tamen, ob loci conditionem, pertimeſcendum eſt; de qua pulſus ratione v. WHYTT *l. c. p. 241.* Quod autem medelæ ratione febribus inflammatoriis adnumeranda ſit, ex ipſis HIPPOCRATIS libris patet, qui venæ ſectionem & medicamenta antiphlogiſtica ſuadet, atque vinum prohibet. Verique ſimile eſt, illum morbum, quem TISSOT (*l. c.*) *Coups de ſoleil* nuncupat, cerebri inflammationem pro ſua agnoſcere cauſa, quo pari modo methodum antiphlogiſticam commendat. HOME (*Medical facts and Exper. p. 184.*) ipſe probabiliter inflammatione cerebri correptus fuit, ubi febris, lentæ nervoſæ ſimilis, adfuit, & tamen curationem antiphlogiſticam adhibuit. In omnibus his morbis autem fallacia non ſemper evitari poteſt, dum hæc cerebri inflammatio, quæ plerumque in menyngibus originem ducit, ſignis certis deſtituta eſt. Hinc veram cerebri inflammationem adeſſe, tunc tantum ſecure dici poteſt, quando morbus læſionem atque commotionem capitis ſequitur. Et hoc in caſu, quamvis pulſus raro duritie inflammatoria adpareat, tamen methodus antiphlogiſtica in toto ſuo ambitu locum habet. Sic etiam ſtatim ab initio fomentationes frigidæ & veſicatoria ad caput adhibenda ſunt.

Longe nunc alia quæſtio eſt, an hæc febris phrenitidis nomen, quo nempe pleriſque auctoribus venit, mereatur. Et hoc quidem menti HIPPOCRATIS reſpondere, haud videtur. Nunquam enim in phrenitidis de-

quam HIPPOCRATES (*de morb. L. 3. C. 4.*) ſub nomine cerebri ſphaceliſmi expoſuit, quippe qui nil aliud eſt, quam ipſa cerebri ſuppuratio. De quibus etiam conferri poſſunt BONET. *l. c. L. 1. S. 3. Obſ. 31, 33, 34.* & FOREST *l. c. L. 10. Obſ. 2.*

ſcriptione cerebri inflammationem accuſavit, nec verſa ratione verbo quodam, dum cerebri inflammationis deſcriptionem dedit, phrenitidis termini mentionem fecit, quippe quo omnem inſaniam continuam, in quacunque febri occurrentem, inſignivit (*v.* CELS. *L. 3. C. 18*). Ergo inde hoc ſaltim jam ſequitur, ut morbo noſtro phrenitidis nomen excluſive haud competat, quum nemo in dubium vocaverit, hoc phænomenon multis etiam aliis febribus, natura & indole ab invicem longe diverſis, ſub certis quibuſdam circumſtantiis ſolemne eſſe. Cadaverum tandem ſectiones, quibus inſtitutis, ſæpius inflammationes cerebri, abſque prægreſſo delirio (*v.* WILLIS *de Anim. brut. P. 2. C. 10. p. 257.* BONET *l. c. L. 1. S. 5. Obſ. 1.* SARCONE *l. c. T. 2. p. 230.*), & vice verſa in vere phreniticis ne veſtigium quidem cerebri vel menyngum inflammationis ſignorum repertum fuit (*v.* BONET *l. c. L. 1. S. 7. Obſ. 23. 16.* WEPFER *de Apoplex. p. 435.* MORGAGNI *l. c. Epiſt. 7. Art. 2. 3. 4. 6. 8.* qui adhuc alios auctores allegat, quibus haud raro nullam inflammationem in cerebro, phrenitide prægreſſa, videre contigit), ſatis evincunt, quod, ſi unquam cerebri inflammatio pro phrenitidis cauſa habenda, nunquam tamen ab uno ad alterum ſecura concluſio formanda ſit. Neque ex ſtatu poſt mortem reperto, abſque alio reſpectu, argumentari licet (*cf.* WILLIS *l. c. C. 10. p. 258.* BONET *l. c. P. I. L. 1. S. 6. Obſ. 1, 13.* SCHRÖDERI & FEINII *diſſ. de Indole ac ſede phrenitidis &c.* VOGEL *l. c. §. 60.* SARCONE *l. c. T. II. p. 229*). Poſtulat hinc rerum ordo, ut ambigua hæc vox, niſi ex toto relegetur, ad febrim noſtram ſaltim peculiariter inſigniendam haud adhibeatur, quum multis aliis febribus eodem jure eademque ex ratione tribui poſſit.

(2) ERYSIPELAS.

INFLAMMATIO in ſumma cute late ſerpens. Calor acris. Rubor roſeus.

An hæc inflammationis prophaſis a phlegmone natura diſtincta? Ita videtur. Plerumque enim ex acrimonia quadam humorum, conſtitutioni inflammatoriæ proprie haud congrua, ortum ducere, curationis ratio atque analogia docent, quum eadem ab acribus venenis producatur. Ratione ergo hujus affectionis naturæ hic forte ſtricte non pertinet; febris autem, illam concomitantis, cauſæ, omnino hic referendam eſſe, experientia jubet. An autem eadem hæc diſcrepantia in inflammationibus internis locum habeat? Veteres quidem omnino ad hanc differentiam reſpexerunt, quamvis data, ad hoc probandum, evidentia ea non gaudeant, quæ concluſionem legitimare valeat.

1. de HAEN *Theſ. febr. diviſ. ſiſt. p.* 20. MONRO *on the diſeaſes of the army. p.* 245. VOGEL *l. c. p.* 192. SCHRÖDERI & ZIEGLER *diſſ. de febrib. eryſipel. p.* 46.

Inflammatio febri ſuperveniens, & facta inflammationis elevatione, febris eodem tenore perdurans.

Febris eryſipelatoſa a pleriſque auctoribus febribus exanthematicis adnumerata fuit, nec id ut plurimum ſine ratione fieri, concedendum. Quodſi autem omnem

materiæ febrilis, ad locum quemdam peculiarem, depoſitionem, exanthematum nomine inſignire velis, ſane quæcunque fere phlegmone vel metaſtaſis eodem jure illud meretur. Hinc limites poni debent, qui ex majori vel minori hujus eryſipelatis cum phlegmone cognatione, atque ex febris conditione determinandi erunt. Et hanc quidem deviationem experientia confirmat. Obſervarunt auctores, ſupra memorati, febrim eryſipelatoſam quandoque veræ phlegmonis ſpeciem, phænomenis externis exceptis, præ ſe ferre, ideoque hanc morbi modificationem inflammationibus accenſendam eſſe, putavi. Quod autem hæc febrium ſpecies generi noſtro, curationis cauſa, inſcribenda ſit, ex iiſdem auctoribus conſtat, quamvis omnino, velut modo monui, peculiare adhuc quid in hujus affectus cauſa materiali lateat, quod autem in curatione attendi nequit, dum in tenebris adhuc migrat. Pro varia, quam occupat, ſede, variæ ſpecies poni poſſent, quod tamen, prolixitatis cauſa, hic omittere liceat. An morbus ille indicus, quem CARTHEUSER (*de morb. endem. p. 162*) Proctalgiæ nomine deſcripſit, hic pertineat?

3. RHEUMATISMUS.

Rheumatiſmus inflammatorius BALLONII (*v. Opp. Ed. Thevart. T. 4. C. de Rheumat.*). *Rheumatiſmus verus* SYDENHAMI (*Opp. Ed. Lugd. p. 272*). *Rheumatiſmus acutus* PRINGLII (*l. c. p. 155*). MONRO (*l. c. p. 141*). BROCKLESBY (*l. c. p. 111. vel verſ. p. 73*). *Rhumatiſme avec fievre* TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 11. §. 168*). *Synochus rheumatiſans* SAUVAGES (*l. c. T. 2. p. 248*) *ejuſdemque Rheumatiſmus calidus* (*l. c. T. III. P. I. p. 23.*) *cf.* SARCONE (*l. c. T. I. p. 83*).

Dolor in partibus muſculoſis vel juncturis vel in utriſque, cum calore, rubore, & tumore.

Quanam peculiari indole hæc inflammationis modificatio a præcedentibus differat, adhuc ſub judice lis eſt. Proh dolor! & hic commentatores, veterum deſcriptiones eorum morborum, quos hac voce tradiderunt, iis adplicandas eſſe æſtimarunt, qui hodie eo termino nobis veniunt. Probarunt autem alii, inter quos BALLONIUS primus fuit, veteres ſub rheumatiſmi nomine longe alium morbum intellexiſſe, cujus natura ab ea, qua rheumatiſmus noſter acutus ſingulariter præditus

eſt, quam maxime abhorreat. Hinc priſcorum de hoc morbo dicta, eadem limitatione adplicanda ſunt, neque ex iis ad rheumatiſmi noſtri inflammatorii indolem valens quid concludi poteſt. Ex neotericorum ergo medicorum practica obſervatione natura hujus morbi determinanda erit. Et hac quidem conſtat, rheumatiſmos occurrere, qui veram naturam inflammatoriam conſervant, eundemque curandi modum requirunt. Differt tamen rheumatiſmus, a phlegmone & eryſipelate, ſitus ratione, minori vehementia indeque tardiori decurſu, & doloris diffuſione; nec probabilitate caret, etiam natura ab iis diſcedere. Differentiam quidem ſanguinis rheumatici conditionem inter & illam inflammatorii adnotavit SAUVAGES (*l. c. T. 3. P. I. p. 24*), quæ autem non ſemper deprehenditur, quum haud raro vera cruſta phlogiſtica ſanguini ſuperſit, atque morbi rheumatici chronici, natura, rheumatiſmo noſtro acuto haud adfines ſint (v. SYDENHAM. *Opp. Ed. Lugd. p. 273. & Ill.* STOERCK (*Ann. med. ſecund. p. 115.*) v. SWIETEN (*T. V. p. 651*). Sedes materiæ rheumaticæ haud raro in partibus membranaceis eſſe videtur, ac ratione earum inſenſilitatis idem valet, quod ſupra de pleuritide dictum eſt (*v. ſupra de pleur.*). De methodo huic morbo convenienti antiphlogiſtica v. BROCKLESBY *l. c.*

1. *Rheumatiſmus univerſalis.*

Rheumatiſmus vagus SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. P. I. p. 170. Ed. Lugd. p. 273*). SCHRÖDERI & DUGEND *diſſ. de arthritide vaga §. 7, 13.*

2. *Rheumatiſmus in juncturis.*

Febris rheumatica arthritica STOERCKII (*Ann. med. ſecund. p.* 114). *Rheumatiſmus arthriticus* SAUVAGES (*T.* 3. *p.* 25).

Male auctores arthritidis nomen huic rheumatiſmi ſpeciei impoſuerunt. Nominis enim confuſione res ſæpe confunduntur, ideoque rheumatiſmus, in juncturis habitans, non ſatis bene ab arthritide diſtinguitur, quippe quæ longe aliam agnoſcit cauſam materialem, totoque cœlo a rheumatiſmo differt. Eadem ergo differentia, quæ rheumatiſmi inflammatorii materiam inter & vere arthriticam vel podagricam obſervatur, etiam in nominibus ponenda eſt, ne ex nominis perverſa adplicatione morborum natura confundatur, a cujus cognitione omnis fauſta curatio pendet.

3. *Rheumatiſmus in lumbis.*

Lumbago rheumatica SYDENHAMI (*l. c.*) & SAUVAGES (*T.* 3. *p.* 206).

4. *Rheumatiſmus in coxa.*

Iſchias rheumaticum SAUVAGES (*l. c. p.* 216).

5. *Rheumatiſmus in latere.*

Pleuritis ſpuria BOERHAVII (*Aph.* 878).

6. *Rheu-*

6. *Rheumatiſmus in hypochondrio dextro.*

Hepatitis ſpuria HOFFMANNI (*Opp. Ed. Genev. T. II. S. 2. C. 7. §. 4*). *Hepatitis muſcularis* SAUVAGES (*T. II. P. 1. p. 507*).

Plures adhuc partium adfectiones colligi poſſent, niſi hæ pro norma ſufficerent. Præcipue autem varios morbos ex rheumaticæ materiæ metaſtaſi ad internas partes nobiliores oriri, obſervatione conſtat, qui huic rubricæ omni jure inſcribendi ſunt, quamvis phænomenorum facie diverſi deprehendantur. Sic SARCONE (*l. c. T. II. p. 223.*) phrenitidem rheumaticam deſcripſit, cujus curandi ratio rheumatiſmi noſtri curationi reſpondebat, & ita eadem materia rheumatica plures alios morbos mentitur, qui ad hoc morborum genus naturale referendi ſunt.

Hæ ſunt inflammationum differentiæ, quæ, naturæ ratione, medici attentionem merentur. Veri quidem ſimillimum eſt, plures adhuc exiſtere. Sic inflammationes ex retropulſa exanthematum materie, diverſa, a memoratis, natura eſſe videntur, attamen & tunc curationis ratio ex totius conſtitutionis conditione petenda erit. Sique COTUNNIO)*l. c. p. 97 ſeq.*) adſentire velimus, inflammationes, in febribus exanthematicis occurrentes, a materia exanthematica haud pendent, ſed a conſueta diatheſi phlogiſtica producuntur, prout id ſaltim de inflammationibus, in febri varioloſa obvenientibus, veritati ſatis ſimile reddidit. Hinc ſingularem ſectionem inde conficere, magis fore ſubtile, quam utile exiſtimavi.

(β) CUM CATARRHO.

RHUME TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 7. §. 123.*) STOLL (*Rat. med. P. II. p. 4.*). GRANT. *l. c. p. 6.*

Dolor premens & tenſivus. Extricatio materiæ ſeroſæ, quæ primo alba & acris (cruda) conſpicitur, tunc flaveſcit, craſſior evadit, acredinem amittit (cocta), & morbum ſolvit.

Harum affectionum cauſa materialis pro omni probabilitate ſerum extravaſatum atque acre redditum eſt, cui tum materia inflammatoria ſe adjungit, unde phlegmonis ſpeciem ſimulantur, atque eundem medicandi modum poſtulant. Quid! quod BORDEV (*l. c.*) pulmonum vel faucium inflammationem ſemper ex parte materiæ catarrhali ortum debere, putat. Natura hanc materiem, catarrhum efficientem, proxime a materia rheumatica abeſſe, probabilitate non caret, & forte cum ea una eſt eademque, at pro loci tantum, ad quem deponitur, diverſitate, differt. Rheumatiſmum, catarrhum, dyſenteriam & eryſipelas magna inter ſe affinitate hærere atque vernali tempore eryſipelatis repulſionem catarrhum & autumno dyſenteriam ſequi, adfirmat GRANT (*l. c. p. 139, 142, 479.*). Hoc ſaltim extra omnem nunc dubitationem poſitum eſt, catarrhis haud raro curationem antiphlogiſticam proficere, ideoque omni cum jure ad genus febrium inflammato-

viarum tunc pertinent. Præcipue his morbis veſicatoriis conſulitur, quæ acri ſero exitum parare optime valent (*v.* BRUNING *hiſt. conſt. Epid. Eſſend. p. 61*).

1. CATARRHUS NARIUM.

Febris catarrhalis benigna Germanorum.

Dolor tenſivus in fronte. Sternutatio. Stillicidium narium.

Cauſam proximam obſtructionis canalis naſalis non ſtaſin pituitæ, ſed potius erethiſmum ſphincteris ejuſdem eſſe multis rationibus & experimentis probari ſtuduit JANIN (*Mémoires & Obſervations &c. ſur l' Oeil. Lyon & Paris 1772. p. 104. ſeq.*).

2. CATARRHUS PULMONUM.

An Eryſipelas pulmonum HIPPOCRATIS? (*de morb. L. 2. S. 53.*) *Peripneumonia catarrhalis* HUXHAMI (*T. II. p. 189.*) & SAUVAGES (*T. II. p. 500.*) *Peripneumonia notha* SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. C. I. p. 167*).

Senſus compreſſionis in pectore. Tuſſis initio ſicca, poſtea humida. Anxietas. Dolores capitis vehementes. Vertigo. Reſpiratio læſa.

Differt ab inflammatione pulmonum, quod febris multo ſit mitior, autumatque HAENIUS (*l. c. T. IX. C. 2. §. 85.*) huic pulmonum infarctui eſſentialiter pul-

ſum illum mollem competere, quem alii perperam ad peripneumoniæ inflammatoriæ ſigna pathognomonica numeraſſent. SYDENHAM in deſcriptione hujus morbi refert, ſanguinem inflammatorium fuiſſe, ac venæ ſectionem magnum præſtitiſſe auxilium, ideoque omnino hic pertinet. Valde autem ab hac peripneumonia nota differt illa, quam HUXHAMUS eodem nomine deſcripſit, de qua infra pluribus. De curationis ratione eadem valent, quæ ſupra, peripneumoniam ponendo, adnotavi.

(γ) CUM DYSENTERIA.

Febris dyſenterica ZIMMERMANNI (*von der Ruhr &c. p. 326, 354, 368*).

Dolor capitis. Tenſio & dolor abdominis. Teneſmus. Alvus frequens, pituitoſa, cruenta.

Conſtat obſervatione TRILLERI (*Opp. med. T. 3.*) dyſenteriam occurrere abſque dolore, neque ſemper alui fluxus ſanguinolentus eſt (v. WILLIS. *Pharm. rat. p. 46.* PRINGLE *l. c. p. 218*). Nonnunquam autem omnia hæc ſymptomata adſunt, & febris tantum caret (v. GESNER *Beob. &c. B. 1. C. 1.*). Hinc maxima ſæpe in dubitatione hæremus, an morbus pro vera dyſenteria aut pro diarrhœa tantum habendus ſit, nec revera poſteriori in paſſu, ſi nempe febris caret, vel ſaltim manifeſta non eſt, diſcrimen inter binos intereſt, quum & in diarrhœa alvus cruenta haud raro deprehendatur. Quodſi itaque veram eamque manifeſtam differentiam dyſenteriam inter & diarrhœam ponere velimus, ad febris coexiſtentiam ſimul reſpiciendum eſt. Fluxus ergo alvi, cum febri ita connexus, ut ſymptomatice ille ab hac, viceque verſa, per totum morbi ſtadium pendeat, dyſenteriam ſiſtit. Hæc febris, quæ nonnunquam ſatis mitis eſt, ac in morbi declinatione ex criſium tantum conditione adparet, ſemper fluxus rationis partem continet, indeque in cauſa morbi indaganda, eique medendi methodo, maximam attentionem meretur. Longe autem diverſæ indolis eſt, cujus

differentiam primo omnium optime ZIMMERMANN determinavit. Et quidem hanc febrim haud raro inflammatoriæ indolis eſſe, medendique modum antiphlogiſticum requirere, experientia docuit. Obſervarunt etiam auctores, evacuantia in dyſenteria non ſemper prodeſſe, ubi nempe bilioſa colluvies vel pituitæ copia deeſt. Febris ergo inflammatoria cum dyſenteria, ab hac febri, nec a colluvie quadam ſordium pendente, illam ſpeciem conſtituit, quæ hic ponenda eſt. Minus autem conditio illa particularis patet, qua fluxus hic alvinus proprie efficitur. Maxima enim gaudet probabilitate, cauſam inflammatoriarum febrium reliquarum materialem ad dyſenteriam producendam haud ſufficere, ſed aliam adhuc accedere, cujus ratione dyſenteria exiſtit. Popularis equidem opinio fructuum horæorum uſum accuſat, ſed horum apologia apud DEGNER, TISSOT, ZIMMERMANN & PRINGLE legi poteſt, quamvis negari nequit, eos quandoque inter remotas dyſenteriæ cauſas militare (v. BÜCHNERI *diſſ. de ſingul. indor. dyſent.* & BONT. *de medic. ind. L. 3. B. 3. p. 64*). Neque materialis cauſa inde conſtat. An natura catarrhus & dyſenteria conveniunt? Pituitæ excretio, quæ ſordibus primarum viarum ortum proximum non debet, id veritati ſimile reddit. Recentiorum nonnulli inteſtina ex rheumatiſmo tunc laborare perhibent (v. AKENSIDE *Tr. de dyſent. p. 13, 21.*), & SARCONE inflammationem eryſipelaceam inteſtinorum, dyſenteria prægreſſa, vidit (*l. c. T. II. p. 142*). HUXHAMUS ait: „Vix unquam utique datur dyſenteria epidemica, ubi „inteſtina non ſunt aliquo ſaltem gradu, inflammata" (*l. c. T. I. p. 290*). Non autem hanc inflammatoriam conditionem materiali dyſenteriæ cauſæ eſſentialiter competere, inde conſtat, quod citiſſime ſæpe tollatur, ne-

que, per longum temporis ſpatium perdurans, ſuppurationem ſemper contrahat. Materia ergo pituitoſa acris pro omni probabilitate dyſentericam febrem accendit, neque inteſtinorum inflammatio ad cauſas, ſed potius ad morbi ſequelas numeranda eſt. Nec ſanguinis excretio ab eroſione produci poteſt, eadem ex ratione, qua inflammationi id denegatur. Obſervatio nos docet in hæmorrhoidario fluxu aliiſque ſanguinolentis, ſtaſes pituitæ adeſſe, atque analogiæ ratione idem hic ſupponi poteſt. Hinc proxima cum catarrho gaudet affinitate, & loci tantum ratione adfecti differt, atque de jure proxime ei adponitur. Et ſicut ſtaſeos inflammatoriæ quid in hoc nonnunquam opinari poteſt, ſic eadem forte ratione tale quid in dyſenteria ſupponitur.

Quod cæterum dyſenteria haud raro immoderatum fructuum uſum ſequatur, atque animalia ab herbarum recentium paſtu ſæpe fluxus alvinos contrahant, veriſſimum eſt; ſed haud minori certitudine conſtat, eam ſæpiſſime illos adoriri, qui nullos omnino fructus manducarunt. Conſtitutio morbi manifeſta epidemica eſt, & in äere cauſa primaria latere debet. Annon fructuum exhalationes illam præbent? Nonne vegetebabilia hoc tempore aliquid in ſinu fovent, quod ad dyſenteriam excitandam aptum ſit? Id ſaltim ex omnibus apertum eſt, ſemper miaſma quoddam epidemicæ dyſenteriæ conſtitutionis rationem continere. Et ſic febris epidemica eſſentialem dyſenteriæ characterem præbet, ita ut omnis alvifluxus torminoſa, frequens & cruenta mere pro diarrhœa habenda ſit.

(*d*) CUM EXENTHEMATIBUS.

PROTUBERANTIÆ & maculæ cutis, motibus ſebrilibus prorumpentes.

Cauſa materialis exanthematum ab ea omnino differt, qua febris inflammatoria ſimplex producitur, cum peculiare plerumque contagium, aut aliud vitium ſupponunt, cujus ratione exiſtunt. Quanam autem conditione peculiariter prædita atque ab omni alia totius morbi cauſa diſtincta ſit, hucuſque practicorum inquiſitionem deluſit. Neque mens eſt, diſputationes hic pertinentes recenſendi, quum ex cunctis fere tribus naturæ regnis contagionis rationem deducere voluerint. Legi meretur hac de re SARCONE introductio ad librum plus ſimplice vice laudatum. Cum ergo contagii ratio in tenebris adhuc migret, neque a febri ſeparatim cogitari poſſit, in praxi quoque attendi nequit. Quum porro in febribus exanthematicis ſatis magna differentia, tam phænomenorum quam naturæ ratione, deprehendatur, quæ ab ipſo contagio non pendet, quippe quod, pro varia corporis conſtitutione, varios edit effectus (v. MEAD *de Variol. Opp. Ed. Goett. p.* 20), ad febris concomitantis naturam potius, ut animum relevemus, utilitas jubet. Et hac ratione experientia docemur, exanthemata febrilia haud raro febris inflammatoriæ genium præ ſe ferre, atque curationem, huic febri adaptatam, iis proficere. Neque miaſmatis exanthematum ratione peculiare tractamen adhibendum eſt, niſi quod, illis recedentibus atque partes nobiliores occupantibus, unde haud raro harum partium in-

flammationi anſam præbent, reſolutionis via ad morbum tollendum apta non ſit, ſed balneorum (niſi opinio COTUNNII fundata ſit, quod humiditas eruptionem, variolarum ſaltim, impediat (*v. de ſede Variol. ſyntagma p. 136 ſeq.*), epiſpaſticorum atque ſudoriferorum ope puſtulæ ad cutim revocandæ ſint. Gaudet quidem quilibet morbus ſingulari differentia, cui ars noſtra præſidia ſpecialia ſuppeditat, ſed nullum exinde argumentum differentiæ genericæ deduci poteſt. Sic etiam in febribus exanthematicis pro earundem ſpeciali differentia artiſque potentia curatio plus minuſve a generali differt, ſed inde hæ febres nondum generice differunt. Hinc fundamenti noſtri lege, ratio facile ſtabit, qua, exanthemata febrilia generi febrium inflammatorio ſubordinare ac pro ſpeciebus ponere, quæ alias apud auctores genus determinant, permotus ſum.

I. PESTIS.

CHENOT *de Peſte p. 63. 124.* GRANT (*neve Beobacht. &c. p. 114*). MERTENS (*Obſerv. med. de febr. putr. de peſt. &c.*).

Tumores glandularum, qui perraro ſolvuntur, ſed plerumque benignæ ſuppurationis ope correptos ſalvos reddunt.

Hanc peſtis ſpeciem CHENOT (*l. c.*) obſervavit, quæ ab aliis ſatis diſtincta eſt. Sunt enim hic calor æquabilis, pulſus fortis, ſanguis inflammatorius, & methodus antiphlogiſtica magnum præſtitit auxilium, quam adhuc commendarunt SYDENHAM (*p. 106 ſeq. Ed. Lugd.*) CHICOYNEAU (*Traité de la peſte p.*

370) & Haen (*l. c. P. XIV. p. 376*). Peculiare hic contagium adeſſe, omnes fere auctores conveniunt, cujus autem natura nobis plane ignota eſt (v. Sydenham *Cap. 2. Art. 7*): Diſpoſitio ſemper manet, ac pluries contrahitur peſtis (v. *Voyages litteraires de la Gréce par M. Guys T. 2. p. 131, 134*). An contagium Auſtro ex Aegypto advehatur, in dubium hodie vocatur (*v. Mém. de la ſoc. royal. de Médec. 1777, 1778, p. 303 ſeq.*). Neque äerem peſtis contagii vehiculum eſſe, ſed ſolo contactu corpus humanum ingredi, multis argumentis a morbi hujus teſte oculari probatum eſt (v. Samoilovitz *Abhandlung über die Peſt zu Moſcau. Leipz. 1785*). Neque ſpecificum exſtat remedium, quod ſingulari vi polleat, venenum peſtilentiale deſtruendi. Schreiber quidem (*Obſerv. de Peſtilent. p. 52*) mercurio dulci hanc virtutem attribuit, ſed idem in peſte de eo valere, quod de ſpecifica variolis medendi virtute dicendum erit, veriſimillimum eſt. Majori autem jure, eodem ſuadente auctore, camphora atque veſicatoria hic pertinent, quæ materiei ad cutim atque ad glandulas depoſitionem promovere valent (*v. l. c. p. 31, 64*). Magna autem gaudet probabilitate, quod peſtiferum contagium præcipue in ſolida agat, ac tali quidem ratione, ut conſtitutionis conditioni haud reſpondeat, dum robuſtiores ſæpiſſime majori periculo ſint obnoxiæ. Ab hac ergo ad febris indolem concluſio non valet. Hinc ſemper in peſtis curatione, quæ natura inflammatoria eſſe videtur, eo reſpiciendum erit, quod nempe nervi, occulto modo affecti, tantum virium conflictum non permittant, uti in reliquis ſpeciebus febris inflammatoriæ fieri licet, quæ magnam exiſtentiæ rationis partem robuſtæ conſtitutioni ſolidorum ac fluidorum debent.

Caute ergo, in venæ ſectione inſtituenda, verſandum eſt, ne virium proſtratio inde contrahatur, id quod haud raro, obſervante CHICOYNEAU, factum eſt. Ipſis enim febribus, quæ pulſu pleno duroque incidebant, venæ ſectio tantas interdum intulit noxas, ut ſtatim animi deliquia, ea inſtituta, ſecuta ſint (*v. Traité de la Peſte P. I. p. 329*). Hæc ſpecies, benignitatis ratione, ab illa proxime abeſt, qua, abſque ullis febricitationis ſignis, bubonum eruptio facta eſt, ac ægri durante morbo, in plateis abſque damno verſati ſunt, vel ſi etiam nonnulla ſymptomata adfuerunt, tamen, peracta eruptione mox ea evanuerunt (*v. Traité de la Peſte Spec. 5. p. 41*). An autem in hac ſpecie inflammatoria etiam anthraces? Vel, num ſemper humorum diſſolutionem ſupponunt? Quantum ex individuorum, peſte correptorum, hiſtoria eruere licet, docere videtur, anthraces peſti, melioris indolis, haud adeſſe, ſed plerumque putredinem bilis atque ſanguinis ſequi. Hinc in deſcriptione hujus ſpeciei eos omiſi. Occurrit, ut nonnunquam tam bubones quam anthraces careant, ubi tamen morbum peſtilentialem eſſe, ſumma probabilitate ſuſpicari licet. Hinc HAENIUS (*l. c. P. XIV.*) dolet, quod peſtis definitio nulla ſit; ſed quinam, quæſo, ſunt morbi, qui veram definitionem, characteribus iis præditam, quos ſupra (*Introd. §. 4.*) poſtulavimus, admittunt, quæque ſimul omnes ſpecies naturales, comprehendat (*cf. Introd. §. 41.*)! Omnes quidem has peſtis diſtinctiones SAMOILOVITZ *l. c. p. 90.* rejicit, eamque tantummodo gradu differre adfirmat, ex ipſa tamen ejuſdem methodo curativa, perceptaque venæ ſectionis utilitate (*p. 124*) peſtis differentiæ naturalis exiſtentia elucet. Congruit autem obſervationibus, has benigniores peſtis ſpecies, in initio tantum et in fine epidemiæ occurrere.

2. VARIOLÆ.

Variolæ regulares SYDENHAMI (*Opp. Ed. Gen. T. I. p. 79*). *Variolæ inflammatoriæ* HUXHAMI (*Opp. T. II. p. 121, 127*). WINTRINGHAMI (*l. c. p. 236, 264.*) & ELLERI (*l. c. p. 135*). GATTI *Betracht. über die Inoculat. &c. p. 78.* GRANT *neve Beobacht. p. 114.*

Febris cum ſomnolentia, obſtructione alvi, & doloribus colli pertriduum perdurans. Pulſus celer, mollis (*a*). Urina turbida, furfuracea (*b*). Tertio die adultis cum ſudore, infantibus cum motibus epilepticis fit eruptio puſtularum, morſu pulicum ſimilium, quæque in centro tuberculo rubro punctatæ ſunt. Apparent primo in facie, tunc in manibus & corpore, deinde in extremitatibus inferioribus (*c*). Febris

(*a*) COTUNN l. c. p. 223.

(*b*) v. CAMPER *Ammerk. über die Einimpf. d. Blattern. p.* 106, 122 *ſeq.* & COTUNN. l. c. p. 227.

(*c*) Hoc interim non ita coſtans eſt, quin quandoque diſceſſionem ab hac norma obſervare contingat, cujus ratio tum in virium defectu, tum in febris vehementia quæri poteſt. Obſervationem LENTINUS (*F. 2. Obſ. 5.*) recenſet, ubi puſtulæ in reliquis partibus corporis primum, in facie vero ultimum prodirent, & puſtulæ corporis ſic-

nunc ceſſat (*d*). Sexto die puſtulæ faciei palleſcunt, & tumor ſub palpebris oritur. Septimo die in centro & octavo in diſco albeſcunt, circulis rubris circumductis. Nono die flaveſcunt. Decimo nitorem amittunt. Undecimo cruſta formatur, quibus delapſis remanent in cute foveolæ. Duodecimo exareſcunt, ac tumor evaneſcit. Suppuratio, tumor atque exſiccatio eundem ordinem ſequuntur, quo eruptio ſuccedebat.

cabantur, cum illæ faciei adhuc florerent. Quod ad variolas internas attinet, earum exiſtentia a multis medicis in dubium trahitur, a non paucis autem vere adfirmatur. Quodſi hiſtorica fides quid valeat, utrumque concedendum. Cotunnius quidem (*de ſed. variol. ſyntagma p. 129. ſeq.*) iis tantum partibus variolas obvenire poſſe, probare annisus eſt, quæ libero aëris aggreſſui expoſitæ ſunt, v. c. tracheæ, cui tamen experientia contraria eſt, quippe qua, etiam pulmones reliquaque viſcera variolis obſeſſa fuiſſe, conſtat. Et quamvis a capitis mentiſve adfectione concluſio ad variolarum ibidem factam eruptionem nulla ſit, neque forte varioloſum virus vera puſtulatione hæc viſcera obſideat, tamen alia ratione hoc venenum partes internas affici poſſe, probabile eſt. (*cf. Cl.* Otto *diſſ. de concil. med. quoad var. int. diſſent. Goett.* 1771. v. Swieten T. V. p. 140.).

(*d*) Quamvis variolæ regulares plerumque inflammatoria indole obſerventur, tamen, tum major hujus febris gradus, tum puſtularum copia, ſymptomata magis urgent, atque febrim diutius protrahunt, quæ tunc ſub ſecundariæ nomine venit, quæque nunc inflammatoriam naturam

Hæc febris haud raro veræ inflammatoriæ genium adoptat, atque veram medendi methodum antiphlogiſticam poſtulat. Sanguinis conditionem in febris decurſu plerumque ad diatheſin phlogiſticam vergere SWIETEN (*T. V. p. 45, 94*) jam adfirmat, ſicut generatim methodum antiphlogiſticam ſuadet, niſi febris maligna ſit (*l. c. p. 64 ſeq.*). Sic etiam WINTRINGHAM (*l. c. p. 266.*) venæ ſectionem hoc in ſtatu quam maxime laudat. Acida mineralia eximia utilitate eſſe TISSOTI (*v. Epiſt. ad D. Hirtzel*) (*l. c. p 232*) & omnium fere neotericorum obſervationibus conſtat. Veſicatoriorum uſum ante eruptionem præter alios præcipue COTUNNIUS (*l. c. p. 235.*) & BRÜNING (*Conſtit. epid. eſſend. p. 61.*) commendant. Regimen temperatum ab inſitionis cultoribus fauſto eventu adhibitum fuit, & COTUNNIUS (*l. c. p. 142.*) illud ideo proficuum eſſe credit, quoniam cutis vaſa robur inde contrahunt, quod eruptioni favet, atque eadem ex ratione omnia humectantia externa ſedulo diſſuadet (*l. c. p. 139*). Laudant quoque auctores memorati in eruptionis ſtadio laxantia. Haud rite autem ſtatum inflammatorium ſimplicem ab illo diſtinxerunt, cui ſimul colluvies primarum viarum corrupta deprehenditur conjuncta. In priori caſu, purgantia, quæ poſteriori optime congruunt, vires debilitant, quarum ſuſtentatio primum tamen inter regulas practicas, occupat locum. Hinc differentia hæc ſedulo obſervanda. Minus autem ad praxin diviſio illa ſpectat, qua auctores faciem puſtularum diſcretam & confluentem diſtinxerunt. Occurrunt enim in febri varioloſa, tam inflammatoriæ quam putridæ indolis, nunc puſtulæ diſcretæ

exuit, ideoque peculiare tractamen ſibi vindicat, præcipue incipiente puſtularum exareſcentia, quando ex puris reſorbtione putride humores reſolvuntur.

nunc confluentes, nec ex una vel altera ſpecie ad variolarum naturam, exindeque ad praxin certi quid concludere licet. Neque ſemper gradum morbi determinant, dum variolæ dantur confluentes valde mites, & e contrario diſcretæ, perículoſiſſimæ indolis (v. MEAD *Opp. de Variol. p. 16.* ELLER *de cogn. & cur. morb. ac. p. 139*). Sed alia, in ipſo decurſu morbi varioloſi inflammatoriæ indolis, differentia obſervanda eſt, quæ in curatione maximam meretur attentionem. Valent nempe ea, quæ hactenus de medelæ ratione retuli, de ſtadio tantum variolarum eruptionis. Longe autem alia natura ea febris eſt, quæ in ſuppuratione atque initio exareſcentiæ haud raro accedit, quæque ſub vera febris putridæ propbaſi adparet. Competunt ideoque huic morbi ſtadio præprimis laxantia, quorum uſum primo commendationi MEADII atque FREINDII debetur (v. MEAD *l. c. p. 19.* FREIND *de purg. in febr. ſecund. var. p. 24.*), quos poſtea omnes fere medici ſecuti ſunt (*cf.* COTUNN. *l. c. p. 247*). Neque minori in hoc morbi ſtadio utilitate veſicatoria deprehenduntur, quippe quæ viam ſternunt, qua pus exire poteſt (v. COTUNN. *l. c. p. 235*). Ob putridam tandem febris indolem acidum vitriolicum ſummum ſiſtit medicamentum, quod hoc tempore largiori copia, quam in febri eruptionis propinari debet (v. COTUNN. *l. c.*). Peculiarem attentionem in hoc ſtadio ſalivatio meretur, quæ adultos haud raro adoritur. Credit quidem COTUNNIUS (*l. c. p. 14.*), hanc, ob puſtularum in pharinge & ore irritationem, oriri, cui ſententiæ tamen obſervatio contraria eſt, qua, eam nonnunquam quodammodo criticam eſſe, conſtat (v. WEBER *Opuſc. ſemiolog. p. 45*). Haud abſque ſaltim periculo ſupprimitur, quid! quod, omnibus fere practicis conſentientibus, gargariſmatibus ac

reſolventibus promoveri debeat. Videtur quidem, ut quandoque a ſordibus primarum viarum pendeat, quum, mox in initio, purgatis primis viis, rarius adpareat, attamen nondum extra dubium eſt, annon alias adhuc agnoſcat cauſas. HUXHAM (*l. c. T. I. p.* 225.) tempeſtivam pone aures epiſpaſticorum adplicationem ad illam præcavendam ſuadet. Omnino quidem hæc febris ſecundaria, vel ut alii malunt, tertia, generi noſtro inflammatorio haud reſpondet, neque exinde hic pertinet, ſed peculiarem morbum, fundamenti noſtri lege, ſiſtit, qui ad aliam rubricam referendus eſt. Idque monitu opus eſſe, credidi, ne egometipſe, contra ſyſtematis regulas ordinaſſe, criminationem ſubeam. Neque de hac febri ſermo eſt, quando de natura febris varioloſæ inflammatoriæ loquor.

Quamvis nunc autem ex ſupra prolatis conſtet, variolas ſubinde generi inflammatorio proxime accedere, tamen peculiare quid adhuc adeſſe, quo facies, variolis propria, efficitur, negari nequit. Atque hoc neque intrinſecus natum, nec labe hæreditaria genitum, ſed peculiare contagium, foras admotum, eſſe, a pleriſque medicis, optimo, uti quidem videtur, jure adfirmatur. Quamvis enim hic morbus ſæpius epidemice graſſatur, tamen miaſma in aëre genitum fuiſſe haud videtur, quoniam totidem ſporadice ſævit, & SWIETENIO obſervante (*T. V. p. 4.*) urbs ſæpe immunis fuit, dum in vicinis pagis epidemicæ regnabant variolæ, & contra vicinos pagos immunes manere a morbo, licet in urbe frequentiſſimus obſervaretur. Magna adparentia eſt, aërem ſingulari modo corpus prædiſponere, ita ut contagium eo facilius propagari ac evolui poſſit, ſicut etiam diverſa morbi indoles abſque dubio multum ab aëre mutatur. Veriſimile ergo non eſt, noſtris in re-

gionibus morbum varioloſum abſque contagio foras admoto ex earundem cauſarum concurſu naſci poſſe, unde omnium primo originem traxit. Nullam porro variolarum miaſma cum aliis morborum ſeminiis ſubit conjunctionem, veluti ex obſervationibus COTUNNII (*l. c. p. 204.*) & CAMPER (*l. c. p. 24. ſeq.*) conſtat. Hinc ſingulari ſubtilitate atque immutabilitate eſſe debet. Neque hoc contagium alia via eliminari poteſt, niſi puſtulatione cutis (v. COTUNN. *l. c. p. 224.*), quamvis SWIETEN (*l. c. T. V. p. 57.*) contrarium habeat perſuaſum, & SYDENHAMUS etiam, contagium ſolo ſudore e corpore eliminari poſſe, credat. Et tandem eodem modo in ſolida ruere, quo id in reliquis contagiis obſervatur, conſtat, dum in variolis defunctorum membris magnam flexilitatem atque laxitatem deprehendit COTUNNIUS (*l. c. p. 224*). Quacunque autem natura venenum hoc varioloſum præditum ſit, ſub omni tamen propһaſi ſemper una eademque gaudere, neque ab eo morborum ipſorum differentiam in individuis pendere, magna probabilitate adſumi poteſt. Atque hinc inde ſpecialiter id confirmatur, quod in genere ſupra de exanthematum ratione propoſui. Conſentit mecum hac in re COTUNNIUS, cujus verba hic in medium proferre liceat: „Quantum" ait, „proficitur in deſtructione morbi, variolas concomitantis, „tantum variolæ ipſæ ſibi relictæ melius procedent. = „Itaque putrida febris, ſi variolis acceſſerit, ea curanda, quaſi ſola eſſet, ſuis præſidiis eſt; ſi peculiaris aliqua inſignis inflammatio, ei ſimiliter occurrendum: eademque cæterorum ratio eſt. Verbo demum dicam, ſingulorum, qui advenerint, morborum „curatio ita fere inſtituenda eſt in varioloſis, uti inſtitueretur, ſi variolæ non adeſſent. In quo pruden-

„ tia multum & exercitatio valet" (*l. c. p. 241.* v. SWIETEN *T. V. p. 30*). Pro ratione ergo, quem accendit, morbi, curatio, exindeque natura diverſa eſt, & contagium inter remotas tantum morbi cauſas locum habere debet. Occurrunt quidem variolæ abſque ulla fere manifeſta febri, ubi tunc contagium omnino pro morbi cauſa materiali habendum eſſe, quis arbitrabitur, attamen ſemper ad phlogiſticam vel ad putridam, vel bilioſam indolem morbum magis vel minus accedere, ſumma probabilitate ſuſpicari licet. Num autem peculiare detur variolarum antidotum? Mercurium dulcem nonnulli hac virtute imbutum eſſe crediderunt (v. SCHREIBER *de Peſte p. 47.*), quod autem alii jure in dubium vocant (v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 126.* CAMPER. *l. c. p. 89.* v. SWIETEN *T. V. p. 58. ſeq.*). *Caſimir Medicus* corticem peruvianum pro hujus veneni antidoto dedit. Sed veriſſimum eſt, ad morbum avertendum nil niſi impeditam contagii communicationem ſupereſſe.

3. VARIOLÆ SPURIÆ.

Chicken-vel Swine-Pox Anglorum v. HEBERDEN, *Arzeneikundige Abhandl. v. d. Colleg. der Aerzte zu London. B. I. p.* 333. *Spitz-Wind-vel Waſſerpocken Germanorum*.

Febris mitis. Altero die poſt febris ingreſſum eruptio tubercularum rubrarum, quæ plerumque primo in dorſo obviam prodeunt, ſecundo die plerumque jam in ſuppurationem abeunt, aut poſt diſruptionem exſiccant. Nunc

dura atque acuminata, nunc mollia & ſuperficialia ſunt. Priori in caſu puris ſpecies, altero humor aqueus in tuberculis continetur.

Hanc variolarum ſpeciem a vera præcedenti eſſentialiter differre, dicitur, quoniam ab hac non liberat, & longe alium decurſum obſervat. Sed mihi hinc inde nil aliud ſequi videtur, quam quod hac leviori morbi ſpecie diſpoſitio illa ad contagium varioloſum acceptandum & elaborandum non ita mutata fuerit, ut in poſterum hoc virus vim ſuam morbificam haud amplius exſerere queat. Quærendum potius atque veris & indubitatis experientiæ factis demonſtrandum erit, quænam ſint prophaſes veneni varioloſi ſub omnibus aëris & corporis conſtitutionibus. Hujus quæſtionis ſolutio non ſolum naturam morbi varioloſi magis dilucidare, ſed etiam ad eam litem æſtimandam juvare valeret, quæ ſemper adhuc movetur, num ſcilicet verus variolarum morbus bis adoriri poſſit?

Multa ſunt, quæ probabile reddunt, quod omnes variolarum ſpecies haud eſſentialiter ſed gradu tantum ab invicem recedant, ita ut hæc veneni modificatio a corporis tantum & aëris conſtitutione pendeat. Et quidem inter plures rationes ſequentes hic in medium proferre liceat: (1) Experientia confirmatum eſt, ex materiæ a variolis maxime malignis deſumtæ inſitione ſæpe variolas benigniſſimas & vice verſa produci. (2) In ipſo variolarum verarum epidemiæ curſu ſpuriæ frequentius obſervantur. (3) Poſt veri veneni varioloſi inſitionem ſæpe puſtulæ in vulneris vicinia prodeunt, quæ, niſi altera eruptio fit, a ſequenti infectione ejuſdemque effectu morboſo haud liberant. (4) Idem ſæpe

in iis obſervatur, qui, vel hoc morbo jam laborarunt, aut diſpoſitione ad eum concipiendum carent, & tamen materiem inſpirant vel cutis attactu abſorbent. Puſtulæ nempe prodeunt, abſque ulla febri, & eos, qui hunc morbum nondum ſuperarunt, ab eo inde non liberant. Annon ergo in his caſibus diſpoſitio ad morbum concipiendum nunc defuit, quæ per univerſalem hujus veneni fermentationem nondum ſublata eſt, quæ tamen ſub aliis circumſtantiis prodire poteſt? == Plura adhuc argumenta, quæ huic opinioni favent, apud SARÇONE legi poſſunt (*v. von den Kinderpocken &c. Goetting. 1782. St. 84*).

4. MORBILLI.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 265.* ELLER *l. c. p. 154.* ROSEN VON ROSENSTEIN *von Kinderkrankheiten 1768. Ed.* MURRAY *p. 222. ſeq.*

Symptomata catarrhalia, quibus perdurantibus febris incidit. Tertio die eruptio papillularum ſequitur, quæ variolis minus elevatæ, iisdem vero latiores ſunt. Pars intermedia faciei ſolito magis rubet. Eruptio febrim raro mitigat. Sexto die rubor faciei minuitur, atque papillulæ per cutis deſquammationem ſeparantur (*a*).

(*a*) Puſtulæ morbilloſæ nonnunquam in ſquammas non abeunt, ſed inſenſili modo, bono ægrorum habitu, eva-

Hæc exanthematum ſpecies, auctoribus memoratis teſtantibus, ſæpe febris inflammatoriæ natura gaudet. Sanguinem enim phlogiſticum viderunt ROSEN (*l. c.*), & SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p.* 519.) atque venæ ſectio tunc haud infelici ſucceſſu inſtituitur; quid! quod eruptionem miro modo promovere valet, quæ antea ob virium, a ſanguinis copia ortam, oppreſſionem impeditur (*cf. not. g. p.* 97. QUARIN *l. c. p.* 103. HOME *cliniſche Verſuche p.* 108). Sic etiam veſicatoria eximie commendat COTUNNIUS (*l. c. p.* 239.), quæ materiem, alias facile pulmones irruentem, ad cutim determinant. Commune enim ſymptoma hujus morbi eſt peripneumonia, quæ facile incidit, niſi ei venæ ſectione atque veſicatoriis ſumma cura occurratur. Peculiaris hujus morbi exanthematici cauſa materies quædam contagioſa eſt, nec in corpore progignitur (*cf.* ROSEN *l. c. p.* 213). Natura acrimoniæ ſcrophuloſæ proxime accedit. Sæpe enim, deſquammatione peracta, eruptiones herpeticas vidi. Hinc inde forte eroſiones explicandæ, quas haud raro in partibus nobilioribus Morbilli relinquunt.

5. RUBEOLAE.

v. SELLE *Medic. clinic. p.* 115. *Roſalia v. Hiſtor. morb. Vratisl. Ao.* 1700. *p.* 185.

neſcunt, id quod anno 1772 hic Berolini ſæpius obſervare mihi contigit. Idem SYDENHAM deprehendit (*v. Opp. Ed. Lugd. p.* 520.). Singulare eſt phænomenon, quod puſtulæ non ſuppurent, & tamen, iis retrogreſſis metaſtaſis purulenta deprehendatur, quæ non ex partium continentium inflammatione & exulceratione oritur, ſed veræ metaſtaſeos purulentæ ſpeciem præ ſe fert (*v.* HOME *clin. Verſuche p.* 112).

Angina. Puſtulæ miliaribus ſimiles, ſuppurantes, quibus exſiccatis epidermis ſolvitur, quæ in magna fruſtula abit. Subſequitur nonnunquam tumor cutis leucophlegmaticus.

Hic morbus in ſyſtematibus raro occurrit & a pleriſque medicis cum morbillis & febri ſcarlatina confunditur. Hinc etiam SAUVAGES hanc differentiam neglexit (*v. l. c. T.* 2. *P.* 2. *p.* 386). Differt autem morbus noſter a morbillis, quod febris nunquam cum symptomatibus coryzæ, ſed ſemper cum angina incipiat, & puſtularum majori elevatione & ſuppuratione. A ſcarlatina diſcedit, quod eruptio miliarium ſpeciem præ ſe ferat, & cutis magnis in fruſtulis ſolvatur. Omnibus cæterum eadem curatio, par eſt. Tumori leucophlegmatico optime balneis tepidis medetur (*cf.* LENTIN *memorabil. circa aërem &c. Clauſthal. p.* 35).

6. FEBRIS SCARLATINA.

v. SYDENHAM (*Opp. Ed. Gen. S.* 6. *C.* 2. *p.* 162). PLENCIZ (*Tr. de Scarlat.* §. 3). HAEN (*Rat. med. continuat. T. I. C.* 7). ROSEN (*l. c. p.* 423). WITHERING (*Sammlung für pract. Aerzte B.* 5. *St.* 2). BICKER (*ibid. B.* 9. *St.* 1).

Maculæ difformes, intenſe rubentes, latæ, facileque coaleſcentes. Cutis glabra, ſicca. Rubor oculorum, æqualis, nitens, nec ſen-

ſiles. Eruptioni præcedit angina (*a*). Maculæ per deſquammationem cutis furfuraceam ſolvuntur. Tumor cutis leucophlegmaticus.

7. Febris urticata.

Scarlatina urticata Suvages (*l. c. p.* 426). *Febris urticata* Vogelii (*l. c. p.* 115).

Febris plerumque ephemera. Puſtulæ illis, ab urticæ punctura ortis, ſimiles, prurientes, albæ, circulis rubris circumductæ.

Vogelio (*l. c.*) notante, hoc exanthema id ſingulare habet, quod in frigido magis emergat, & in calido evaneſcat.

8. Essera.

Eſſera Vogelii (*l. c. p.* 114). *Porcelaine* Sauvages (*l. c. p.* 427).

Maculæ latæ, diſcretæ, rubræ, ardentes ac prurientes. Cuticula a cute ſemota, nullo fluido interpoſito, exſiccant & fruſtulatim abeunt.

Febris ſcarlatina, urticata atque eſſera natura valde inter ſe convenire, videntur. Neque peculiare conta-

(*a*) Hæc tamen angina eſſentiale febris ſcarlatinæ ſymptoma haud conſtituit, dum ſine eo occurrat. (v. Cullen *l. c.* P. 2. p. 78. Bicker. *l. c.*).

gium pro cauſa agnoſcunt, unde a præcedentibus diſferunt. Attamen ſingularis quædam & ab indole cauſæ materialis febrium inflammatoriarum generatim diverſa cauſa corpori tunc pro omni probabilitate ineſt, quæ tamen in curatione attentionem haud meretur. Neque hæc exanthemata ſtudio prolicienda ſunt, ſed debita curatione in ortu tolli debent.

9. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

v. SYDENHAM (*Opp. Ed. Gen. p. 174.*) van SWIETEN (*Comment. II. p. 400*). ELLER (*l. c. p. 156*). QUARIN (*l. c. p. 110*). *Eryſipelas roſa* SAUVAGES (*l. c. p. 419*).

Macula rubra, ſuperficialis, cutem in tumorem attollens, digito prementi cedens, & facile locum mutans (*a*). In vehementiore ſtatu adſunt puſtulæ, quaſi ab apum inflictu ortæ, humorem limpidum continentes, qui poſtea flaveſcit. Crepant tunc puſtulæ, cruſtam efformant, & morbum tollunt.

Dubitat de ZIEGLER (*in diſſ. ſub* SCHRÖDERI *præſid. de febr. eryſip. p. 14.*) an unquam febris mere inflammatoria cum eryſipelate conjuncta ſit. Attamen

(*a*) Eryſipelas febrilis acuta plerumque faciem occupat, quum chronicum magis ad pedes ruat. Linguam ſemel tali eryſipelate vidi adortam. An autem eadem hæc exanthematum ſpecies viſcera quoque adoriatur, ſicut priſcorum nonnulli perhibent, certitudine dici nequit.

ſpeciem hic ponere, tam diu de jure eſſe, æſtimavi, donec, ditiori experientia, extra dubium vera hujus morbi indoles determinari poterit.

10. Febris miliaris.

v. Sydenham (*Sched. monit. de nov. febr. ingreſſ.*) Hoffmann (*Opp. Ed. Gen. T. 1. S. 1. C. 9*) Allioni (*de mil. nat. p. 39. §. 75*).

Sudoris proclivitas olidi. Tuſſis ſicca. Anxietas. Dolor capitis. Senſilitas oculorum. Suſpiria. Horrores vagi. Cutis abdominis dorſique pruritus. Pulſus tenſus, duriuſculus, inæqualis. Eruptio incerto tempore, atque rariſſime critica (*a*). Puſtulæ morbillis magis elevatæ, iiſdem vero minores, cum corrugatione & ariditate cutis. Variolis ſimiles, deficiente tantum circulo rubro (*b*). Senſim grandeſcunt, limpidoque ſero implentur, cum ali-

(*a*) Miliaria nonnunquam critica eſſe, extra omnem dubitationem poſitum eſt. Et quidem hoc contigit, quando non nimia materiæ copia atque ea jam cocta eſt (v. Pringle *l. c. Opp. p.* 103.). Brüning (*hiſt. conſt. epid. eſſend. in præf.*). An autem unquam in febri inflammatoria?

(*b*) Æque periculoſa miliaria alba ac rubra eſſe, haud raro obſervatur. Annon autem purpura febribus inflammatoriis magis competat, quam alba?

qua cutis inflammatione. Septimo plerumque die, æquali reddito pulſu, cum cuticulæ deſquammatione exſiccantur.

Omnes fere auctores miliaribus maligni quid adſcripſerunt, id quod ſane ex febris naturæ neglecta perſcrutatione manavit. Ut in cæteris ſic & hic maxima febrium differentia reperitur. „Varius hic morbus„ ait BRÜNING (*l. c. in præf.*) „pro diverſo climate, di-„ verſo ſolo, diverſa aëris temperie, diverſo vitæ ge-„ nere, hominumque natura, ubique, tam quoad ejus „ frequentiam, quam quoad ejus malignitatem &c. „ obſervatur. Idem in hoc morbi genere obtinet, „ quod in exanthematicis omnibus, aliiſque morbis „ epidemice graſſari ſolitis: ut quilibet fere locus, „ quælibet epidemia, ſingularia oſtendat, ejuſdem licet „ morbi, ſymptomata; ipſaque lues, pro varia indivi-„ dui, quod occupat, natura, maxime variet". Sæpius methodum antiphlogiſticam, quam alii ob acidum in corpore latens diſſuaſerunt, prodeſſe, de HAEN (*l. c. P. I. p. 54.*) & ALLIONI (*l. c. p. 97. §. 191. et 67. C. 10.*) obſervarunt. Sanguinem inflammatorium iidem auctores (v. HAEN *l. c. P. V. p. 4. 5. P. IX. p. 74*), ALLIONI (*l. c. p. 44. §. 85*), SAUVAGES (*l. c. p. 402.*) conſpexerunt. Sæpe porro conſtitutiones robuſtæ miliaribus corripiuntur hyemis tempore (ALLIONI *l. c. p. 30, §. 61*). Frequentes tandem miliarium prophaſes inflammatoriæ, v. c. rheumatiſmum vel anginam mentientes, vel etiam hos morbos comitantes (v. ALLIONI *l. c. & Schulze von Schulzenheim Preiſſchrift vom Frieſel p. 14.*); ſatis affinitatem hujus exanthematis, ſub his nempe conditionibus, cum morbis inflammatoriis evincunt, & hujus miliarium

ſpeciei exiſtentiam probant. Sic etiam Ao. 1782 febres graſſatæ ſunt, eruptione miliari conjunctæ, ubi Venæ ſectionem nonnunquam ſummo fructu quater reiteravi, & ſanguis ſummam phlogiſticam denſitatem habuit. Idem eruptione jam peracta feci & nulla exanthematum retrogreſſio ſecuta eſt. Longe autem alia quæſtio eſt, an hæc exanthemata nil aliud, præter hanc diatheſin phlogiſticam, pro cauſa agnoſcant: de HAEN miliarium eruptionem ſemper perverſæ curationi attribuendam eſſe, adfirmat; neque negari poteſt, hanc nonnunquam, eadem ratione, veluti juſto calidiori regimine ac medela, inflammatoria febris in putridam mutatur, in cauſa eſſe. Non autem miliarium ratio ſemper hæc eſt. Sordes primarum viarum ſæpe miliarium cauſam eſſe, infra conſtabit, ſed tunc hic non pertinent, neque hæ unicam eorum cauſam ſiſtunt. Quod autem ex inflammatione partium magis ſenſilium, ortum nonnunquam ducant, BRÜNING præeunte WERLHOFFIO adfirmat, & hac ex ratione puerperis ita ſolemnia eſſe, probabilitate haud caret. Et hæc conditio hujus morbi eſſe videtur, quæ morbis inflammatoriis accenſenda eſt. Satis ſaltim hic nobis eſſe poteſt, quod morbi exanthemata concomitantis curatio antiphlogiſtica iiſdem miliaribus ſæpe quoque par ſit. Haud minori autem probabilitate adparet, hæc exanthemata in puerperio ſæpe a retropulſo lacte aut ab abundantia lymphæ, quando lactis ſecretio impedita eſt, oriri. Hæc quidem lactis deviatio plerumque a ſpaſmo in conſtitutione ſenſili producitur, ſicut morbus pro ſpaſmi natura diverſa itidem differt. Attamen & ſub hac conditione ſæpe methodum antiphlogiſticam adhibenda eſſe, experientia docet & jubet.

Num tandem ſpecies miliarium exiſtat, peculiare miaſma pro cauſa agnoſcens, nec alio niſi eruptionis modo eliminanda, haud adparet.

11. FEBRIS BULLOSA.

Pemphigus SAUVAGES (*l. c. p.* 382). VOGEL (*l. c. p.* 116).

Veſiculæ magnitudinis avellanæ, ſero flavo turgidæ, quibus ruptis, effuſoque ſero ſuccedunt amplæ maculæ atro-rubræ, cruſtis epidermidis nigricantibus circumdatæ.

Hoc exanthema in febribus vere inflammatoriis rariſſime obſervatur.

12. FEBRIS APHTHOSA.

Aphtha febrilis SAUVAGES (*l. c. p.* 430). VOGEL (*l. c. p.* 118).

Ulcuſcula exigua, rotunda, albicantia, partes internas oris & faucium occupantia, atque tenacem ac glutinoſum mucum emittentia, poſtea cruſtam, tenaciſſime adhærentem, atque fruſtulatim decidentem, formantia.

Hæc exanthemata febribus quibuſdam haud accidentaliter accedere, ſed proprium & conſtans nonnunquam febris epidemicæ ſymptoma eſſe, auctores memorati adfirmant. Iiſdem notantibus febris haud raro inflammatoriæ indolis eſt, atque venæ ſectio, reſolventia & veſicatoria ei proſunt. Hinc eam hic jure inſerendam

eſſe, exiſtimavi. GRANT (*l. c. p.* 330.) aphthas cum dyſenteria maxima gaudere affinitate, adfirmat.

13. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura benigna SAUVAGES (*l. c. p.* 415).

Maculæ rubræ, ſubrotundæ, preſſione digiti non evaneſcentes. Prorumpunt incertis temporibus, rariſſime, ſi unquam, ſunt criticæ (*a*), & cæteris paribus abſque damno, niſi cum fructu, evaneſcunt.

Apparent quandoque petechiæ, ubi nulla ſanguinis putredo, ſed e contrario diatheſis inflammatoria deprehenditur (v. HAEN *l. c. P. IV. p.* 218. *P. V. p.* 4. 5. *P. IX. p.* 74. STRACK *de morb. cum petechiis C.* 6. *p.* 130. VOGEL *l. c. p.* 209). Quænam autem eſt cauſa peculiaris, quæ rationem horum exanthematum continet? Non enim a mera diatheſi putrida pendere, ex his conſequitur. An peculiare contagium? Haud videtur. MORGAGNI quidem febrim deſcripſit, in qua primo ejuſdem graſſantis tempore ſanguis diſſolutus, poſtea vero, perſeverante eadem epidemia, nimis concretus adparuit, omnibus autem petechiæ adfuerunt (v. HAEN *l. c. P. IX. p.* 75). Diſtinguendum autem cau-

(*a*) Nonnunquam quodammodo criticas eſſe, adfirmat SARCONE l. c. T. 2. p. 116. T. 3. p. 145, 157. Sicut autem ſub conditione inflammatoria cum euphoria adeſſe poſſunt, ſic facile fallacia in reliquis ſpeciebus eſſe poteſt. Quodſi hinc criſeos ſpeciem præ ſe ferant, certiſſime hoc in febribus inflammatoriæ indolis contingere, arridet.

ſam epidemicam inter atque contagioſam. Omnino enim miaſma epidemicum, petechiarum mox ſub morbi ingreſſu adparentium, rationem continere, inde patet, quod ſub hac conditione diaphoretica morbum cum petechiis ſimul ſolvant atque in ipſo ortu tollant. An ſemper acrimonia bilioſa in cauſa, adfirmante STRACKIO (*l. c.*)? Quamvis quidem epidemia, quam deſcripſit, hujus conditionis fuiſſe, negari nequeat, tamen univerſalis canon inde jam trahi nondum debet: de HAEN de his, ſicut de miliaribus obſervare credidit, pravæ medelæ originem debere, cui autem experientia SARCONE contraria eſt (*v. l. c. T. II. p. 110*). Et hic arti damnoſum fuit, unam ſtabilire cauſam, ubi plures earundem exiſtunt.

GENUS SECUNDUM CONTINENTIUM.

CONTINENS PUTRIDA.

Solida laxa (*a*). Humores juſto tenuiores (*b*). Effluvia putrida tempore calido & ſicco (*c*). Aër per longum temporis ſpatium incluſus, ac exhalationibus animantium inquinatus (*d*). Abuſus carnium (*e*), & nimis ca-

(*a*) v. Huxham l. c. T. II. p. 41.
(*b*) l. c. p. 48.
(*c*) v. Langrish l. c. p. 349, 352. Pringle l. c. p. 79, 324. Wintringham l. c. p. 207. ſeq. & 317. quæſt. 56. Quarin l. c. p. 39. Ad putredinem humorum producendam varii auctores, Boerhavio (*v. Elem. Chym. T. I. p.* 183.) præeunte, atmoſphæram humidam & calidam præcipue aptam eſſe, crediderunt. Hiſtorias autem conſtitutionum epidemicarum pervolvens, illam ſingulari ratione viſcera chylopoietica afficere, perſpexi. Hinc potius ad remotas febrium gaſtricarum cauſas aër calidus & humidus referendus eſt. Idem in conſtitutione epidemica, quæ anno 1771 graſſata eſt, obſervavi. cf. Præfat. ad verſ. Brocklesby.
(*d*) v. Pringle l. c. P. III. C. 7. Brocklesby l. c. p. 37. Ludwig Adverſar. Vol. 1. P. I. p. 33.
(*e*) v. Quarin l. c. p. 39. Salis communis abuſus quidem inter cauſas putredinis numeratur, ſed inde potius diſſo-

lidorum (*f*). Contagium (*g*). Sanguis floridus, laxiori & molliori contextu, quandoque ſoetidus ac ſanioſus (*h*), interdum cuticula, coloribus arquatis micanti, obtectus (*i*). Serum rubicundum (*k*). Cruor non ſecedens. Lingua initio alba, poſtea nigra atqua arida. Calor tactui mordax (*l*). Excreta valde ſoetida. Pulſus initio & vigore celer, duriuſculus, poſtea obſcurus, inæqualis. Proſtratio virium

lutionem ſcorbuticam oriri, conſtat, quæ a conſtitutione putrida febrili ſatis abhorret. Neque humorum diſſolutio ex venenis hic pertinet, qua quidem hæmorrhagiæ lethales, non autem febres putridæ efficiuntur.

(*f*) Hinc ex regimine calido & alexipharmaca medendi ratione febres inflammatoriæ indolis haud raro in putridas vertuntur.

(*g*) Videtur, nonnunquam peculiare contagium adeſſe, quod fermenti inſtar humores diſſolvit, dum contagioſæ febres putridæ ſæpe graſſantur, ubi manifeſta cauſa deprehendi nequit.

(*h*) v. FORESTUS l. c. L. 1. Obſ. 14. & Obſ. 19. in ſchol. & HUXHAM l. c. T. II. p. 57.

(*i*) Sanguis quandoque in ſuperiori parte ſatis tenacem exhibet cruſtam, quæ cruſtæ inflammatoriæ ſimilitudinem aliquatenus refert, quæque tamen ab ea ſatis diſtincta eſt, ratione coloris atque cruoris diſſolutæ faciei, v. Hiſt. morb. Uratisl. Ao. 1699. p. 99. HAEN l. c. T. I. p. 77. ſeq.

(*k*) HUXHAM T. II. p. 64.

(*l*) v. PRINGLE l. c. p. 293. HUXHAM T. III. p. 121.

virium (*m*). Oculorum imminutus ſplendor (*n*). Stupor (*o*) & tremores, qui remittente pulſu creſcunt. Pro re nata hæmorrhagiæ & excretiones ſanguinolentæ (*p*), vel petechiæ lividæ ſeu vibices accedunt (*q*). Oculi, dentes &

(*m*) Hunc virium languorem præcipue in iis febribus obſervare licet, quæ peculiare contagium pro cauſa agnoſcunt, de cujus ratione in ſcholio pluribus.

(*n*) Hic oculorum facies potius ad nervoſi ſyſtematis adfecti ſigna, ut pertineat, nec putredinis ſymptoma pediſſequum ſiſtat, veritati haud abſimile eſt, dum periculum portendit, atque iis præcipue febribus adeſt, quæ magna virium dejectione adparent.

(*o*) Hunc ſtuporem febrium putridarum pro ſigno pathognomonico tradit BROCKLESBY (*l. c. p.* 137).

(*p*) HUXHAM T. 2. C. V.

(*q*) Varii auctores petechiæ hic pro mere ſymptomaticis habuerunt, nec ſingularem illas febris putridæ ſpeciem conſtituere, autumarunt (v. RIVER. *Prax. med. L.* 16. S. 3). Neque inficias quiſque iverit, gradum putredinis quemdam certe eas præcipue lividas indicare. Attamen differentiam inter has maculas adnotavit LUDWIG (*in adverſ. V. I P. I. p.* 33.) quæ hic in conſpectum venire debet. Apparent nempe nonnunquam mox in initio maculæ irregulares, rubellæ, quæ petechiarum nomine ab auctoribus inſignitæ ſunt, ubi tanta humorum diſſolutio manifeſta non eſt, ut pro macularum cauſa haberi poſſet, ubi potius maculæ, ſi evaneſcunt, ad cauſas putredinis referendæ ſunt. Et hæ ſunt, quæ putredinis characteribus genericis adnumerari non debent. Maculæ autem lividæ atque in ultimo morbi tantum ſtadio accedentes, eas petechias ſiſtunt, quæ ad putredinis effectus pertinent. Hinc inter genericos characteres omni jure locum ſibi vindicant, quoniam putredinem ſequuntur,

labia ſordibus obtecta, cum anima fœtida (*r*). Meteoriſmus (*ſ*).

Hæc febris putrida ſimplex ſæpe cum illa, quæ ex ſordium bilioſarum primarum viarum colluviei putredine ortum trahit, confunditur. Indiſcriminatim enim auctores nonnulli in febribus putridis, quibus etiam febres bilioſas adnumerant, evacuantia laudant, quæ tamen febribus noſtri generis haud competunt, de quibus nempe idem valet, quod ſupra generatim de continentibus propoſui. Ut febris continens inflammatoria, ſic & putrida continenter & abſque remiſſione ardens perraro obſervatur. Hinc multi auctores nullam aliam febrim putridam agnoſcunt, quam remittentem, ſordibus primarum viarum conjunctam. Ut audem gradatio harum febrium melius determinari poſſit, duo puncta aſſumenda eſſe, exiſtimavi, cujus primo idea febris putridæ pure ſanguineæ, altero febris putridæ gaſtricæ notio affigenda ſit, quibus determinatis, modificationes harum febrium accuratius judicari poſſunt. Eſſentialis porro harum febrium differentia exſtat ratione cauſarum præcedentium. Febris putrida ſimplex abſque ullo contagio, abs nimis forſan tractamine calido, in febribus inflammatoriis perperam adhibito, orta, non tantis ſymptomatibus nervoſis eſt ſtipata, ſicut febres putridæ ex contagio. Sæpius enim febres varioloſas pu-

(*r*) Annon hæc phænomena febribus bilioſis putridis excluſive competunt?

(*ſ*) Meteoriſmus ſæpiſſime in febribus bilioſis adparet, ubi tunc ſordium, in inteſtinis hærentium, putredinem indicat, qua aer fixus liberatur. Num autem etiam ex ſola ſanguinis putrida diſſolutione oriatur? Haud videtur, niſi ſummus putredinis gradus etiam vaſa ſolvat.

tridas cum ſatis bono virium vigore, obſervare contigit. Dantur autem febres putridæ, quæ ſumma nervorum affectione, virium proſtratione, pulſu obſcuro &c. incidunt, & ex his ſunt *febris carcerum* PRINGLII, *angina maligna* FOTHERGILLII &c. An hæ ad unum idemque genus referri poſſint? Haud videtur; difficile autem erit, limites hic determinandi. Magnam habet probabilitatem, quod contagium, vi quadam ſpecifica præditum, primo in nervos agat, horumque functiones lædat. Hinc varii auctores malignitatis rationem in contagio poſuerunt (v. ELLER *l. c. p.* 112. & NIETZKI *l. c.* §. 77. GRANT *Eſſay on the peſtilential fever &c. London* 1775.), quæ tamen notio nimis anguſta eſt. Quod autem contagium ſæpe nervos irruat, magna ſatis auctoritate comprobari poteſt. Conſentientes hic habeo WILLISIUM, qui (*in Pathol. cerebri p.* 66.), contagium quandoque liquorem nervoſum ſanguine prius inficere, adfirmat, unde mox in initio deliria & convulſiones, & WINTRINGHAM (*l. c. p.* 318, *quæſt.* 57), qui putat, quod contagium, ob magnam ſibique propriam volatilitatem ſubito in nervos agat. De putrido contagio peculiariter id confirmant PRINGLE (*l. c. P. III. C.* 4. §. 3.) & SARCONE (*l. c. T. II. p.* 208). Id ſaltim ex nonnullis, optimorum practicorum, obſervationibus conſtat, quod ſanguinis putredo non ſemper pro cauſa proxima febris putridæ contagioſæ habenda ſit, dum in initio ſæpe atque haud raro in vigore febris, ſanguis ſpiſſus, ac inflammatorius conſpectus fuit (v. PRINGLE *l. c. p.* 291. HUXHAM *l. c. T. III. p.* 110. MONRO *Account of the diſeaſes in the britiſh military hoſpitals &c. p.* 7. HAEN *l. c. P. III. p.* 120 & *P. IX. p.* 74). Lucide ex his adparet, pro hac diffe-

rentia etiam medelam differre debere, exindeque hac ex ratione fundamentique noſtri lege ſeparationem poſtulare. Et quidem illa differentia ita ordinanda eſſe, videtur, ut tales febres, quo magis ſanguinis putredine expertes ſunt, & tamen indolem benignam inflammatoriam haud conſervant, neque bilis corruptioni ortum debent, eo majori jure ad nervoſarum genus referendæ ſint. Cujus quidem ratio ex medendi ratione clarius adparebit. Omnibus medicamentis, in febri putrida adhibendis, acida mineralia, interque hæc acidum vitriolicum palmam præripere, noſtris temporibus extra omnem dubitationem multiplici medicorum experientia poſitum eſt. Occurrit autem febris putridæ conditio, quæ acidorum uſum contraindicat. Quodſi nempe vires nimis exhauſtæ ſint, atque circulatio ideo langueſcat, acida hunc virium torporem augent, ideoque vitanda ſunt (v. LUDWIG *l. c. p. 68*). Hinc curationis ratione hæc febris conditio diſtinguenda eſt.

Veſicatoria in febrium putridarum vigore, præſertim ubi contagii ſuſpicio non eſt, haud conveniunt, dum humorum reſolutionem promoveant, atque circulationem, quæ nunc nonnihil infringenda eſt, adaugeant (v. TISSOT *diſſ. de febr. bil. p. 50 ſeq.* GLASS. *Comment. de febr. p. 263 ſeq.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 113.* BROCKLESBY *l. c. verſ. germ. p. 144 ſeq.*). Adeſt autem nonnunquam tanta virium proſtratio, ut validiſſimis excitantibus opus ſit. Hic illud ſtadium tertium febris carcerum pertinet, quod PRINGLIUS (*l. c p. 311.*) deſcripſit, quo veſicatoriorum uſum commendat, quocum etiam HUXHAM (*l. c. T. II. p. 115.*) conſentit, dum ait: „Quando ſolida torpent, „ circulatio langueſcit, ſpiritus ſunt effœti, & co- „ mate corripitur æger, tunc veſicatoria ſunt adpli-

„ canda, & utilitatem præſtant eximiam, quocumque „ febris tempore talis ſymptomatum accedit ſeries“ (*cf.* QUARIN *l. c. p.* 54. SARCONE *l. c. T. III. p.* 215). Sic etiam nonnunquam in febribus contagioſis, ubi conſtitutio mala non eſt, neque putredinis gradus magnus deprehenditur, contagium ad cutem determinare poſſunt (*cf.* LUDWIG *Adv. V. I. P. I. p.* 60.), attamen & hic ſumma prudentia adhibenda ſunt, vel ſaltim eorum loco epiſpaſtico ex armoracia &c. uti debet.

Ubi excitantia adplicanda atque ſimul ſudores promovendi ſunt, ſalia alcalina volatilia locum habere poſſe, a nonnullis medicis adfirmatur, & quidem a PRINGLIO eo majori adparentia, quum perſuaſum habuerit, hunc ſalem neutiquam conſtans putredinis productum eſſe. Ab aliis autem hæc ſalia ob vim earundem attenuantem & diſſolventem rejiciuntur. Sed quamvis rationes, quibus auctores, id negare vel adfirmare permoti ſunt, tam ex una, quam ex altera parte inſufficientes videntur, & hæc medicamenta omnino in febribus putridis contagioſis eximio cum fructu adhibenda eſſe, perſuaſiſſimum habeo, præcipue in iis, quæ magis ad nervoſarum genus vergunt, & ubi nimia humorum diſſolutio non ita facile timenda eſt.

Sudorem maximam criſeos partem conſtituere HUXHAMUS obſervavit (*l. c. T. II. p.* 123, 148.), atque PRINGLIUS diaphoretica alexipharmaca quam maxime ſuadet (*l. c. p.* 309). cf. QUARIN l. c. p. 55. Quam materiei ad cutim tendentiam etiam ex criticis illis metaſtaſibus ad parotides concludere licet, quæ febribus contagioſis tam ſæpe contingunt.

Hanc autem methodum non omnibus febris putridæ ſpeciebus congruentem eſſe, multiplici medicorum ob-

ſervatione conſtat. Pro varia enim febris conditione variaque cauſarum antecedentium qualitate prodeſſe aut nocere poteſt. Et hæc quidem differentia, optimorum practicorum experientia teſte, in eo poſita eſt, quod nempe, quo magis febris a contagio peſtilentiali ſeu proprie putrido, dependeat, atque vires inde proſtratæ ſint, eo majori jure diaphoretica atque alexipharmaca conveniant; quo major autem ſanguinis putredo in vigore febris, ubi tanta virium dejectio nondum acceſſerit, quoque minus hæc ſanguinis diſſolutio ab immediata contagii reactione producta fuit, eo utiliora acida atque alumen fuerint neque alexipharmaca proſint.

De cortice peruviano idem valet, quod ſupra de veſicantibus dictum fuit. Magis enim eo morbi ſtadio congruit, quo vires languunt, atque excitantia in uſum vocari debent (*cf.* Brüning *l. c. p.* 77). Camphora eodem modo haud ſtatim in initio febrium contagioſarum, neque in febribus putridis cum inflammatione, niſi reliquis medicamentis prægreſſis, locum habere debet; utiliſſimum vero eſt medicamentum, ſi diaphoreſis promovenda eſt. Sub iiſdem conditionibus, quæ excitantium uſum poſtulant, vinum adhibendum eſt, quod largiter atque eximio cum fructu a Pringlio (*l. c.*) & Brocklesby (*l. c.*) factum eſt.

Quonam jure aër fixus ad putredinem compeſcendam adhibendus ſit, ex practica obſervatione nondum certe conſtat (*cf. a medical Commentary on fixed air by* Mathew Dobson. *London* 1779. *p.* 25.), dum quidem hoc remedium in diſſolutione ſcorbutica optimum præſtet officium, hæc autem a putredine febrili valde differat. Peſtem marſilienſem vindemiis peractis ceſſaſſe dicitur, cujus rationem vapori, gas dicto, ex novis vinis exhalanti tribuerunt. Gaudet etiam probabilitate,

vapores litanthracum in Britannia putredinem impedire, quæ ex nimio carnium uſu oriri debet, ſicuti idem vapor rationis partem fortaſſe febrium nervoſarum continet, quæ Anglis communes ſunt. Quomodocunque autem hæc ſint, eo in caſu, ubi vires excitandæ ſunt, aqua cum aëre fixo impregnata v. c. aqua ſelterana pro potu ordinario cum fructu dari poteſt. In ſtadio tertio optime cum vino propinatur.

Emetica quidem præcipue ad materiem ſordidam e primis viis eliminandam adhibentur, attamen etiam in febribus ſimplicibus putridis BROCKLESBY ea in uſum traxit, eoque quidem effectu, ut lingua arida nigraque humiditatem illam recuperaverit, quæ boni ægrorum ſtatus ſignum eſt (*v. l. c. p. 147. ſeq.*). Huic tractamini etiam obſervatio illa favet, qua conſtat, emeticorum operatione diaphoreſin optime promotam fuiſſe, quæ febribus contagioſis tantum prodeſt.

Venæ ſectio autem hiſce febribus valde exitioſa eſſe poteſt, & quidem eo plus, quo magis contagium nervos affecerit. GALENUS jam monuit, putredinem non indicare ad phlebotomiam (*v. Opp. L. 2. C. 14. T. VI. p. 278*). FORESTUS multas noxas in febribus putridis a venæ ſectione oriri vidit (*v. l. c. L. I. Obſ. 18. in ſcholio & L. 6. Obſ. 3*). GLASSIUS ex variis auctoribus idem probavit (*v. l. c. p. 74*). PRINGLIUS tandem (*l. c. p. 291, 307, 332*). HUXHAMUS (*l. c. T. I. p. 238. & T. II. p. 43, 67, 102*). BROCKLESBY (*l. c. p. 208. ſeq.*). FOTHERGILL (*Account of the putrid ſore throat. Lond. 1769. p. 52.*) & MEDICI URATISLAVIENSES (*Hiſt. morb. Uratislav. Ao. 1699. p. 9.*) ſæpius immediate poſt venæ ſectionem, pulſum demittere ac delirium accedere, viderunt (*cf. etiam* QUARIN *l. c. p. 60*). Ex omnibus breviter

horum aliorumque auctorum obſervationibus aperte colligere licet, venæ ſectionem tantum in caſu plethoræ, nunquam vero ob ipſius febris putridæ indolem inſtituendam eſſe. Adeſt quidem nonnunquam ſtaſis inflammatoria, quæ phlebotomiam indicare videtur, plerumque vero hæc ſtaſis putrida a phlegmone, in febribus inflammatoriis conſueta, ſatis differt, nec eadem medendi methodus ei convenit. Hinc hæmorrhagiæ in hiſce febribus fere nunquam criticæ, & rariſſime cum euphoria ſuccedunt, dum plerumque ex diſſolutione oriuntur, atque morbi gravitatem declarant. Neque temere vera plethora in febribus putridis obſervare licet, cujus adparentia ex reſolutoria tantum ſanguinis turgeſcentia producitur (*cf.* LUDWIG *Adverſ. V. P. I. p. 53, 288*). Attamen omnia hæc cum limitatione adſumenda ſunt, neque illud HUXHAMI argumentum, quod nempe in iis morbis, quorum cauſa in ipſius ſoliuſque ſanguinis depravatione ſita eſt, venæ ſectio ideo non proficiat, quoniam reliqua ſanguinis maſſa inde non corrigatur ſed ſemper eandem naturam conſervet, non adeo adæquatum eſſe videtur. Sola enim diminutio depravati ſanguinis magni jam emolumenti eſſe poteſt. Præcipue autem notandum venit, quod ſanguinis maſſa non ſemper æquabiliter depravata obſervetur. Quamvis enim in primo ſanguinis e vena miſſi vaſe pituita aut ſerum malæ indolis prodeat, tamen plerumque ſequens vas hanc ſanguinis conditionem haud manifeſtare, quin potius ſæpiſſime melioris indolis adpareat, omnes fere obſervationes docent. Quodſi ergo ſimul virium ratio in cenſum trahatur, venæ ſectio omnino & in his febribus, præcipue verſus criſin, ubi ejus motus ſæpe abundantia humorum impediuntur, utilitatem præſtare poteſt.

Ex omnibus hiſce, triplicem febrium putridarum conditionem, curationis ratione, diſtinguendam eſſe, patet, pro cujus differentia etiam in practico ſyſtemate febres ordinari debent. Et primo quidem prima ſectio eas febres comprehendere debet, quæ peculiariter acidorum uſum ſibi vindicant, & huic eæ accenſendæ erunt, quæ ex perverſo regimine vel medela, vel ex conſtitutione corporis laxa originem trahunt, quæque exanthematibus & inflammationibus, ex contagio epidemico haud obortis, ſtipatæ ſunt. Altera ſectio eam conditionem ſpectabit, cui diaphoretica proſunt, quæque contagio epidemico ortum debet, nec tamen nimia virium dejectione adfligit. Tertiam tandem ſectionem ea febrium putridarum conditio conſtituet, ubi ex nimia contagii virulentia vires mox ita proſternuntur, ut excitantium ope natura ſuſfulcienda ſit. Hic quidem pertinet ea peſtis prophaſis, quæ infra nervoſarum febrium generi ſubordinavi. Huic porro conditioni ea proxime affinis eſt, ubi ex humorum diſſolutione ea virium dejectio producitur, quæ acidorum uſum perhibet, atque excitantia poſtulat, cui ſtadium tertium *febris carcerum* PRINGLII, ſtadium tertium *anginæ malignæ* FOTHERGILLII, & ſtadium tertium *febris flavæ americanæ* HILLARY adnumeranda ſunt. Sectio prima & ſecunda commode ad putridarum noſtrum genus referuntur. Promiſcue quidem eas diſtribui, attamen nimis ambigua diſtinctione lectoris memoriam onerare nolui, quum pro rerum circumſtantia, quam hic determinavi, differentia facile diſcernenda fuerit. Ultima autem ſectio, quamvis humorum putredo ſimul adeſt, fundamenti tamen noſtri lege, generi infra ponendo, ſubordinanda eſt.

Quando nunc harum febrium naturam inquirere ve-

limus, ad hanc duplicem earundem conditionem reſpiciendum erit. Conveniunt multi auctores, quod harum febrium natura in humorum putrida diſſolutione lateat. Diſſentiunt alii, phænomena proferentes, quæ nullam diſſolutionem oſtendunt, quamvis febres hujus generis eſſe viderentur, ideoque putredinem ab harum febrium natura prorſus abeſſe, credunt. Sic de HAEN hanc febrium determinationem rejicit in T. I. Rat. med. contin. C. de febr. malign. Idem fere legitur apud LIEUTAUD (*in ſynopſi Prax. med. T. I. p. 14*). Hujus diſſenſus ratio, in neglecta hac febris putridæ duplici conditione ſita eſt. Quamvis enim in febrium contagioſarum epidemicarum initio ſanguis non ſemper diſſolutus appareat, tamen omnia reliqua oſtendunt, humores, perſeverante morbo, ad putredinem vergere, neque phænomena, ſummo febris putridæ gradui ſolemnia, niſi ab ipſa ſanguinis & reliquorum humorum putrida diſſolutione produci, experientia confirmata eſt. Neque prius, febri ſporadicæ nomen putridæ competit, niſi hæc diſſolutio ſignis ſupra poſitis ſeſe manifeſtaverit. Negari quidem nequit, quod prima febrium contagioſarum epidemicarum cauſa putredo non ſit, quin hæc potius effectubus quodammodo adnumeranda ſit. Et ſicut cruſta phlogiſtica febris inflammatoriæ cauſa materialis dici temere nequit, ſic eadem ratione ſanguis diſſolutus non omne id comprehendit, in quo febris natura ſita eſt. Ut enim in caſu priori materia quædam adeſſe debet, qua facies ſanguinis phlogiſtica efficitur, & in qua, ut natura ſimul lateat, credere fas eſt, ſic in febri putrida materies in corpore latere debet, quæ humores diſſolvit, quæque una cum diſſolutione naturam febris ſiſtit. Et hæc quidem materia pro ſupra poſita febrium putridarum differentia diverſa

eſt, variamque medelam ſibi vindicat, atque pro natura ſua variam quoque eamque duplicem febrium putridarum naturam conſtituit. Febris putrida epidemica contagioſa a ſubtili contagio, nervos primo peculiari ratione irritante & debilitante posteaque ſanguinem & reliquos humores diſſolvente, pendet. Hoc natura ſua ad putredinem vergere & humores ad eandem ſemper diſponere, probabilitate haud caret, quum ſemper, ſub omni rerum conditione febrim putridam gignat, nec, ſicut de contagio exanthematico ſupra dictum fuit (*v. p. 156 ſeq.*), loci vel corporis conditionem ſpectet. Quamvis enim ſanguinis diſſolutio nonnunquam in ſummo febris gradu demum adpareat, tamen omnia reliqua hanc humorum diatheſin facile manifeſtant, neque exceptio rara regulam quandam, innumeris exemplis comprobatam, dirimere valet. Ea autem materia, qua ſporadicæ febres putridæ producuntur, a reliquarum circumſtantiarum concurſu modificatur, atque in conſtitutione robuſta hyemis tempore &c. febrim inflammatoriam, ſub laxa autem corporis & aëris conditione, tempore ſicco & calido febrim putridam accendit. Quum ergo febri putridæ ſporadicæ hoc nomen tribui nequeat, niſi humorum diſſolutio atque putredo manifeſta ſint, harum natura in putredine conſiſtere, omni jure dici poterit. Quando etiam contagium epidemicum genio ſuo putredinem ſemper producit, mox in initio morbi, putridi nomen meretur, quamvis illa diſſolutio nondum manifeſta ſit, quæ peſſimorum hujus febris ſymptomatum cauſa eſt. Quum enim homines dentur, quorum ſanguis ſemper cruſtam phlogiſticæ ſimilem exhibet, hi autem eodem modo contagio adfligi poſſint, ratio facile patet illius phænomeni, quo alii uſi ſunt, ad ætiologiam noſtram debellandam. Hic enim ſanguis phlogiſticus pro contagii

aut febris effectu haberi nequit, cum brevi tempore diſſolvatur (*cf.* HUXHAM *l. c. T. III. p. 111*). Quum porro in caſu priori putredini jam manifeſtæ conſulendum, altero in paſſu autem diſſolutioni certe ſubſequendæ mature occurrendum ſit, naturam febris putridæ generalem in putredine ſitam eſſe, inde conſequitur. Hac tamen differentia, ut materia, febres ſporadicas efficiens, ab indole illius, qua febres contagioſæ epidemicæ producuntur, ſupra memorata ratione diſcedat, quæ diverſitas etiam in ipſa humorum noxia qualitate pro omni veriſimilitudine obtinet. Quænam autem ſunt qualitates, humoribus putridis propriæ? An acrimonia alcalina? Sic jubet chemia; ita vult medelæ ratio. Quamvis enim PRINGLII experimenta huic contrarientur, tamen alcali volatile putredinis partium animalium ſempiternum productum eſſe, extra omnem dubitationis aleam poſitum eſt; neque hujus Viri, alias de re medica immortaliter meriti, experimenta ea cautione inſtituta fuiſſe videntur, quæ neceſſarie requiritur, ad parcam illam ſalis volatilis copiam manifeſtandam, quæ in experimentis parvis progigni poteſt, quæque facillime in auras abit. An autem putredo in corpore viventi ad illum gradum perveniat, ut verum alcali evolvi poſſet? Et hoc experientia NIETZKY (*l. c. Schol. ad §. MDLII.* & MODELII *Abhandl. vom Salmiack.*) probatur qui illud ſub ſalis ammoniacalis forma in corpore eſſe, obſervarunt. A putredine autem ſcorbutica hæc febrilis diatheſis putrida differre videtur, dum ſcorbuto medicamentis, in febribus putridis utiliſſimis, haud eodem fructu conſulatur. Hinc ſaltem patet, quod præter humorum tenuitatem atque diſſolutionem, materia, illam efficiens, maximam mereatur attentionem, quippe a qua horum morborum naturalis differentia pendet.

SPECIES CONTINENTIUM PUTRIDARUM.

(a) SIMPLEX (*).

Synochus putris GALENI (*v. de differ. febr. L. I. C. 9. & meth. med. L. II. C. 14*). LOMMII (*Obſ. med. L. I. p. 3, 5.*) & FORESTI (*L. I. Obſ. 15*). *Febris maligna* LANGRISHII (*v. l. c. p. 348*). *Jail or Hoſpital-fever* PRINGLII (*l. c. p. 287. ſeq.*) BROCKLESBY (*l. c. verſ. germ. p. 134*). *Senegal fever* BROOKES (*General practice of phyſic. &c. P. I. p. 164*). *Febris putrida* QUARIN (*l. c. p. 38 ſeq.*).

Hæc febris noſtris regionibus plerumque aliquam ſimul primarum viarum colluviem ſordidam conducit, a qua quidem natura febris haud pendet, quæ tamen in febris typo quemdam exercet influxum, ita ut nonnihil remittat. Ea febris autem, quam BROOKES (*l. c.*) deſcripſit, uno tenore progreſſa eſt, & verum continentis typum conſervavit. Quod autem hæc ſenogalliæ febris vere hic pertineat, ex medendi methodo colligi poteſt, dum omnes evacuationes nocuerunt, medicamenta autem antiputredinoſa ſeſe utilia præbuerunt (v. BROOKES *l. c. & Epiſt.* VAGE *ad D.* BROCKLESBY *in Gentleman's magazine V. XXV.*).

(*) v. Schol. p. 105.

(*b*) COMPLICATÆ.

QUIDNAM generatim ſub hac diviſione indicetur, ſupra jam explicui (*v. p. 107. ſeq.*). Ibidem difficultates declaravi, quæ naturalis differentiæ determinationem onerant, quæque & hujus generis ſpecies premunt. In quo quidem ſcientiæ imperfectio latet, quam corrigere ultra vires meas eſt. Fundamentum diſtinctionis ſpecierum exiſtentiam probat, & hoc mihi ſufficit. Eadem enim penuria, qua prius laborat, ſyſtema ſequitur. Emendato fundamento, id quod unius vires ſuperat, ſyſtema corrigi poteſt. Semper tamen hæc diviſio filum præbet, quod in praxi generaliter proſequendum eſt. Quid enim inde reſultat, utilitate haud deſtitutum eſt, quo autem adhuc caret, negativum tantum vitium eſt, cujus culpa in rerum natura latet, quam plane dilucidare, nobis hucuſque licitum non eſt. In introductione (§. 20. 21.), ex una eademque cauſa materiali varia oriri phænomena, viceque verſa phænomena facie conſimilia, a differenti cauſa materiali, produci poſſe, evictum eſt. Huic rationi omnis noſtra diviſio ſuperſtructa eſt. Inflammationis ergo, exanthematum, catarrhi & dyſenteriæ phænomena iterum & ad hujus generis ſpecies referri debent, methodi fundamento jubente. Specialis ergo febrium putridarum complicatarum character iis haud abſimilis eſt, quibus ſpecies febris inflammatoriæ a natura inſigniuntur. Hinc ob repetitionem evitandam, ea, quæ ex ſupra poſitis ſpecierum deſcriptionibus ſupponi poſſunt, nunc omittere liceat. Ordini omnino quidem magis con-

gruens fuiſſet, ſi ea phænomena, quæ morbos ſynonymos univerſaliter denotant, generatim etiam definita atque determinata fuiſſent, ita ut, in ſpeciebus noſtris deſcribendis, omnia illa omitti potuiſſent, quæ non ex ipſa morbi natura promanant, veluti ſupra in introductione jam monui (*p. 79*). Quum autem id hoc in ſpecimine nimis ambiguum fuiſſet, neque id difficultatibus ſuis, haud temere ſuperandis, careat, in ſpeciebus primi generis ponendis, omnia phænomena, morbis ſpecialiter ſolemnia, adnotavi. Nunc autem atque in omnibus ſubſequentibus, ut prolixitas evitetur, ea tantum allegabo, quæ ſpeciebus peculiariter atque excluſive competunt, vel quod idem eſt, quæ ex natura generis eſſentialiter promanant, & pro quorum ratione ſpecies quædam putrida, cum ſpecie quadam inflammatoria ſynonyma, ab hac, ratione cauſæ materialis diverſa eſt.

(α) CUM INFLAMMATIONE.

AFFECTIO localis, phænomenis phlegmonis (a) ſtipata, facile in gangrænam tranſiens.

Inflammationes, febribus putridis ſupervenientes, natura & indole a phlegmoni, febribus inflammatoriis propria, valde abhorrent, neque ideo confundi debent. Quamvis quidem hæc differentia ex ſolius ſanguinis diverſitate haud abſque allucinationis metu deduci poterit, quum dubitare adhuc liceat, ſanguinem ex mera ſolaque denſitate phlegmonem producere (*v. Schol. ad Phlegm. p. 110. ſeq.*), tamen harum febrium hiſtoria, tam pathologica quam practica, docet, tum phænomenorum, tum curationis ratione, inflammationes inter, quæ febribus inflammatoriis ſolemnes ſunt, & eas, quæ in putridis deprehenduntur, magnam intereſſe differentiam, ita ut univerſa inflammationis definitio realis dari nequeat, ſed ſemper ad febrium complicatarum naturam reſpiciendum ſit. Inflammationes enim, febribus putridis contingentes, ex ſtaſi quidem materiei cujuſdam oriri, concedendum eſt, quæ tamen materia magis ad corruptionem, quam ad ſuppurationem, inflammationis phlogiſticæ pediſſequam, tendit. SARCONE (*l. c. P. II. p. 93.*) in febribus putridis ſæpe vidit inflammationes, quæ tamen phlegmonis ſpeciem non ſiſtebant. Neque has inflammationes prius, niſi

(a) v. ſupra p. 107.

niſi ſanguine diſſoluto, antea denſo, glutinoſo, obſervavit (*l. c. p. 195*). Eandem differentiam adnotavit LUDWIG (*l. c. p. 52.*), atque has ſtaſes potiſſimum in venis eſſe, cadaverum ſectione expertus eſt (*l. c. p. 186*). Hinc etiam ſæpe dolore expertes ſunt, atque poſt mortem tantum in conſpectum veniunt (v. WIENHOLT *diſſ. de infl. occult. p. 11 ſeq.*). Curationis tandem ratio, hanc inflammationis putridæ naturam ejuſdemque a phlegmone phlogiſtica differentiam aperte declarat. Haud enim, SARCONE & LUDWIGIO teſtantibus, his inflammationibus putridis venæ ſectio, & reſolventia conveniunt, quippe quæ inflammationis cauſam urgent atque augent. Methodus autem antiputredinoſa optime iis congruit. Quodſi reſolventium ope has ſtaſes dirimere, mens ſit, optime hoc perfici poterit ſalis ammoniaci ope, cujus vis reſolvens omnibus nota eſt, cujuſque virtutem ſimul antiputredinoſam nonnulli experientia comprobarunt (v. GOULARD *Chirurg. Werke, T. II. p. 134*). Neque negari poteſt, inflammationes ante putredinem jam præſentes, hinc indeque phlegmoni magis adfines, methodum tunc antiphlogiſticam, minori quidem omnino in gradu, poſtulare. Ita autem res tantum modo in febribus ſporadicis ſe habet, neque facile in conſtitutione epidemica contagioſa obſervatur. Hinc iterum ad differentiam febrium putridarum, ſupra generatim datam, reſpiciendum, & ex totius febris conditione affectionis quoque localis natura & curatio dijudicanda atque perficienda eſt.

1. Inflammatio pharyngis.

Pædanchone Marci Aurelii Severini (*de rec. abſceſſ. natur. L. 8*). *Putrid ſore throat* Fothergillii (*v. Account of the putrid ſore throat etc.*). *Angina maligna* Huxhami (*v. l. c. T. III. p. 92*). *Mal de gorge ulceré* Tissoti (*v. Avis au peuple*). *Treatiſe on the malignant Angina or putrid and ulcerous ſore throat &c. by J. Johnſtone Worceſter 1779. Sammlung für pract. Aerzte B. 5. St. 2.*

Primo die rubor inflammatorius faucium, Secundo vel tertio die partes albeſcunt, ſigno incipientis gangrænæ. Vox obſcura, rauca, quaſi ab ulcere venereo orta. Quarto vel quinto die partes liveſcunt ac putreſcunt, & ſanies putrida corrodens ex ore & naribus promanat.

Morbum putridum fuiſſe, ac in putredine compeſcenda curationis cardinem conſtitiſſe, ex ſupra allegatorum auctorum obſervationibus luculenter adparet. Idem probavit Vandermonde *in diſſ. Ergo in ulcere tonſillarum gangrænoſo antiſeptica* (*v.* Halleri *Collect. diſſ. pract. T. I. p. 568*). Signa colluviei bilioſæ hic

non deprehenduntur, & FOTHERGILL (*l. c. præfat. p. 7. & in libr. ipſo p. 42, 52*) monet, purgantia ſæpius nocuiſſe, neque diarrhœam ſpontaneam profuiſſe (*v. Londn. Bemerk. T. I. p. 197*). Datur quidem angina putrida, quæ a bile fovetur, in quaque purgantia neceſſarie adhibenda ſunt, quæ tamen hic non pertinet, ſed ad febrium bilioſarum numerum referenda eſt. Singulare hujus anginæ ſpeciei phænomenon eſt, quod interdum vires ægrotorum nullo fere modo ita infractæ ſint, velut in aliis morbis putridis obſervatur, ita ut haud raro accidat, quod ægroti per aliquot horas ante mortem adhuc ambulent (*cf. Lond. Bemerk. l. c.*).

2. INFLAMMATIO PLEURÆ.

v. HUXHAM (*l. c. T. II. p. 230*). SCHRÖDERI & HOFFMANNI *diſſ. de pleurit. ſicc. differ. p. 8.*

Symptomata pleuritidis inflammatoriæ (*a*).

3. INFLAMMATIO PULMOMUM.

Peripneumonia putrida HUXHAMI (*l. c. T. I. p. 324, 326. T. II. p. 63.*

Symptomata peripneumoniæ inflammatoriæ (*b*), ſputo excepto, quod ſanguine æquabiliter permixtum eſt.

(*a*) v. ſupra p. 122. (*b*) v. ſupra p. 129.

4. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis putrida FORESTI (*l. c. L. I. Obſ. 16, 17. in ſcholio. v.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 63. &* MONRO *l. c. p. 8*).

Symptomata pleuroperipneumoniæ inflammatoriæ (*a*), eadem ſputorum facie, quæ in peripneumonia putrida obſervatur.

5. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. FORESTUS (*l. c. L. 16. Obſ. 46*).

Symptomata hepatitidis inflammatoriæ (*b*).

6. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis typhodes SAUVAGES *Noſ. method. Ed. in 4to. T. I. p. 481.*

Symptomata metritidis inflammatoriæ (*c*).

7. INFLAMMATIO CEREBRI.

v. PRINGLE *l. c. p. 300.*

Signa inflammationis ſupra poſita (*d*).

(*a*) v. ſupra p. 131. (*b*) v. ſupra p. 132.
(*c*) v. ſupra p. 135. (*d*) v. ſupra p. 138.

(2) ERYSIPELAS.

Hic omnino eryſipelatis ſpecies ponenda eſt, niſi ſemper ad febres exanthematicas referatur [idque, quod obſervationi contrarium ſit, ſupra adnotavi (*v. Schol. p. 142.*)], quum ſub febris putridæ concomitatione haud raro occurrat. Plerumque vero auctores eryſipelas pro exanthematum ſpecie habuerunt, nec ideo rite adnotarunt, an febres eryſipelatoſæ, quæ putridam indolem ſervarunt, ad inflammationum vel exanthematum ordinem pertineant. Hinc deſunt obſervationes, ad hujus ſpeciei exiſtentiam probandam.

3. RHEUMATISMUS.

v. HOFFMANN. *Med. rat. ſyſt. T. II. S. 2. C. 8.* BALLON. *l. c.* HUXHAM *l. c. T. I. p.* 363.

Symptomata reumatiſmi inflammatorii (*a*). Solutio tumoris putrida.

(*a*) p. 144. Haud tamen ſemper tumor & rubor manifeſte deprehenduntur, ſicut generatim hæc phænomena in inflammatione putrida plerumque deſunt.

(β) CUM CATARRHO (a).

1. CATARRHUS NARIUM ET FAUCIUM.

Febris catarrhalis maligna Germanorum. v. BRÜNING *l. c. p.* 18. HUXHAM *l. c. T. I. p.* 366.

Signa catarrhi inflammatorii (*b*). Materia acrior, vellicans & veſicans.

3. CATARRHUS PULMONUM.

Peripneumonia notha HUXHAMI (*l. c. T. I. p.* 316. & *T. III. p.* 200).

Characteres Peripneumoniæ nothæ inflammatoriæ (*c*).

Hæc peripneumonia notha ab illa, quam SYDENHAMUS deſcripſit, natura quam maxime differt. HUXHAMUS enim refert, ſanguinem plerumque putridum, indeque venæſectionem nocivam fuiſſe. Hinc omni jure hoc in paſſu febribus putridis accenſetur. Catarrhi putridi autem plerumque a bile putrida foventur. Hinc febri continente concomitante haud frequenter occurrunt, ſed plerumque ſub remittentis prophaſi deprehenduntur.

(*a*) p. 149. (*b*) p. 150. (*c*) l. c.

(γ) CUM DYSENTERIA.

Febris dyſenterica maligna ZIMMERMANNI (*l. c. p.* 354, 359, 369).

Symptomata cum iis dyſenteriæ inflammatoriæ conſimilia (*a*).

PRINGLIUS dyſenteriam ſemper putridæ indolis eſſe, adfirmat (*l. c. p.* 252.), & quidem natura proxime a febribus bilioſis putridis abeſſe, autumat (*l. c.* & *p.* 224.), quoniam ſemper autumno ſævit, atque ſecundum experientiam ſuam ſemper unam eandemque medicandi methodum ſibi vindicat, & hinc ad ſimplices febres putridas, eo jubente, referri nequit. Quum autem hæc febrium dyſentericarum differentia ab aliis extra dubium poſita ſit, cum ipſe PRINGLIUS nonnunquam in cadaverum ſectionibus nullam bilis vitioſam qualitatem aut quantitatem viderit, quum porro haud raro febres putridas contagioſas dyſenteria excipiat, atque idem medendi modus utriſque aptus ſit, ſpeciem hic ponendam eſſe, æſtimavi, quamvis facillime largiar, illam cæteris hujus generis ſpeciebus æque infrequenter occurrere.

(*a*) v. ſupra p. 152.

(δ) CUM EXANTHEMATIBUS.

PHÆNOMENA ſupra conſtituta (*a*).

Contagium vel miaſma exanthematicum natura ſua ad putredinem vergere, nuper HOFFMANNUS (*Abhandl. von den Pocken*) adfirmavit. Sicut autem, veluti ſupra dictum eſt, totius morbi exanthematici conditio & natura a ſolo contagio vel miaſmate haud pendet, ſed major vel minor in corpore putredinis, inde ortæ, gradus, a varia aëris, ſoli & corporis conſtitutione producitur, generatim hanc facultatem, contagio ineſſe, dici nequit. Vario enim modo, diverſoque gradu, materia exanthematica a memoratarum circumſtantiarum concurſu modificatur, ita ut tantum abſit, quod ſemper humores diſſolvat, quin potius haud raro ſummum gradum febris inflammatoriæ excitet. Quando autem conditiones, quæ putredini generatim anſam præbere valent, ſimul coincidunt, morbi exanthematici omnino facile indolem putridam contrahunt, eoque facilius communicantur, quo magis miaſma diſſolutum ac rarefactum fuerit. Nec veri abſimile eſt, miaſma putredine, fermenti inſtar, multiplicari, totamque fluidorum maſſam ſibi aſſimilari. Hinc ſumma cura huic putredini occurrendum eſt, atque hæc febrium exanthematicarum differentia ſummam medicorum meretur attentionem.

(*a*) v. ſupra p. 156.

1. PESTIS.

v. Traité de la peſte p. 38, 250, 318. CHENOT (*l. c. p.* 64.) SAMOILOVITZ *l. c.*

Eruptio tumorum in partibus muſculoſis valde dolentium, qui ſimul cum bubonibus nigreſcunt, ac facillime in gangrænam tranſeunt.

Hanc tumorum proclivitatem ad gangrænam ex humorum putredine oriri, analogiæ ratione concludi poterit, dum idem in omnibus hujus generis inflammationibus & exanthematibus obſervatur. Præcipue autem peſtis putridæ ſignum pathognomonicum, cæteris paribus, anthraces eſſe, ex morborum hiſtoriis colligere licet (v. SCREIBER l. c. p. 41). Peſtem ſemper putridæ indolis eſſe, SAMOILOVITZ adfirmat, nec aliud morbi genus agnoſcit. Sic etiam ex ejuſdem auctoris experientia patet, in medio epidemiæ ſtadio peſtim ſemper cum petechiis & anthracibus conjunctam eſſe, nihilominus pro diverſi epidemiæ temporis, pro loci, aëris & corporis conſtitutionis differentia, naturam peſtis diverſam eſſe, ex his ſicut ex omnibus aliis obſervationibus apertum eſt. Sic etiam in his morbi ſpeciebus uſum glaciei externum inprimis prodeſſe, adparet (v. SAMOILOVITZ l. c. p. 129).

2. CARBUNCULUS.

Carbunculus benignus. Ignis perſicus. SAU-

VAGES *l. c. T. I. p. 147. Ill. Balding. Neves Magazin für Aerzte B. 3. St. 3.*

Febris mitis. Symptomata nervoſa. Tumor latus nec altus. Dolor urens. Nulla ſuppuratio, ſed maxima propenſio in gangrænam.

Proxime a peſte hic morbus abeſt. Haud raro epidemice ſævit. Methodus medendi antiſeptica.

3. VARIOLÆ.

v. FORESTUS (*l. c. L. I. obſ. 17. ſchol.*) HUXHAM (*l. c. T. II. p. 58, 121.*) ELLER (*l. c. p. 136, 144.*) *Variolæ ſanguineæ* MEADII (*v. Opp. de Var. p. 37.* SCHROEDERI & FELLINGER *diſſ. circa variol. diſtribut. etc. p. 43. v.* SWIETEN *T. V. p. 47*).

Eruptione peracta febris haud ceſſat. Puſtulæ mox violaceæ, ſanguineæ & nigræ depreſſæ fiunt, maculis rubris & lividis interſperſis.

Hæc variolarum conditio ab illa diſcrepat, quæ in ſecundo morbi ſtadio, ſuppurationis nimirum, ſæpe deprehenditur, ubi ex puſtularum copia pus ſanguini admiſcetur, atque febris putridæ ſpecies producitur. Sæpe enim variolæ mox ſub earundem ingreſſu, pauciſſimis nonnunquam puſtulis adparentibus, indolem putridam manifeſtant. Et hæc variolarum conditio plerumque a conſtitutione epidemica pendet, & veram

propriamque hujus generis ſpeciem ſiſtit. Altera autem modo memorata variolarum febris putrida ſporadice tantum adparet & haud raro pravam curationem ſequitur, qua variolæ peiores & ad putredinem producendam procliviores redduntur, præcipue in confluentibus, ſalivatione ſuppreſſa, atque purgantibus neglectis, cujus exempla vid. apud SYDENHAM (*Opp. Ed. Lugd. p. 167. 359*). Quamvis autem hujus febris putridæ variolosæ varia modificatio omnino diſcernenda eſt, commode tamen una atque altera ad unam eademque ſpeciem reduci poſſunt, quum eandem curationem poſtulent.

4. MORBILLI (*a*).

v. FORESTUS (*l. c. L. 1. obſ. 17.*) HUXHAM (*l. c. T. I. p. 216, 273, 277, 319. Rubeola anomala* SAUVAGES (*Edit. in 4to. p. 433*).

Eruptio difficilis. Exanthemata ab humero & trunco incipiunt. Facile liveſcunt. Angina maligna (*b*).

5. RUBEOLÆ (*c*).

v. SELLE *Beytraege zur Natur-und Arzeneiwiſſenſch. P. I. p. 117.*

Color cutis purpureus.

(*a*) v. ſupra p. 169.
(*b*) hujus ſymptomata vid. p. 200.
(*c*) v. ſupra p. 171.

6. SCARLATINA (a).

Scarlatina maligna PLENCIZ (*Tr. 3. de Scarlat. p. 55. ſeq. cf.* MORTON *Pyretol. Exerc. III. C. 8.*

Eruptio lenta. Color macularum purpureus vel lividus. Angina maligna. Ante deſquammationem in cute veſiculæ exurgunt, purpuram albam referentes, ſpatio bidui flacceſcentes, quæ ſimul cum maculis decorticant.

Quamvis hæc febris ſemper fere cum angina conjuncta ſit, tamen hanc ſpeciem eſſentialiter ab angina putrida differre, docet CULLEN. l. c. P. 2. p. 78.

7. FEBRIS ERYSIPELATOSA.

Eryſipelas typhodes SAUVAGES (*Ed. in 4to. T. I. p. 450*). FORESTUS (*l. c. L. 1. obſ. 17. Schol.*). *Cum angina putrida ſæpe complicata eſt. v.* FOTHERGILL (*l. c. præf. p. 5. libri p. 33*). HUXHAM (*l. c. T. III. p. 105*). TISSOT (*Avis au peuple Ed. Lauſ. 1766. p. 143*).

Phænomena eryſipelatis (b). Tumoris corruptio putrida.

(a) v. p. 172. (b) p. 173 ſeq.

8. MILIARIA (*a*).

Miliaris purpurata SAUVAGES (*l. c. p.* 445.) *v.* ELLER (*l. c. p.* 115.) STOERCK (*Ann. med. p.* 48.) ALLIONI (*l. c.* §. 105., 209.) SCHULZE *von* SCHULZENHEIM (*Preiſſchrift vom Frieſel p.* 18. *ſeq.*).

Puſtulæ liveſcentes cum oleoſo fœtido ſudore, petechiis interſperſis.

9. FEBRIS BULLOSA (*b*).

Pemphigus indicus SAUVAGES (*l. c. p.* 432.) *Febris bulloſa maligna* VOGELII (*l. c. p.* 116).

Semel in puero, febri putrida correpto, tales veſiculas vidi, ubi in pectore ſimul miliaria prorupta erant, atque veſiculæ magnæ, pure repletæ, gradu tantum a miliaribus differre videbantur. An ergo hæc febris cum præcedenti unam eandemque materiem pro cauſa agnoſcat?

10. FEBRIS APHTHOSA (*c*).

Aphtha maligna SAUVAGES (*l. c. p.* 456.) *v.* VOGEL (*l. c. p.* 119).

Papulæ cineritiæ & nigreſcentes.

(*a*) p. 174.
(*b*) v. p. 176.
(*c*) l. c.

11. FEBRIS PETECHIALIS.

Purpura maligna SAUVAGES (*l. c. p.* 447). LUDWIG (*Adverſ. V.* 1. *P. I. p.* 33).

Maculæ purpureæ, precipue in lumbo, pectore & dorſo in morbi incremento adparentes.

Hæc petechiarum conditio ab ea diverſa eſt, ſub qua in ultimo morborum putridorum ſtadio deprehenduntur. Hi enim a mera ſanguinis reſolutione pendent, & illam ſpeciem conſtituunt, cui SAUVAGES (*l. c. p.* 448.) purpuræ ſymptomaticæ nomen dedit. Quando autem in conſtitutione epidemica omnibus fere individuis in morbi vigore accedunt, a peculiare eaque a mera ſanguinis vel bilis putredine diverſa materie pendere videntur, & tunc ſpeciem noſtram ſiſtunt. Plerumque quidem in febribus bilioſis putridis obſervantur, ita ut nonnulli, ſemper eas ex putrida primarum viarum colluvie oriri, autument. Quum autem nondum ex toto negari poſſit, quod nunquam in febri putrida ſimplici petechiæ oboriantur, ſpecies inde conficienda erat.

ORDO SECUNDUS.

REMITTENTES. ΣΥΝΕΧΕΕΣ GRAECORUM.

Remiſſio ac exacerbatio ſymptomatum febrilium. Symptomata cauſis manifeſtis reſpondentia.

Plerumque hæ remiſſiones typum quemdam fixum ſervant, quem ſequuntur & ſecundum cujus rationem plerique auctores harum febrium differentiam determinarunt. Quum autem hucuſque ex remittentium typi differentia nihil ad febris naturam concludi poſſit, eundem neglexi, principiis noſtris, ſupra poſitis (*v. Introd.* §. 26, 29, 35.), jubentibus, ſecundum quæ, ea tantum phænomena characterum munus abſolvunt, ex quibus naturam morbi cognoſcere poſſimus. Neque ſemper hæc exacerbatio frigore manifeſto incipere ſolet, quod ſæpiſſime deeſt. Nec tandem remiſſiones & exacerbationes in iis febribus, quas huic ordini ſubordinavi, ſemper regulares ſunt, ita ut ex ſolius hujus phænomeni ratione ordo noſter haud manifeſte determinari poſſit, cum exacerbationes irregulares etiam nervoſarum characterem conſtituant. Hinc cauſarum ratio ſimul attendenda eſt, ex cujus ad ſymptomata & curationem relatione ordo noſter ab ordine nervoſarum diſcerni debet.

A. CUM COLLUVIE IMPURA PRIMARUM VIARUM.

FEBRES *a bile* HIPPOCRATIS (*de morb. L.* 2. *S.* 36). *Febres meſentericæ* BAGLIVI (*Opp. p.* 51). *Febres gaſtricæ* BALLONII (*Opp. L.* 2. *Epid. p.* 78).

Varia hujus colluviei conditio, pro loci, quem occupat, pro ejuſdemque variæ naturæ differentia, ad praxin valde momentoſa, obſervatur & diſcerni debet.

1. Quandoque bilis ſincera in ventriculo vel inteſtinis effuſa eſt, per ſaporem amarum, pura vero lingua, vel aliquid tantum ſpumoſi ei inhærens, ſeſe manifeſtans (*a*). Huic bilis effuſioni conſtitutiones cholericæ obnoxiæ ſunt, & illa morborum dfferentia eſt, quam SAUVAGES bilioſorum nomine diſtinxit (*b*).

2. Ple-

(*a*) Ita bilis conditio eſt in febri flava americana. (v. BISSET *Verſuche und Bemerk. in der Arzenei-und Wundarzeneikunſt. p.* 18).

(*b*) v. Claſſ. IX. ætiologica in T. II. Noſ. meth. Ed. in 4to. p. 663.

2. Plerumque bilis cum pituita commixta eſt, & parietibus primarum viarum firmiter adhæret, ita ut per evacuantia non facile moveri poſſit. Lingua tunc ſqualida, ſed muco tenaci, firmiter illi inhærenti, & pro bilis, quæ ſimul admixta eſt, majori vel minori copia, plus minuſve flavo, obtecta eſt. Oris amaritudo, vel ſapor putridus. Senſatio pituitæ in guſtu. Appetitus proſtratus. Pituitæ geneſi præcipue favet conſtitutio melancholica. Morbi ſaburrales SAUVAGES inde producuntur (*c*).

3. Tam diu hæc ſaburra per totam machinam diſperſa atque viribus naturæ ad exitum nondum parata eſt, variis phænomenis anſam præbet, ex hujus conditionis morboſæ internæ relatione dijudicandis (*d*). Hic pertinent, inter innumera alia, ſequentia.

(*c*) v. Claſſ. X. l. c. p. *665*.

(*d*) Hoc quidem haud raro ſatis difficile dignoſci poteſt, quoniam hoc in paſſu nonnunquam omnia ſigna conſueta colluviei deſunt. Sic in epidemia, anno 1772 graſſata, quandoque ne veſtigium quidem bilis vitiatæ deprehendi poterat, ubi tamen vomitorio magna bilis viridis copia ejiciebatur, & ſic febris imminens in ortu tollebatur. cf. Præf. ad BROCKLESBY.

Pulſus intermittens (*e*). Sitis (*f*). Tremor labiorum & maxillæ (*g*). Pervigilia (*h*). Stupor & ſopor (*i*). Convulſiones (*k*). Proſtratio virium (*l*). Deliria (*m*). Color cutis ictericus (*n*).

(*e*) Signum cruditatum conſtantiſſimum eſſe, & pulſum illum raro ex alia cauſa oriri FERREIN adfirmat (v. *Hiſtoire de l' Acad. de Paris* 1766, *vel Comment. Lipſ. V.* 18. *P. I. p.* 70). Pulſum obſcurum a ſaburra primarum viarum GALENUS jam deprehendit (*v. Meth. Med. L.* 12. C. 3).

(*f*) van SWIETEN Comment. II. p. 209. GORTER Exercit. med. IV. §. 23, 24.

(*g*) SARCONE l. c. T. II. p. 258. RAHN diſſ. de miro inter caput & viſcera abdominis commercio §. 29.

(*h*) v. TISSOT de febr. bil. Lauſ. Ed. BALDING. p. 131. VALCARENGHI Medic. rat. T. I. p. 168.

(*i*) v. STRACK de morbo cum petechiis p. 41. RAHN diſſ. cit. §. 24.

(*k*) van SWIETEN Comment. II. p. 359. GLASS. l. c. p. 143. STRACK l. c. p. 58. TISSOT l. c. p. 113. RAHN diſſ. cit. p. 113 ſeq.

(*l*) Vires ſuppreſſas ſæpe mirifice uno emetico erigi poſſe, obſervatione multorum medicorum conſtat, v. van SWIETEN Comment. II. p. 271. T. III. §. 661. TISSOT l. c. p. 128. STRACK l. c. p. 142. RAHN l. c. p. 74 ſeq. Male ergo hoc phænomenon ad malignitatis ſigna generatim numeratur. Sub hac conditione ſaltim ei tantum malignum eſt, cui ejuſdem ratio latet.

(*m*) van SWIETEN Comment. II. §. 701. TISSOT. l. c. p. 103. HUXHAM l. c. T. I. p. 260. STRACK l. c. p. 53. RAHN l. c. p. 94 ſeq.

(*n*) Hunc obſervarunt HOME (*Medical facts and Experiments* p. 15). PRINGLE l. c. p. 172. & MONRO (l. c. p. 563.) ubi poſt mortem nullum calculi veſtigium, vel

Hæmorrhagiæ (*o*). Sanguinis ſerum ex flavo virideſcens (*p*). Urina jumentorum (*q*).

4. Mobili hac colluvie reddita, vel ex maſſa ſanguinis ad inteſtina delata, HIPPOCRATIS loquendi more tunc turgida eſt (*r*). Turget autem vel ſupra vel infra. Materies circa ventriculum vel ſupra turgeſcens, ſequentibus ſignis ſeſe manifeſtat: Lingua ſqualida, ita ut illa ſordities digito deſumi poſſit (*ſ*). Anima fœtida. Nauſea. Conatus

alia ductus choledochi obſtructio reperta fuit. Præcipue hæc cutis flavedo in illa febri americana obſervatur, quam HILLARY deſcripſit, quæque exinde nomen cœpit *Yellow fever* (*v.* HILLARY *on the epidemical diſeaſes of Barbados Lond.* 1759. *p.* 148.) ubi veſicula fellea, in cadaverum ſectionibus, ſemper bile turgida viſa eſt. (*cf. etiam* SARCONE *l. c. T. II.* p. 144).

(*o*) v. van SWIETEN T. II. p. 461. GLASS. l. c. p. 27. STRACK l. c. p. 165.

(*p*) v. Recueil periodique T. VII. p. 209. Medical Eſſays by a ſociety of Edinburgh. P. I. V. 5. p. 33. HILLARY l. c. p. 148. ROSEN l. c. p. 448. Si cruſta inflammatoria ſimul adeſt, hæc flavum habet colorem & ſerum amaro gaudet ſapore, v. MONRO l. c. p. 162. LANGRISH l. c. p. 68. CLEGHORN l. c. p. 245.

(*q*) v. GLASS. l. c. p. 7. STRACK l. c. p. 53.

(*r*) v. GLASS l. c. Comment. 7.

(*ſ*) Hæc linguæ ad materiem internam relatio obſervatione optime confirmatur, de qua præcipue SARCONE T. II p. 150, 170. & BORDEU (*vom ſchleimichten Gewebe p.* 97 *ſeq.*) legi merentur.

vomendi. Vomitus bilioſus vel pituitoſus. Senſus moleſtiæ circa præcordia (*t*). Extremitatum frigus (*u*). Inquietudo & anxietas. Dolores artuum. Cephalalgia (*x*). Suſurrus aurium (*y*). Oculorum caligo. Vertigo (*z*). Materiem autem infra turgere, vel inteſtinis inſidere, ſignificant: Genuum gravitas. Lumborum dolor. Ventris diſtenſio (*aa*). Murmura & tormina. Alui egeſtiones liquidæ, corruptæ, acres.

(*t*) SARCONE l. c. T. II. p. 258. BISSET l. c. p. 18.

(*u*) GLASS l. c. p. 79.

(*x*) HIPPOCRATES Progn. III. §. 35. FORESTUS l. c. L. 7. obſ. 15. TISSOT l. c. p. 7, 91. GRAINGER l. c. p. 32 ſeq. RAHN diſſ. cit. p. 8 ſeq.

(*y*) RAHN l. c. §. 20.

(*z*) RAHN l. c. p. 70.

(*aa*) Meteoriſmum haud raro in febri bilioſa, quam deſcripſit, obſervavit TISSOT l. c. p. 10. ſeq. cf. SARCONE l. c. T. II. p. 111.

Ordo ſyſtematicus, has colluviei primarum viarum ſordidæ differentias ita quidem ordinare jubet, ut iis generibus ſuperponendæ fuiſſent, quæ excluſive unam alteramve ex his ſaburræ conditionem pro cauſa agnoſcunt. Quum autem hæc phænomena vario modo mixta in individuis deprehendantur, unde eorundem determinatio ſatis difficilis eſt, totius hujus febrium cauſæ materialis ambitum exhibere malui, quam allucinationem ſubire.

Quod ad curationem harum febrium attinet, ſequentibus generatim abſolvitur:

1. Bilis pura effuſa corrigenda eſt, nec, ita comparata, evacuantibus expelli debet, quoniam conſtitutionis ratione facile inflammatio inde contrahitur.
2. Donec materies nondum turgeſcit, evacuari haud temere poteſt, ſed primo mobilis reddi debet, leniter reſolventibus & antiſpaſmodicis (v. Quarin *l. c. p. 43.*). Opium in febri americana eximio fructu datur (v. Bisset p. 35).
3. Dum ſanguini admixta eſt, laxantibus ad inteſtina determinari oportet.
4. Si autem turgeat, mox expellenda eſt, in quovis ſit febris ſtatu (v. Cels. *L. I. C. 3. L. II. C. 13.* Huxham *T. I. p. 238.* Glass. *Comment. 7.* Quarin *l. c. p. 8 ſeq.*), & quidem vomitorio ſi ſupra, purgante autem, ſi infra turgeſcat. Fatuum ergo illud multorum medicorum præceptum, nunquam in febris initio & vigore purgare, „medicina enim non ad temporis menſuram, ſed ad morbi momenta accommodari debet" (v. Freind *de purg. in ſed. var. febr. Lond. 1719. p. 23.*). Criſeos pars diarrhœa ſemper eſſe debet (v. Grant *l. c. p. 29*).

Hæc ſunt, quæ generatim de hac colluvie valent. Ulterius autem inquirendum eſt, an etiam veræ febrium cauſæ materialis nomen mereatur. In multis febribus eam manifeſtam eſſe, eaque neglecta, febrim ſat benignæ indolis, ſummo vitæ periculo protrahi, nimis frequenti medicorum obſervatione conſtat, quam ut ulteriori probatione indigeat. Attamen varii auctores

magni nominis hanc bilis vitioſam qualitatem & quantitatem, non ad febrium cauſas, ſed potius ad earundem effectus numerarunt (v. PRINGLE *l. c. p.* 77, 186). Quando autem innumera exempla probant, ſæpe per totum conſtitutionis epidemicæ ſtadium, febres mere laxantibus profligatas fuiſſe, cauſæ materialis munere omnino perfuncta eſt. Differentia modo, variæ colluviei in primis viis conditionis, ſupra poſita, hic attendenda eſt, cujus ratio hunc d ſenſum facillime tollere poterit. Dantur nempe febres, ubi mox in earundem initio ſigna colluviei corruptæ in primis viis manifeſta ſunt, quæque vere proprieque febres bilioſæ nuncupantur, quoniam ab hac colluvie foventur. Et hæ quidem ex vitiata digeſtione, animi pathematibus, accedente nonnunquam miaſmate epidemico, quo humores gaſtrici prorſus demum viciantur, originem trahunt. Nemo, veluti opinor, in his febribus colluviei bilioſæ, cauſæ materialis prædicatum denegabit, vel, quod idem eſt, harum febrium naturam in hac colluvie ſitam eſſe, dubitabit, tam facie quam curatione id ſuadentibus.

Aliud autem febrium genus exſtat, ubi ſub earundem ingreſſu hujus colluviei cooperationis ſuſpicio ne minima quidem eſt, ubi autem, viribus naturæ, atque medicamentorum laxantium ope, magna pituitæ ſtercoroſæ copia ad inteſtina defertur, ita ut ex omnibus colligi debeat, naturam hac via materiem eliminare vere intentam eſſe, quid! quod, ſi idem per alias vias præſtare velimus, nunquam fauſtus curationis eventus expectari poſſit. Ita ſe præbuit epidemia, anno 1772 graſſata, cujus genium in præfatione ad verſionem BROCKLESBY *oeconomical and medical obſervations* exponere ſtudui. Et hæ ſunt febres, de quibus varii aucto-

res ſententiam ferunt, quod bilem generent (v. Quarin *l. c. p.* 40), neque exinde bilis pro cauſa haberi poſſit. Sed ſane eodem jure, quo adfirmare contendis, hanc colluviem febris effectum nec cauſam eſſe, quoniam natura, febri durante, ad inteſtina illam defert, eadem ratione idem de omnibus aliis febrium cauſis dicere poteris, quum omnes cauſæ febris ope foras demum eliminentur. Diſtinguendum ergo inter proprietatem cauſarum, quibus morbi producuntur, & inter earundem extricationem. Hæc omnino quidem febris effectubus accenſenda eſt, attamen ante expulſionem motus illos excitavit, quorum actione expellitur, indeque hac ratione omnino febris cauſam conſtituit, neque ipſa a febri genita eſt. Hac ergo argumentandi ratione nil contra nos concludi poteſt. Attamen objici poterit, hanc colluviem non in primis viis genitam eſſe, nec inde cauſam harum febrium materialem in primis viis reſidere. Sed unde, quæſo, hæc febris in ejuſdem initio, uno quidem vomitorio ſæpe, niſi ex toto in ortu tolli, valde ſaltim ejuſdem vehementia in progreſſu infringi poteſt? Nonne primo materiem in primis viis latere, inde conſequitur? Concedi quidem etiam debet, ſæpiſſime hoc incaſſum proſecutum fuiſſe, ſed tunc forte materia in ſanguinem jam tranſiit, vel, quod adhuc majori probabilitate adparet, pars ſanguinis, quæ hepati bilis materiem præbet, depravata eſt, & nunc vomitoriis ſimul expellitur, ita ut febris fomitem ſimul ſecum trahat. Sic etiam ratio intelligi poteſt, cur hæc colluvies clarioſa, medicamentis ſolventibus adhibitis, demum adpareat. Semper tamen probabile manet, contagium peculiariter organa digeſtionis afficere (*cf.* Lind *Samml. für pract. Aerzte B.* 2. *St.* 3. *p.* 178, 185). Sane omnia harum febrium magnam

proximamque cum febribus billioſis affinitatem ſuadent, nec ab invicem, niſi modo memorata ratione, quæ tamen in praxi eadem eſt, differre, indeque ad unam eandemque claſſem naturalem referendas eſſe, conſequitur. Alia autem adhuc difficultas diſcutienda eſt. Unde nempe harum febrium natura in earundem initio determinari poteſt, quum ſigna hujus colluviei ſtatim ſenſibus externis manifeſta non ſint? Hoc, fateri debet, nonnunquam allucinationi obnoxium eſt. Attamen ex negativa febris conditione id quodammodo perfici poteſt. Sic febris acuta, remiſſionibus manifeſtis ſtipata, magnum jam ſuſpicioni locum dat, colluviem impuram primarum viarum in cauſa eſſe. Quum etiam hæc febris haud temere, niſi epidemice, graſſetur, poſt aliquot graſſationis tempus genius epidemiæ ex prægreſſis quibuſdam obſervationibus ulterius analogice determinari poteſt. Eſt hic omnino penuria, cujus ſuppletio poſteris relinquenda eſt. Quod ad ætiologiam harum febrium attinet, miaſma epidemicum ſpecifica vi nociva humores gaſtricos interque illos bilem præcipue afficere, probabilitate ex modo præmiſſis abſtrahere liceat. Hic autem gradum cohibeo.

Dantur tertio febres, ubi revera hæc colluvies, quamvis in præſto ſit, cauſa tamen materialis excluſive dici nequit. Sic in variolis & aliis febribus inflammatoriis ſæpe bilis vitiata deprehenditur, ex qua autem febrim ex toto ortam eſſe, nemo adfirmabit, quamvis ad ipſius febris modificationem ſymbolam conferat. Hic ergo complicatio duarum cauſarum materialium, quarum ratione febris exiſtit, eaque quidem ratione, ut febris in genere miaſma varioloſum pro cauſa agnoſcat, peculiaris autem hujus febris conditio & indoles a colluvie pendeat. Nunc autem ſupra, practicis op-

timis conſentientibus, datum fuit, in curatione haud ad ipſum miaſma, ſed ad morbi concomitantis naturam reſpiciendum eſſe, (*v. Schol. p. 156 ſeq.*). Ergo hoc in caſu curatio in extricanda colluvie verſatur, exindeque hic febris varioloſæ ſtatus ad febrium billioſarum ordinem, ſecundum diſtinctionis noſtræ fundamentum, referendus eſt. Idem de febribus cum inflammatione locali conjunctis & reliquis valet, veluti infra auctorum teſtimoniis evincere ſtudebo.

Hæc eſt varia conditio, ſub qua colluvies materiæ morboſæ in primis viis, vel proprie ibi genita, vel ſaltem ortum inde ducens, imperium ſuum in febribus fovendis atque producendis exercet. Generatim ergo febris gaſtricæ natura in eo ponenda eſt, ut febris ita cum hac colluvie connexa ſit, ut ſymptomata non prius ceſſent, niſi expurgata colluvie, vel, ut ſecundum principia in introductione poſita loquar, omnes febres quarum curationis cardo in expurganda colluvie ſordida per primas vias verſatur, natura conſimiles, & quidem ratione hujus colluviei, ad unum eundemque ordinem naturalem numerandæ ſunt. Negari quidem nequit, his febribus alia adhuc medicamenta & remedia, præter evacuantia, non ſolum prodeſſe, ſed etiam neceſſarie adhibenda eſſe, ex quorum tamen ad morbum relatione facile colligi poteſt, ad cauſam materialem auferendam proprie nihil facere, ſed ad complicata ſimul ſymptomata, ab alia cauſa materiali pendentia, magis reſpicere, de quibus infra. Quum ergo a potiori determinatio fieri debeat, hujus colluviei ratione hæ febres ab aliis diſtinguendæ ſunt, dum curatio præcipue in ea extricanda poſita eſt. Sic a febribus nervoſis gaſtricæ noſtræ apte diſtinguuntur, quæ alias quodammodo affines ideo videntur, cum haud raro etiam

in febribus nervoſis bilis vel pituita evacuanda ſit. Hic autem cauſa materialis inprimis in morboſa nervoſi ſyſtematis conditione latet, nec medela evacuantibus abſolvi poteſt, id quod ex manifeſta colluviei conditione ejuſdemque ſignis, febri haud reſpondentibus, prævidetur. Et quamvis febres bilioſæ, ubi ſigna colluviei in initio haud ſtatim manifeſta ſunt, hic difficultatem moveri videntur; tamen ex adparenti ſymptomatum indole, aëris & corporis conſtitutione, facile ſimul adparebit, an cauſa magis in nervis vel in primis viis lateat.

Alia adhuc adnotanda venit harum febrium differentia, ipſius colluviei indolis ratione. Nunc quidem maximam colluviei partem bilis conſtituit, nunc pituita prævalet. Colluvies bilioſa ſtricte dicta majori impetu agit, atque febres acutiores producere valet. In corporibus autem laxis pituita ſenſim coacervatur, cui alia adhuc irritante cauſa accedente, febris priori lentior, quamvis æque periculoſa, excitatur. Hæ febres naturæ ratione ab invicem recedunt, ideoque ſedulo diſcerni debent. Hæc differentia quidem quodammodo ab ipſa colluvie, præſertim autem ab aëris & corporis conſtitutione pendet. Et hæc ea eſt, quæ ſimul fundamenta præbet, ſecundum quorum normam genera harum febrium ponenda erunt.

Occurrunt febres bilioſæ, ubi in ſanguine vitium manifeſtum vel a ſtatu naturali aberrationem haud deprehendimus, eo excepto, quod pituitam ei admixtam conſpiciamus. Hæ febres plerumque a colluvie pituitoſa in primis viis foventur, & primum genus conſtituunt, natura a reliquis ſatis diſtinctum.

Colluvies autem bilioſa majus in ſanguine excercet imperium, ejuſdemque naturalem indolem plerumque mutat. Et quidem humores nunc magis ad putredinem, nunc potius ad diathesin inflammatoriam vergere, experientia docuit. Quum porro ad hanc humorum diverſam indolem ſemper reſpiciendum ſit, etiam ſecundum hanc differentiam febres ordinandas eſſe, ex fundamentis noſtris præmiſſis conſequitur. Duplex ideo febrium bilioſarum genus inde confici debet, quorum primum febres bilioſas inflammatorias, alterum autem febres bilioſas putridas comprehendet. Dantur tandem febres, ubi cruditates quidem in primis viis reperiuntur, quæ autem, ſi parva quantitate nec ſingulari mala indole infectæ ſunt, haud magnam attentionem merentur, neque ad febrim modificandam faciunt, quamvis omnino expurgari debeant. Num remiſſio eſſentialiter a colluvie producitur? An cæteris paribus remiſſiones eo evidentiores adpareant, quo magis ſanguis vitiatus eſt, verſaque ratione eo obſcuriores fiant, quo magis ſanguis ad indolem accedit, quæ in febribus continentibus obſervatur? (*cf.* PRINGLE *l. c. p.* 170) MONRO (*l. c. p.* 156) *Schol. ad febr. continent. p.* 90 *ſeq.*).

Hæc eſt differentia harum febrium gaſtricarum, quam vere naturalem eſſe, ex reiterata medicorum experientia perſuaſiſſimum habeo, quamque nunc delineare ac conſpectui exhibere, conabor.

GENUS PRIMUM REMITTENTIUM GASTRICARUM.

FEBRIS BILIOSA INFLAMMATORIA.

TEMPUS vernale *(a)*. Signa diatheſeos ſanguinis phlogiſticæ & colluviei bilioſæ *(b)*.

Duarum cauſarum materialium concurſus, ut ad hæc duo momenta, in hac febri profliganda, reſpiciatur, requirit, ad diatheſin nempe ſanguinis inflammatoriam auferendam, atque ad colluviem bilioſam expurgandam. Pro varia autem earundem implicatione, varius quoque medicamentorum & remediorum, quæ hic in uſum trahuntur, ordo in iis adhibendis obſervari debet, ne ex præpoſtera harum indicationum exſecutione damnum oboriatur. Militat inter remedia, huic febri congrua, ob ſanguinis conditionem phlogiſticam, phlebotomia. Quod autem venæ ſectio hoc in ſtatu facile, præcipue hac colluviæ neglecta noxas contrahere queat, multis obſervationibus confirmatum eſt. HIPPOCRATES hoc jam adnotavit, dum ait: „Venæ ſectionem in pleuritide nocere, ubi cibum averſetur æger, ſive præcordium ſublime (μετεωρον) ha-

(a) PRINGLE l. c. p. 170. Sic etiam quando in fine autumni conſtitutio bilioſa graſſata eſt, & tunc ſubito conſtitutio aëris phlogiſtica accedit, morbi hujus generis oriuntur. v. GRANT l. c. p. 137.

(b) v. Genus primum continentium p. 95. & ſigna colluviei modo data.

„ buerit". Quod etiam propria experientia multiſque auctorum teſtimoniis comprobavit Tissot (*in diſſ. de febr. bil. Opp. Ed.* Baldinger *T. I. p. 96*). Verſa autem ratione urgente plethora atque diatheſi ſanguinis phlogiſtica evacuantia per os & alvum ſtatum pejorem reddere poſſunt. Hinc practicus ei primo occurrere debet, quod magis urget. Ubi conſtitutio inflammatoria prævalet, atque localis affectio imminet, ſtatim vena ſecanda eſt, & hoc peracto, evacuantia in auxilium vocanda ſunt. Quo magis autem colluvies turget, quoque minus febris ad continentis inflammatoriæ naturam propendet, eo parcior ſanguis mittendus eſt. Sic etiam venæ ſectio ſæpe materiæ turgeſcentiam promovere poteſt, id quod inde patet, quod haud raro ægri immediate poſt venæ ſectionem bilem rejiciant. Ad eundem ſcopum antiſpaſmodica & balnea tepida inſervire poſſunt (*cf.* Lentin *Memorab. circ. aërem &c.*). Idem de reliquis medicamentis & remediis, diatheſi inflammatoriæ proficuis valet (*cf.* Grant *l. c. p.* 313, 370. Tissot *l. c. p.* 116. *& Lettre à Mr.* Zimmermann *ſur l'épidémie courante, p.* 21 *ſeq.* Pringle *l. c. p.* 201. Glass *l. c. p.* 76. Kloekhoff *Opuſc. med. p.* 58. Quarin *l. c. p.* 10. Schroederi & Jungschultz *diſſ. cit. de Venæ ſectione &c.* §. 8. *ſeq.*

SPECIES.

(A) SIMPLEX.

QUAMVIS ex ſæpe jam hujus termini data notione uſus ejuſdem hic, facile legitimatur, tamen lectorum quorundam memoriæ adhuc ſuccurrere liceat. Maxima omnino hic ratione cauſarum materialium conditionis, complicatio adeſt, nec hoc reſpectu hanc febrim ſimplicem appellari poſſumus. Quatenus autem ſpecies occurrunt, nulla alia facie, quam generica adparentes, has ſimplices nominare diſtinctionis noſtræ ordo jubet. v. Schol. p. 105, 107.

Febris putrida cum diatheſi phlogiſtica TISSOTI (*v. l. c. p. 116, 135*). *Remitting fever of the camp* PRINGLII (*l. c. p. 169*) *cf.* HIPPOCRAT. *Aphor. S. III. n. 21.* WINTRINCHAM *l. c. p. 201.* MONRO *l. c. p. 103, 157.* HOME *Medical facts and Exper. p. 16.* BROCKLESBY *l. c. p. 172. Febris cholerica* HOFFMANNI (*v. Med. rat. T. IV. P. I. S. 2. §. 6*). *Synochus non putris* GRANT *l. c. p. 473.*

Hic etiam ſecundum auctorum nonnullorum deſcriptionem *febris ardens ſeu cauſus* pertinere videtur, de cujus denominationis ratione v. Introd. p. 50.

(A) COMPLICATÆ.

(α) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

Inflammatio a colluvie pendens. Hac creſcente facile in ſuppurationem tranſit, ea expulſa, valde, niſi ex toto infringitur.

Hæc inflammationum conditio frequentior ſane occurrit, quam vulgo putatur & videtur. Vetuſta jam eſt obſervatio, poſtea hypotheſibus obſoleta reddita, reddita, nunc autem Hippocratico ſcien.iam noſtram tractandi modo reſtaurato, neotericorum obſervatione denuo comprobata. Obſcura quidem omnino hæc ætiologia, haud tamen ideo minori veritate conſtat. An ipſa bilis metaſtatice ad loca deponatur, ibidemque acredine ſua partes inflammet? (v. Quarin *l. c. p.* 41. Stoll *Rat. med. T. I. p.* 188) Vel an ex conſenſu nervorum irritamentum tantum conſenſuale præbet, quo humores alliciuntur, & ſic inflammationem producunt? Ab ipſius bilis immediata eroſione inflammationes produci poſſe, nemo in dubium vocabit, cui morboſa ejuſdem acredo cognita eſt; cui ſectiones cadaverum accedunt, quibus hæc cauſa atque ratio conſtant, unde hepatis, ventriculi & inteſtinorum inflammationes ſæpe oriuntur. Quod autem ipſa bilis ad ſuperiora vehatur, inde probabile redditur, quod cruſta, viſcera inflammata poſt mortem obſidens, magis flaveſcenti colore conſpicitur (v. Tissot *Lettre à Mr.* Zimmermann *ſur l' epid. cour. p.* 14). Quod tamen

tales inflammationes ſæpe a mero conſenſu pendeant, inde conſtare videtur, quoniam uno ſæpe purgante tolluntur, ex qua ſubitanea curatione veram phlegmonem fuiſſe, ſuſpicari non licet. De peculiari ratione, ſecundum quam celluloſæ ope has inflammationes oriri, dicitur, v. Bordev (*vom ſchleimicht. Gewebe*). Omnino quidem inflammationes in febribus bilioſis etiam veræ phlegmonoideæ indolis eſſe poſſunt, nulloque cum colluvie junctæ nexu. Attamen, quum colluvies ſemper ad febrim faciat, & ab hac iterum inflammatio pendeat, in curatione differentia nulla eſt. Hinc abſque confuſionis metu ad unum idemque genus referuntur. De curatione cæteris paribus idem valet, quod ſupra generatim de febribus bilioſis inflammatoriis medendis propoſui (*v. Schol. p. 229*). Quo minus nempe inflammatio ab ipſa bile pendet, eo utilior methodus mere antiphlogiſtica eſt. Inflammationibus ex conſenſu evacuantia par ſunt. Et in caſu metaſtaſeos novus bilis affluxus impediendus eſt.

1. In-

1. INFLAMMATIO OCULORUM.

SIGNA Ophthalmitis (*a*), diatheſeos inflammatoriæ & colluviei bilioſæ.

Oculorum inflammationem haud raro ex ſaburra bilioſa inteſtinorum ortum trahere HIPPOCRATES jam docuit (*v. Coac.* 208, 225. *Aphor. L. IV.* 17). Sola alvi purgatione uno ſæpe die oculorum phlogoſin profligatam fuiſſe, quæ fruſtra aliis medicamentis laborata fuit, adnotarunt GALENUS (*Meth. med. L.* 13. *C.* 2) & PECHLINUS (*v. Hiſtor. morb. Vratisl. Ao.* 1699. *p.* 69) cf. HUXHAM (*l. c. T. I. p.* 341) & RAHN (*diſſ. cit. p.* 20 *ſeq.*). Ait quidem WHYTT ex hac purgantium utilitate haud conſequi, inflammationem ex conſenſu ortam fuiſſe (*v. Opp. cit. p.* 503). Quum autem hoc in caſu ſigna hujus colluviei manifeſta ſint, cum porro effectus medicamentorum mera derivatione tam ſubitaneus eſſe nequeat, omnino ex conſenſu hanc ophthalmiam fieri poſſe, inde deduci ſimul poteſt.

2. INFLAMMATIO PHARINGIS.

Cynanche ſynochalis SAUVAGES (*l. c. T. I. Ed. in* 4to. *p.* 488). *Angina bilioſa* FORESTI (*l. c. L.* 15. *Obſ.* 17). *Febris anginoſa* HUXHAMI (*l. c. T. I. p.* 114. *T. II. p.* 485. *T. III. p.* 96). LENTIN (*memorab. &c. p.* 73).

(*a*) p. 118.

Signa inflammationis (*b*) diatheſeos phlogiſticæ & colluviei bilioſæ.

Ex omnibus his auctorum locis colluviem bilioſam in hoc morbo ſæpe adfuiſſe, in eaque evacuanda curationem conſtitiſſe, patet. BOERHAVIUS quoque repetitam purgationem in hoc morbo ſuaſit (v. *van* SWIETEN *Comment. II. ad §. 809*). Quodſi autem ſordes turgeſcant, majori fructu materia ſurſum, id eſt per vomitum educitur, cujus rationem v. apud BORDEU (*l. c. p. 118 ſeq.*).

3. INFLAMMATIO PLEURÆ.

Pleuritis ſicca bilioſa SCHRÖDERI (*v. eiuſdem & Hoffmanni diſſ. de pleur. ſicc. diſſ. p. 9*).

Signa pleuritidis (*c*) diatheſeos inflammatoriæ & colluviei.

Deſunt hic obſervationes ob morbi indeterminatam apud auctores notionem.

4. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

An pleuritis bilioſa HIPPOCRATIS? (*v. de morb. L. 3. S. 19*). *Pleuritis bilioſa* FORESTI (*L. 16 Obſ. 27. ſchol. & obſ. 28,*

(*b*) p. 119.
(*c*) p. 122.

35). Tissoti (*Avis au peuple Ch.* 20. & *Lettres à Mr.* Zimmermann *ſur l' épidémie courante*). Huxham (*l. c.* T. I. *p.* 313). d' Arluc (*Recueil periodique* T. *VII. p.* 134, 171). Cleghorn (*Obſerv. on the epidemical diſeaſes in Minorca p.* 242, 245). Sydenham (*C.* 5. *Art.* 1).

Hic quoque pertinent Pleuritis biliosa Sauvages (*l. c. p.* 470), Pleuritis eryſipelatoſa ejuſdem (*l. c. p.* 472). Hujus indolis quoque pleuritis, a Lentino (*in Obſerv. F.* 2. *Obſ.* 1.) deſcripta, erat, quamvis diatheſin putridam & inflammatoriam non rite diſtinxit. Hic quoque ſine dubio illa epidemia febris pleuriticæ referenda erit, quam Grimm (*von der Epidemie zu Eiſenach*) deſcripſit, etiamſi, illam ex bilioſarum claſſe fuiſſe, haud credat. Vomitus enim bilioſi, proſtratio appetitus, cutis & ſanguinis color flavus, linguaque ſordida, bilis cooperationem ſatis probant. Auctor quidem ea ex ratione de indole bilioſa epidemiæ dubitat, quoniam declinante febre quandoque diarrhœa, ægros valde debilitans, incidebat. Monet vero Glassius (*l. c. Ed. Holl. p.* 109) quod ex neglectis vomitoriis in deferveſcentia febris diarrhœa conſequatur, qua æger, jam morbo debilitatus, magis adhuc enervatur, & ſudores lenes præpediantur. Remiſſio tandem fervoris febrilis, quæ ſemper colluviem ſordidam in primis viis ſuſpicari licet, opinioni meæ adhuc ſuperaddit pondus. Poſt ſextum quidem diem, febris plerumque continenter progreſſa eſt, ſed omni probabilitate gaudet, hanc febris prophaſin ab ipſorum evacuantium

P ij

uſu neglecto eveniſſe. Idem enim PRINGLIUS obſervavit, ſi quando nempe febris indoles neglecta fuerat (*v. l. c. p. 170, 172*).

Signa hujus inflammationis & colluviei. Sputa flaveſcentia. Diatheſis phlogiſtica.

De uſu ac neceſſitate purgantium in pleuritide v. BOUTEILLE *ſur l'uſage des purgatifs dans la pleuréſie*, quæ tractatio reperitur in VANDERMONDE *Journal de Médecine T. X. p. 27.* & GLASS (*l. c. Ed. Germ. p. 72*). Etiam illud BAGLIVI effatum hic inſerere liceat, quod in *Appendice ad pleuritidem* (*Opp. Ed. Lugd. p. 140*) poſuit: „Magna, inquit, copia materiæ morboſæ in „primis viis collectæ, pleuritidem producere, atque „quotidie fovere valet". Quam ſententiam etiam *van den* BOSCH *affirmat in Hiſtor. conſtit. epid. vermin. p. 285.* Quod hic morbus cæteroquin eximio fructu etiam ſurſum educi poſſit, neotericorum experientia conſtat, (v. BORDEU *l. c. p. 163. ſeq.* TISSOT *Lettre ſur l'épid. cour. p. 66. ſeq.*).

5. INFLAMMATIO PULMONUM.

Peripneumonia bilioſa FORESTI (*l. c. L. 16. Obſ. 46*). TISSOTI (*Avis au peuple Ch. 20*). *Recueil periodique T. VII. p. 79. Amphimerina peripneumonica* SAUVAGES (*l. c. p. 329*). *Peripneumonia ardens ejuſdem* (*l. c. p. 496*). HUXHAM *T. I. p. 313.*

Signa inflammationis pulmonum (*d*) & ſaburræ primarum viarum. Diatheſis phlogiſtica.

6. Inflammatio hepatis.

Signa inflammationis partis hepatis concavæ (*e*) & colluviei primarum viarum. Diatheſis phogiſtica.

Hujus viſceris inflammationem plerumque a bile vitiata pendere a priori jam opinari poteſt. Plerumque autem partem hepatis concavam inflammationi hujus indolis obnoxiam eſſe, obſervatio docet, v. Wienholt *diſſ. de inflamm. occult. p.* 18, 20. & *ſupra p.* 126. van Swieten ſequentia habet: „Sæpe bilis circa „ præcordia in hepatide hæret, ex qua quandoque ma„ gna debilitas oritur, quum tunc febris a minus peri„ tis maligna dicitur" *v. Comment. III. p.* 86, 125.

7. Inflammatio intestinorum.

v. Giornale di Medicina del S. Orteſchi. Venez. 1767. T. V. p. 73. Colica inflammatoria auctorum.

Signa inflammationis (*f*) diatheſeos phlogiſticæ & colluviei bilioſæ.

(*d*) p. 129.
(*e*) p. 132.
(*f*) p. 137.

8. Inflammatio intestinorum et omenti.

Febris puerperarum Hulme *l. c.*).

Signa ſupra data (*g*). Lochia colore & quantitate mutata. Colluvies bilioſa. Diatheſis inflammatoria.

Harum partium inflammatio illam febrim ſiſtit, quæ partum ſæpe ſequitur, atque ſub febris puerperarum nomine cognita eſt. Id quidem Hulme cadaverum ſectionibus probavit (*v. l. c. p.* 29 *ſeq.*), quæ ſemper inteſtinorum, nunquam autem uteri inflammationem manifeſtarunt. Huic morbo ſecundum auctorem noſtrum uteri gravidi preſſio, ſordidaque primarum viarum colluvies anſam præbent. Ultimæ cauſæ exiſtentiam ſequentibus probat. Sanguinis ſerum flavo gaudet colore (*p.* 8). Sæpe bilis evomitur (*p.* 6), & haud raro diarrhoea bilioſa (*p.* 32). Clyſteres, emetica & purgantia eximio fructu adhibentur (*p.* 11, 43). Diarrhœa tandem ſemper bona, plerumque critica (*p.* 8, 25, 54). Hæc indolem hujus febris bilioſam ſatis evincunt. Neque lochiorum obſtructio in cauſa eſſe poteſt, quum ſæpe, perſeverante febri, revertat, nec ſanguinis evacuationes tam naturales quam artificiales morbum auferre valeant (*p.* 9.). Plerumque cæterum hanc inflammationem a lactis congeſtione ad inteſtina pendere, infra probabo, v. Remittens puerperarum.

9. Inflammatio renum.

Symptomata nephritidis veræ (*h*) diatheſeos inflammatoriæ & colluviei bilioſæ.

(*g*) p. 137. 138. (*h*) p. 134.

Febrim nephriticam haud raro bilioſam eſſe, eique purgantia prodeſſe, notat SAUVAGES l. c. p. 504.

10. INFLAMMATIO UTERI (*i*).

v. SAUVAGES (*l. c. P. I. p. 481*).

Sicut hæmorrhagiæ uteri ſæpiſſime a colluvie bilioſa pendent, ſic idem de ſubſequenti uteri inflammatione valet.

(*i*) p. 135.

(2) ERYSIPELAS.

FEBRIS eryſipelatoſa præ aliis a colluvie bilioſa fovetur. Quum autem omnes fere auctores eam febribus exanthematicis adnumeraverint, eorundem obſervationes ibidem allegabo, cf. Schol. p. 143.

3. RHEUMATISMUS.

Symptomata rheumatiſmi inflammatorii (*a*). Signa colluviei bilioſæ & diatheſeos phlogiſticæ.

Hunc morbum ſæpe a colluvie impura in primis viis pendere, ex eo adparet, quod plures auctores evacuantia, ad illum tollendum, ſuaſerint (v. SYDENHAM *Opp. T. I. Ed. Gen. p. 200. Samml. für pract. Aerzte B. 2. St. 2. p. 29*). MUSGRAVE (*de arthrit. ſympt. C. 12. §. 8.*) vehementem & iteratam vomitionem ſuaſit (*cf.* LENTIN *Memorab. &c. p. 55*). In illa colica damnoniorum, quam HUXHAMUS (*T. I. p. 364. & T. III. p. 76.* deſcripſit, ſæpius vexabant dolores rheumatici, qui peracta vomitione ceſſabant, & egometipſe hoc tempore penetrantiſſimum genuum rheumatiſmum ſymptomaticum in febri miliari aluiductione ſubito ſuſtuli. Signa tandem colluviei ſæpe ſatis manifeſta ſunt (v. HUXHAM *T. I. p. 313*). BAGLIVI etiam (*Opp. Ed. Lugd. p. 45.*) hanc cauſam agnoſcit: „Dolores iſchii, inquit, lumborum ex infarctu congeſtio„neque pravorum crudorumque humorum, in meſen„terio orti, ad genua & ultimos digitos ſæpe pro-

(a) p. 136. ſeq.

tenduntur". Conferantur etiam Hoffmanni *Opp. cit. T. II. S. 2. C. 8. §. 7.* Ballon *l. c. p. 282.* Schröderi & Dugend *diſſ. de arthrit. vag. §. 4, 13, 20.* Sarcone *l. c. T. I. p. 107.* Swieten *l. c. T. V. p. 667.* Stoll *Rat. med. P. I. p. 20, 94, 103. P. 2, p. 24, 124.* An forſan materia rheumatica ex illa ſanguinis parte, quæ ad bilis ſecretionem e ſyſtemate venæ portarum advehitur, ortum trahat? Ita videtur, quoniam in conſtitutione rheumatica, molimina hæmmorrhoidum rariſſime deſunt, & medicamenta ecphractica ſæpiſſime proſunt.

(β) CUM CATARRHO.

SIGNA catarrhi (*a*) & colluviei ſordidæ in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

Catarrhos ſæpiſſime & plerumque hujus indolis eſſe, auctorum teſtimoniis corroboratum legitur in MAY diſſ. ſub SCHRÖDERI Præſ. hab. de amplitudine generis febrium bilioſarum. §. 12. & RAHN diſſ. cit. §. 19. cf. GRANT l. c. p. 477. STOLL Rat. med. P. I. p. 22. P. 2. p. 6.

1. CATARRHUS NARIUM.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p. 102, 153.*

Signa colluviei ſeri in glandulis oris (*b*), & bilis in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

2. CATARRHUS PULMONUM.

Peripneumonia catarrhalis SAUVAGES (*l. c. p. 498*). *Peripneumonia notha* SYDENHAMI (*l. c. Ed. Gen. P. I. p. 168*). *Febris catarrhalis epidemica* HUXHAMI (*l. c. T. I. p. 103*). GRIMM *von der Epidemie zu Eiſenach p. 119.*

Signa colluviei ſeri in pulmonibus (*c*) & bilis in primis viis. Diatheſis inflammatoria.

(*a*) p. 140. (*b*) p. 141. (*c*) l. c.

(γ) CUM DYSENTERIA.

Symptomata dyſenteriæ, & ſigna colluviei bilioſæ. Diatheſis inflammatoria. Alvus bilioſa, minus cruenta.

Eximio fructu Sydenhamus in dyſenteria curanda methodum antiphlogiſticam evacuantibus conciliavit, v. Opp. Ed. Lugd. p. 183. cf. Zimmermann *von der Ruhr &c. p. 326, 385.* Sic etiam Pringlius præcipue vernali tempore indolem inflammatoriam bilioſam dyſenteriæ deprehendit, quamvis bilem pro cauſa haud aſſumit, id quod tamen ex curationis ratione veritati haud abſimile eſſe videtur, quamvis tota cauſæ materialis ſparta haud fungatur (*v. l. c. p. 257, 259*). Ob phlogiſticam conſtitutionem rhabarbara etiam non prodeſt, ſed pulpa tamarindorum, & Cremor Tartari hic majori fructu adhibentur, cf. Grant l. c. p. 319.

(δ) CUM EXANTEMATIBUS.

AGNOSCUNT nonnulla exanthemata peculiare ſuum contagium, quod ſub omni corporis & aëris conditione ea producit, nec proprie ab alia cauſa pendent. In indole tamen eorundem modificanda aliæ morboſæ conditiones ſymbolam conferre valent, ideoque ſedulo attendendæ ſunt. Id quidem ex ſupra generatim propoſitis, atque ex obſervatione infra in medium proferenda de colluvie bilioſa peculiariter conſtabit. Alia autem dantur exanthemata, quæ haud raro omnem originem ex tali acrimonia bilioſa trahere videntur. Præſentia ſaltem hujus colluviei, & fructus, qui ex ejuſdem evacuatione morbo adferuntur, nullam aliam concluſionem admittunt. Hujus indolis ea plerumque exanthemata eſſe ſolent, quæ morbo ſymptomatice accedunt, quamvis ex toto negari nequeat, etiam hujuſmodi exanthemata critica eſſe poſſe. Tunc autem omnem morboſam materiem ſimul ad cutim depoſuerunt, nec purgantibus revocanda ſunt (v. GLASS. *l. c. p. 101*). Ubi tamen exanthemata ſymptomatica, ſigna colluviei bilioſæ, nullaque peculiaris contagii ſuſpicio, ſecure non ſolum ſed etiam neceſſarie evacuantium ope removenda ſunt, ac eruptio eorundem prohibenda eſt. Agnoverunt hanc exanthematum conditionem varii auctores, & verba nonnulla medici magni nominis hic inſerere liceat: „ Illud, ait van SWIETEN, quod pruritus & exanthe- „ mata facit, quandoque in ventriculo & circa præ- „ cordia hæret, atque hoc excuſſo ſtatim evaneſcunt". v. Comment. II. p. 399. cf. GLASS. l. c. Ed. BALDING. p. 98.

1. Pestis.

Symptomata Peſtis (*a*). Signa colluviei bilioſæ & diatheſeos phlogiſticæ.

Peſtis febrim ſæpe hujus indolis eſſe obſervarunt Forestus l. c. L. 6. obſ. 12. Chenot l. c. p. 63, 146. Schreiber l. c. p. 15. ait: „ Bilis eſt ille liquor hu- „ manus, cui character peſtilens omnium profundiſſime impreſſus eſt“. Idem auctor l. c. p. 13. in cadaveribus eorum, quos peſtis jugulavit, veſiculam felleam ſemper bile fluida flaveſcente repletiſſimam vidit. Et maximam tandem vomitoriorum utilitatem (*in obſ. 11. p. 10.*) expertus eſt cf. Samoilovitz l. c. qui ſemper morbo incipiente vomitoria optimo cum ſucceſſu dedit.

2. Variolæ (*b*).

v. Huxham (*l. c. T. II. p. 121, 127*). Schroederi & Fellinger *diſſ. de Variol. diſtributione Goett. 1770. p. 33 ſeq.* Stoll *l. c. P. 2. p. 52.*

Dolores lumborum & inteſtinorum ante eruptionem (*c*). Eruptio difficilior (*d*). Pu-

(*a*) p. 146.

(*b*) p. 148.

(*c*) Hæc ſymptomata Cotunnius præſertim obſervavit, ubi infectio per ſalivam facta eſt, quæ nunc vitiata humores gaſtricos & inter hos bilem ſimul afficit, v. de ſedib. Variol. p. 210.

(*d*) Hoffmannus obſervaſſe refert, quod ſemel, dato emetico, magna glutinis viridis copia dejecta, ac tunc e

ſtulæ confluentes (*e*). Facile diarrhœa conſequitur.

3. MORBILLI (*f*).

v. SYDENHAM *l. c. p.* 32. MORTON *Pyret. de Febr. inſl. C.* 3. *p.* 12. TISSOT *Avis au peuple* §. 222, 252. ROSEN *l. c. p.* 223. QUARIN *l. c. p.* 103. MAY *diſſ. de amplit. gen. Febr. bil. p.* 51. FELLINGER *diſſ. de Variol. diſtr. p.* 13 *ſeq.* GRANT *l. c. p.* 375. STOLL *l. c. P.* 2. *p.* 52.

Eruptio retardans, vomitu & diarrhœa prægræſſis. Signa colluviei biliosæ.

4. FEBRIS SCARLATINA.

v. PLENCIZ *l. c. p.* 163. §. 71. ROSEN *l. c. p.* 419. LENTIN *momorab. &c. p.* 32 *ſeq.* STOLL *l. c. P.* 3. *p.* 5.

ruptio libera facta ſit, quæ antea nimis retardabat, v. Opp. T. II. S. 1. C. 8. p. 63. & p. 66. obſ. IV. Sic etiam COTUNNIUS hoc in caſu purgantia eruptionem promoveri adnotat l. c. p. 212. ſeq. cf. v. SWIETEN l. c. T. V. p. 77.

(*e*) Supra jam adnotavi ex hac externa variolarum facie haud temere couclusionem ad earundem indolem ducendam eſſe. Videtur tamen, puſtulas confluentes in febribus bilioſis reliquis frequentiores eſſe. v. SCHRÖDERI & FELLINGER diſſ. de variolar. diſtribut. &c. p. 11.

(*f*) p. 169.

Symptomata hujus febris (*a*) & colluviei bilioſæ.

Vidi anno 1773. in infantibus ſcarlatinam febrim, magna ſaburræ primarum viarum copia conjunctam, quam nonnunquam etiam tumor ille levcophlegmaticus ſecutus eſt, quem Plenciz ad propria hujus morbi ſymptomata numerat, quamvis eundem tumorem ſub febris miliaris ejuſdem indolis decremento obſervaverim, nec inde excluſive ad hunc morbum pertinere videatur.

5. Febris urticata.

v. Recueil periodique T. X.

Signa hujus febris (*b*) & colluviei bilioſæ.

6. Essera.

Signa hujus febris (*c*) & colluviei bilioſæ.

Interdum hæc exanthemata febres bilioſas antecedere adnotat Vogel in Præl. p. 114.

7. Febris erysipelatosa.

v. Forestus *l. c. L. 5. Obſ. 22. in ſchol. ejuſdemque Obſerv. chirurg. P. I. L. 2. Obſ. 1.* Galenus *method. med. L. XIV. C. I. de ſymptom. cauſ. L. 3. C. 2. l. de purgant. med. fac.*

(*a*) p. 172. (*b*) l. c. (*c*) p. 173.

C. 5. SYDENHAM *Opp. C.* 6. FREIND *Comment. ſept. libr.* HIPPOCR. *p.* 50. *Opp. Ed. Pariſ.* 1735. MEAD *monit. & præcept. med. p.* 17. BIANCHI *hiſt. hep. T. I. p.* 432. HUXHAM *T. I. p.* 313. *Recueil periodique T. VII. p.* 55. TISSOT *Avis au peuple Ch.* 19. §. 278 *& diſſ. de ſebr. bil. lauſ. Opp. T. I. p.* 125. SCHRÖDERI & *de* ZIEGLER *diſſ. de ſebr. eryſipelat.* §. 7. BROCKLESBY *l. c. verſ. germ. p.* 91 *ſeq.* QUARIN *l. c. p.* 110.

Symptomata eryſipelatis (*a*) & colluviei bilioſæ. Puſtulæ lympha flava turgidæ.

Ex omnibus his auctoribus conſtat, hanc febrim plerumque bilioſæ indolis eſſe. Curationis & ſuppurationis rationes id nempe probant. Neglectis enim evacuantibus inflammatio facillime in ſuppurationem, laudabile pus haud præbentem, abit.

8. FEBRIS MILIARIS (*b*).

Euruptio incerta, haud critica. Signa colluviei bilioſæ.

Hanc febrim ſæpe in puerperis a ſordibus primarum viarum oriri adfirmat HOFFMANNUS, v. Opp. T. II. S. I. C. 3. Obſ. 5. Purgantia & emetica ante eruptionem ad eamque prohibendam utilia obſervavit ALLIONI l. c. p. 143. cf. SYDENHAM de nov. febr. ingreſſ. Op. Ed. Gen.

(*a*) p. 143. (*b*) p. 174.

Ed. Gen. p. 356. van Swieten T. II. p. 398. Glass. l. c. Ed. holl. p. 126. Zimmermann von der Ruhr p. 26, 63, 458. Recueil periodique T. VII. p. 78. Sauvages Ed. in 4to. p. 436. Schulze von Schulzenheim l. c. p. 15. Quarin l. c. p. 77. Anno præterito hic Berolini febres miliares graſſabantur, ubi colluvies bilioſa manifeſta non erat, ubi tamen laxantia profuerant, & quando natura ſtatim ſub primis diebus alvum frequentem movebat, eruptio miliaris non ſequebatur, & febris longe mitiorem decurſum obſervabat. Violante (de variolis & morbillis p. 136.) ſæpe obſervavit, in variolarum morbo, puſtulis jam exſiccatis miliaria erupiſſe, ſi quantitas fœcum in inteſtinis diu hæſerit, quo in tempore educta exanthemata non adparuerunt, aut illis jam præſentibus, alvi evacuatione evanuerunt. Bilem in cauſa eſſe etiam confirmat Damilano *Abhandlung über den Frieſel im Piemonteſiſchen. Goett. 1782. p. 19.* In puerperio hæc bilis, irritando, lactis ſecretionem impedire poteſt, unde ad ſanguinem redit, & ſub miliarium prophaſi expellitur. Ultimo denique verba neoterici obſervatoris in medium proferre liceat: Solvitur „ait Brüning, Purpura alvi „ fluxu & quidem tutiſſime. Obſervata me numeroſa „ docuerunt, ſæpius, quam quidem creditur, purpuræ „ matrices in primis viis earumque diverſoriis hærere; „ quibus exturbatis, morbus hic, velut incantamento „ profligatus, ſilet ſæpe totus". Conſtit. epid. eſſend. præfat.

9. Febris aphthosa.

Hujus febris facies (*a*) cum colluvie bilioſa.

(*a*) p. 178.

Aphthæ febriles adultis conſuetæ ſunt, & SAUVAGES monente, phlebotomia & catharſi removentur v. l. c. p. 458. STOLL l. c. P. 3. p. 6.

10. FEBRIS PETECHIALIS.

Febris petechizans Germanorum. Purpura ſymptomatica SAUVAGES *l. c. p. 448. v. Præf. ad verſ. germ. Brocklesby von Feldkrankheiten.*

Petechiæ (*b*) cum colluvie bilioſa.

Hic petechiæ plerumque ex neglecto evacuantium uſu accedunt, & eam tunc ſpeciem ſiſtunt, de qua HAENII dicta valent, quod nempe pravæ curationi ortum debeant. Petechiæ hujus indolis etiam obſervavit LUDWIG, v. Adverſ. V. I. P. I. p. 23. Not.

11. FEBRIS BULLOSA.

v. FINCKE *de morb. bil. anom. 1780. p. 111.*
Pemphygus (*c*) cum culluvie bilioſa.

(*b*) p. 179.
(*c*) p. 178.

GENUS SECUNDUM REMITTENTIUM GASTRICARUM.

FEBRIS BILIOSA PUTRIDA.

PUTRIDA effluvia tempore humido & calido huic febri anſam præbent (*a*). Signa bilis putridæ in primis viis hærentis, & diatheſeos ſanguinis putridæ (*b*). Aeſtus ſimplicibus putridis acrior (*c*).

Hæmorrhagiæ in hiſce febribus frequenter occurrunt, & bilis in iis excitandis magna vi prædita eſſe videtur, v. HILLARY l. c. p. 151. ROSEN l. c. p. 448. Differentia iterum inter has febres animadvertitur, quæ in praxi non eſt negligenda. Oritur hæc febris haud raro ex cauſa epidemica, qua uno eodemque tempore tam primæ quam ſecundæ viæ inficiuntur, ita ut omnia mox ad putredinem ruant. Hic pertinebunt febris hungarica (v. PRINGLE l. c. p. 187.) & peſtis, quam THUCYDIDES deſcripſit (*v. Traité de la peſte p. 16*). Hujus ſpeciei febres magna nervorum affectione inci-

(*a*) v. PRINGLE l. c. p. 83, 85, 324. HUXHAM l. c. T. I. p. 65. HILLARY Obſervations on the changes of the air and the epidemical diſeaſes in the Island of Barbados. London 1759. p. 147. LIND von den Krankheiten der Europäer in heiſſen Climaten p. 226. MOULTRIE diſſ. de febr. malign. americ. Ed. BALDING. p. 6. ſeq. BRÜNING l. c. p. 5. LUDWIG Adverſ. V. I. P. I. p. 32. Londn. Bemerk. T. 4. p. 132, 267.

(*b*) p. 181.

(*c*) v. SARCONE l. c. T. II. p. 105, 109.

dunt, eadem forte ex ratione, quam ſupra (*p. 189.*) de contagii effectu propoſui. Et hæ quidem illæ febres ſunt, ubi colluviei bilioſæ ſigna in febris initio manifeſta non ſunt, ſed febri durante obviam prodeunt, ideoque etiam bilem a febri generatam eſſe, dicitur, quamvis maxima gaudeat probabilitate, contagium primo bilem inficere, quæ tunc, humoribus aſſimilata, iis infectionem conciliat (*v. p. 224. ſeq.*). MOULTRIE *diſſ. de febr. malign. americ. Ed.* BALDING. *p. 11. ſeq.*

Alia autem hujus febris conditio eſt illa, ubi ſanguis tantum ex bilis putrefactione, & hujus cum ſanguine commixtione ſimul depravatur, quorſum pertinet febris bilioſa TISSOTI. Hic quidem colluvies bilioſa ſtatim adparet, & pro vera ſtat cauſa materiali.

Iterum tandem quoque hic ſtadium illud, quo vires a nimia debilitate ſyſtematis nervoſi labaſcunt (v. HILLARY *l. c. p. 149.*), ab illo, quo vires tantum ex colluviei turgeſcentia opprimuntur, diſcernendum eſt, quod prius quidem, veluti ſupra monui, febrium nervoſarum numero accenſendum eſt (*v. p. 225. ſeq.*). Sic enim curationis exindeque diſtinctionis rationes jubent, quum hic evacuantia locum non habeant, & vires prorſus demum exhauriantur, quæ altero in paſſu, evacuantibus intenduntur.

Quod quidem generatim ad curationem attinet, evacuantibus & antiputredinoſis abſolvitur. Neque magna, evacuantium ratione, pro modo data febris putridæ bilioſæ differentia, diverſitas eſt. Sub omni enim febris conditione colluvies turgeſcens expellenda eſt. Hæc quidem turgeſcentia in febribus contagioſis magis in earundem decremento, in aliis autem plerumque ſub initio deprehenditur. Hinc in prioribus leniter laxantibus colluvies e ſanguine ad inteſtina determinanda &

ſoluta, vel quod idem eſt, turgeſcens reddenda eſt, quum altero in caſu hæc bilis turgeſcentia plerumque ab ipſa natura perficiatur, quæ hic non ita debilitata fuit. Sub omni autem febris conditione evacuantibus incipiendum eſt. Quamvis enim hæ febres, rationali curatione inſtituta, ſudore & urina demum ad finem perducantur, in vigore tamen, ſi impuritates nondum ejectæ ſunt, ſudores nunquam proſunt, ſed prorſus demum humores corrumpunt (v. ZIMMERMANN *von der Ruhr p.* 24. STRACK *l. c. p.* 149. LUDWIG *l. c. p.* 58. QUARIN *l. c. p.* 62). Expurgata tamen colluvie, medicamenta antiputredinoſa hanc ultimam judicationem optime perficiunt.

De reliquis medicamentis idem valet, quod ſupra de curanda febri putrida ſimplici adnotavi (*v. p.* 184. *ſeq.*). Acida mineralia hic in initio non proſunt, quoniam alvum adſtrictiorem reddunt, niſi forſan ſudores ſymptomaticos mitigare velis, cui propoſito optime reſpondent (v. GRANT *l. c. p.* 329, 339). Quodſi propter nimiam ventriculi irritabilitatem medicamenta per vomitus reddantur, inteſtina tamen ob ſpaſticam conſtrictionem colluviem expurgare nequeant, & clyſmata locum, quo reſidet, attingere non poſſunt, veſicatoria optimum præſtant officium, dum ſpaſmum ſolvunt & inteſtina ad contractionem diſponunt. Siquando ex nimia primarum viarum debilitate nova ſemper colluvies gignitur, decoctum corticis peruviani propinari poteſt, qui ſimul antiſeptici medicamenti virtute præditus eſt. Venæ ſectio denique hic æque exitioſa eſt, præcipue iis febribus, quæ a contagio pendent & tempeſtate calida graſſantur (v. SCHRÖDERI & JUNGSCHULTZ *diſſ. de V. S. caut. in febr. inſt.* §. 11. *ſeq. cf.* LUDWIG *l. c. p.* 51. *Lond. Bemerk. T.* 4. *p.* 138. CLARCK *Beob. p.* 90).

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*).

1. *Marsh ſever* PRINGLII (*l. c. p.* 173). *Febris putrida* HUXHAMI (*l. c. T. I. p.* 234, 268, 318, 327, 352 & *T. II. p.* 94) *cf.* WINTRINGHAM *l. c. p.* 212. *Amphimerina hungarica* SAUVAGES (*l. c. T. I. p.* 327). CLARK *Beobacht. p.* 81.

Plerique auctores hanc febrim putridam bilioſam cum ſimplici putrida confuderunt, quæ tamen natura & curationis ratione maxime ab invicem recedunt.

2. *Yellow ſever* HILLARY (*l. c. p.* 143). *Febris flava putrida* BRUCE (*v.* LIND *l. c. p.* 225). *Febris maligna bilioſa Americæ* MOULTRIE (*v. diſſ. cit. p.* 3). *Vomito pretto* HISPANORUM. *Maladie de Siam vel Fievre de Mattelotte* GALLORUM. *Typhus icterodes* SAUVAGES *T.* 2. *Cl.* 2. *Ord.* 4. *Febris Indiæ occidentalis flava maligna* MAKITTRICK *v. Syllog. ſelect. opuſc. med. pract. a* BALDING *edit. Biſſet Verſ. p.* 17.

(*) p. 105.

Febris acutiſſima. Ardor magnus oculorum. Anxietas prægravis. Summa debilitas. Vomitus immanis, aſſiduus bilis nigricantis. Tenſio hypochondriorum preſſione dolens. Univerſa cutis flavedo. Hæmorrhagiæ. Et nunc vel cutis humida & criſis, vel coma & mors.

Hanc febrim bilioſam putridam eſſe, ideoque hic pertinere, ex obſervatione auctorum memoratorum conſtat. Gradu tantum a præcedenti differt. Hinc etiam curationis ratione ab eo quodammodo recedit. Emetica enim & fortiora purgantia hic locum non habent, quoniam ob maximam materiei acredinem inflammationes ventriculi & inteſtinorum facillime ſequuntur. Conveniunt ſub morbi initio fructus tamarindorum, cryſtalli tartari aliaque laxantia antiphlogiſtica, clyſmata blanda & diluentia, antiſpaſmodica, emollientia, & balnea tepida quæ ſenſim & ſine ulla vehementia materiem ſolvere, corrigere & extricare valent (v. LIND l. c. MOULTRIE l. c. p. 18). MAKITTRICK quidem ex variis argumentis, hanc febrim bilioſæ naturæ eſſe negat. Lingua enim rariſſime ſordida eſt. Per vomitum nil niſi meræ bilis quoddam ejicitur. Caret illa debilitas quæ depravationi primarum viarum anſam præbet, dum ſaniſſimæ atque ſenſiles conſtitutiones hoc febri corripiuntur. In cadaveribus ſæpe nullum bilis vitium viſum eſt, ſicut reliqua viſcera abdominalia in ſtatu ſano erant (*cf. Samml. für Aerzte B. 2. St. 4. p. 23*). Attamen curationis ratio, hanc febrim vere bilioſam eſſe, evincit, eo tamen diſcrimine, quod ſuper jam adnotavi p. 254.

(B) COMPLICATÆ (*).

(α) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

INFLAMMATIONES, quæ in his febribus occurrunt, ſatis diverſæ conditionis ſunt. Nonnunquam enim in febris initio vera phlegmone adfuit, quæ quidem, mutata febris natura, etiam indolem ſuam exuit, attamen ortum ſuum haud prorſus denegat. Alia vice inflammatio hic a bile magis pendet, & haud raro a putredine. Nonnunquam omnes hæ circumſtantiæ convenire videntur, ad inflammationem conſtituendam. Hæc quidem differentia in curatione magnam attentionem haud meretur, quum ſemper ad febris ipſius naturam reſpicere debeamus. Neque hinc inde diſtinctio formanda. Cæteroquin harum febrium inflammationes, ob humorum putridam conditionem, facillime in gangrænam tranſeunt. Sic etiam bilis, putredine acrior adhuc reddita, partes, quas tangit, facile erodit, & ad gangrænescentiam diſponit. Hinc ſæpe gangræna deprehenditur, nullis manifeſtis inflammationis ſtadii ſignis prægreſſis, cf. WIENHOLT diſſ. cit. de inflamm. occult.

(*) v. p. 107.

1. INFLAMMATIO PHARINGIS.

ANGINA *maligna* HUXHAMI (*l. c. T. III. p.* 92). *Ulcerated ſore throat* GRANT (*l. c. p.* 549.

Signa putredinis (*a*) colluviei bilioſæ & inflammationis faucium (*b*).

Vomitoria hoc in morbo cum fructu adhibuit HUXHAM (*l. c. p.* 112.) de quorum utilitate etiam cf. D'ARLUC (*Recueil periodique T. VII. p.* 62). Etiam in progreſſu morbi lenia cathartica profuerunt (v. HUXHAM *l. c. p.* 115). Hinc ſummo jure talis anginæ malignæ conditio ad genus noſtrum pertinet. Ejuſdem indolis quoque FOTHERGILL (*l. c. p.* 32.) & TISSOT illam obſervarunt (*v. Avis au peuple p.* 146).

2. INFLAMMATIO PLEURÆ.

v. SCHRÖDERI & HOFFMANNI *diſſ. cit. de Pleur. ſicc. diff. p.* 9.

Symptomata pleuritidis (*c*). Signa putredinis & colluviei bilioſæ.

(*a*) p. 181.
(*b*) p. 119.
(*c*) p. 122.

3. Inflammatio pleuræ et pulmonum.

v. Forestus *l. c. L. 16. obſ. 28, 35. Pleuritis putrida* Sauvages *l. c. p. 471. Pleureſie maligne* Tissot *ſeconde lettre ſur l'épidémie cour. p. 21. Medical Eſſays of Edinburgh P. I. V. 5. p. 32.* Cleghorn *on the epid. diſeaſ. in Minorc. p. 245. pleuroperipneumoniam deſcripſit, quæ initio bilioſa erat inflammatoria, poſtea autem ad bilioſæ putridæ febris indolem propendebat.*

Signa pleuroperipneumoniæ (*d*), putredinis & colluviei bilioſæ.

4. Inflammatio pulmonum.

Peripneumonia typhodes Sauvages *l. c. p. 497. cf.* Huxham *l. c. T. I. p. 333.* Cleghorn *l. c.*

Signa peripneumoniæ (*e*), putredinis & colluviei bilioſæ.

5. Inflammatio hepatis.

v. Wienholt *diſſ. de infl. occult. p. 16. ſeq.* Moultrie *diſſ. cit. p. 6.*

(*d*) p. 133. (*e*) p. 129.

Signa hepatitidis in parte concava (*f*), putredinis & colluviei bilioſæ.

6. INFLAMMATIO VENTRICULI.

v. MOULTRIE *diſſ. cit. p. 6.*

Signa inflammationis ventriculi (*g*), putredinis & colluviei bilioſæ.

7. INFLAMMATIO INTESTINORUM.

v. MOULTRIE *diſſ. cit. p. 6.*

Signa enteritidis (*h*) colluviei bilioſæ & diatheſeos putridæ.

8. INFLAMMATIO UTERI.

Metritis typhodes SAUVAGES *l.c. T. I. p.* 481

Signa metritidis (*i*), colluviei bilioſæ & putredinis.

(2) RHEUMATISMUS.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p.* 272.

(*f*) p. 133.
(*g*) p. 136.
(*h*) p. 137.
(*i*) p. 135.

Signa rheumatiſmi (*k*), putredinis & colluviei bilioſæ.

(β) CUM CATARRHO.

v. HUXHAM *l. c. T. I. p.* 272, 312, 313, 316. Signa catarrhi (*l*), putredinis & colluviei bilioſæ.

(γ) CUM DYSENTERIA.

Febris dyſenterica putrida ZIMMERMANNI (*von der Ruhr p.* 10, 369). *Dyſenteria bilioſo-contagioſa* DEGNERI (*v. Hiſtor. med. de dyſent. &c.* §. 29). GRANT (*l. c. p.* 315). Symptomata dyſenteriæ (*m*), putredinis & colluviei bilioſæ.

An hic clyſmata aëris fixi conveniunt (v. PERCIVALI *Samml. für pract. Aerzte B.* 2. *St.* 2. *p.* 97), haud credo, quoniam experientia me docuit, aërem fixum alvum & hæmorrhoidalem fluxum movere.

(*k*) p. 144.
(*l*) p. 149.
(*m*) p. 152.

(8) CUM EXANTHEMATIBUS (*a*).

1. Pestis.

v. Chenot *l. c. p. 64.* Schreiber *l. c. p. 10 ſeq.*

Characteres peſtis (*b*), colluviei bilioſæ & humorum putredinis.

2. Variolæ.

v. Huxham *l. c. T. II. p. 134.* Cleghorn *l. c. p. 276.* Grant *l. c. p. 292.*

Differunt ab illis cum ſimplici putrida febri conjunctis, quod quidem ſuppurent, ſed petechiis commixtæ ſint.

3. Morbilli.

v. Quarin *l. c. p. 103.* Watson *Lond. Bemerk. T. 4. p. 112.*

Phænomena febris morbilloſæ (*c*). Signa colluviei bilioſæ & diatheſeos putridæ.

4. Febris scarlatina.

v. Brüning *l. c. p. 28.*

(*a*) p. 156.
(*b*) p. 157.
(*c*) p. 169.

Characteres hujus febris (*d*). Phænomena putredinis. Signa colluviei bilioſæ.

5. Febris erysipelatosa.

v. Vandermonde *Journal de Médécine T. X. p. 449. & T. XII. p. 354.* Grant *l. c. p. 6, 491.*

Signa eryſipelatis (*e*), colluviei bilioſæ & putredinis.

6. Febris miliaris.

v. Glass. *l. c. p. 98.* Brüning *l. c.* Ludwig *Adv. T. I. P. I. p. 39.*

Signa hujus exanthematis (*f*), putridæ diſſolutionis & colluviei bilioſæ.

Hic miliaria nunquam fere critica ſunt. Anxietatem quidem quodammodo tollunt, ſed febrim minime.

7. Febris petechialis.

Febris nautica Huxhami *l. c. T. I. p. 234. Gaol fever.* Brocklesby *l. c. p. 205. vel verſ. germ. p. 134* Glass. *l. c. p. 110.* Ludwig *l. c. p. 38.* Strack *l. c. C. 6, 7. p. 133 ſeq.*

Maculæ cutis (*g*) cum ſignis colluviei bilioſæ & putredinis.

(*d*) p. 172. (*e*) p. 173. (*f*) p. 174. (*g*) p. 179.

Adfirmat Strack l. c. p. 111. ſemper colluviem ſordium putridarum in primis viis & quidem in inteſtinis hærere, atque has maculas ſemper ad purgationem indicare. Supra tamen jam monui, hoc pro axiomate practico nondum ſtabiliri poſſe, niſi pluribus obſervationibus corroboratum ſit. Plerumque tamen ſaltim hujus indolis eſſe, experientia omnino docet. Deſcribitur in Hiſt. morb. Uratisl. Ao. 1699, 1700, 1701. p. 3. ſeq. febris petechialis, quæ hujus erat naturæ. Dolor erat in ſcrobiculo cordis, linguaque ſqualida; & ii, quibus alvus adſtricta erat, intenſioribus ſymptomatibus infeſtabantur. Nonnullis vero alvus in fluxum concitata erat, ac excrementa copioſa & fœtida varii coloris rejiciebantur, & in his ſymptomata mitiora erant, per totum morbi curſum. Hinc purgantia maximam præſtabant utilitatem, v. p. 9, 10. Ejuſdem quoque indolis erat epidemia, nuper in Germania graſſata, de quibus v. ſcripta neotericorum & Præf. ad verſ. Brocklesby.

8. Febris aphthosa.

v. Huxham *l. c. T. I. p. 323.* Grant *l. c. p. 323.*

Aphthæ (*h*). Diatheſis putrida. Colluvies bilioſa.

Hic nonnumquam criticæ ſunt.

(*h*) p. 178.

GENUS TERTIUM REMITTENTIUM GASTRICARUM.

FEBRIS CUM COLLUVIE PITUITÆ IN PRIMIS VIIS.

Constitutio aëris frigida & humida (*a*). Mala atque inſana diæta ſordidumque vitæ regimen (*b*). Alimentorum inopia atque inedia (*c*). Lingua glutinoſa ſubſtantia alba, quaſi lardo obducta (*d*). Nonnunquam os & fauces hac ſorditie mucoſa obducuntur (*e*). Sanguis glutinoſa cruſta obtectus (*f*), ex lamellis, humiditatem ſeroſam continentibus, conſtans (*g*), nec flammam facile concipiens (*h*). Cruor diſſo-

(*a*) v. Glass. l. c. p. 94. Conſtitutio pituitoſa inflammatoriam ſequitur, atque putridæ præcedit, hinc inde tranſitum ab inflammatorio ad putridum ſtatum facit. v. Grant l. c. p. 172.

(*b*) Sarcone l. c. T. II. p. 10.

(*c*) l. c. p. 39.

(*d*) l. c. p. 100.

(*e*) l. c. p. 126, 150, 170.

(*f*) l. c. p. 155.

(*g*) l. c. p. 194.

(*h*) l. c. p. 94, 99.

diſſolutus (*i*). Febris lenta, cum pulſu debili, intermittente (*k*). Urina tenuis limpida (*l*).

Hoc febrium genus, hucuſque plerumque neglectum, vel ſaltim cum bilioſis confuſum, hodie obſervatione & genio practico plus ſimplici vice allegati SARCONE nobis delineatum eſt. Et quidem ab omnibus aliis natura ſua differre, ex hac ejuſdem deſcriptione adparet. Memorata ſanguinis glutinoſa conditio haud raro cum diatheſi phlogiſtica confunditur, a qua tamen maxime recedit. Ipſa enim ſanguinis facies, quæ ſemper diſſolutionis quemdam gradum exhibebat, præcipue tamen ipſius morbi therapia hujus conditionis glutinoſæ differentiam manifeſte declarant. Maxima etiam arridet probabilitate, hanc colluviem haud proprie in primis viis genitam, ſed ibi e ſanguine depoſitam eſſe (v. GRANT *l. c. p. 184*). Febris porro vehementia illa non adoritur, qua febres veræ inflammatoriæ indolis incidunt (v. SARCONE *l. c. T. II. p. 190*). Neque methodus antiphlogiſtica ei par eſt (*l. c. T. III. p. 192, 224*). Sic porro colluviei pituitoſæ ſigna ſæpe pro bilioſæ ſymptomatibus habentur, quamvis iterum pathognomonica bilis vitiatæ ſigna deſint, nec effectus correſpondeant (*v. l. c. T. II. p. 152*). Methodus e contrario huic febri medendi gluten illud, ejuſdemque rationem, qua morbi cauſam conſtitit, manifeſtavit. Prima enim indicatio hujus colluviei in primis viis expurgatio eſt, qua aperte in ſenſus cadit (*v. l. c. T. II. p. 241. T. III. p. 70, 186, 215*). Sic etiam veſicatoria ſubſtantiam

(*i*) l. c. p. 105, 128, 170.
(*k*) l. c. p. 195.
(*l*) l. c. p. 158, 195.

R

glutinoſam ſepararunt (*l. c. T. II. p. 163, 172.*), & cadaverum tandem ſectione, inteſtina hoc glutine obducta videbantur (*l. c. p. 141*). Ex omnibus his, quæ apud ſagaciſſimum epidemiæ neapolitanæ obſervatorem pluribus legi poſſunt, naturalis differentia hujus febrium generis ſatis conſtat. Ab hac febri proxime abſunt, quas GLASSIUS deſcripſit, & HUXHAMO præeunte pro febribus nervoſis tradit. Et quidem gradu tantum ab iis, a SARCONE deſcriptis, differre, ex curationis ratione lucide adparet. Obtinet quidem nonnunquam in febribus nervoſis colluvies pituitæ, ſed tanta copia non adeſt, ut omnem cauſæ ambitum comprehendere videretur. Ubi enim curationis cardo in hac colluvie expurganda verſatur, febris nervoſa dici nequit, veluti infra pluribus conſtabit, ſed peculiare genus conſtituit, magis ex ſyſtematis nervoſi oppreſſione quam ex ejuſdem debilitate & ſenſibilitate ortum ducens. Raro etiam eo in gradu occurrit, quo in Italia graſſata eſt. Eſt enim hic in eadem ratione, uti febris flava americana inter bilioſas putridas. Neque pituita ea acrimonia, qua bilis gaudet, prædita eſt, hinc humores haud æque facile diſſolvit, nec putredo, niſi ſummum morbi gradum ſequitur. Ubi inedia, & alimentorum prava conditio vel inopia in cauſa non ſunt, hæc humorum diſſolutio, haud ſaltim eo in gradu, quem SARCONE vidit, non adeſt.

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*).

Febris glutinoſa gaſtrica abſque affectione locali SARCONE (*l. c. T. III. p. 182*), *v.* GLASS. *l. c. Ed.* BALDING *p. 94, 102, 113.*

(B) COMPLICATÆ.

(α) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

INFLAMMATIONES his febribus ſupervenientes ſemper ſtaſeos putridæ indolem præ ſe ferebant, & facillime in gangrænam tranſibant, hinc eodem medicandi modo iis occurrendum eſt, cf. Schol. ad inflamm. putr. p. 200. Neque alias facile, niſi in ſummo hujus febris gradu adparent, quoniam a putredine ortum ducunt, hæc tamen mitiori in ſtatu tam manifeſte haud deprehenditur. Quum autem certitudine negari nequeat, pituitæ congeſtionem ad loca adfecta ſimul in cauſa fuiſſe, hinc eas, tanquam ſpecies febrium pituitoſarum, inſerere volui. An humorum putredo cauſa inflammationum prædiſponens; pituita autem, occaſionalis? Sic videtur; inflammationes enim non prius niſi diſſoluto ſanguine adparuerunt, hinc forte pituitæ quædam copia haud ſolvitur, & ad loca deponitur, ubi poſtea inflammationis ſpeciem producit.

(*) p. 105.

1. INFLAMMATIO PHARINGIS.

v. SARCONE *l. c. T. III. p.* 221.

Symptomata anginæ putridæ (*a*). Colluvies pituitoſa.

2. INFLAMMATIO PULMONUM.

v. SARCONE *l. c.* T. *III. p.* 180.

Prophaſis peripneumoniæ inflammatoriæ (*b*). Colluvies pituitoſa.

3. INFLAMMATIO HEPATIS.

v. SARCONE *l. c. p.* 180, 232.

Characteres hepatitidis (*c*). Colluvies pituitoſa.

4. INFLAMMATIO VENTRICULI.

v. SARCONE *l. c. p.* 180, 231.

Signa gaſtritidis (*d*). Colluvies pituitoſa.

(*a*) p. 118. (*b*) p. 128. (*c*) p. 130. ſeq. (*d*) p. 135.

(β) CUM CATARRHO.

1. Catarrhus pulmonum.

Peripneumonia ſpuria atrabilaria Grant *l. c. p.* 437.

Conſtitutio pituitoſa. Pulſus parvus, mollis. Plenitudo capitis. Orthopnoea & raucedo. Tuſſis ſicca. Exſcreatio denique pituitæ initio albæ & tenacis, poſtea mollis & flavæ.

Hæc peripneumoniæ nothæ conditio ea eſſe videtur, quæ omnibus reliquis inter catarrhos ſupra (*p.* 146, 198, 234) memoratos frequentior occurrit. Quamvis enim materia catarrhalis atque colluvies noſtra pituitoſa quodammodo convenire videantur, tamen cauſæ, quæ peripneumoniæ nothæ prægredi ſolent, magis huic colluviei, quam ſtaſi catarrhali anſam præbere valent. Sicut enim peripneumonia notha haud facile ſubito atque catarrhorum more contrahitur, ſic hæc colluvies pituitoſa minus ex mera perſpiratione ſuppreſſa aliiſque acutarum febrium cauſis, quam potius lente coacervatur. Attamen materies catarrhalis ſimul complicata eſſe poteſt, at quoniam ei proxime accedit, hunc locum de jure præ aliis ſibi vindicare affectio memorata videtur.

(γ) CUM DYSENTERIA.

v. SARCONE *l. c.*

Signa dyſenteriæ (*a*). Colluvies pituitoſa.

Quamvis dubitare liceat, num pituita illa, quæ tanta ſæpe copia fluxu dyſenterico excernitur, magis ad morbi cauſas, quam ad ejuſdem effectus numerari debeat, nec omnino ſemper promovenda ſit, tamen nonnunquam nulla alia materies morboſa deprehenditur, atque magno levamine quandoque per vomitum ejicitur. Hinc illam, ſub hac conditione, febribus pituitoſis accenſendam eſſe, autumo. Nec obſtat, quod huic pituitæ excretioni adſtringentia nonnunquam proſint, teſtante VOGELIO (*l. c. p. 248*). Præter enim peculiarem corporis conditionem, quæ adeſſe debet, ſi hanc medelæ rationem fructu ſequi velimus, qua ipſa natura apta redditur ad illam purgationem ſuſcipiendam, cujus munus alias purgantibus perficitur, etiam nil aliud inde ſequi videtur, quam vis medicamentorum roborantium, qua cauſæ materialis ulteriorem geneſin perhibent. Ut enim febribus bilioſis americanis evacuantia raro conveniunt, partium ad inflammationem proclivitatis ratione (*v. p. 257*), ſic diu jam dyſenteria protracta, evacuantia noxas inferre poſſunt, dum irritabilitatem, nimis jam inteſtinis conciliatam, adaugeant. Sicut autem in caſu priori febris natura nihilominus cum bilioſis convenit, ſic etiam dyſenteriæ cauſa materialis ſemper eadem eſt, quamvis ſub certa conditione evacuantia noceant.

(*a*) p. 152.

(δ) CUM EXANTHEMATIBUS (*a*).

I. MILIARIA.

CHARACTERES exanthematum miliarium (*b*). Colluvies pituitoſa.

Hujus indolis miliaria hoc tempore quandoque obſervare mihi contingit. Nulla bilis vitioſa qualitas aut quantitas manifeſta eſt. Lingua tenui pellicula alba obtecta, in febris vigore nigra, nec facile arida. Emetici ope aut naturæ moliminibus, magna pituitæ copia, nullo manifeſto amaro, quin potius acido ſapore, ejicitur. Febris quoad pulſum & calorem exigua, verſus noctem recrudeſcens. Eruptio miliarium incerto tempore, haud critica. Urina exacerbatione durante rubra, plerumque pellucida, remiſſionis tempore, alba, tenuis. Ubi vires haud deſunt, diarrhœa valde levans, his deficientibus, clyſteres & lenia laxantia magnam colluviei pituitoſæ & ſtercoroſæ, nec tamen valde fœtidæ copiam, adſtantium obſtupeſcentia, magnaque ſymptomatum allevatione educunt. Primis viis purgatis, lingua cruſtam nigram amittit, & febris per urinam ultimo judicatur. Has febres vere hic pertinere, omnia hæc aperte docent. Curationis enim cardo in hac colluviei pituitoſæ expurgatione per primas vias verſatur, atque niſi conſtitutio debilis, vel prava curatio naturæ molimina ſupprimunt, his ipſis morbus hac via ſolvitur. Sic etiam ipſam hanc pituitam proximam miliarium materiem con-

(*a*) p. 156. (*b*) p. 174.

ſtituere, obſervatio aperte docet, quum febres hujus indolis, eodem tempore graſſantes, proba mox inſtituta medela, nulla ſæpe, vel ſaltim haud copioſa exanthemata præbeant, quæ alias, præcipue ſudoriferis mox in initio perperam adhibitis, copioſiſſime totum corpus occupant, bonamque criſin haud temere, ſed lentam tædioſam tantum admittunt, veluti propria obſervatione vere edoctus ſum. Non autem magna hic ſanguinis putredo ſeſe manifeſtavit. Quamvis enim lingua nigritiem illam contraxerit, quæ de illa teſtatur, tamen ariditato ea non adparet, qua plerumque ſimul in febribus putridis laborant. Hinc gradum minorem generis conſtituti denotat.

(2) Febris petechialis.

Sæpiſſime Sarcone maculas petechiales in epidemia neapolitana vidit. Dubitare autem licet, an hic gluten illud morboſum, febris genium conſtituens, vel mera humorum diſſolutio in cauſa fuerit. Ultimo in paſſu, hæc morbi conditio ad febres putridas referenda eſt.

B. CUM COLLUVIE VERMINOSA IN PRIMIS VIIS.

CONDITIO corporis debilis. Conſtitutio aëris frigida & humida. Magnus capitis dolor ſupra-orbitalis, radicem naſi & partes fronti vicinas occupans (*a*). Vertigo (*b*). Oculi concavi, lachrymoſi, renitentes, cum pupillæ majori conſueta dilatatione ac nigredine (*c*). Narium pruritus & hæmorrhagia (*d*). Aurium ſuſurrus & ſurditas (*e*). Lingua arida, cruſta obvelata fuſca, ſæpe aphthoſa, cum oris fœtido halitu peculiari acido putrido. Salivatio (*f*). Dolor & ſtridor dentium (*g*). Riſus ſardonius (*h*). Pervigilia (*i*). Sopor (*k*).

(*a*) v. van den BOSCH Hiſt. cit. conſt. epid. vermin. §. 56. p. 288. RAHN diſſ. cit. de commerc. inter cap. & viſc. abdom. p. 12.

(*b*) RAHN l. c. p. 69.

(*c*) van den BOSCH l. c. p. 329. RAHN l. c. p. 24.

(*d*) RAHN l. c. p. 36.

(*e*) RAHN l. c. p. 47.

(*f*) RAHN l. c. p. 56.

(*g*) RAHN l. c. p. 54, 66.

(*h*) RAHN l. c. p. 50.

(*i*) RAHN l. c. p. 72.

(*k*) RAHN l. c. p. 80.

Deliria (*l*). Convulſiones (*m*). Appetitus proſtratus. Reſpiratio læſa. Motus cordis inordinatus. Pulſus inconſtans, ſæpe intermittens (*n*). Præcordiorum angor magnus. Dolores vagi artuum. Stranguria. Urina tenuis, limpida, jumentacea (*o*). Alvinæ dejectiones putridæ, ramentoſæ, ſeu vermium putridorum cadaveribus commiſtæ. Febris lenta.

Hæc ſunt ſigna, quibus vermes plerumque ſeſe manifeſtare ſolent, & quamvis de HAEN (*in Rat. med. T. XIV. c. de febr. vermin.*) ea nonnunquam fallacia eſſe, obſervaverit, tamen inde nihil contra eorundem veritatem atque utilitatem conſequitur, dum idem de omnibus aliis morborum ſignis valet, quippe quæ fere nunquam veram definitionem philoſophicam conſtituunt, quoniam conſtantia ea haud adparent, quæ ſignis propria eſſe debet, ſi definitionis notas ſiſtere debent. Hoc ſupra jam datum eſt, & hæc fuit ratio, quod ubique deſcriptiones poſui, definitiones morborum in concreto, hucuſque omnes fere mancas, prorſus negligens. Simul etiam ſymptomata quædam adnotavi, quæ per ſe ad vermes dignoſcendos nil faciunt, quæ tamen, experientia teſte, haud raro unice vermibus originem debent. Vermes haud raro tam irritatione, dum vivent, quam putrefactione, iiſdem mortuis, hominibus

(*l*) RAHN l. c. p. 102.
(*m*) RAHN l. c. p. 117.
(*n*) BRÜNING l. c. p. 42.
(*o*) van den BOSCH l. c. §. 83. p. 321.

morbos concitare, ex his jam apertum eſt. Sic etiam, præcipue quidem in locis uliginoſis, febres accendere, haud parciori obſervatione comprobatum eſt. Hinc merito in ſyſtemate practico diviſionem præbent, & differentiam naturalem conſtituunt. Maxima enim harum febrium curationis pars vermium extricatione perficitur. Plerumque tamen non unicam harum febrium cauſam ſiſtere, iterum ex medelæ ratione conſequitur, quamvis cum toto morbo ita cohæreant, ut hic, iis neglectis, tolli nequeat (*v. van den* BOSCH *l. c. p.* 279). Pro hac ſimul complicatæ cauſæ morboſæ diverſitate nunc etiam varia harum febrium genera a natura conficiuntur, quam in eorundem determinatione, fundamenti noſtri lege, ſequi debemus.

GENUS PRIMUM FEBRIUM VERMINOSARUM.

FEBRIS VERMINOSA INFLAMMATORIA.

Signa vermium & diatheſeos phlogiſticæ (*a*).

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*b*).

Van den Bosch *l. c. p.* 189, 196.

Hic etiam pertinet *febris hectica verminoſa* van den Bosch (*l. c. p.* 127) *cf.* Sauvages (*l. c. T. I. p.* 319).

(B) COMPLICATÆ.

(α) CUM INFLAMMATIONE LOCALI.

Hæc inflammationum ratio eadem eſſe videtur, qua inflammationes e colluvie bilioſa exiſtunt. Per conſenſum nempe materia quædam alicubi defertur, quæ hic inflammationis ſpeciem producit. Atque hoc ſectione cadaverum varii auctores comprobarunt (*v. de* Haen *T. XIV. p.* 149. *ſeq.*). Nonnunquam quidem

(*a*) p. 188. (*b*) p. 105.

vermes, in ſublimi inteſtino colo hærentes, ibidemque vellicantes, dolorem pleuriticum mentiri poſſunt (*v.* *de* HAEN *l. c. p. 148.*), abſque ulla vera inflammatione. De his autem hic nobis ſermo non eſt, & ex reliquis facile dijudicari poterit, an vera affectio localis adſit, nec ne.

---

1. INFLAMMATIO OCULORUM.

v. RAHN *diſſ. cit. p. 21 ſeq.*

Signa ophthalmitis (*a*) & vermium.

2. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

Pleuritis verminoſa SAUVAGES (*l. c. p. 471*), *v.* HARDERI *Apiar. Baſil. 1687. Obſ. XCVI.* *van den* BOSCH *l. c. p. 107, 190, 288. de* HAEN *l. c. T. XIV. p. 149.* LENTINI *Faſc. obſ. 1. obſ. 22.*

Signa pleuripneumoniæ (*b*) minori in gradu, & vermium.

3. INFLAMMATIO PULMONUM.

v. van den BOSCH *l. c. p. 261, 269.*

Symptomata peripneumoniæ (*c*). Signa vermium.

(*a*) p. 117. (*b*) p. 130. (*c*) p. 128.

(2) RHEUMATISMUS.

Rheumatiſmus verminoſus Sauvages (*l. c. T. II. p.* 32).

Symptomata rheumatiſmi (*a*) mitiora. Signa vermium.

(β) CUM CATARRHO.

v. Rahn *diſſ. cit. p.* 42.

Signa catarrhi (*b*) & vermium.

(γ) CUM EXANTHEMATIBUS.

Hic eadem valeat, quæ ſupra de colluviei bilioſæ imperio in modificandis febribus exanthematicis dedi, v. p. 227.

1. Febris erysipelatosa.

v. van. den Bosch *l. c. p.* 179.

Facies eryſipelatis (*c*). Colluvies verminoſa.

Aphthæ jam ſupra inter vermium generica ſigna adnotavi, nec facile ſingularis ſpeciei prædicatum merentur.

(*a*) p. 144. (*b*) p. 149. (*c*) p. 142.

GENUS SECUNDUM FEBRIUM VERMINOSARUM.

FEBRIS VERMINOSA PUTRIDA.

SIGNA putredinis (*a*) & vermium.

Hæc febrium verminoſarum conditio priori frequentior occurrit, quum aëris & corporis conſtitutio, quæ vermes facile fovent, putredini quoque anſam præbeant, quam mortua vermium cadavera deinde adaugent.

SPECIES.

(A) SIMPLEX (*b*).

VAN *den* BOSCH *l. c. p.* 30. *Medic. Comment. Edinb. P.* 2. *p.* 156.

Simplicem hanc febrim nominare liceat, ſi quando maxima curationis pars in hac colluvie verminoſa expurganda verſetur, quamvis facile concedam, eam haud excluſive in cauſa eſſe, ut generatim ſupra jam largitus ſum. Adeſt nonnunquam peculiare ſimul contagium vel miaſma epidemicum, cui præcipue orgaſmus febrilis originem debet, qui alias ex ſolis vermibus fortaſſe haud adparuiſſet. Plerumque etiam colluvies pituitoſa ſimul complicata eſt, vel ſaltim facile generatur, atque in praxi attendenda eſt. Obſervatione teſte hæc pituita, a vermibus orta, peculiari facie ac indole gaudet, & a nonnullis verminoſæ (*Wurmſchleim*) epitheto inſignitur.

(*a*) p. 181. (*b*) p. 105, 197.

(B) COMPLICATÆ.

(α) CUM INFLAMMATIONE LOCALI (a).

I. INFLAMMATIO PLEURÆ ET PULMONUM.

PLEUROPNEUMONIA *putrido-verminoſa van den* BOSCH *l. c.* §. 59. *p.* 238.

Signa pleuropneumoniæ (*b*) putredinis (*c*) & vermium.

(β) CUM EXANTHEMATIBUS (*d*).

I. FEBRIS PETECHIALIS.

PURPURA *verminoſa* SAUVAGES (*l. c. T. I. p.* 449) *van den* BOSCH *l. c. p.* 87, 91.

Maculæ petechiales (*e*). Signa vermium.

c. CUM

(a) p. 110. & ſchol. p. 200.
(b) p. 130. (c) p. 175. (d) p. 20.0 (e) p. 206.

c. CUM METASTASI LACTIS AD VISCERA ABDOMINIS.

Febris puerperarum Selle *Medic. clin. p. 510. Ejuſdem Beiträge zur Naturund Arzeneiwiſſenſchaft P. I. p. 45, 173. P. 2. p. 45, 111, 168. Mémoires de l'Académie des ſciences de Paris 1746. p. 160. Samml. für pract. Aerzte. B. 8. P. 1.*

Morbus puerperis excluſive proprius (*a*). Abſentia (*b*), vel diminutio, vel retrogreſſio, vel depravatio lactis mammarum. Abdomen maxime tenſum, tactum non ferens. Dolores vagi lancinantes, in tota abdominis regione. Pulſus parvus, ſpaſmodicus. Lochia puriformia alba, raro fœtida.

In puerperio variæ occurrunt febres, quæ natura maxime inter ſe differunt. Sic uteri læſionem metritis ſequitur; ſic Eclampſia, febris eryſipelacea, febris la-

(*a*) Plerumque ſecundo ad duodecimum uſque diem poſt partum adoritur. Raro ante febrim lacteam. Rariſſime, ſi unquam, tertia vel quarta puerperii hebdomade præterlapſa.

(*b*) Nonnunquam, uti modo dictum, hic morbus febri lacteæ præcedit, aut eam immediate excipit, ita ut ſecretio in mammis fieri nequeat.

ctea nimia, puerperis ſolemnes ſunt. Sed ab omnibus his morbus ille cauſæ & curationis habita ratione differt, quem hic ſub febris puerperarum nomine conſtituo. Quodſi enim hoc nomen certæ cuidam morborum ſpeciei imponere velimus, optimo jure illa ita nuncupatur, quæ ex peculiari & puerperis tantum ſolemni conditione ortum trahit.

Et quidem hujus morbi ratio ita comparata eſt. Omnes partes, quæ partus & graviditatis tempore hoc vel alio modo afficiuntur, velut partes genitales internæ, inteſtina & vaſa chylopoietica cauſam hujus febris formalem conſtituunt. Congeſtio, vel potius metaſtatica lymphæ & lactis in his partibus coacervatio ſummo jure, pro cauſa materiali habenda eſt. Hæc metaſtaſis a ſpaſmo producitur, qui varia irritamenta pro cauſa agnoſcit, quæque cauſæ materialis partem conſtituunt. Sequentia id ulterius probant.

(1) Poſt mortem colluvies purulenta in cavitate abdominis reperitur, quæ ſolius & conſuetæ inteſtinorum & omenti inflammationis productum eſſe nequit, quoniam (a) hæc inflammatio cum ſuppuratione nunquam eſt in ratione directa. Sæpe enim exigua eſt partium inflammatio, ubi magna puris copia, & vice verſa. (b) Has inflammationes ſæpe ex humoris extravaſati acredine oriri, experientia edoctus ſum, dum partes tantum externæ inflammatæ vel eroſæ deprehenduntur. (c) Nunquam vel ſaltem rariſſime extra puerperium hæc humoris puriformis collectio inteſtinorum & omenti inflammationem ſequitur. Male ergo arguunt Hulme l. c. & la Roche (*Unterſuch. über die Natur und Behandlung des Kindbetterinnenfiebers. Mit Anmerkungen von D. Selle*), hanc humoris puriformis collectionem ex ſola partium inflammatione oriri. Hæc quidem inter

cauſas remotas omnino locum obtinet, morbus vero abſque ea conſiſtere poteſt, reveraque frequenter occurrit. Nec veritate congruit opinio Walteri (*von den Krankheiten des Bauchfelles und dem Schlagflus*), qui hanc collectionem inflammationis peritonæi effectum eſſe, affirmat. Nullam enim hujus inflammationis veſtigium in cadaveribus deprehenditur, niſi ab ipſa colluvie in abdomine extravaſata demum oborta ſit. Veriſſimum quidem eſt, hanc materiem ex peritonæi vaſis exſudare; ſi quidem eadem ex ratione inteſtina, quorum externa ſuperficies ab ipſo peritonæo tegitur, ſæpe cohæſionem quandam ſubeunt, intacta illæſaque inteſtinorum ſubſtantia. A cauſa autem longe diverſa hæc exſudatio producitur, neque illa in ipſo peritonæo ſita eſt, ſed a congeſtione humorum lymphaticorum proxime pendet.

(2) Hanc materiem lac vel lympham corruptam eſſe, inde patet, quod (a) morbus ſæpe immediate retrogreſſionem lactis e mammis ſequatur, quod (b) ineunte hoc morbo, lactis depoſitio in mammis locum non habeat, (c) quod humor lacteus in mammis corruptus in omnibus qualitatibus cum eo, qui in cavitate abdominali reperitur, ſit conſimilis, & (d) lactis metaſtaſes ad alias partes poſſibilitatem metaſtaſeos ad partes abdominis internas eo majori pondere probant, quum omnes hæ partes peculiari nexu inter ſe junctæ ſint.

(3) Tertio enim, partes genitales internas, quæ ſemper copiam hujus purulenti humoris continent, in ſingulari ſympathia cum mammis eſſe, inter alia, ſequentibus docetur: Deſunt plerumque menſes, quando lac in mammis eſt, & vice verſa haud raro virgines, menſtruo fluxu ſuppreſſo, lactem in mammis fovent; tumores mammarum menſtruis ſuppreſſis aut finitis ſem-

per in peius ruunt; Cucurbitulæ ad mammas ad uteri hæmorrhagias ſedandas utiles ſunt; Lochia ſanguinea, ineunte febri lactea ſilent, febri & lactis ſecretione finitis quidem redeunt, ſed nunc alba ſunt, & probabiliter ſuperfluum lactei humoris evehunt; Chorio ab ovo ſeparato, ſæpe humor lacteus detegitur, & vaſa uteri lymphatica humore lactiformi repleta nonnunquam viderunt ASTRUC *Traité des malad. de femmes T. I. p. 12.* WINSLOW *du bas ventre no. 623. p. 578.* id quod & mihi hoc anno videre contigit, quum uterus diſciſſus humore lacti ſimillimo turgeret. Huc etiam illa obſervatio pertinet, quam alio loco (*Beytraege l. c.*) adnotavi, ubi fœminæ gravidæ ſubito perterrefactæ uno eodemque tempore lac corruptum e mammis ſimulque ex vagina effluebat. Inteſtina tandem & vaſa chylopoietica proximo nexu cum toto lymphatico ſyſtemate cohærent. Non ergo mirandum, quando hæ partes ex lactis ſecretionis anomalia præcipue afficiuntur.

Negare cæterum nolo, hanc humoris lactiformis collectionem ſæpe fieri, ubi nulla fere lactis in mammis ſecretio antea facta eſt. Hoc autem theoriæ noſtræ fundamentum ſuffodere minime valet. Hic enim eadem lympha, quæ ad lactis ſecretionem inſervire debuit, alibi congeſta fuit, nec mammas contingere potuit. Atque hanc lymphæ congeſtionem facillime fieri poſſe, ab ipſis WALTERI experimentis deduci poteſt, cui ſemel, quum vaſa lymphatica cadaveris in puerperio defuncti injiciebat, ingentem vaſorum lymphaticorum uteri copiam detegere contigit (*v. l. c. §. 34*). Quando ergo huic lymphæ, quæ tanta copia ad uterum graviditatis tempore adfluit, uteri contractione obex ponitur, eadem lympha ad alias partes, præcipue ad mammas, congeri debet, nec mirum, hiſce obſtructis, ſtagnationes lymphæ in aliis partibus fieri.

(4) Cauſæ, quæ hanc febrim accendunt, ſub aliis circumſtantiis lac in mammis corrumpere valent, ita ut eandem acredinem ſibi conciliet, quæ in abdominis cavitate poſt mortem, aut in aliis partibus deprehenditur.

(5) Prima metaſtaſeos cauſa inflammatio excluſive eſſe nequit, quoniam morbus noſter ſæpe longiorem decurſum obſervat. Sic etiam conditio corporis & cauſarum ſatis probant, ſpaſmum illud eſſe, quod huic morbo anſam præbet. Quomodo ex tali ſpaſmodica affectione motus humorum lymphaticorum inverſus fieri poſſit, optime & ingenioſe demonſtravit DARWIN (*v. Samml. für practiſche Aerzte B. 6. p. 254. ſeq.*).

Hæc omnia, hujus morbi naturam extra omne dubium ponunt, ſimulque probant, HULME l. c. hunc morbum perperam pro vera & nuda omenti & inteſtinorum inflammatione declaraſſe. LEAKE (*Obſerv. on the Child-bed fever*) & HOME (*Clin. Verſ.*) multa huic ſententiæ oppoſuerunt, quæ tamen in l. c. (*Beytr. zur Natur-und Arzeneiwiſſenſch. p. 34. ſeq. & p. 172.*) obſervationibus & argumentis refutare ſtudui.

Sic etiam in re nil mutat, quod hæc metaſtaſis haud raro febrim ſequatur, itaque pro morbi effectu quodammodo habenda ſit. Abſque enim hac metaſtaſi febris longe alium eumque mitiorem decurſum obſervat, nec periculum illud portendit, quod ſemper cum hac metaſtaſi conjunctum eſt.

Ultimo tandem loco adhuc notandum venit, hanc febrim rariſſime ſporadice occurrere, ſed plerumque epidemice ſævire. Quando nempe febres bilioſæ epidemice graſſantur, hæc febris præcipue in puerperio timenda eſt, atque ſumma arte omnes motus febriles avertendi ſunt.

Hac morbi poſita conditione methodus ei medendi

facillime concluditur. Cauſa enim ſpaſmi ſolvenda & materia congeſta eliminanda eſt. Primum pro ſpecifica cauſarum differentia, alterum eo modo perficitur, qui a natura indicatur.

Sequentes hujus morbi ſpecies ſecundum cauſarum occaſionalium differentiam obſervare mihi contigit.

SPECIES.

1. Febris puerperarum cum constitutione bilioso-inflammatoria.

v. Selle *Beyträge etc. p. 45.*

Signa colluviei bilioſæ & metaſtaſeos lactis ad abdomen.

Hujus indolis ea eſt febris, quæ epidemice ſævit. Curatio in eadem eſt ratione, ſicut in reliquis febribus bilioſis, ea tamen differentia, quod ſemper antiſpaſmodica reliquis medicamentis ſubjungenda ſint.

2. Febris puerperarum ex animi pathemate.

Sæpius hanc febrim inde oriri & altero in caſu depravationem lactis terrorem immediate ſequi, obſervavi (*v. Beytr. P. 1. p. 66, 39. P. 2. p. 169*).

3. Ex refrigerio.

Quando nulla epidemica conſtitutio obtinet, tamen hac ex cauſa febris ſporadice occurrit, ſicut idem de

ſecunda ſpecie valet. Plures cæterum adhuc dari ſpecies, perſuaſiſſimum habeo (*Beytr. l. c.*).

4. Ex inflammatione.

Sic inflammatio inteſtinorum & uteri omnino cauſæ occaſionalis ſpeciem præ ſe fert; febris puerperarum nomine autem tunc demum hi morbi inſigniendi ſunt, quando lymphæ lactiferæ congeſtionem ſimul contrahunt. Inflammationes inteſtinorum & uteri vidi (*cf. Beytraege l. c.*) abſque omni humorum lymphaticorum extravaſatione conjunctas. His autem diebus caſum mihi obſervare contigit, in quo oris uterini læſio, durante partu facta, veriſſimam lactiformis humoris copioſam extravaſationem ſimulque omnia febris puerperarum phænomena produxit.

Ex omnibus his, ſpecifici, nuper a gallis medicis laudati, pretium judicari poteſt (*v.* LA ROCHE *l.c. in Append.*). Ipecacuanhæ uſus omnino huic morbo competit, quando hæc lymphæ & lactis congeſtio ab acris colluviei circa præcordia hærentis irritatione pendet. Et hoc præcipue de illa febri, quæ epidemice ſævit, & ſemper fere bilioſæ indolis eſt, valet. Ubi autem cauſa occaſionalis potius in debili ac irritabili nervorum ſyſtemate latet, ibi omnes irritationes ſedulo vitandæ ſunt, & morbus magis ſedantibus, emollientibus, temperantibus & blandis diaphoreticis proſequendus eſt.

D. EX ULCERE INTERNO.

Morbi purulenti Sauvages *Cl. XVI. method. ætiolog. T. II. Ed. in 4to. Febres phthiſicæ* Selle *Med. clin.* Reid *Eſſay on the nature and cauſe of the phthiſis pulmonalis. Lond. 1782. Sammlung für pract. Aerzte T. X. p. 515.*

Debilitas viſcerum (*a*). Tubercula (*b*). Obſtructiones viſcerum. Suppreſſio fluxuum ſanguineorum naturalium (*c*). Prægreſſæ hæmorrhagiæ (*d*) & inflammationes (*e*). Exanthemata quondam retropulſa vel retrogreſſa (*f*). Ulcera externa conſueta ſubito ſanata. Acrimonia rheumatica ſcrophuloſa, ſcorbutica.

(*a*) van Swieten Comment. IV. p. 11.

(*b*) Horum natura optime ab Anglo Starch perſcrutata & determinata fuit. Sunt nempe aggregata rotunda, alba, dura, ex toto inorganica, & hac ex ratione nec dolentia neque inflammabilia, quamvis in partibus vicinis inflammationem indeque febrim excitare valeant, v. Michaelis Med. Beitræge T. 1. p. 332.

(*c*) van Swieten l. c. p. 18. Morton l. c. p. 149.

(*d*) van Swieten l. c. p. 3. Morton Opp. T. I. p. 129.

(*e*) Hippocrates Coac. N. 188, 195. Morton l. c. p. 152.

(*f*) Morton l. c. p. 169.

Labes venerea (*g*). Febris plerumque quotidiana remittens, ſudoribus nocturnis colliquativis, pulſu parvo, & urina intenſe rubra. Corporis conſumtio. Facies hippocratica. Excretio humoris albi, lutei, virideſcentis, magis vel minus fœtidi (*h*), in aqua ſubſidentis (*i*). Tumores pedum. Diarrhœa aquoſa vel purulenta.

His febribus puris extricatione & ulceris perſanatione medetur. Prius medicamentis perficitur, excretiones earum partium ſpecifice promoventibus, per quas ob loci adfecti conditionem pus evehi poteſt. Sic in pulmonum exulceratione gummi ammoniacum, oxymel ſquilliticum, infuſa pectoralia &c. in hepatis exulceratione laxantia reſolventia, v. c. rhabarbara, ſalia media &c. in renum ulcere ſalia diuretica, v. c. ſal ammoniacum puris excretionem juvant. Ad exitum puri parandum utiliſſima etiam ſunt fonticuli & ſetacea, quæ tamen magis ſuppuratione imminente, quam ea jam diu progreſſa proſunt. Ad puris generationem impediendam & ulcera prorſus perſananda varia medicamenta omni tempore varioque ſucceſſu adhibita ſunt. Multi medici gummata & oleoſa balſamica in uſum traxerunt, aſt tamen alii febris & ſuppurationis augmentum inde obſervarunt, ſi ſanguini prius admiſcentur. Majoris fructus ea eſſe, ſi immediate ad partem adfectam ſub fomentationum forma adplicari poſſunt, obſervatione conſtat. Sic Mu-

(*g*) Morton l. c. p. 145. ſeq.

(*h*) Odor hic perſentiſci nec deſcribi poteſt.

(*i*) Samml. für pract. Aerzte B. 6. p. 231. & Michaelis Medic. Beytræge T. I. p. 362.

zelius (*l. c. Samml. I. p. 11.*) oleum terebinthinæ pectoralis decocti ferventis ope in fumos reſolvit, atque infundibulo mediante per inſpirationem pulmonibus vapores conciliavit. Hinc forte exhalationes ab incenſis balſamicis haud ſpernendæ. Eidem intentioni etiam ſuccus cucumerum majorum, docente Muzelio (*l. c. C. 2.*) & florum bellidis, ſuadente Vogelio (*l. c. p. 547.*) reſpondent. Oleum Aſphalti noſtris temporibus multum laudatum eſt, expectationi autem non reſpondet. Idem de ſemine Phellandrii valet. Roborantia tandem alii laudant, alii prorſus rejiciunt. Medium & hic forte tenere beatum. Quibus his roborantibus puris excretio haud ſupprimitur, iis ea omnino convenire videntur, quoniam vires amiſſas reſtaurant & læſam digeſtionem meliorem reddunt. Præcipue autem cortex peruvianus ibi adhibendus eſt, ubi ſolida nimis laxa, & ſuppuratio magis ex pituita depravata ortum ducit. Omnibus his morbis generaliter methodo antiphlogiſtica conſulitur, ita ut omnis nova inflammatio impediatur, & puri ſemper liber exitus conſervetur. Ultimo in his omnibus medicamentis adhibendis ad corporis conſtitutionem & cauſarum antecedentium variam conditionem maxima cum attentione reſpiciendum eſt. Sic exulcerationes ex diatheſi ſcorbutica, labe venerea, miaſmate arthritico medicamenta ſimul, his morbis opportuna ſibi vindicant. Sic roborantia ulceribus ſanandis, quæ febrim inflammatoriam ſecuta ſunt, haud congruunt, conſtitutione forte ſatis adhuc robuſta, & ad ebullitionem prona. Sic exanthemata retrogreſſa balneis, frictionibus, epiſpaſticis &c. revocanda ſunt, e. ſ. p.

Quamvis nunc quidem ex hac curationis ratione nihil ad morbi ipſius naturam deduci poteſt, tamen facillime perſpicere licet, hanc febrium ex ſuppuratione naturam

non ſemper unam eandemque eſſe, ſed pro varia conſtitutione variiſque cauſis præcedentibus admodum differre, quum probabilitate haud careat, etiam ipſum pus pro hac differentia variæ indolis eſſe. Hinc pro hac cauſarum differentia, ſecundum principia ordinationis naturalis, ſpecies determinandas eſſe, patet; quum autem curationis ratio ſemper ſimul pro partis exulceratæ conditione differat (1), & morbo ſic dicto jam conſumato, rariſſime curatio cauſis antecedentibus adaptata inſtitui poſſit, & tandem hæc diviſio hic nimia prolixitate noceret, conſuetam diviſionem conſervare, utilius fore, exiſtimavi.

SPECIES.

I. Exulceratio pulmonum.

v. Phthiſis pulmonalis van Swieten *l. c. p. 49. 62. §. 1206.*

Diſpoſitio hæreditaria (*a*). Habitus φθινοδεις (*b*). Tubercula cruda (*c*). Acrimonia ſcro-

(1) Sic phthiſis pulmonalis ex diſpoſitione hæreditaria longe aliam habet medendi rationem, quam phthiſis ex renum exulceratione.

(*a*) Fernel Pathol. L. V. C. X.

(*b*) van Swieten l. c. p. 9. Portal hanc diſpoſitionem ſcrophuloſam eſſe adfirmat, v. Samml. für pract. Aerzte B. X.

(*c*) Hippocr. de morb. L. I. S. 14. Phthiſin inde ortam

phuloſa (*d*). Diatheſis ſcorbutica (*e*). Conſtitutio pituitoſa (*f*). Compreſſio pectoris. Reſpiratio difficilis. Vox rauca. Tuſſis. Lingua rubra, vel muco nigro obtecta. Sapor ex dulci ſalſus. Sputum purulentum (*g*).

Morton Opp. Amſtel. *1696*. p. 110. ſcrophuloſam nuncupat. cf. Strack Med. Beiträge l. c. & Reid. Samml. für pract. Aerzte l. c.

(*d*) Tubercula ſcrophuloſa ab iis tuberculis, quæ proprie hoc nomine inſignienda ſunt, natura differunt, cf. Starck l. c.

(*e*) Duo Morton adnotat ſigna, quæ hanc phthiſin præſagiunt, eruptionem ſcilicet frequentem exanthematum herpetis miliaris inſtar, & exſcreationem perpetuam, præcipue matutinam phlegmatis moleſti ſalſi e tonſillis rejecti, eroſione gingivarum non raro ſtipatam, v. Opp. cit. T. I. p. 117. Ex multis autem obſervationibus mihi conſtat, eruptiones herpeticas conſtitutionem ſcrophuloſam indicare, & ſic forſan Morton Phthiſin ſcorbuticam cum ſcrophuloſa confudit.

(*f*) In morbis mucoſis & conſtitutionibus verminoſis, pituita ſenſim ad pulmones deferri, ibidemque exulceratio effici poteſt, v. van den Bosch l. c. de phthiſi acceſſoria verminantium, p. 221. Sic etiam catarrhum ſæpe febris phthiſica excipit. Hæc phthiſeos ſpecies pituitoſa dicitur, & præcipue ei cortice peruviano & aëre fixo medetur, v. Murray de Phthiſi pituit. in Balding. Opuſc. med. V. 5. Weber Op. ſemiol. p. 142. Vera exulceratio hic quidem non eſt, tamen, niſi hæc pituitæ depravatio cohibeatur, ſatis exitioſa evenire poteſt, cf. Selle Med. clin. p. 314. ejuſd. Beiträge P. 2. p. 7, 110.

(*g*) Sputum purulentum nonnunquam abſque omni pulmonum exulceratione contingere, obſervatione Muzelii, v. Medic. Wahrnehm. Samml. II. obſ. 1, 2. Haenii Rat.

2. EMPYEMA.

v. SAUVAGES *l. c. T. I. p.* 693.

Reſpirandi difficultas, a pectoris reclinatione creſcens. Gravitas diaphragmatis. In corporis circumverſione quandoque fluctuatio perſentitur. Tuſſis ſicca (*h*).

3. EXULCERATIO HEPATIS.

Hepatalgia apoſtematoſa SAUVAGES *l. c. T. II. p.* 109. *Hectica hepatica v. Hiſt. morb. Uratisl. Ao.* 1700. *p.* 214.

Dolor hypochondrii dextri compreſſivus, pulſatilis. Reſpiratio anheloſa. Color cutis flaveſcens. Urina rubra, conſiſtentia craſſa. Dejectiones jam nimium duræ, jam liquidæ & ſpumoſæ.

med. T. I. p. 87. & HOFFMANNI von den Pocken p. 92. conſtat, ſicut vera pulmonum exulceratio abſque tuſſi & ſputo eſſe poteſt, v. LIEUTAUD Hiſt. anat. med. L. 2. obſ. 163. Hinc phthiſes pulmonales ex aliorum viſcerum exulceratione. Num cæterum hæc materia purulenta contagioſa ſit, in dubio eſt. MORTON id affirmat, v. Ejuſd. Phthiſiol. p. 70. PORTAL variis argumentis contrarium ſuadet, v. Sammlung für pract. Aerzte B. X. p. 678.

(*h*) Nonnunquam pus abſorbetur & per pulmones extricatur, v. ſupra p. 229.

4. EXULCERATIO LIENIS.

Splenalgia ſuppuratoria SAUVAGES *l. c. T. II. p. 112. Hectica ſplenetica, v. Hiſt. morb. Uratisl. p. 215.*

Tumor hypocondrii ſiniſtri. Palpitatio lienis. Dyſpnœa. Decubitus in dextrum latus moleſtior. Color faciei & corporis luridus & ſublividus. Pedis ſiniſtri intumeſcentia dura, cum dolore contuſorio. Anxietas cum mœſtitie & moroſitate.

5. EXULCERATIO PANCREATIS.

v. TULPII *Obſ. L. IV. C. 33.*

Præcordiorum anxietas.

Hujus viſceris exulceratio haud raro abſque ullis ſignis manifeſtis locum habet, id quod ex ejuſdem in cadaveribus reperta coalitione cum ventriculo apertum eſt.

6. EXULCERATIO RENUM.

Nephralgia purulenta SAUVAGES (*l. c. T. II. p. 215*). *Hectica nephritica, v. Hiſt. morb. Uratisl. p. 216.*

Gravitas continua in lumbo alterutro. Cru-

ris ſtupor. Urina deponit materiem fluidam albam, mucidam, lacteam, cruentam.

7. Exulceratio uteri.

Hyſteralgia ulceroſa Sauvages (*l. c. T. II. p.* 123).

Dolor in infimo ventre. Effluxus humoris purulenti.

8. Exulceratio omenti.

Hectica omentalis. Hiſtor. morb. Uratils. p. 216.

Abdomen circa regionem umbilicalem duriuſculum, ſubtumidum.

Et hic morbus rariſſime per ſe exiſtit. Nec ſtatus ille hic pertinet, qui in puerperis poſt mortem videtur, dum perperam auctores materiem purulentam omenti ſuperficiem obtegentem pro hujus partis ſuppurationis effectu habuerunt, quæ non alio modo niſi lymphæ corruptæ extravaſatione producitur.

9. Exulceratio Meſenterii.

Hectica meſaraica, v. Hiſt. morb. Uratisl. p. 217.

Tenſio ac gravitas ſubter ventriculum.

10. EXULCERATIO VENTRICULI ET INTESTINORUM.

Hectica ſtomachica & inteſtinalis. Hiſt. morb. Uratisl. p. 217. Pyroſis ulceroſa SAUVAGES (*l. c.* T. II. *p.* 84). *Gaſtrodynia ulceroſa ejuſdem* (*l. c. p.* 95).

Dolor poſt ciborum vel potulentorum ingeſtionem.

De reliquis partium internarum exulcerationibus, quas febris hectica ſequitur, v. Hiſt. morb. Uratisl. p. 217.

ε. EX OBSTRUCTIONE VISCERUM.

Digestio vitiata. Acrimonia febrilis, ſcrophuloſa (*a*), venerea. Obſtructiones viſcerum. Secretiones & excretiones naturales inordinatæ. Febris lenta chrónica. Corporis emaciatio.

Curatio in ſolvendis obſtructionibus, materiam efficientem educendo, atque debilitatis viſceribus robur reddendo verſatur. Ad priorem indicationem ſatisfaciendam plerique medici haud infelici ſucceſſu ſalibus mediis interque hæc ſale ammoniaco & tartaro tartariſato, nec minus emeticis, parciori in copia, ne vomitus excitetur, uſi ſunt. Roborantia, præcipue autem corticem peruvianum idem præſtare, a medicis haud parvi nominis adfirmatur, inter quos Muzelium & Fothergill allegaſſe ſufficiat. Alteri intentioni Ipecacuanha & rhabarbara præprimis reſpondent, &, febri ſublata, vires martialibus medicamentis & balneis frigidis optime reſtituuntur.

Hæc febris primum ortum ſuum ex illis cauſis trahit, quæ digeſtionis officinam lædunt valdeque debilitant. Turbata tunc digeſtione, facillime viſcerum præſertim chylopoieticorum infarctus ſequuntur, quibus ſecretiones labefactæ, indeque humores impuri redduntur, & hinc tam ex nutritionis defectu, quam ex moliminibus na-

(*a*) Sic juvenes ex ſcrophuloſa labe hoc morbo ſæpe laborant, v. Grant l. c. p. 32.

turæ virium, quibus materiem, ex chylo depravato genitam, nec aſſimilationi ſuſceptibilem, ejicere conata eſt, quæque tandem exhauriuntur, vires corporis decreſcunt, & habitus ejuſdem emaciatur. Variæ etiam humorum acrimoniæ hic attendendæ ſunt.

Hujus generis febres plerumque hecticarum nomine inſigniuntur, quamvis iis ſimul accenſentur, quæ ſuppurationi internæ originem debent, id quod tamen facile confuſioni anſam præbere poteſt. Non autem huic diviſioni omnes febres lentæ vel hecticæ ſubordinandæ ſunt, ſed illæ modo hic pertinent, ubi febris conſtans & eſſentiale ſymptoma eſt.

Iterum & hic ſpecies pro cauſarum materialium differentia ponendæ fuiſſent. Eædem autem rationes, quas ſupra dedi (p. 277.) hic etiam valent.

SPECIES.

1. Hectica hepatica.

Tabes *hepatica* Sauvages (*l. c. T. II. p.* 449) *cf. Edimb. Verſ. T. IV. Art.* 47. *Obſ.* 5.

Tumor in hepatis regione (*a*). A paſtu dolor epigaſtrii.

2. Hectica mesenterica.

Tabes meſenterica Sauvages (*l. c.*). *Pædatrophia* Vogelii (*l. c. p.* 534.).

Voracitas aut appetitus omnino proſtratus. Ventris tumor partialis.

Hectica chlorotica, phthiſis nervoſa, tabes dorſalis, maraſmus ſenilis & aliæ hujus genii proxime his natura accedunt, quoniam autem conſuetis febrium ſignis deſtitutæ ſunt, hic locum non habent.

(*a*) Hoc ſignum plerumque deficit, nec ſemper in cadaveribus, hoc morbo conſumtis, obſtructio manifeſta eſt. Impedita ſanguinis per vaſa hepatis circulatio primum morbi fontem ſiſtit, cujus ſigna autem definitionem huсuſque non admittunt.

ORDO TERTIUS.

ATACTÆ (a).

Magna atque præternaturalis partium irritabilitas & ſenſilitas. Febris inordinata, nec continens, neque regulariter remittens. Symptomata nervoſa, nec inter ſe, neque cauſis manifeſtis reſpondentia (b).

(a) Vocabulum hoc uſurpare liceat, quum ob præcedentium denominationem analogica ſumenda erat. Legitimatur præterea ſymptomatum a præcedentium norma aberratione, reſpondet illi Sydenhami ſpirituum ataxiæ, quæ hiſce in febribus quoad ſymptomata præcipue deprehenditur, & invenitur tandem in *Coacis* Hippocratis S. I, N. 37.

(b) Hic ſequentia pertinent. Certa morbi ſenſatio abſque phænomenis externis. Querularum defectus & indifferentia, ubi ſymptomata minantia. Nimis mortis metus. Inſomnia abſque febri & dolore. Exacerbationis atque fervoris tempore pulſus debilior & contractior (v. Grant l. c. p. 21.). Typus febris inordinatus. Lingua arida abſque ſiti. Lingua humida & ſitis magna. Cutis ſicca abſque calore. Sudores ſine levamine. Excretiones ſpontaneæ vermium. Excretiones abſque levamine. Venæ ſectio dolores non mitigat, ſed ſingultus eam ſequitur. Emetica effectum non præſtant, ſed facile catharſin producunt.

Hæc febris neotericis ſub nomine febris nervoſæ ſatis innoteſcit. Admodum autem difficilis eſt propria, perſpicua eaque utilis hujus febris determinatio, cujus ratio partim in tenebroſa nervorum cognitione, partim in eo latet, quod, ni fallor, non ſatis bene hucuſque medici hoc febrium genus ab aliis diſtinxerint. Sub hybrida malignitatis voce quidem plerumque indicatur; quodſi autem recordemur, quotuplex quantaque ſit notio, quam medici huic termino affigunt (v. Marcard *diſſ. de malignit. febr.*), facile inde deduci poteſt, quam varia ſit harum febrium apud auctores idea, ſicut idem de omnibus aliis morbis nervoſis valet. Ex ſupra datis hujus febris characteribus, rite intellectis, facile quoque differentia earundem naturalis intelligi poteſt; in hac autem notarum ratione difficultas latet, qua fit, ut hæc febris haud rite diſcernatur, niſi omnis febrium differentia naturalis jam cognita ſit. Ex mera enim ſymptomatum nervoſorum facie nihil ad febris naturam concludi poteſt. Sic in febribus bilioſis ſæpiſſime ſymptomata deprehenduntur, quæ omnibus nervoſorum denominatione veniunt, eaque ratione jure illam mereri videntur, quoniam perturbatas functiones, a nervoſo ſyſtemate proxime pendentes, ſiſtunt. Non autem eadem eſt ratio, qua febres noſtræ nervoſæ nuncupantur, neque ſymptomata in febribus bilioſis eodem jure nervoſorum nomen merentur, quo febres noſtræ ita appellamus. Et hæc generis noſtri ratio ſatis obſcura eſt, & facilius negative quam affirmative deſcribitur. Febrim enim, characteribus ſupra poſitis notatam, nulla diatheſi humorum phlogiſtica vel putrida, nullaque colluvie bilioſa vel pituitoſa in primis viis, nullis tandem viſcerum obſtructionibus vel exulcerationibus ſtipatam, vel tamen, ſi hæc adſunt, haud ea relatione

cum iis connexam, ut pro febris cauſa materiali haberi poſſint, talem febrim ex atactarum numero eſſe, haud exigua probabilitate opinari poterit. Ipſa autem ratio, qua ipſa natura febris quodammodo dijudicari poteſt, obſervatione phænomenorum & effectuum medicamentorum conſentiente, ſequens eſt. Datur conſtitutio corporis, qua, leviſſimis cauſis accedentibus, phænomena producuntur, quæ alias graviorem cauſarum modum ad ſui exiſtentiam ſupponunt. Ubi ergo febris, ſymptomatibus nervoſis ſtipata, nullam cauſam ex iis manifeſtat, quæ alias febres producere ſolent, vel, quod idem eſt, ſi phænomena cauſis manifeſtis conſuetis haud reſpondent, ibi febrim nervoſam vel atactam eſſe, adfirmari debet. Hæc ſane vera propriaque eſt notio, quam huic generi affigere debemus, ſi omnem confuſionem evitare velimus. Eodemque modo WHYTT hanc morborum claſſem ab aliis rite diſtinxit, cujus verba hic in medium proferre liceat: „All diſeaſes, ait, „may, in ſome ſenſe, be called affections of the „nervous ſyſtem, becauſe, in almoſt every diſeaſe, „the nerves are more or leſs hurt; and, in conſe„quence of this, various ſenſations, motions, and „changes, are produced in the body. However, thoſe „diſorders may peculiarly deſerve the name of ner„vous, which, on account of an unuſual delicacy, „or unnatural ſtate of the nerves, are produced by „cauſes, which, in people of a ſound conſtitution, „would either have no ſuch effects, or at leaſt in a „much leſs degree" (*v. Opp. cit. p. 528.*).

In prædiſpoſitione ergo nervoſi ſyſtematis maxima febrium hujus generis cauſæ materialis pars ſita eſt, & quidem duplex ejuſdem eſt conditio, cujus diverſitas tum in ordinandis quam in curandis his febribus maxima

attentione obſervanda eſt. Primo nempe, ob peculiarem atque præternaturalem irritabilitatem, magna ſymptomata ex levi cauſa, quæ in ſana conſtitutione illa haud efficere valet, ſæpe producuntur. Hic ſtatus morbos chronicos nervoſos, ſub certaque conditione febres nervoſas acutas, infra proprius determinandas, comprehendit. Secundo ſingularis nonnunquam ſyſtematis nervoſi debilitas in cauſa eſt, qua natura, ad cauſam quandam levem ſuperandam atque extricandam, impotens redditur. Hic pertinent febres lentæ nervoſæ, quæ raro perfectam criſin admittunt. Hinc harum febrium phænomena nonnunquam ſat levia atque abſque ullo periculo eſſe videntur, quoniam ex virium cooperationis defectu febris magna non eſt, quamvis periculo haud vacat. Et hæc eſt ea conditio, quæ a pleriſque medicis maligna vocatur. Neque prorſus hoc verbum rejiciendum eſſet, ſi omnes medici hanc ideam unanimiter ei conciliarent. Nec tamen pro febris noſtræ ſynonymo dari poteſt, quoniam totum earundem ambitum haud complectit. Nonnunquam enim phænomena, ſenſibus externis conſpicua, manifeſte atque abſque ullo fuco periculoſa ſunt, & tamen cauſæ manifeſtæ haud reſpondent. Hinc omnino etiam hic ſtatus ad febres nervoſas referendus eſt, quamvis proprie malignus dici nequeat, quoniam ſatis ſeſe manifeſtat. Hinc hæc vox nulla ratione, ad genus noſtrum denotandum, adhiberi poteſt.

Quum ergo ex hac nervorum morboſa conditione in connubio levis cauſæ cujuſdam occaſionalis, omnia oriantur, quæ ad febris conditionem ſpectant, ex his binis etiam naturam harum febrium conſtare, conſequitur. Quamvis autem cauſa prædiſponens ſemper adeſſe debeat, tamen hæc ipſa non ſemper homini naturalis

fuit, ſed nonnunquam febris cauſarum remotarum productum eſt. Sic nonnulla contagia ſpecifica vi nervos afficere valent, ita ut, alia adhuc cauſa interna accedente, febris hujus indolis oriatur, quam contagiorum proprietatem nervis nocivam ſupra jam adnotavi (*v. p.* 185 *cf. etiam* Huxham *l. c. T. II. p.* 105. & Schwencke *Hæmatol. p.* 4.). Hujus indolis tunc nonnunquam peſtis vel alia febris contagioſa deprehenditur, de quibus infra. Hæc de cauſa prædiſponente, quæ vel ex idioſyncraſia ægrorum vel ex prægreſſis cauſis dijudicanda eſt.

Quod ad cauſas occaſionales attinet, plerumque in ſenſus non cadunt, quoniam in ratione effectuum non ſunt. Nulla enim manifeſta ſanguinis depravatio deprehenditur, vel ſaltim, ſi aliqua adeſt, ad febrim haud temere facit (*v.* Brendel *diſſ. de ſerior. uſu evac. in quibuſd. acut.* §. 10.), quamvis omnino in ſtatu complicato putredinem haud raro obſervare liceat. Sic etiam ſanguis quandoque inflammatorius repertus fuit, ac tamen repetita venæ ſectio nocuit (*v.* Home *l. c. p.* 194). Nonnunquam etiam bilis vitium adeſſe videtur, ſedulo autem hic ſtatus ab illo diſcernendus eſt, de quo jam in remittentium ordine mentionem feci, quippe cujus ſymptomata ex mera colluvie primarum viarum vitioſa ortum ducunt, & probe facta diagnoſi, cauſam expurgando, facile tolli poteſt. Proſunt quidem quandoque in febribus nervoſis ſub certis ſuis conditionibus evacuantia, nequaquam vero cardo curationis in eo verſari debet, uti Brendelius (*diſſ. de phrenit. p.* 9.) affirmavit. Si quando enim talem bilis vel aliarum impuritatum in primis viis orgaſmum deprehendimus, ita ut eo ſublato, morbus ſimul tollatur, ſane ad hunc ordinem non pertinebit, ſed ex remittentium gaſtricarum genere eſſe, jure vereque judicandum eſt. Differt

febrium atactarum curatio, pro ſupra data earundem diverſitate. Ubi enim vires actuoſitate illa carent, quæ ad materiei expulſionem requiritur, iis roborantibus & alexipharmacis ſuccurrendum eſt. Ubi autem nimia ſenſilitas, magnus indeque circulationis orgaſmus, omnino temperantibus his febribus propriis, ille ſedari debet. Præcipue autem obſervandum eſt, per quas vias febris plerumque materiem ejicere conata eſt. Quum enim, præcipue in febribus lentis nervoſis, natura ad criſin perficiendam haud magno ſatis vigore gaudeat, in hoc opere ſuffulcienda eſt. Fateamur cæteroquin lubenter, harum febrium curationem nondum ita comparatam eſſe, ut veræ doctrinæ ſpeciem præ ſe ferat. Hucuſque diagnoſis facilis felixque curatio earundem artificis qualitas occulta eſt, quæ claram notionem non admittit.

GENUS PRIMUM ATACTARUM.

FEBRIS NERVOSA ACUTA SPORADICA.

Febris incipit intercurrentibus perfrigeriis, tenuique ſudore vix levante, pulſu parvo, imbecillo, duriuſculo, nunc celeri nunc tardo. Dolores artuum & præcordiorum. Pulſatio circa præcordia vel umbilicum. Vox per intervalla acutior vel ſubrauca. Lingua aſpera, ſicca, alba, tremula. Conatus vomendi vel vomitus æruginoſi, in ſcreatus deſinentes. Conatus mingendi inanes. Urina tenuis, limpida. Oculi in unum locum fixi, fulgentes, rubentes, ſqualidi, vel clauſi. Aurium ſonitus. Difficultas auditus, vel ſolito acies major. Febris acuta.

Temperantia, venæ ſectio, balnea frigida, veſicatoria, atque excitantia vel cardiaca in curatione adhibenda ſunt (*v.* Vogel *l. c. p. 43. ſeq.*). Sed his in febribus medendi ratio difficillime docetur. Medici ingenium hic vim ſuam manifeſtare poteſt.

SPECIES.

1. PHRENITIS.

PHRENITIS BRENDELII (*v. diſſ. de phrenit.*) SCHRÖDERI (*v. Feinii diſſ. de indole ac ſede phrenit. et paraphr.*) *et* VOGELII (*v. l. c. p.* 41 *ſeq.*)

Vigilium pertinax cum oblivione eorum, quæ audiunt, vel ipſimet dicunt. Delirium furioſum, permanens, prænotante plerumque difficili ac convulſoria deglutitione.

Hunc morbum phrenitidem HIPPOCRATIS eſſe, neque cerebri vel menyngum vel diaphragmatis inflammationem, docentibus cadaverum ſectionibus, pro cauſa agnoſcere, ſupra jam adnotavi (*v. p.* 126. *ſeq.* & 138. *ſeq.*), cf. etiam VOGELIUM l. c. Criſium ratio idem corroborare videtur, dum morbus haud raro hæmorrhagia vel alvi fluxu judicatur. De curatione v. VOGEL l. c. SARCONE l. c. T. II. p. 220. ſeq. Semel hunc morbum obſervavi, ubi Tænia pro omni probabilitate irritamenti locum tenebat (*v.* SELLE *Beyträge &c. p.* 25).

2. FEBRIS SOPOROSA.

Typhus comatoſus SAUVAGES (*l. c. T. I. p.* 312.) LETHARGUS VOGELII (*l. c. p.* 48)

cf. Morgagni *de cauſ. ac ſed. morb. Epiſt.* 6. *Art.* 2. & Grimm *von der Epidem. zu Eiſenach p.* 130.

Febris incidit magna in ſomnum propenſione, ſed irrequieto, pavoribus interrupto & magis delaſſante.

Febris nervoſa acuta, quæ medium tenet locum phrenitidem inter & febrim ſoporoſam, deſcripta legitur in Hiſt. morb. Uratisl. 1702. p. 40. ſeq.

3. Hydrophobia.

Hydrophobia ſpontanea Sauvages (*v. l. c. T. II. p.* 235) & Vogelii (*l. c. p.* 73). Tribolet de la Lance *de Hydroph. ſine morſu præv. in Opuſc. Bald. V. I. p.* 236.

Potulentorum averſatio. In eorundem deglutitione ſumma anxietas & convulſiones. Sitis ingens. Spuma oris cum inſuperabili deſiderio illam in alios exſpuendi.

Hydrophobiam ex morſu canis rabidi ad affectiones nervoſas referendam eſſe, plerique medici conveniunt, inter quos recentiorum nonnullos allegare ſufficiat (v. Whytt *l. c. p.* 549. Nugent *Eſſay on the hydrophobia &c. v. Comment. Lipſienſ. V.* 5. *P. II.* Baudot *Eſſays antihydrophobiques Paris* 1770). Datur autem hydrophobia ſpontanea, quæ aliis febribus ſymptomatice accedit, inter quas ea tantum hic pertinet, quæ

in febribus nervoſis acutis haud raro deprehenditur, qua ex ratione etiam VOGEL eam ad febres malignas recenſet. Sic etiam ab abuſu potuum ſpirituoſorum obſervata eſt (*v. Samml. für pract. Aerzte B. 2. p. 64.* THEDEN *Neue Bemerk. &c. P. 2. p. 162*). An autem cum priori natura conſimilis? Num iiſdem medicamentis medeatur? Hæc nondum extra dubitationis limites poſita ſunt. Sufficit nobis, eam nonnunquam in febribus nervoſis præcipuum ſymptoma eſſe, ideoque hujus ſpeciei exiſtentia legitimatur.

4. FEBRIS NERVOSA ACUTA PUERPERARUM.

v. SYDENHAM (*Opp. p. 425.*) HALL *diſſ. cit. de febr. p. 32.*

Monet SYDENHAMUS, puerperarum febres acutas ſæpe ex conſtitutione hyſterica oriri, neque vehementes evacuationes ferre. Hinc eam hic adnotare volui, quamvis talem morbum proprie febris puerperarum nomine haud inſigniendum eſſe, ſupra monui (p. 263 ſeq.).

GENUS SECUNDUM ATACTARUM.

FEBRIS NERVOSA ACUTA EX CONTAGIO.

Febris contagioſa, ſymptomatibus mere nervoſis ſtipata, vel ob inflictus vehementiam abſque ulla manifeſta evacuatione necans, vel exanthematibus, in partibus glandulosis prorumpentibus, vel magno ſudore, inſignita.

Hujus generis ſunt febres, quarum cauſa ad febres nervoſas prædiſponens a contagio producitur, veluti ſupra in ſcholio monui. Duplex autem ſpecialiter conditio hic venit adnotanda. Nonnunquam enim hæc nervorum affectio immediate atque ſub prima infectione a contagio admovetur, quandoque autem in morbi progreſſu nervoſum ſyſtema demum debilitatur, ita ut in eo roborando inque viribus erigendis omnis curatio verſari debeat. Natura ergo hæ conditiones ab invicem quodammodo recedunt, quum poſteriori in caſu hic ſtatus morboſi ſyſtematis nervoſi ſimul ab alia cauſa pendere videatur. Attamen generatim in eo conveniunt, ut maxima adſit nervorum perturbatio, qua vires, ad morboſam materiem eliminandam neceſſariæ, infringuntur, & ad quam tollendam methodus cardiaca in auxilium vocanda eſt, ut natura opus ſuum perficere queat.

SPECIES.

1. Sudor anglicus.

Hydronosos Foresti (*v. l. c. L. 6. Obſ. 7, 8.*) *cf.* Sennert (*de febribus L. IV. C. 15.*) *Sudor anglicus* Meadii (*v. Opp. Ed. Goett. 1749. T. II. diſſ. de peſte p. 50*).

Primo invaſionis die magnus & immoderatus ſudor, cum inſigni virium lapſu aliiſque ſymptomatibus nervoſis, vel ſubito necans, vel morbum intra 24 horas ſolvens.

An huc ephemera britannica referenda ſit? Subitaneus morbi inflictus & decurſus, vitium ſanguinis vel primarum viarum in cauſa fuiſſe, opinari non jubent, ideoque contagium præſertim nervos afflixiſſe, probabilitate haud caret, qua ex ratione hanc febrim noſtris accenſendam eſſe, credidi.

Ab hac febri autem illa veterum *Elodes* (*de quibus v.* Hippocratis *Epid. L. 7.*) quam maxime differt, ſedulo monente Foresto (*l. c. & L. 11. Obſ. 62.*). Hac enim per plures dies continuata, ſudoribus ægros conſumſit, quum contrario ſudor anglicus vel ſtatim necans vel maxime criticus fuerit. Ex elodum numero fuit febris varioloſa Sydenhami (*v. Opp. p. 98.*) qua effuſiſſimi ſudores ab initio morbi abſque ullo levamine adfuerunt. Et ſic veteres omnes febres elodum

nomine tradiderunt, quarum præcipuum ſymptoma ſudor erat; quæ autem naturæ ratione valde ab invicem recedunt, neque ullo jure hujus ſymptomatis ratione hic referendæ ſunt.

2. Pestis acutissima.

Species prima Chicoynean (*v. Traité de la peſte P. I. p. 37, 224. 242, 244*). *Species ſeptima* Chenoti (*l. c. p. 68*).

Pulſus parvus, mollis, frequens, inæqualis. Lingua primo alba, poſtea rubra, nigra & arida. Vomitus æruginoſi, atri, cruenti. Oculorum adſpectus alienus. Anxietates. Summa virium proſtratio. Stupor & abjectio animi. Deliria. Animi deliquia. Convulſiones. Nulla manifeſta bubonum vel anthracum eruptio. Mors intra aliquot horas vel ad ſummum tres dies.

Maxima nervorum perturbatio, in his peſtis ſpeciebus deprehenſa, atque pro rerum conditione ſine omni dubio ex immediata contagii in nervos actione producta, ordinationem earundem ad nervoſarum febrium genus ſatis ſuperque legitimam reddere poterit. Et quidem ſequentes rationes hanc immediatam nervorum a contagio affectionem, probare mihi videntur. (1) Bilioſa primarum viarum colluvies horum ſymptomatum cauſa generaliter eſſe nequit, quoniam ſæpius deeſt, quamvis, ſi adeſt, id quod non raro deprehenditur (*v. Genus febr. remitt.*), omnino ſtatum peiorem reddere valeat, v. Chenot. *l. c. p. 61. 148, 166.* Vomitus autem

autem bilis viridis vel atræ, hoc in contrarium vertere nequeunt, quin potius ſententiam meam firmius ſtabilire valent. Hanc enim bilis comparationem ex nervorum affectione oriri, plures medici conſentiunt, v. SYDENH. *l. c. P. I. p.* 262. CHENOT *l. c. p.* 267. & multis optimorum auctorum teſtimoniis id ulterius in SCHRÖDERI & STARCK *diſſ. de alienata bilis qualitate Goett.* 1767. habita, probatum eſt. Et HIPPOCRATES jam bilis ita comparatæ vomitus, lethales prædixit, v. COAC. *S.* 1. *n.* 100. quo colligi poterit, quod tales vomitus longe ab illis diſtent, qui a colluvie ſordida excitantur. Hujus etiam bilis abundantia, poſt mortem in primis viis & veſica fellea deprehenſa fuit, *v. Traité de la peſte p.* 261, 277. (3) Neque ſemper hæc ſymptomata a putredine dependere, ſubitaneus ſymptomatum inflictus eorundemque ſævities jam probant, qua robuſtiſſimæ conſtitutiones correptæ fuerunt, quid! quod hæ majori plerumque periculo obnoxiæ eſſent, *v. Traité de la peſte P. I. p.* 39, 226. Magna porro differentia peſtis hanc ſpeciem inter & febres putridas ratione caloris deprehenditur, quippe qui tactu plerumque naturalis adparuit, quamvis interno urens fuerit. Et in hac caloris differentia FORESTUS jam limites peſtem inter & febres putridas poſuit, v. FOREST. *L.* 6. *Obſ.* 2. *in Scholio. Traité de la peſte P. I. p.* 38, 250. Occurrit quidem etiam in febribus putridis (*v. ſtad.* 31. *febr. carc.* PRINGLII *l. c. p.* 312.) talis ſtatus, qui tamen, etſi huic proxime abſit, tamen in eo ab illo differt, ut non ſtatim ab initio, ſed poſt aliquam febris perdurationem incidat, putredinique ſuperveniat, in hac vero peſtis ſpecie ſymptomata nervoſa antecedunt, quibus tunc putredo ſupervenire poteſt. *In primo enim impetu peſtis, quem edit, nullum alicujus hu-*

morum corruptelæ, *cui hæc ſymptomatum ſævities adſcribi queat*, *adeſt indicium*, *v.* CHENOT. *l. c. p.* 42. Et hæc differentia in medela non eſt levis momenti, dum illa nervorum adfectio, quæ putredini ſupervenit, averti poteſt, id quod in peſte igitur fieri nequit, quoniam prima contagii actio in nervos ruit. (4) In pleriſque tandem cadaveribus, quibus apertis non ſolum viſcera, ſed etiam cerebrum & nervi deſtructa gangrænoſaque reperta fuerunt (*v. Tr. de la peſte p.* 1.), nullus fœtor, uti in putredine eſſe ſolet, deprehenſus fuit (*v. Tr. de la peſte p.* 262.), quin potius humorum aciditas prævalere videbatur, dum bilis exſcreata, acido gaudebat ſapore (*v. Tr. de la peſte p.* 255). Ex quibus omnibus ſatis hujus peſtis ſpeciei a febribus putridis differentia magnaque ejuſdem cum febribus atactis vel nervoſis affinitas conſtare poterit. Qui non neſcit, quid BRENDELIUS febris malignæ vocabulo inſignire voluerit, ille hunc mecum conſentientem videbit, in *diſſ. de febr. part.* §. 14. ubi peſtem ad febres malignas refert, & in *diſſ. de paraphr. & febr. malign. cognat.* §. 14. dicentem: *Peſtem procul dubio nihil aliud eſſe*, *quam paraphrenitidis ſpeciem*, *ſingulari quodam contagio enatam.* MEAD. *opp. Ed. Goett. T. II. de peſte p.* 34. etiam credit, contagium in ſuccum nervoſum agere (*cf. Traité de la peſte p.* 75.). PRINGLE *p.* 337. & *ſupra p.* 186. (5) Medelæ tandem methodus, etſi proh dolor! rariſſime, in his nempe peſtis ſpeciebus, ex voto ſuccedebat, proſperior tamen præ aliis cum ea in febri nervoſa adhibenda, convenit, quæ nempe in vomitoriis, diaphoreticis, cardiacis &c. conſiſtit, quibus adhuc cortex peruvianus accedit, quippe quem non ſolum CHENOTUS (*l. c.*) ſed etiam alii perutilem invenerunt, v. MORTONI *Opp. append.* 20. *Ex hiſt. febr.*

Ao. 1658, 1692, MAKENZIE *neves bremiſches Magaz.* T. II. p. 300.

3. FEBRIS NERVOSA PUTRIDA.

Febris peſtilentialis GRANT *neve Beob. p.* 24.

Supra jam monui (*v. p.* 159.), febribus putridis contagioſis haud raro ſtatum accedere, ubi ob maximam virium dejectionem ſummamque nervoſi ſyſtematis debilitatem methodus alexipharmaca inſtituenda eſt. Et quamvis hujus numeri febres a præcedenti ſpecie, indolis & morbi decurſus ratione haud parum abhorreant, nunc tamen, ſi ad hunc gradum pervenerint, eadem medendi methodo indigent. Simul enim complicata putredo has ſpecies ſeparare videtur. Non autem putredo, per ſe ſpectata, hujus conditionis cauſa materialis eſſe poteſt, quoniam antiputredinoſa ſtatum peiorem reddunt. Quoniam ergo hæc febris putridæ conditio medelam, febribus nervoſis propriam, poſtulat, natura cum iiſdem hac ratione etiam convenire, conſequitur. Unde autem unius ejuſdemque contagii diverſa vis, qua nunc primo nervos, nunc mox humores afficit? An conſtitutiones nonnullæ vi contagii, nervos lædenti, reſiſtere valent? An hoc contagium putredine humorum aptius redditur, ut nunc nervos facilius afficere valeat, quos antea immunes relinquebat? Nonnumquam tum putredo, tum nervorum affectio ſimul incidunt, quod ſequens peſtis ſpecies probat.

(a) Pestis.

Species ſecunda Chicoynean (*l. c. P. I. p. 38, 250, 318*). *Species quarta* Chenoti (*l. c. p. 64*) *cf.* Forest. (*l. c. L. 6. Obſ. 12*).

Pulſus celer, contractus, inæqualis, premente arteria evaneſcens. Sitis. Nauſea. Vomitus, æruginoſi, cruenti vel atri. Æſtus interne urens, externe naturalem non ſuperans. Ingens cephalalgia. Oculi torvi vagi. Lingua initio alba, deinde nigra. Deliria. Hemorrhagiæ. Petechiæ. Vibices. Bubonum & anthragiæ. Petechiæ eruptio, acrius vero dolentium, nigreſcentium, facillimeque in gangrænam tranſeuntium.

Hæc peſtis conditio ita comparata eſſe videtur, ut contagium tum humores tum nervos ſimul affecerit, nec inde unum alterius cauſa vel effectus dici queat, quoniam uno eodemque tempore a contagio producuntur. Experientia autem teſte, hoc in paſſu magis ad nervorum quam ad humorum affectionem reſpiciendum eſt, hinc prior etiam magis ad cauſam materialem vel naturam febris ſpectare, conſequitur, ideoque febribus nervoſis merito adnumerari debet.

(*b*) *Stadium tertium febris carcerum* Prin-

GLII (*l. c. p. 311*). *Stadium tertium anginæ malignæ* FOTHERGILLII (*l. c.*). *Stadium tertium febris flavæ malignæ americanæ* HILLARY (*l. c.*).

Hic etiam febris hungarica aliæque febres peſtilentiales pertinent, ubi mox in initio humorum putrida diſſolutio nervorumque ſumma affectio incidunt. Nequaquam quidem generatim tales febres hanc indolem ſervant, ſed plerumque a conſtitutione ita modificantur. Cæterum omnino hujus conditionis determinatio admodum difficilis eſt, quod tamen haud ſyſtemati noſtro, ſed exiguæ humanæ cognitioni phænomenorum eorundemque cauſarum in machina humana tribui debet.

GENUS TERTIUM ATACTARUM.

FEBRIS LENTA NERVOSA.

Habitus corporis laxus, debilis, ſenſilis. Cauſæ prægreſſæ ſyſtema nervoſum defatigantes. Incipit levi horrore, cum errante repentino calore, ſæpe vix perceptibili, languoris ſpecie, animique dejectione, pulſu celeri, inæquali, nunc forti, pleno, nunc vero & ilico parvo, debili & fere inconſpicuo, nonnunquam naturali tardiori, vel non multum ab eo diſcedenti. Ita ſtatus ſæpe repit, ſine luculento periculo, cum tunc ex improviſo ſymptomata graviora accedant (*a*).

Capitis dolor & gravedo. Vertigo. Nauſea. Dolor oppreſſivus præcordiorum. Vomitiones inanes. Vomitus acidi humoris. Singultus. Lingua initio alba, poſtea rubra & arida, etſi vix unquam ſitis, denique tremulenta. Torporis ſpecies, ſomnolentia, & tamen æger

(*a*) Hoc ſtadium mitius præcedentis verum ac genuinum hujus febris characterem præbet, unde a febri nervoſa acuta differt, ſed plerumque vel ob abſentiam vel ob imperitiam medici, obſervationem fugit.

ſomno deſtituitur, vel ſaltim fugax tantum eſt, ſoporoſus, pavoribus interruptus, non delectans. Oculorum triſtior adſpectus ſordiduſque, lucem fugientes. Sternutatio. Calor & horror inæquales, ſæpe dum caput ardet, pedes frigeſcunt. Calor ad contactum, naturalem non ſuperans, interne urens. Sudores fugitivi, gelidiuſculi. Urina tenuis, limpida, nonnumquam turbida nec ſecedens, quandoque autem optima facie critica abſque ulla ſymptomatum alleviatione. Poſthæc convulſiones. Delirium manifeſtius, raro phreniticum, ſed tranquillum, labiorum & manuum motibus, oculis intentis, & quaſi ſtudioſe aliquid adſpicientibus. Vires decreſcunt, ita ut leviſſimo ſæpe nixu animi deliquia & ſudores frigidi adpareant. Extremitates frigeſcunt. Pulſus tremulus, undoſus, intermittens. Aegri in principio valde irritabiles, nunc ſurdi & ſtupidi fiunt. Imminente morte delirium comate finitur, excreta invite profluunt, ac univerſalibus convulſionibus vel morte apoplectica æger e medio tollitur.

Hujus generis conditio ea eſt, ubi ſingularis ſyſtematis nervoſi debilitas adeſſe videtur, qua natura ad cauſam quandam occaſionalem internam expellendam in

ſana conſtitutione mox ſubigendam, inepta eſt, & ſic materies ad partes nobiliores metaſtatice defertur, vel ibidem ſenſim accumulatur, unde ſummum periculum, atque, niſi vera criſis ſequatur, mors certa imminet. Crediderunt quidem alii, hujus febris naturam in locali quodam vitio ſitam eſſe, quod tamen probabilitate deſtitutum eſt. Sic Home inflammationem cerebri in cauſa eſſe, adfirmat, in propriaque obſervatione nititur. Febris enim lentæ nervoſæ ſpecie ipſe correptus fuit, atque ſigna inflammationis cerebri percipere credidit. Unde autem, quæſo, determinare potuerit, hæc ſymptomata haud meræ congeſtionis verſus ſuperiora effectus fuiſſe? Vidit quidem nonnunquam cerebrum ſanguine aut pure turgidum, quod etiam Willisii experientia jam conſtabat, attamen probabilius pro morbi ſequela vel pro ſtatu complicato, quam pro cauſa habenda eſt. Neque ipſa corporis conſtitutio, cauſarum præcedentium conditio, & curationis tandem ratio, huic febri, optimis omnibus practicis conſentientibus, opportuna, ad talem cauſam localem indicant. Quamvis enim nec rationi neque experientiæ contrarietur, ex nervoſa debilitate ſtaſes in ſyſtemate vaſculoſo fieri poſſe, vereque oboriri, tamen hæ plerumque indole vere inflammatoria expertes ſunt, atque, veluti ex morbi hyſterici & hypochondriaci analogia concludi poteſt, magis viſcerum abdominalium quam partium nobiliorum obſtructiones efformant. Et quamvis quidem porro obſervatione conſtet, nonnunquam veras inflammationes cum febri noſtra complicatas eſſe, attamen pro cauſa materiali haberi nequeunt, neque exinde febris naturam conſtituunt. Quiſnam enim excitantia & roborantia ad inflammationes tollendas idonea eſſe, dicet? Hæc quidem eſt methodus, quam optimi practici adoptarunt,

quæque experientia teſte atque ratione conſentiente huic febri maxime congruit. Vinum apud auctores, ut non ſolum magna ſit in hac febri utilitate, ſed etiam optimi præſervativi remedii ſpeciem præ ſe ferat, relatum legitur (*v.* Huxham *l. c. T. II. p. 88.* Home *medic. facts and. Exp. p. 6.* Gibson *treatiſe on fevers. Lond. 1769. p. 172. Edimb. Verſ. T. V. P. II. p. 734. ſeq. Lond. Bemerk. T. I. p. 207.*). Unde ſane nihil ad hujus cauſæ exiſtentiam concludi poteſt. Sique ad auctoritatem provocare velimus, & hinc hujus cauſæ nullitas adparet. Hippocratis enim inflammationis cerebri deſcriptio atque præſcripta ejuſdem hujus morbi curatio febri noſtræ haud reſpondent, quum expreſſis verbis vinum prohibeat, methodumque antiphlogiſticam ſuadeat (*v. ſupra p. 137.*), quæ tamen, uti modo dixi, hujus febris non eſt. Plerique auctores conſentiunt, maximam febrium nervoſarum cauſæ materialis partem in morboſa quadam nervorum conditione latere (*v.* Langrish *l. c. p. 330.* & Gibson *l. c. p. 163*), qui ſequentia habet: „I may warrantably conclude, „ait, that the cauſe of this fever is ſome matter af- „fecting the nerves, ſo as ſometimes to hinder their „influence, and at other times to occaſion too great „an exertion of it" (*cf. etiam* Lentini *Obſ. T. II. Obſ. 19.*). An hæc nervorum mala conditio cum debilitate hyſterica vel hypochondriaca natura conveniat? Sic deſcriptio hujus febris Manninghami ſuadere videtur. Ait enim, hanc febrim in principio ſæpe morbi hyſterici vel hypochondriaci faciem præ ſe ferre. Quænam autem hæc ſit materia, quæ irritamentum præbet, quod hanc nervorum peculiarem irritabilitatem actuoſam reddere valeat, nondum plane cognitum eſt. Hanc cauſam occaſionalem nonnulli pituitam eſſe, autumarunt.

Sic Huxhamus (*l. c.*) pituitæ putredinem accuſat, & Glassius hac ex ratione eas febribus gaſtricis adnumeravit. Supra autem jam illam febrim quæ a colluvie pituitæ pendet, a noſtris ſeparavi, atque rationes dedi, quæ id peragendi, mihi ſuaſerunt (*v. p. 257. ſeq.*). Facillime quidem in conſtitutione debili ob læſam ſimul digeſtionem pituita generatur, ſed hæc potius ad morbi effectus quam ad ejuſdem cauſas referenda eſt, quum vera febrium nervoſarum medendi methodus in impuritatibus primarum viarum expurgandis haudquaquam verſetur. Attamen ex toto negare nolo, hanc pituitam quandoque in præſto eſſe, atque cauſæ occaſionalis genium præ ſe ferre. Perſuaſiſſimum enim habeo, cauſam occaſionalem febrium noſtrarum non ſemper unam eandemque eſſe, ſed pro individuorum ratione admodum differre. Hanc autem differentiam hactenus ignoramus, ardentique deſiderio obſervationes expecto, quibus ad hanc cognitionem pervenire queamus. Nonnunquam materiem arthriticam cauſam hujus febris occaſionalem præbere, ſequenti obſervatione edoctus ſum, quæque ſimul omnem de vera exiſtentia harum febrium ſub ea conditione, ſub qua eas determinavi, dubitationem ſuſtulit.

Vir quidam a prima juventute hæmorrhagiis per nares perque vaſa hæmorrhoidalia laborabat. Ad has ſedandas largiter inſtituta ſæpiuſque repetita venæ ſectio debilitatem illam induxerat, quæ plerumque largas ſanguinis rubri evacuationes ſequitur. Ante aliquot annos, vigeſimo quidem nono ætatis ſuæ, morbo arthritico univerſali correptus, iterum illum ſanguinis evacuatione proſecutus eſt, poſtea ex artis parte fomentationibus, emollientibus & veſicatoriis, a natura autem eruptione miliari ſolutum. Iterum autem hunc morbum inſignis

fluxus hæmorrhoidum excepit, cui varicum, quæ ſanguini viam parabant, exſtirpatione obicem poſuit. Ex omnibus his autem ſingularem debilitatem una cum magna irritabilitate contraxit, quæ tum ex corporis tum ex animæ conditione manifeſte adparebant. Duobus annis præterlapſis febrilis morbi indicia perſentiſcere cœpit, at quoniam eodem tempore febris putridæ bilioſæ ſpecies epidemice ſæviebat, ſuum morbum ejuſdem indolis eſſe, autumat. Hinc repetitis primas vias evacuantibus illum profligare ſtuduit, ſed incaſſum. Magna mortis apprehenſione, quamvis ambulando, nec peculiarem debilitatem artuum vel alia ſymptomata ſentiendo, duabus ſeptimanis poſt morbi inflictum præterlapſis, eum reperiebam, nulla alia fere quærela, quam de inſomnia, per totum morbi jam ſtadium protracta. Pulſus mane naturali proxime accedebat, verſus veſperum motus febriles, nec vehementes, pulſu haud mali ominis. Ex nimio autem evacuantium uſu paulo antea vomitus acidi acerbiſſimi ſpontanei ſecuti erant, quorum conamina ſemper ex præconcepta opinione, colluviem impuram primarum viarum in cauſa eſſe, mechanice ſufſulſerat. Facillime ex omnibus perſpiciebam, materiem haud copiæ, nec peculiaris virulentiæ ſed morboſi ſyſtematis nervoſi ratione nocere. Hinc reſolventia opiatis commixta, atque veſicatoria ei ſuadebam, ſed omnia evomebat, quæ minimæ irritationi anſam præbere valebant, at quum veſicatorium moleſta ſtranguria, nec camphora neque emollientibus ſimul adhibitis prorſus prohibenda, ſequeretur, & hæc rejecit. Ex propria nunc voluntate magnam corticis peruviani copiam ſumſit, atque nocte ſequenti, quum ſomnus, uti ſemper, eum fugeret, aëri libero ſeſe expoſuit, unde, atque corticis ſimul peruviani ope, pro omni probabilitate,

materia, eodem tempore forte quodammodo perſpirans, ſuppreſſa & ad partes nobiliores delata eſt. Sequenti enim die rigore convulſivo univerſali atque ſpaſmodicis faciei contractionibus paroxyſmus incidebat, quem pro mortis inſtantis apparatu tum ipſe tum adſtantes habuerunt, ideoque ilico ſat larga venæ ſectione ei occurrere crediderunt. Quamvis autem hoc remedium ſane hic maxime iniquum erat, tamen epiſpaſticis & antiſpaſmodicis internis adhibitis, ſpaſmi remittebant, mentis magis compos reddebatur, ſudor profuſus ſequebatur, atque urina omnem criticæ faciem præ ſe ferebat. Sequenti die eum e lecto ſurgentem vidi. Quum autem pulſus febrilis adhuc adeſſet, nec ſomnum, quem ſecure ſequi credideram, eum refeciſſe, doleret, morbum nondum judicatum eſſe, prævidebam. Et revera verſus veſperum paroxyſmus revertebat, omnem expectationem meam ſuperans. Univerſales enim convulſiones per totam noctem eum vexebant, nec largiſſimus antiſpaſmodicorum efficaciſſimorum uſus eas mitigare, valebat. Attamen verſus meridiem ſilebant. Veſicatoria tum ſuris tum pectori applicabantur, & camphora, opium, moſchus, crocus &c. haud parca doſi interne adhibebantur. Nulla autem critica evacuatio. Poſt aliquot dies delirium, non autem permanens, ſed mox ſilens. Nunc exacerbatio nulla. Secundum adparentiam febris mitis erat. Pulſus incerto tempore a conſueta conditione aberrans, plerumque naturali ſimilis. Nec urina morboſa eſſe videbatur, quid! quod quandoque criſeos ſigna exhiberet. Spiritus mindereri, vinum, cortex peruvianus aliaque medicamenta & remedia ſupra memorata ſine fructu dabantur. Lingua humida ſatiſque bona, quamvis haud colore naturali. Alvi excretio fere naturalis. Vires haud valde proſtratæ. Nec mens pror-

ſus alienata, quamvis ſemper mortis ideam fovens. Sed inſomnia ſemper, atque oculorum ſplendoris imminutio. Sic repit febris per duas ſeptimanas nulla excretione critica ſequenti, quo tempore elapſo ſopor accedit, & more apoplectico æger obiit.

Hanc febrim vere lentam nervoſam fuiſſe, ex hac morbi hiſtoria manifeſte adparet. Et quidem primo ex negativa febris conditione id concludi poteſt. Nulla enim febris inflammatoriæ diatheſeos ſigna exhibuit. Febris erat mitis, longa, haud magna apparenti ſanguinis ebullitione, omniaque deerant, quæ alias febrim inflammatoriam concomitare eique prægredi ſolent. Sanguis e vena emiſſus naturalis faciem præ ſe tulit, cruſtæ pituitoſæ modo quid exhibens. Neque febris putridarum numero accenſeri poterit, ob memoratam ſanguinis conditionem & reliquorum putredinis ſignorum abſentiam. Nulla certe primarum viarum colluvies ſordium in cauſa fuit, quum uſque ad finem ejuſdem ſigna & ſymptomata defuerint. Nulla breviter cauſa materialis, ſymptomatibus reſpondens, detegi potuit. His rationes accedunt, ex quibus ipſam febris indolem nervoſam magis adhuc corroborare poſſumus. Morboſa illa conditio ſyſtematis nervoſi, ex vita morbiſque prægreſſis, ex ipſa ægri conſtitutione, ex curatione tandem haud adæquata quam mox in initio ipſe geſſit, lucide aperta eſt. Concitata ergo febris fuit ab exigua cauſa, corporis conditione autem maxime pernicioſa reddita. His morbi decurſus ratio magnum adhuc pondus ſuperaddere valet. Sæpius nempe evacuationes adparebant, omnem criſeos faciem præ ſe ferentes, abſque ulla tamen levamine ſuccedentes. Sudor enim profuſus paroxyſmis primis finitis cum bono urinæ ſedimento ſuperveniens, magnam dabat ſpem, ut morbo profligando

par foret, quam tamen eventus feſellit. Intrabat poſtea fluxus hæmorrhoidalis, ſpem denuo erigens, iterum illam deludens. Suppurabant ulcera artificialia abſque omni fructu. Hæc, credo, ſufficere poſſunt, ad morbi indolem dijudicandam. Quænam autem fuit hujus febris cauſa occaſionalis? Hanc materiem arthriticam fuiſſe, ex aliarum cauſarum abſentia, ex morbo arthritico prægreſſo, atque ex obſervatione, materiem arthriticam haud temere corpus, quod ſemel habitavit, prorſus deſerere, haud exigua probabilitate conjecturare licet. Hanc materiem tum ob ipſius acredinem tum propter peculiarem irritabilitatem convulſiones excitaſſe videtur, neque ea ob contractam ſimul nervoſi ſyſtematis debilitatem expelli potuit, partim nocturna ambulatione & nimis præmaturo corticis chinæ uſu retropulſa & retenta, & ſic ad viſcus quoddam nobilius delata atque coacervata eſt. En morbi hiſtoria, quæ generis noſtri exiſtentiam extra omnem dubitationem ponere valet.

Quod ad curationem febrium noſtrarum attinet, generatim illam determinare non audeo, perſuaſſimum habens eam pro varia cauſarum occaſionalium conditione, diverſam eſſe debere. Latent autem plerumque hæ cauſæ, ideoque repetita earundem obſervatio expectanda eſt. Id quidem univerſaliter dari poteſt, mox in initio roborantia mere adſtringentia haud prodeſſe, quoniam materiei exitum prohibent. Docet hoc ægri noſtri hiſtoria, atque obſervatione Lentini (*l. c.*) idem confirmatur. Evacuantia hic ſumma cautione inſtitui debent, nec, ſi forte ſordes adſunt, quæ expelli debent, hoc ad naturam febris facit. Quando enim talis pituitæ condito & abundantia adeſt, ut in ea tollenda maxima curationis pars verſetur, febris hujus generis non eſt, ſed gaſtricis accenſeri debet. Idem

de venæ ſectione valet, quæ huic febri proprie nunquam congruit, quamvis, præſertim in conſtitutionibus epidemicis, ſtatus quidam inflammatorius ſimul complicatus ſit (*v.* HOME *l. c. p.* 4, 194. JUNGSCHULZ *diſſ. cit. de V. S. &c. p.* 42. *ſeq.*). Frictiones, epiſpaſtica leniaque diaphoretica ſtatim ſub morbi ingreſſu adhibenda eſſe, omnia indicant. Exulcerationes artificiales huic febri potiſſimum congruere videntur, quid! quod GIBSON obſervaverit, cutim diuturno recubitu quandoque bono ſucceſſu gangræneſcentiam concepiſſe, quæ quodammodo critica fuerit (*v. l. c. p.* 176.). Vinum magnæ hic utilitatis eſſe, ſupra jam monui, quod pro varia conſtitutione pro diverſaque ægrorum conſuetudine ſeligendum eſt.

SPECIES.

(A) SIMPLEX (a).

SELLE *Beyträge P. I. p. 72 ſeq.* (b). *Febris hectica maligna* WILLISII (*v. Cerebr. pathol. p. 65*). *Little fever* MANNINGHAMI (*v. the ſymptoms, nature, cauſes and cure of the febricula or little fever. Lond. 1746*). *Slow fever* LANGRISH (*l. c. p. 329*). *Nervous fever* GILCHRISTII (*v. Medical Eſſays and Obſerv. by a ſociety in Edinburgh* T. IV. *Art.* 23 & T. V. P. II. *Art.* 48). *Febris lenta nervoſa* HUXHAMI (*l. c.* T. II. *p.* 78) & GLASSII (c) (*l. c. p.* 94). *Epidemic low fever* HOME (d) (*l. c. p.* 1 *ſeq.*) *Febris lenta maligna*

(a) p. 105.

(b) Hic varios dedi hujus morbi caſus, qui theoriam noſtram optime corroborare valent.

(c) Sedulo attendendum eſt, quod ſupra jam monui, GLASSIUM nempe, febrim noſtram cum ea, quæ a colluvie pituitæ fovetur, confudiſſe, ſicut etiam HUXHAMUS genuinam hujus febris notionem non habuit.

(d) Febrim nonnunquam epidemice graſſari, hic auctor obſervavit. An autem natura cum ſporadica conſimilis? Febrim etiam malignam epidemicam deſcripſit MORGAGNI (l. c. Epiſt. 7. Art. 26.) de qua tamen certitudine dici nequit, eam ad genus noſtrum pertinere.

maligna VOGELII (*l. c. p.* 39 *ſeq.*). *An typhus* HIPPOCRATIS? (*v. Epid. L.* 7. *Ed. van der Linden p.* 816, *de intern. affect. p.* 247). *An morbus craſſus* HIPPOCRATIS? (*l. c. p.* 257) *An paſſio cardiaca* COELII AURELIANI? (*v. de morb. acut. L.* 2. *C.* 32) *An morbus cardiacus* CELSI? (*e*) (*l. c. L.* 3. *C.* 19) *An Phthiſis nervoſa* MORTONI? *An Tabes dorſalis* HIPPOCRATIS & *Typhus exhauſtorum* SAUVAGES *hic pertinent?* (*f*).

(B) COMPLICATÆ.

QUUM generis noſtri notio multis medicis hucuſque ſatis ambigua ſit, mirandum ſane non eſt, varias ejuſdem modificationes & complicationes itidem indeterminatas eſſe. Supra jam monui, hanc febrim nunc cum colluvie primarum viarum pituitoſa, nunc cum materia arthritica ita connexam eſſe, ut hæc pro cauſa occaſionali ſtare poſſint, nec proprie inde complicationis ideam involvere videntur. Hæc enim ad febris naturam ſpectant, neque phænomenorum diverſitas, a

(*e*) Omnibus his hanc indolem denegat VOGEL (l. c.), quamvis id ob ambiguam hujus febris faciem ſatis difficile determinari poteſt.

(*f*) Majori forte jure hi morbi ad chronicos morbos referuntur, quamvis omnino natura cum febribus nervoſis conveniant. Idem de Apoplexia nervoſa valet (v. SELLE Med. clin. in Cap. de Apoplex).

differenti cauſa occaſionali ortum ducens, complicati ſtatus diviſionem præbet. His ergo nondum extra dubitationem collocatis, diviſionem ſuperſtruere non audeo, & eas tantum hujus generis ſpecies hic allegabo, quarum phænomena ſpecifica a natura febris proprie pendere videntur, quarum exiſtentia indubia eſt, quæque manifeſte in ſenſus cadunt. Quamvis enim nonnunquam ſtatus quidam inflammatorius vere adſit, nec raro cadaverum ſectiones inflammationes locales manifeſtaverint, tamen ſignis conſuetis haud prodeunt, nec facile inde dignoſci poſſunt. Idem de catarrhis valet. Nonnunquam enim peripneumonia notha hujus indolis eſſe videtur, quæ tamen plerumque majori forte jure ad febres gaſtricas pituitoſas refertur. Nonnulla autem exanthemata hujus indolis haud raro occurrunt, quæ hic præ aliis ſpecificare liceat.

(α) CUM EXANTHEMATIBUS.

1. Variolæ.

Variolæ cryſtallinæ & verrucoſæ Meadii (*v. Opp. cit. de Variol. p.* 34, 36) *cf.* Huxham (*l. c. T. II. p.* 121, 133, 137, 138). Eller (*l. c. p.* 136) Schröderi & Fellinger *diſſ. circa variol. diſtrib. ratione febr. &c. p.* 31, 50.

Eruptio ultra terminum conſuetum protrahitur. Die ſeptimo vel octavo ſtigmata pro-

deunt, quæ lento gradu in papulas pallidas & depreſſas convertuntur, & loco puris cocti, ſaniem corrodentem continent, unde puſtulæ lymphaticæ vel cryſtallinæ dicuntur. Humore evaporato vel abſorpto, flaccidæ evadunt, & puſtulas ſiliquoſas efformant. Nonnunquam nullus humor puſtulis ineſt, & verrucoſæ nuncupantur. Urina præter rationem cocta. Puſtulæ in artubus prius ac in facie prodeuntes. Deficiens capitis & manuum juſtis temporibus intumeſcentia. Nova puſtularum copia poſt alteram erumpens. Salivatio.

Ptyaliſmum huic variolarum ſpeciei præcipue ſolemnem eſſe, obſervationes docent, eundemque in morbis nervoſis quam maxime ſolitum eſſe, totidem experientia conſtat. Quodſi ergo ex analogia concludere liceat, etiam ex hoc phænomeno variolarum indoles nervoſa dijudicari poterit, quamvis hanc concluſionem omnino in ſodalitio tantum reliquorum febris nervoſæ ſignorum admittat. Sæpe enim ſalivatio colluviem bilioſam vel verminoſam pro cauſa agnoſcit (*v. van den* Bosch *l. c. p.* 242), Fellinger *diſſ. cit. p.* 11. An hic contagium cauſam febris occaſionalem conſtituit? Vel num, uti in reliquis ordinibus, ipſa febris indoles a contagio haud pendet?

2. Morbilli.

v. Hoffmann (*Med. rat. ſyſt. C. de morb.*

obſ. 7). MORTON (*Exerc. 3. C. 4. p. m. 28 ſeq. & Pyret. C. de febr. inſl. C. 3. p. 12*).

Eruptio lenta.

3. MILLIARIA.

v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 87.* GLASS (*l. c. p. 95. ſeq.*). PERCIVALL *Philoſoph. and medic. Eſſays*.

Præcedunt ſpirandi difficultas, anxietas, ſudor acidulus, cutis pruritus. Eruptio critica vel ſaltim levans. Exanthemata ſemini papaveris ſimilia, mox albas veſiculas, lympha turgidas, effingentia & cum cutis deſquammatione exareſcentia.

Hæc exanthemata iis præcipue febribus nervoſis conſueta eſſe videntur, quæ colluviem quamdam pituitoſam in primis viis ſimul conducunt. Peculiare ſaltim contagium haud agnoſcunt, uti ſupra jam monui (*v. p. 171*). Differt autem hæc miliarium conditio ab aliis in eo, quod haud raro criſin perfectam perficiant, ideoque cardiacis promovenda ſint (*v.* HUXHAM *l. c.*). An hæc differentia copiæ materiei tantum ratione? Sic videtur. In febribus enim bilioſis vel mere pituitoſis materia nimis magna copia adeſt, quam ut hac via eliminari poſſet. Hic autem materia tantum pauca ex toto unaque eruptione ejicitur, & ſic febris ſimul judicatur.

4. SCARLATINA.

v. PLENCIZ *de febr. ſcarl. p. 19.*

Stadium mitius præcedens. Nulla cutis deſquammatio nec tumeſcentia.

5. PEMPHIGUS.

v. SELLE *Beyträge P. I. p.* 103.

Hæc exanthemata peculiarem attentionem mereri, haud videtur. In febribus nervoſis peſſimum ſunt malignitatis ſignum.

(β) CUM DYSENTERIA.

Dyſenteria malign. v. SELLE *Beyträge P. I. p.* 102.

Hic exigua febris, nullaque phænomena terrentia, niſi indomptabilis alvi fluxus cruentus abſque ullo fere fœtore. Diaphoretica & cardiaca mox ſub morbi ingreſſu ſumma ſunt utilitate, & iterum ab hoc morbo plebem curationem ſuam confortantem abſtraxiſſe, probabile eſt.

ORDO QUARTUS.

INTERMITTENTES.

Frigore ſubſequentique calore paroxyſmi incidunt, & evacuationibus criticis terminantur. In paroxyſmorum intervallis perfecta apyrexia.

De harum febrium natura medici valde adhuc diſſentiunt, quum conditiones morboſæ, quas ſæpe in febribus intermittentibus obſervant, earundem cauſæ materiales excluſive dici nequeant, quoniam haud raro abſque febris intermittentis concomitatione deprehenduntur, totidemque in his ipſis febribus prorſus deeſſe videntur. Quando autem curationis ratio ſimul in cenſu fertur, hic diſſenſus forte levior reddi poterit. Primo quidem febres intermittentes occurrere, diatheſin inflammatoriam manifeſtantes atque ad curationem methodum antiphlogiſticam poſtulantes, obſervatione conſtat. An ergo hinc febris natura in hac inflammatoria diatheſi latet? Hoc negatur. Sed quoad partem tantum negari deberet. Quodſi ex curationis ratione ad cauſæ indolem concluſio valeat, omnino hanc diatheſin veræ cauſæ materialis ſpeciem præ ſe ferre, conſequitur. Nondum autem omne id complectit, quod ad febris intermittentis hujus generis naturam concurrit. Febris enim vera inflammatoria ab his ſatis diverſa eſt, nec ſola curatio antiphlogiſtica ad febrim intermittentem

hujus indolis profligandam ſufficit. Ergo aliud adhuc quid diatheſi accenſendum eſt, cujus aſſociatione natura demum febris conſtat. Sic porro multoties febres intermittentes cum colluvie bilioſa vel pituitoſa obſervantur, ita ut, hac colluvie neglecta, febres tolli nequeant. Annon hic colluvies impura febris cauſa materialis? Iterum negatur, quoniam hæc colluvies ſæpiſſime adeſt, abſque febris intermittentis coexiſtentia, viceque verſa totidem febres intermittentes abſque hac colluvie occurrunt. Quando autem, ſi adeſt, abſque ejuſdem expurgatione febris haud aufertur, omnino ad cauſam materialem pertinet. Sed in ea ſola natura non ſita eſt, quoniam febris perfecta curatio colluviei expurgatione nondum abſolvitur, neque hæc colluvies ſemper febrim intermittentem producit. Sic porro febres intermittentes cum vermibus, eademque eorundem ad febrim relatione exſtant. Hinc ſane vel omnia hæc ad febrim intermittentem producendam faciunt, ideoque cauſarum munus abſolvunt, vel nunquam in medicina concluſio formanda eſt. Quod autem hæc nondum ſufficiant, ſed peculiaris alia adhuc conditio ſimul adeſſe debeat, qua diatheſis inflammatoria vel colluvies bilioſa vel vermes determinantur aut ita modificantur, ut proprie febrim intermittentem nec alium morbum producant, iterum ex modo dictis adparet. Quænam autem hæc ſit, omnino determinatu ſatis difficile eſt. Multi medici eam in ſanguine quæſiverunt. Patet autem ex iis, quæ ſupra (*p. 91. ſeq.*) de febris cauſa monui, pro omni probabilitate ſanguinis ipſius qualitatem vitioſam febres continentes excitare. Huic etiam magis adhuc pondus ſuperadditur, quum obſervatione conſtet, febres intermittentes, quo magis corporum & aëris conſtitutiones ad illas, quæ febres continentes produ-

cere ſolent, accedunt, eo facilius in continuas tranſire (v. HUXHAM *l. c. T. II. p. 30. ſeq.*). Sic etiam nullum ſæpe manifeſtum ſanguinis vitium deprehenditur. Omnino quidem febrilis paroxyſmus a materia in ſanguine contenta producitur. Hanc autem materiem ſemper pluribus vicibus in ſanguinem tranſire, maxima gaudet probabilitate, quum alias febris non prius remitteretur, niſi omnis materia expulſa eſſet, veluti in continuis obſervare licet. Ex alio loco ergo reiteratis vicibus materia ad ſanguinis maſſam defertur, ubi mox paroxyſmum concitat, quo foras expellitur. Et hanc quidem meteriei fabricam in primis viis eſſe, plerique medici adfirmant. „Primæ viæ, ait HOFFMANNUS, „ſunt latibulum, in quo vitioſa materia fermenti inſtar hoſpitatur" (v. *Med. rat. ſyſtem. S. I. C. 3. §. 9. & C. 2. p. 26*). Eandem ſententiam TORTI profert, dum ait: „Fermentum febrium intermittentium „non ſanguini primarie ineſt, ſed vaſis lacteis admiſcetur, & facta materiæ accumulatione paroxyſmum „excitat" (v. *Therap. ſpec. L. I. C. 8. p. 90. cf.* LANGRISH *l. c. p. 247, 277*). Magnus febrium intermittentium cum primarum viarum læſione conſenſus etiam ex multis aliis circumſtantiis adparet. Sic NICOLAI exemplum refert, ubi paroxyſmi inflictus illum ordinem ſequebatur, quo æger cibos ſumebat (v. *von kalten Fiebern &c.*). Sic etiam primarum viarum neglecta evacuatio febrium intermittentium ad continuas tranſitum efficit (v. PRINGLE *l. c. p. 170*). Ex omnibus his patet, materiem primo in primis viis paratam eſſe. Hæc autem materiés ipſa colluvies ſordida non eſt, ex rationibus ſupra adductis. An ergo peculiare contagium? Haud videtur, quamvis hæ febres haud raro epidemice graſſentur. Conſtat quidem obſervatio-

ne, contagia, quæ alias febres continuas efficiunt, nonnunquam intermittentes producere. Peſtis nempe interdum ſub febris intermittentis prophaſi deprehenſa fuit (*v. Traité de la peſte T. I. p. 321, 323*). Sic etiam febris varioloſa haud raro periodice decurrit (*v.* SCHRÖDERI *Progr. de duob. variol. inſit. hiſt. Goett. 1766. p. 8.* HAEN *l. c. T. II. p. 90.* SARCONE *l. c. T. I. p. 230*). Sed hæc ſunt exceptiones, in ſyſtemate nihil mutantes. Plerumque nulla contagii ſuſpicio eſt. Maxima, ut ſententiam meam proferam, gaudet probabilitate, hanc conditionem aut qualitatem, qua colluviei pars ad febrim intermittentem producendam apta redditur atque ſanguini admiſcetur, in peculiari ſyſtematis nervoſi conditione latere. Quodſi enim obſervationes illas attendamus, ab intempeſtivo purgantium uſu facillime febris recidivum oriri (*v.* WERLHOFF *obſ. de febr. §. 7. p. 24.* *van* SWIETEN *de febr. interm.* SAUVAGES *Ed. prior P. II. T. II. p. 272.*), roborantia, ſi purgationem producunt, curationem haud perficere, & vomitoria, ſi per alvum effectum edunt, febrim protrahere, probabiliter aſſumi poteſt, morboſam quamdam nervorum irritabilitatem primariam involvere febris rationem, quum nemini ignotum fuerit, quanta ſit vis purgantium debilitans, niſi a natura indicentur. His magnum accedit animi pathematum in producendis febribus intermittentibus imperium, quippe quæ abſque dubio præcipuum effectum in nervos edunt. Hoc etiam probat ſalubris ſæpe Opii uſus, præcipue in febribus pertinacioribus. Satis tandem corticis peruviani, in roborando ſyſtemate nervoſo, virtus cognita eſt, & quum univerſalem fere hujus corticis virtutem in ſanandis tam ipſis febribus intermittentibus, quam multis aliis morbis periodicis, per tot medicorum magni nominis obſervationes ſatis

evictam, nemo facile in dubium vocare potuerit, iterum ex hac ad nervorum affectionem aliquo modo concludere licet. Huic ſententiæ illa proxime accedit, quam van SWIETEN de febrium intermittentium ratione expoſuit (*v. Comment. II. §. 757*). Negat quidem SENAC (*von Wechſelfiebern. Leipz. 1772. p. 20. ſeq.*) hanc nervorum in febribus intermittentibus producendis cooperationem, ſed abſque ſufficienti ratione, quum in mali hyſterici ad febres noſtras comparatione nullam ſimilitudinem deprehendit. Omnino nequaquam hæc nervorum conditio cum ea convenit, quæ in morbis hyſtericis obtinet, ſed ab hac ſatis diſtincta eſt, neque cum ulla alia nervorum læſione, affinitate gaudet. An forte tantummodo nervi primarum viarum vitiati ſunt? Hæc fuit ſententia WHYTTII, omnium maxime probabilis (*v. l. c. p. 587. ſeq.*), quam nuper GRANT (*l. c. p. 33.*) etiam adoptavit. Nec hac ex ratione febres intermittentes ad nervoſarum genus referandas eſſe, ſequitur. Satis enim hæ febres a noſtris differunt. In febribus intermittentibus vires naturæ magna actuoſitate conveniunt, ad materiam febrilem expellendam, cum in febribus nervoſis naturæ vires ſuppreſſæ videntur. Hinc hæ nervorum affectiones eſſentialiter ab invicem recedunt. Neque veluti ſupra dictum fuit, hæc nervorum mala conditio per ſe naturam febris conſtituit, ſed alia adhuc cauſa adeſſe debet, quæ in hujus nervorum morboſæ conditionis connubio, cauſam demum febris materialem conſtituit. Cauſa ergo prædiſponens ſemper eadem eſt, occaſionalis autem, ut ſupra monui, ſatis differt, pro cujus tunc differentia etiam complexa febrium intermittentium natura diverſa erit. Pro hac ergo differentia, generalibus noſtris principiis jubentibus, genera harum febrium ordinanda erunt, quæ nunc ſpecificare appropero.

GENUS PRIMUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS INFLAMMATORIA.

HIEMIS & vernali tempore incidunt (*a*). Conſtitutio robuſta (*b*). Sanguis inflammatorius (*c*). Reliqua ſigna diatheſeos phlogiſticæ.

Hunc febrium intermittentium genium in primis neoterici angli determinarunt. Methodus nempe antiphlogiſtica his febribus neceſſarie adhibenda eſt, qua neglecta, hujus generis febres facillime in continuas tranſeunt (*v.* HUXHAM *l. c.* WINTRINGHAM *l. c. p.* 292, 294. LANGRISH *l. c.* MONRO *l. c. p.* 138. GRAINGER *hiſt. febr. anom. bat. p.* 66. SENAC *l. c. p.* 219. *ſeqq.* PRINGLE *l. c. p.* 215. QUARIN *l. c. p.* 227, 232). Temperantium ſparta ſal ammoniacus hic optime perfungitur, cujus virtus ſimul antifebrilis ſatis cognita eſt. Non autem hæc curatio antiphlogiſtica ad febrim profligandam ſufficit, ſed cauſam tantum occaſionalem dirimit (*cf.* HAEN *l. c. T. XI. p.* 53. *ſeq.*). Hac ſublata, ad prædiſponentem cauſam auferendam tunc roborantia in uſum trahi debent, quæ antea cauſam oc-

(*a*) v. WINTRINGHAM l. c. p. 326. HUXHAM l. c. p. 32.
(*b*) HUXHAM l. c. p. 30.
(*c*) Diatheſin ſanguinis inflammatoriam conſpexerunt HUXHAM l. c. p. 32. & LANGRISH l. c. p. 252. & quidem tali modo, ut in quotidianis ſpiſſior, quam in tertianis, & in his denſior, quam in quartanis fuerit, cf. WINTRINGHAM l. c.

caſionalem augere valebant. An hæc febris abſque ulla primarum viarum læſione vere occurrat?

SPECIES.

(A) SIMPLEX. (a).

v. *Auctores ſupra allegatos*. Grant *l. c. p. 133. ſeq.*

(B) COMPLICATÆ.

1. Inflammatio oculorum.

v. Senac *l. c. p. 129.*
Signa ophtalmiæ (*b*). Febris periodica.

2. Inflammatio pleuræ et pulmonum.

Pleuritis periodica Sauvages (*l. c. T. I. p. 473*).
Signa pleuropneumoniæ (*c*). Febris intermittens.

3. Inflammatio pulmonum.

v. Sarcone *l. c. T. I. p. 211.*
Signa peripneumoniæ (*d*). Febris intermittens.

(*a*) p. 105. (*b*) p. 210.
(*c*) p. 130. (*d*) p. 128.

Genus secundum intermittentium.

Intermittens biliosa inflammatoria.

Verni & æſtatis tempore incidunt. Cum frigore vomitus bilioſi. Signa colluviei bilioſæ. Diatheſis phlogiſtica. Paroxyſmi plerumque tertiani.

Supra jam colluviem primarum viarum ſordidam generatim inter febrium intermittentium cauſas recenſuimus, nec quiſque hoc in dubium vocabit, cui haud ignotum eſt, vomitoria haud raro febrim ex toto auferre (*v.* Grainger *hiſtor. febr. anom. batav. Edimb. 1753. p. 73. Edimb. Verſuche T. IV. p. 533.*). Præcipue autem bilem magnum, in alendis febribus intermittentibus, exercere imperium, obſervatione conſtat, ab omnique vere tempore agnotum eſt (*v.* Galen. *de diff. febr. L. II. C. 3.* Hoffmanni *Med. rat. ſyſt. T. II. P. I. S. 1. c. 1. §. 4, 15.* Senac *l. c. p. 27, 189.* Monro *l. c. p. 191.* Medicus *Beobacht. T. I. p. 50, 69, 71, 106.*). Hinc etiam plerique auctores ad febrim tollendam emetica nec ſine fructu adhibuerunt. Etiam & hic præcepta Hippocratis valent, in hac ſcilicet colluvie expurganda naturam ſequendam, atque turgeſcentiæ tempore materiem educendam eſſe. Hæc autem ſordium turgeſcentia præcipue frigore incipiente deprehenditur, atque haud raro natura ipſi evacuationis

operi par eſt. Illa autem inſufficienti, plures medici artem in auxilium vocarunt, atque frigoris tempore emeticum dederunt, quo naturæ molimina ſuffulcire ſtudebant, cui etiam plerumque ſucceſſus haud defuit (*v. Edimb. Verſuche T. IV. Art. 24. de* HAEN *l. c. T. XI. p. 44. ſeq.* SENAC *l. c. p. 227. ſeq.*). Hanc bilis præſentiam etiam adnotavit MEDICUS, ubi tam evacuationibus quam cadaverum ſectionibus ſeſe manifeſtavit (*v. l. c.*). Hæc ſunt, quæ de bile valent. Dantur febres, quæ prorſus fere evacuationibus atque ipſius naturæ moliminum ope tolluntur, neque aliam cauſam ſimul agnoſcere videntur. Plerumque autem conſtitutiones, febribus hujus indolis correptæ, vitium ſimul in humoribus fovent, quod ſymbolam ad febris exiſtentiam confert. Et ſic haud raro in febribus epidemicis intermittentibus vera ſimul ſanguinis diatheſis inflammatoria deprehenditur, quæ maximam in curatione meretur attentionem (*v.* HUXHAM *l. c. T. II. p. 33.* MEDICUS *l. c. T. I. p. 178.*). Præmittenda enim evacuantibus venæ ſectio eſt, ut inflammationes locales prohibeantur, quæ, hac methodo neglecta, facillime ſequuntur. Et hæc eſt ea febris, quam ſub hujus generis determinatione indicare, intendo.

SPECIES.

(A) SIMPLEX. (a)

v. Werlhoff *Obſ. de febribus* §. 8. *p.* 27. Grainger *l. c. p.* 10, 95. Huxham *l. c.* Medicus *l. c.* Stoll *Rat. medend. P. I. p.* 104.

(B) COMPLICATÆ.

1. Inflammatio pleuræ et pulmonum.

Pleuritis intermittens Sauvages (*l. c.*).
Signa pleuropneumoniæ (*b*).

Sauvages, hunc morbum venæ ſectione & catharticis ſanatum fuiſſe refert.

(*a*) p. 205. (*b*) p. 131.

GENUS TERTIUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS BILIOSA PUTRIDA.

Aer humidus & calidus, putridis effluviis inquinatus (*a*). Tempore autumni conſuetæ ſunt. Signa colluviei bilioſæ (*b*). Sanguinis putredo (*c*). Varia ſymptomata nervoſa periculoſiſſima (*d*). Apyrexia brevis (*e*).

Ex his plerumque ſunt febres intermittentes, quas medici ſub malignarum nomine deſcripſerunt. Nec eſt, quod paroxyſmorum furor miretur, quum omnia correſpon-

(*a*) v. Pringle l. c. p. 189. Huxham l. c. p. 34, 35. Grainger l. c. p. 55, 59. Senac l. c. p. 33. Medicus l. c. p. 118.

(*b*) v. Auctores ſupra citat. Quarin l. c. p. 121. Ob nervoſi ſyſtematis adfectionem bilis ſæpe præternaturaliter colorata deprehenditur, v. Senac l. c. Torti l. c. p. 257. v. Swieten Comment. II. p. 54. Plerumque atra bilis evomitur, v. Grant l. c. p. 488. & in ſectionibus cadaverum ſyſtema biliferum ſemper fere morbidum viſum eſt, v. Aurivill diſſ. de febr. interm. malign. in Opuſc. Balding. V. I. p. 17.

(*c*) v. Werlhoff l. c. §. 61. p. 23. Cleghorn l. c. p. 151. Medicus l. c. p. 118.

(*d*) v. Medicus l. c. p. 24. Malignitas in contagio non eſt, quoniam rariſſime contagioſæ ſunt, v. Raymond diſſ. de febr. interm. malign. in Baldinc Opuſc. V. I. p. 29, 33.

(*e*) v. Medicus l. c. p. 100.

reſpondeant, ad effectum infauſtum producendum. Summum hic remedium, colluvie expulſa, eſt cortex peruvianus tam ob nervorum affectionem, quam putredinis ratione, qui mox in primo intervallo larga doſi adhibenda eſt (*v.* Werlhoff *l. c. p. 90, 170.* Medicus *l. c. p. 227. ſeq.*). Omnibus autem palmam præripit alumen crudum, cujus vim antiſepticam & antifebrilem Medicus ex practicorum obſervationibus adnotavit (*v. l. c. p. 227. ſeq.*). An hic putredo ad cauſam materialem pertineat? Sic volunt cauſæ antecedentes atque curationis ratio. Quum autem ſupra jam merito ſuſpicati ſimus, febrilem materiem, paroxyſmo finito, ſanguini haud ineſſe, majori etiam jure hanc ſanguinis putredinem a putrida bile ad ſanguinem ante paroxyſmum delata, atque proprie materiem febrilem conſtituente, productam, hinc indeque uno cum paroxyſmo magis ad effectus quam ad cauſas referendam eſſe, concludere licet.

SPECIES.

Intermittentes *malignæ*, *v. Auctores modo allegat.*

GENUS QUARTUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS PITUITOSA.

CONSTITUTIO melancholica. Frigus nunc mite longeque perdurans, nunc vehemens, convulſivum (*a*). Vomitus pituitæ frigore ineunte. Paroxyſmi quotidiani & quartani. Hæmorrhagiæ naturales ſuppreſſæ (*b*). Obſtructiones viſcerum.

His febribus primo evacuantia & reſolventia, deinde roborantia conveniunt (*v.* SENAC *l. c. p.* 241). Viſcerum obſtructiones haud proprie ad naturam febris pertinere videntur, quoniam has febres per longum temporis ſpatium protractas modo ſequuntur, id quod etiam ſub eadem conditione haud raro de aliis generibus obſervatur.

SPECIES.

v. LOMMII *Obſ. med. p.* 10. SENAC *l. c. Hiſtor. morb. Uratiſl. l. c.*

(*a*) Hiſtor. morb. Uratiſl. 1699. p. 102.
(*b*) v. HAEN l. c. T. XI. p. 54. ſeq.

GENUS QUINTUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS VERMINOSA.

COLLUVIES verminoſa (*a*). Paroxyſmi plerumque tertiani.

Hic primo cauſa occaſionalis, vermes ſcilicet expurgari debent, quo facto ſpecifica antifebrilia adhibenda ſunt.

SPECIES.

v. van den BOSCH *l. c. p.* 71, 79. AURIVILL. *l. c. p.* 16.

Peculiare genus etiam febrium intermittentium conſtituere videntur, quæ febres remittentes excipiunt, quæque ſolius corticis peruviani ope tolluntur (*v.* PRINGLE *l. c. p.* 187. MONRO *l. c. p.* 190, 189. HILLARY *l. c. p.* 22. WINTRINGHAM *l. c. p.* 250).

(*a*) p. 265.

GENUS SEXTUM INTERMITTENTIUM.

INTERMITTENS NERVOSA.

Debilitas nervoſa. Abſentia ſignorum alius cauſæ manifeſtæ.

Videtur, hic apparatum non magnum eſſe, cujus ope materia febrilis producitur. Hinc minus ad cauſas occaſionales, majori vero attentione ad ipſam condi- tionem prædiſponentem reſpiciendum eſt. Mox ergo in initio cortex peruvianus cum cardiacis & martialibus adhiberi debet. De his etiam forte valent præcipue, quæ de purgantium noxis in febribus intermittentibus leguntur (*v.* Morton *Opp. L.* 2. *C.* 10. §. 2). Si in paroxyſmis ſymptomata ſpaſmodica urgent, Lind opiata fauſtiſſimo eventu adhibet (*von den Krankheiten der Europäer in heiſſen Climaten p.* 265.). An hoc de omnibus febribus intermittentibus abſque alia relatione valeat, vel an potius febres hujus generis hanc methodum ſibi vindicent?

SPECIES.

v. Huxham *l. c. T. II. p.* 32.

Hæc ſunt, Benevole Lector, quæ ſecundum eum ordinem, quem vere naturalem vel huic ſaltim proxime accedentem eſſe, facillime largieris, tibi exponere ſtudui. Individuorum perfecta cognitione imbutus, notionibus eorundem univerſalibus facile vacat. Fructus ergo, quos tibi, ut ex omni ſyſtemate, ſic ex hoc libello decerpere poteris, in ratione erunt inverſa cognitionis tuæ morborum individualium. Sicut autem omnes rei cujuſdam modificationes ideas univerſales præbere poſſunt, ſic haud omnes æquali valore atque utilitate operam compenſant. Eas, quibus ſyſtema præcedens ſuperſtruxi, omnium fœcundiſſimas eſſe, perſuaſiſſimum habeo. Cæteris ergo paribus, maximam utilitatem ex methodo noſtra, artis præcepta atque regulas combinandi, contrahes. — Heu! dices, ex uno morbo nunc multos condidiſti. An hoc compendii cauſa? Num tyronis levamine? — Prius minime.

Nomina repetii, res contraxi. Phænomena externa, ab omni alia re abſtracta, nec cauſis juncta, repetita invenies, haud morbos, phænomena ſiſtentes, ex determinatis cauſis iisdemque perpetuis, profecta. Hinc adparens morborum multiplicatio, revera nulla. Et quidem, ſi ulla, veritatis gratia. In artis & artificis emendationem. Da ſpeciebus aliud nomen, & difficultas ſoluta eſt. Omnino quidem ſpecies numeroſiores videbis, nec tamen inde commoda promiſſa infringuntur, quamvis ſufficiens jam foret, naturam in culpa eſſe, excuſatio. Quum enim ſpecierum cognitio nulla difficultate prematur, atque in generum diagnoſi omne fere practici opus verſetur, hæc autem ſecundum methodum noſtram aliis longe minoris numeri ſint, merito compendii idque utiliſſimi nomen methodus noſtra meretur. — Cæterum ſinguli hominis non eſt, omnia obſervatione propria confirmandi, hinc ſemper auctores fide dignos allegavi. — Nimis tandem frequenter mancas obſervationes deprehendi, quæ ſaltim illud haud dabant, quod in quæſtione erat, & haud raro id illud neglectum vidi, quod, niſi abſolute, quoad partem ſaltim, aliaque ſimul habita ratione, ad

morbi naturæ cognitionem ducere potuiſſet. Quodſi ergo verum naturæ tramitem ſecutus ſim, hæc pauca practicorum attentionem concitabunt, ut morborum phænomena, ſecundum principia noſtra, diligenter comparent, unde vel quo carent ſuppleri, quod verum eſt corroborari, falſa corrigi queant. Data enim menſura, qua res æſtimari poſſunt, facilius ad emendationem pervenimus, quam ambigua & indeterminata obſervatione. Hæc fuit ratio, qua permotus ſum, ut hanc febrium delineationem jam orbi exhibeam, atque, de fundamentorum utilitate convictus, ædificii emendationem artis noſtræ exercitatoribus trado. — Si labores mei ſcientiæ noſtræ utiles judicentur, illos proſequi mens eſt. Omnem quidem operis ambitum & gravitatem perſpicio, at tamen dulce & officium eſt, pro ſcientia facere, quamvis unius vires parum efficere valeant.

Hac in ſecunda hujus libri editione multa emendare & locupletare ſtudui. Totius autem ſyſtematis abſolutionem in provectius tempus differre, rerum atque virium ſtatus jubet. Hinc ſchema tantum ſubjungere liceat, hunc ad finem generaliter delineatum. = Ulti-

mo tandem loco monitu opus eſſe credo, hanc meam *methodum naturalem*, ab *ætiologica Sauvageſii* multum diſtare. Et quidem hujus differentiæ ratio, in characterum, quibus uſus ſum, conditione ſita eſt. Methodus enim ætiologica ſecundum *cauſarum* differentiam, ordo autem naturalis pro *indicantium* ratione digeritur. Et ſic theoria optime cum praxi coincidit.

APPENDIX
ICHNOGRAPHIAM
SYSTEMATIS MORBORUM NATU-
RALIS SISTENS.

ICHNOGRAPHIA SYSTEMATIS MORBORUM NATURALIS.

I. MORBI INFLAMMATORII.

Neglecta ſanguinis miſſio. Suppreſſio vel Emanſio hæmorrhagiæ conſuetæ. Plethora ex his cauſis contracta, indeque propenſio ad congeſtiones. Conſtitutio robuſta & ſenſilis, ſit hæc vel naturalis vel ex anni tempeſtate orta, perflante nempe diu Borea, præcipue hyemis tempore. Exæſtuatio. Refrigerium. Vulnus aliaque irritamenta tam interna quam externa. Sanguis ex vena detractus ſpiſſus, cruſta alba vel gryſea obtectus, ac parum vel nil ſeri ſecedens.

GENUS PRIMUM.

Febris inflammatoria.

Miaſma epidemicum, contagioſum. Pulſus durus, plenus, celer. Lingua arida, aliquanto alba. Febris continens. Cutis initio arida. Urina ante coctionem pro febris intenſitate rubra, declinante autem morbo in colorem lateritium abit, turbatur, atque pulverulen-

tum quid rubrum ſecedit. Vires ac ſenſilitas bonæ. Corripit abſque multis prægreſſis prodromis. Symptomata correſpondentia.

SPECIES.

Hic omnes ſpecies generis inflammatoriæ continentis pertinent, v. ſupra p. 105 ſeq.

GENUS SECUNDUM.

Morbus inflammatorius chronicus.

Deſunt ſigna præcedentis generis. Conſtitutio corporis debilior & gracilior. Signa ſtaſeos phlogiſticæ.

Methodus antiphlogiſtica hic quidem adhibenda, ſummo tamen ad vires habito reſpectu. Uſus internus medicamentorum irritantium evitandus.

SPECIES.

Plures hæmoptyſeos, incipientis phthiſeos, rheumatiſmi chronici & inflammationis partium externarum ſpecies.

II. MORBI PUTRIDI.

Diſſolutio & corruptio partium vel ſolidarum vel fluidarum.

GENUS PRIMUM.

Febris putrida.

Signa putredinis humorum (*a*). Febris continens.

(*a*) v. ſupra p. 175. ſeq.

SPECIES.

Febris putridæ continentis ſpecies, v. ſupra p. 189. ſeq.

GENUS SECUNDUM.

GANGRÆNA.

Diſſolutio putrida ſolidorum, perſiſtente ſenſibilitate. Inflammatio prægreſſa nimia. Humorum acrimonia.

Methodus antiſeptica, antiſpaſmodica.

SPECIES.

Hic pertinet, præter eas, quæ inflammationes veras ſequuntur, carbunculus, p. 201.

GENUS TERTIUM.

SPHACELUS.

Partes mortuæ, ſeparatione tantum corpus ſanum relinquunt.

Curatio confortans, chirurgica.

GENUS QUARTUM.

NECROSIS.

Gangræna ſicca, abſque prævia inflammatione.

SPECIES.

Hic pertinent *Ergot Gallorum*, & ſphacelus digitorum pedis ſpontaneus.

GENUS QUINTUM.

CARIES.

Corruptio oſſium.

Curatio chirurgica.

SPECIES.

Hic eæ tantum ſpecies recenſendæ ſunt, quibus chirurgico auxilio medetur. Omnes, quæ curationem internam admittunt, & poſtulant, ad illas claſſes pertinent, quarum indicantia exhibent.

III. MORBI BILIOSI.

Signa colluviei bilioſæ in primis viis & circa præcordia (*a*). Conſtitutio cholerica. Irritabilitas nimia ſolidorum.

Hinc demulcentia & emollientia, temperantia & antiſpaſmodica, denique evacuantia.

ORDO PRIMUS.

FEBRES BILIOSÆ.

Signa turgeſcentiæ bilis (*b*). Miaſma epidemicum. Contagium. Febris remittens.

Hæc turgeſcentia in curatione maxime attendenda eſt, quoniam coctionis ſpeciem præ ſe fert.

GENUS PRIMUM.

Febris bilioſo-inflammatoria (*c*).

(*a*) v. ſupra p. 208. ſeq. & Medic. clinic. p. 30 ſeq.
(*b*) v. ſupra p. 210. (*c*) v. ſupra p. 281.

GENUS SECUNDUM.

Febris bilioſo-putrida (*a*).

ORDO SECUNDUS.

MORBI BILIOSI CHRONICI.

Nulla turgeſcentia. Affectiones hæmorrhoidales. Animi pathemata. Digeſtio vitiata. Sapor amarus cum lingua ſæpe pura.

Hic bilis ſecretio plerumque ob difficilem ſanguinis per ſyſtema venæ portarum circuitum vitiata eſt, unde irritamenti vim acquirit, & ſanguinis congeſtiones cauſat. Raro etiam colluvies in primis viis aperte hæret, ſed potius circa præcordia, i. e. in veſica fellea, & in ipſo hepate ſtagnat. Hinc medicamenta ſolventia. Sanguinis congeſtio aut venæ ſectione, aut, ſi hæmorrhagiæ conſuetæ emanſerint, hirudinibus ſublevanda.

IV. MORBI PITUITOSI.

Signa pituitæ in primis viis (*b*).

GENUS PRIMUM.

FEBRIS GASTRICA PITUITOSA.

Febris remittens (*c*).

GENUS SECUNDUM.

MORBUS CHRONICUS EX PITUITA.

Hic pertinent morbi ſic dicti atrabilarii.

(*a*) v. ſupra p. 243.
(*b*) v. ſupra p. 256. ſeq. (*c*) v. ſupra p. 259. ſeq.

V. MORBI VERMINOSI.

Conditio corporis debilis, phlegmatica. Conſtitutio aëris frigida & humida. Victus ſordidus, glutinoſus, piſcarius. Symptomata non niſi medicamentis anthelminticis cedentia.

GENUS PRIMUM.

Lumbrici.

Signa lumbricorum (*a*). Inteſtina tenuia habitant.

GENUS SECUNDUM.

Ascarides et Tricocephali.

In craſſis inteſtinis tantum habitant. Hinc pruritu, teneſmo, ani dolore & clyſmatorum effectu cognoſcuntur.

Hic præter eas ſpecies, quas ſupra allegavi, etiam febres hecticæ ex vermibus pertinent. Sic porro v. c. Cephalalgia, v. Rahn diſſ. de commerc. inter caput & viſc. abdom. §. 5. Mydriaſis & Amauroſis, ibid. p. 24, 26. Triſmus. Sauvages p. 532. Tetanus, ibid. p. 544. Epilepſia, Hoffmann. Opp. T. 3. p. 42. T. 4. p. 351. v. Phelsum p. 232. Pechlin L. I. Obſ. 65. L. 2. Obſ. 29. Chorea S. Viti, van Doeveren de verm. int. p. 63. Selle Medic. clin. p. 189. ſeq. Catalepſis,

(*a*) v. ſuprà p. 265 ſeq.

talepſis. SWIETEN T. 3. p. 316. SELLE Beyträge T. 2. Sopor. PECHLIN. Obſ. L. 2. Obſ. 29. HOFFMANN. Opp. T. 3. p. 42. van PHELSUM p. 229. Apoplexia. RAHN l. c. p. 80. Riſus ſardonius, v. PHELSUM p. 201. Hæmorrhagia narium, ibid. p. 198. Hæmorrhagia uteri van den BOSCH l. c. p. 104, 153. Suppreſſio fluxus menſtrui. BISSET Eſſay on the epidemical conſtit. of. Gr. Britain. p. 332.

GENUS TERTIUM.

TÆNIA.

Motus undulatorius in abdomine præcipue ſternutationem & alvi dejectionem ſequens. Senſatio ponderis in abdomine, locum mutantis.

VI. MORBI LACTEI.

Rariſſime ante partum, plerumque in puerperio occurrunt. Lactis e mammis ſubitanea retrogreſſio vel ejuſdem ſecretionis impeditio. Alvi dejectio alba. Urina albeſcens. Sudores acidi. Saliva lactea, acida. Cruor ſanguinis e vena detracti pellicula albeſcenti obtectus, vel ſero lacteo innatans.

GENUS PRIMUM.

FEBRIS PUERPERARUM.

Signa metaſtaſeos lactis vel lymphæ ad abdomen (*a*).

(*a*) v. ſupra p. 278 ſeq.

GENUS SECUNDUM.

FEBRIS EXANTHEMATICA.

Ex lactis reditu ad ſanguinem ſæpiſſime puerperarum miliaria oriri, veriſimillimum eſt.

GENUS TERTIUM.

INFLAMMATIO PECTORIS.

Signa metaſtaſeos lymphæ ad pulmones.

Anginæ pectoris ſpeciem, probabiliter a lactis vel lymphæ metaſtaſi lethalem vidi, cf. LEVRET Art. des Accouch. §. 887.

GENUS QUARTUM.

MORBI NERVORUM A LACTIS METASTASI.

Apoplexiam hujus generis obſervavit LEVRET l. c. §. 874. Maniam, pro omni veriſimilitate a lactis metaſtaſi ad cerebrum ortam, obſervavi, v. SELLE Beyträge P. I.

GENUS QUINTUM.

METASTASIS LACTIS VEL LIMPHÆ AD PARTES CORPORIS EXTERNAS.

Hoc in caſu materia vel rheumatiſmum mentitur, vel in ſuppurationem abit, pro cujus & partium adfectarum differentia ſpecies determinandæ ſunt, cf. SELLE Beyträge T. 2. p. 69.

VII. MORBI NERVOSI.

Symptomata nervoſa nec inter ſe neque cauſis manifeſtis conſueto modo reſpondentia. Summa animi & corporis ſenſilitas.

Hujus claſſis morbi ab omnibus aliis irregularitate ſingulari tam cauſarum quam phænomenorum ratione differunt. Deſunt nempe vel omnino cauſæ conſuetæ, vel etiam longe inſufficientes videntur. Horrenda enim adſpectui ſymptomata ſæpe a leviſſimis cauſis excitantur. Et quum haud raro plurimæ harum cauſarum concurrant, ſyndrome inde ſymptomatum enaſcit, quæ nullum inter ſe nexum obſervant, quin potius maxime invicem contraria ſint.

Horum phænomenorum ratio ſufficiens plurima ex parte in ſyſtemate nervoſo ſingulariter debili ac irritabili latet, quo fit, ut non ſolum a leviſſimis cauſis ægri afficiantur, ſed etiam cauſarum effectus multum ab illis recedant, qui in aliis & conſuetis conſtitutionibus ab iiſdem cauſis producuntur.

Quomodocunque autem ratio ſyſtematis nervoſi ſe habeat, ſemper tamen cauſa irritans ſimul adeſt, quæ ad morbum nervoſum producendum ſymbolam ſuam confert, ita ut nullus detur morbus nervoſus, ex ſola nervorum morboſa qualitate originem trahens, ſed ratio ſufficiens cujuſvis morbi nervoſi ſemper ſimul, in cauſa quadam irritante, a dicta nervorum morboſa qualitate diverſa, quærenda ſit. Hoc non ſolum obſervatione practica ſuffulcitur, ſed etiam a priori patet, dum hæc nervorum mala conditio magis cauſæ prædiſponentis ſpeciem præ ſe ferat. Nec obſtat, quod ſæpe morbi hujus claſſis ab ideis & animi pathematibus proxime producti videantur, quum certiſſime alienatio & mutatio quædam in fluidis & ſolidis prægredi debeat, antequam cauſæ morales effectus ſenſibiles cauſare valeant.

His poſitis horum morborum diviſio in morbos *cum* & *ſine materie* judicari poteſt. Nullus enim datur mor-

bus, ſtricto in ſenſu, ſine materie, quamvis hæc ſæpe ita exigua eſſe poſſit, ut omnem obſervationem & determinationem fugat. Quo magis autem hæc cauſa irritans ita comparata eſt, ut in conſuetis conſtitutionibus eoſdem effectus producere valeat, eo minori jure tales morbi nervoſorum nomen merentur; quid! quod ipſa ſymptomata nervoſa, tunc *morbum* quidem *nervorum*, haud vero morbum nervoſum ſiſtant. Certos interea hic ponere limites perquam difficile eſt.

Id autem ex generali horum morborum notione ſatis apertum eſt, eos minus ad cauſam irritantem removendam, quam potius ad nervos ſopiendos & roborandos indicare, dum cauſa irritans ſæpe in ſenſus non cadat, nec, ſi etiam manifeſta eſt, removeri poſſit. Si quando enim hæc cauſa irritans ita comparata eſt, ut maximam morbi rationis partem contineat, morbus hujus claſſis non eſt.

Genera pro cauſæ irritantis differentia non ſolum, ſed etiam pro diverſitate conditionis nervoſi ſyſtematis ordinanda ſunt.

ORDO PRIMUS.

FEBRES NERVOSÆ.

v. Genera febrium ordinis atactarum ſupra p. 298.

ORDO SECUNDUS.

MORBI NERVOSI CHRONICI.

GENUS PRIMUM.

MORBI EX IDIOSYNCRASIA.

Nulla univerſalis nervorum debilitas. Obje-

ctorum quorundam magna & inſuperabilis aversatio vel cupiditas, quam mox ſymptomata nervoſa ſequuntur.

Hic pertinent affectiones quædam gravidarum, animi deliquia ex ſenſatione felis &c.

GENUS SECUNDUM.

MORBI MORALES.

Cauſa irritans moralis, nec vitium manifeſtum in corpore. Functio moralis læſa.

SPECIES.

Amentiæ partiales.

GENUS TERTIUM.

MALUM HYPOCHONDRIACUM ET HYSTERICUM.

Syndrome ſymptomatum nervoſorum, quæ aut facile tranſeunt, aut opio cedunt.

Cauſa horum morborum materialis præcipue in debili & irritabili nervorum ſyſtemate ſita eſt. Obſtructiones viſcerum ſymbolam ſuam quidem conferre poſſunt, ſed morbus abſque illis vere & in omni ſuo ambitu exiſtere poteſt. Species deſcribuntur a *Sydenhamo*, *Swietenio*, *Whytt*, *Haenio*, *Tiſſot* &c.

VIII. MORBI PERIODICI.

Abſque prodromis ex improviſo adoriuntur

& paroxyſmos obſervant. Urina in intervallis rubra, plerumque ſedimentum lateritium deponens.

Indicant ad reſolventia, antiſpaſmodica, roborantia.

ORDO PRIMUS.

Febres intermittentes.

v. Genera febrium intermittentium ſupra p. 331.

ORDO SECUNDUS.

Morbi chronici periodici.

Abſentia febris. Intervallum raro breve, ſed plerumque hebdomadis vel menſis, imo & anni ſpatium complectens.

GENERA.

v. Medicus *Geſchichte period. Krankheiten.*

IX. MORBI EMPHRACTICI.

Signa ſtaſeos frigidæ in conſtitutionibus pituitoſis, atrabilariis.

Hæc claſſis eas tantum obſtructiones comprehendit, quæ non peculiarem & determinatam humorum acredinem pro cauſa materiali agnoſcunt, ſed potius ex mera ſolidorum debilitate & humorum tenacitate originem trahunt.

GENUS PRIMUM.

Obstructio viscerum.

Hic præter multos alios pertinent morbi ex metaſtaſi in febribus, plures hydropis, febris hecticæ, & hæmorrhagiarum ſpecies (*cf.* v. Swieten *T.* 2. *p.* 462. *T.* 4. *p.* 27. Rahn *diſſ. cit.*). Præcipue autem infarctus Kæmpfii, *v. Abhandlung von einer neuen Art. &c.* 1784.

Indicant ſal ammoniacum, ſquillam, mercurialia, amara & roborantia. Clyſteres viſcerales Kæmpfii.

GENUS SECUNDUM.

Scirrhi.

A tumoribus ſcrophuloſis cauſis prægreſſis diſtinguuntur.

Species pro loci diverſitate.

GENUS TERTIUM.

Calculus vesicæ felleæ et ductus choledochi.

Anxietates & dolores cardialgici poſt paſtum. Icterus periodice & abſque aliis cauſis manifeſtis recurrens. Dolor in ſcrobiculo cordis, uſque ad coſtas ſpurias protendens.

Succi recentes herbarum & radicum amararum. Aquæ minerales.

GENUS QUARTUM.

Calculus viarum urinarium.

Hujus generis ſpecies ſunt calculus renum, ureterum, veſicæ & urethræ, qui omnes chirurgicum auxilium poſtulant. An arena, quæ ſecundum nonnullorum obſervationes nunquam cum calculis coexiſtit, ab iis natura differat? An tranſitum ad arthritidem faciat?

Hic etiam pertinent, v. c. Vertigo Pechlin Obſ. 15. Rahn p. 86. Tetanus Tulp. L. 3. C. 2. Epilepſia Pechlin Obſ. L. 2. Obſ. 29.

X. MORBI ARTHRITICI.

Diſpoſitio hæreditaria. Corpus magnum, craſſum, plenum. Proclivitas ad ſudorem acidum, præcipue extremitatum. Exercitia corporis mentiſque dura longeque protracta. Victus opiparus. Vina acidula. Paroxyſmos plerumque præcedunt ructus acidi, flatulentia, alvus adſtrictior, motus febriles, ſudores ſolidi intercepti, formicatio & difficilis flexio earum partium, quæ tanguntur. Dolor ſenſim increſcens cum partium plerumque intumeſcentia. Paroxyſmus finitur madore partium dolentium & diaphoreſi, acidum odorem ſpiranti, vomitu materiæ acidæ, urinæ ſedimento arenuloſo, vel nodis calcareis in adfectis partibus enatis.

GENUS PRIMUM.

ARTHRITIS PARTIALIS.

Hic pertinent podagra, chiragra &c.

GENUS SECUNDUM.

ARTHRITIS UNIVERSALIS.

Gicht Germanorum.

GENUS TERTIUM.

ARTHRITIS ANOMALA.

Hic omnes morbi ex retrogreſſione vel impedito expulſu ad extremitates materiæ arthriticæ recenſendi ſunt, v. c. Apoplexia; v. MUSGRAVE de Arthrit. anom. Genev. 1757. p. 129. ſeq. RAHN diſſ. cit. p. 88. ſeq. Amentia arthritica WHYTT Works Contractura arthritica SAUVAGES l. c. p. 539. ſeq.

XI. MORBI RACHITICI.

Morbi ætati infantili & juvenili proprii. Singularis acrimonia, præcipue oſſa depravans.

GENUS PRIMUM.

RACHITIS.

Morbus haud facile ante menſem ſextum

& raro poſt annum ſeptimum adoriens. Diſpoſitio hæreditaria. Habitus corporis laxus. Humores tenues. Plerumque ingenium acre, nonnumquam ſtupidum. Acidum in primis viis. Fæces albæ. Obſtructio alvi. Inſolita capitis magnitudo. Facies pallida & tumida. Frons prominens. Fontanella ſolito longius aperta. Dentes nigreſcunt & facile carioſi evadunt. Coſtæ planeſcunt. Sternum anterius propellitur. Artus curvati. Abdominis extenſio, præcipue hypochondrii dextri. Apophyſes & Epiphyſes naturalibus majores & ſpongioſæ, præcipue extremitatum poſteriorum ulnæ, radii, tibiæ & fibulæ. In ſummo morbi gradu ulcera in partibus glanduloſis & articulis.

GENUS SECUNDUM.

PÆDARTHROCACE.

Raro poſt annum tertium adoritur. Diſpoſitio rachitica. Dolores in certis artuum locis, abſque ſignis externe conſpicuis. Tunc tumor oritur, aliquanto tenſus, nec durus, ſenſim rubeſcens, & tandem in exulcerationem abiens. Ulcus plerumque ad os penetrans.

Hic etiam nonnullæ ſpecies ſpinæ ventoſæ pertinent.

GENUS TERTIUM.

CARIES VERTEBRARUM.

Difformitas gibboſa. Claudicatio abſque cauſis manifeſtis prægreſſis. Paralyſis extremitatum inferiorum. Ulcera & collectiones puris in cruribus & inguinibus.

v. SELLE Beyträge zur Natur. und Arzeneiwiſſenſchaft. T. 2.

XII. MORBI SCROPHULOSI.

Glandulæ tumidæ, mobiles, plus minuſve duræ, ſemper tamen ſcirrhis molliores. Labium oris ſuperius inferiori craſſius. Sudores odorem alliaceum ſpargentes. Eruptiones herpeticæ. Ophthalmiæ & anginæ frequentes.

GENUS PRIMUM.

TUMORES SCROPHULOSI.

Species pro loci diverſitate ponendæ ſunt.

GENUS SECUNDUM.

HERPES SCROPHULOSUS.

GENUS TERTIUM.

INFLAMMATIONES SCROPHULOSÆ.

GENUS QUARTUM.

EXULCERATIONES SCROPHULOSÆ.

GENUS QUINTUM.

GONORRHOEA MALIGNA.

v. infra morb. vener.

XIII. MORBI CANCROSI.

Induratio ſuperficie inæqualis, doloroſa. Exulceratio fœtida, exedens, ſumme dolorifica.

GENUS PRIMUM.

CANCER SCIRRHOSUS.

GENUS SECUNDUM.

CANCER PHAGEDÆNICUS.

Nulla durities ſcirrhoſa præcedens, ſed immediatam cutis vel verrucæ exulcerationem ſequens.

Quum cancri natura plane incognita ſit, hujus claſſis ſubdiviſio naturalis locum habere nequit, donec felicior ejuſdem curatio fundamenta vera diſtinctionis præbeat.

XIV. MORBI VENEREI.

Morbi a peculiari viru, commercio ſexuali phyſico contracto, pendentes.

GENUS PRIMUM.

MORBI GONORRHOICI.

Defluxiones materiæ acris, contactum im-

purum ſequentes. Inflammationes, exulcerationes & dolores ex abſorbtione hujus materiæ provenientes.

Curatio antiphlogiſtica. Differentia therapeutica inter morbos gonorrhoicos & illos, quos ſchancroſos nuncupare liceat, hodie unanimi fere conſenſu agnoſcitur. Nec probabilitate caret, virus gonorrhoicum ſchancroſo longe vetuſtius atque originis ratione ab illo toto cœlo diverſum eſſe (*cf.* CELEBERRIMI HENSLERI *Geſchichte der Luſtſeuche. Altona* 1783). Et hac ratione hi morbi cum ſchancroſis ad unam eandemque claſſem naturalem referre, ſyſtematis naturalis principia prohibent, & potius analogiæ ratione morbis ſcrophuloſis adnumerandi forent. His autem nondum extra omnem dubitationem poſitis, conſuetum ordinem ſequi malui.

GENUS SECUNDUM.

MORBI SCHANCROSI.

Ulcera contactum impurum ſequentia & mala inde ſecundarie producta.

Mercurialium uſum indicant, nec ſine eis curationem tutam admittunt.

SPECIES.

Dolores, maculæ, tumores, inflammationes & exulcerationes.

XV. MORBI SCABIOSI.

Hæc claſſis omnia exanthemata chronica & vitia cutis comprehendit (*v.* SELLE *Med. clin. von den chroniſchen Auſſchlägen*).

Horum morborum natura in acredine, cuti præ aliis partibus peculiariter propria, ſita eſt. Curatio ergo ſpecifica, & plurima ex parte externa; pro cujus diverſitate genera determinanda ſunt.

XVI. MORBI SCORBUTICI.

Habitus corporis lividus, tumidus. Corporis torpor & animi dejectio. Cutis arida. Gingivæ tumidæ, ſanguinolentæ, ſpongioſæ, a dentibus ſolutæ. Spiritus fœtidus ab impuritatibus primarum viarum non pendens, facile deficiens. Maculæ & ulcera mala. Hæmorrhagiæ abſque congeſtionibus. Animi deliquia mutato aëre atmoſphærico. Oſſium fragilitas.

GENUS PRIMUM.

Scorbutus epidemicus.

Humiditas. Frigus. Mala & dyſpepta diæta. Hinc regionum ſeptemtrionalium incolis & nautis conſuetus & veteribus ignotus.

Curatio diætetica.

GENUS SECUNDUM.

Scorbutus sporadicus.

Acrimonia rheumatica & impedita ſanguinis per viſcera abdominis circulatio prædiſponunt. Omnia quæ cutis perſpirationem impedire, ſolida relaxare & digeſtionis officinam

lædere valent, cauſarum occaſionalium munere funguntur.

Curatio reſolvens, attenuans, aperiens.

XVII. MORBI VENENOSI.

Cauſa phyſica, facile lethalis.

GENUS PRIMUM.

MORBI A VENENO ACRI.

Dolor urens & pungens in œſophago, ventriculo & inteſtinis. Vomitus & diarrhœa abſque aliis cauſis internis. Urinæ miſſio vel impedita vel maxime doloroſa. Facies lurida. Meteoriſmus.

Hic pertinent morbi ab aſſumptis mercurialibus cauſticis, arſenico, medicamentis draſticis, cantharidibus &c.

GENUS SECUNDUM.

MORBI A VENENO NARCOTICO.

Vertigo, nauſea & vomitus abſque aliis cauſis internis. Anxietas & ſtupor. Mydriaſis. Pulſus tardus. Facies pallida. Sudores frigidi. Status ſoporoſus.

SPECIES.

v. SAUVAGES Noſ. meth. l. c. BOERHAVE Præl. Acad. Vol. 6. p. 388. HILDANI obſ. chirurg. C. I. Obſ.

34. TRALLES de Opio S. I. p. 88. LUDWIG Adverſ. med. pract. Vol. I. P. 4. Journal de Médécine T. 11. p. 119. T. 18. p. 144. Sammlung. für pract. Aerzte B. 2. St. 2. p. 64.

GENUS TERTIUM.

MORBI A VENENIS ADSTRINGENTIBUS.

Obſtructio viſcerum & tabes abſque cauſis conſuetis prægreſſis.

SPECIES.

v. c. ex plumbo, v. HAEN rat. med. T. 3. C. 2.

GENUS QUARTUM.

MORBI A VENENO EXTERNO.

Hic præter hydrophobiam & viperarum morſum etiam morbi ex aëris & atmoſphæræ vitio pertinent.

XVIII. MORBI ORGANICI.

Hæc claſſis non ſolum morbos externos, ſed etiam vitia organica interna comprehendit. Non omnes morbi autem externi hic pertinent, ſed ii tantum hic recenſendi ſunt, quibus auxilio mechanico medetur. In hoc enim indicante character eſſentialis hujus ordinis ſitus eſt.

SYNO-

SYNOPSIS RERUM.

Pag.

Introductio 3
de tractationis objecto 5
--- noſologiæ objecto 11
--- morbo 17
--- ſymptomate 24
--- morbi natura 27
--- cauſa morbi 35
--- morbo profligando 44
--- methodo morbos ordinandi 46

Ordines, genera & ſpecies febrium ſecundum differentiam naturalem 83

Febris 85

Ordo primus

Continentes 92

Genus primum continentium

Continens inflammatoria 97

Species continentium inflammatoriarum

(a) Simplex 105
(b) complicatæ 107

(α) *Cum inflammatione locali*
I. Phlegmone 110
1. Inflammatio oculorum
(a) externa 117
(b) interna . . . . . ibid.

Pag.
2. Inflammatio aurium
(a) externa 117
(b) interna . . . . ibid.
3. Inflammatio laryngis membranacea . 118
4. Inflammatio pharyngis . . . . ibid.
5. - - - - laryngis 119
6. - - - - linguæ 120
7. - - - - aſperæ arteriæ . . ibid.
8. - - - - bronchiorum . . . ibid.
9. - - - - pleuræ 121
10. - - - - mediaſtini . . . 124
11. - - - - pericardii 125
12. - - - - diaphragmatis . . . ibid.
13. - - - - pulmonum 128
14. - - - - pleuræ & pulmonum . 130
15. - - - - hepatis . . . . . ibid.
(a) partis convexæ . . . . ibid.
(b) concavæ 132
(c) cyſtidis felleæ . . . . ibid.
16. Inflammatio lienis . . . . . ibid.
17. - - - - cordis . . . . . ibid.
18. - - - - renum 133
(a) vera . . . . ibid.
(b) calculoſa . . . . . . ibid.
19. Inflammatio veſicæ urinariæ . . 134
20. - - - - uteri . . . . . ibid.
21. - - - - ventriculi 135
22. - - - - inteſtinorum 136
(a) tenuium . . . . . . ibid.
(b) craſſorum . . . . . . ibid.
23. Inflammatio meſenterii . . . ibid.
24. - - - - omenti 137
25. - - - - cerebri . . . . . ibid.
II. Eryſipelas 140
III. Rheumatiſmus 142
(a) univerſalis 143
(b) in juncturis 144
(c) in lumbis . . . . . . ibid.
(d) in coxa . . . . ibid.

Pag.

(e) in latere 144
(f) in hypocondrio dextro . . . 145

(β) *Cum Catarrho* 146

1. Catarrhus narium 147
2. - - - pulmonum . . . . . . ibid.

(γ) *Cum dyſenteria* 149

Species . . . . ibid.

(δ) *Cum exanthematibus* 152

1. Peſtis 153
2. Variolæ 156
3. - - - ſpuriæ 162
4. Morbilli 164
5. Rubeolæ 165
6. Febris ſcarlatina 166
7. - - urticata 167
8. Eſſera . . . . ibid.
9. Febris eryſipelatoſa 168
10. - - miliaris 169
11. - - bulloſa 172
12. - - aphthoſa . . . . ibid.
13. - - petechialis 173

Genus ſecundum continentium.

Continens putrida. 175

Species continentium putridarum.

(a) ſimplex 189
(b) complicatæ 190

(α) *Cum inflammatione locali.*

Pag.
I. 192
1. Inflammatio pharyngis . . 194
2. - - - - pleuræ . . . 195
3. - - - - pulmonum . . ibid.
4. - - - - pleuræ & pulmonum 196
5. - - - - hepatis . . . ibid.
6. - - - - uteri . . . ibid.
7. - - - - cerebri . . . ibid.

II. Eryſipelas 197

III. Rheumatiſmus . . . . . ibid.

(β) *cum catarrho*.

1. Catarrhus narium & faucium . 198
2. - - - - pulmonum . . ibid.

(γ) *cum dyſenteria*.

Species 195

(δ) *cum exanthematibus* 200
1. Peſtis 201
2. Carbunculus . . . . . . ibid.
3. Variolæ 202
4. Morbilli 203
5. Rubeolæ . . . . ibid.
6. Scarlatina 204
7. Febris eryſipelacea . . . . ibid.
8. Miliaria 205
9. Febris bulloſa . . . . . ibid.
10. - - aphthoſa . . . . . ibid.
11. - - petechialis 206

Ordo ſecundus.

Remittentes 207

A. Cum colluvie impura primarum viarum 208

Pag.

Genus primum remittentium gaſtricarum

Febris bilioſa inflammatoria . . . 220

Species.

(a) ſimplex 222
(b) complicatæ 223

(*a*) *Cum inflammatione locali*

I. . . . . ibid.
1. Inflammatio oculorum . . 225
2. - - - - - pharyngis . . ibid.
3. - - - - - pleuræ . . 226
4. - - - - - - - - & pulmonum ibid.
5. - - - - - pulmonum . . 228
6. - - - - - hepatis . . 229
7. - - - - - inteſtinorum . . ibid.
8. - - - - - - - & omenti 230
9. - - - - - renum . . . ibid.
10. - - - - - uteri . . . 231

II. Eryſipelas 232

III. Rheumatiſmus . . . . . ibid.

(*β*) *Cum Catarrho.*

1. Catarrhus narium . . . 234
2. - - - - - pulmonum . . ibid.

(*γ*) *Cum dyſenteria.*

Species 235

(*δ*) *Cum exanthematibus* . . . 236

		Pag.
1.	Peſtis	237
2.	Variolæ	ibid.
3.	Morbilli	238
4.	Febris ſcarlatina	ibid.
5.	- - - - urticata	239
6.	Eſſera	ibid.
7.	Febris eryſipelatoſa	ibid.
8.	Febris miliaris	240
9.	- - - - aphthoſa	241
10.	- - - - petechialis	242
11.	- - - - bulloſa	ibid.

Genus ſecundum remittentium gaſtricarum.

Febris bilioſa putrida 243

Species.

(a) ſimplex 246
(b) complicatæ 248

(α) *Cum inflammatione locali* ibid.

1.	Inflammatio pharyngis	249
2.	- - - - - - - pleuræ	ibid.
3.	- - - - - - - - - & pulmonum	250
4.	Inflammatio pulmonum	ibid.
5.	- - - - hepatis	ibid.
6.	- - - - ventriculi	251
7.	- - - - inteſtinorum	ibid.
8.	- - - - uteri	ibid.

II. Rheumatiſmus . . . . ibid.

(β) *Cum Catarrho* 252

(γ) - *dyſenteria* . . . . . . ibid.

	Pag.
(δ) - *exanthematibus*	253
1. Peſtis	ibid.
2. Variolæ	ibid.
3. Morbilli	ibid.
4. Febris ſcarlatina	ibid.
5. - - eryſipelatoſa	254
6. - - miliaris	ibid.
7. - - petechialis	ibid.
8. - - aphthoſa	255

Genus tertium remittentium gaſtricarum.

Febris cum colluvie pituitæ in primis viis.	256

Species.

(a) ſimplex	259
(b) complicatæ . . , ...	ibid.
(α) *Cum inflammatione locali* . .	ibid.
1. Inflammatio pharyngis . . .	260
2. - - - - pulmonum . -	ibid.
3. - - - - hepatis	ibid.
4. - - - - ventriculi . . .	ibid.
(β) *Cum Catarrho*	261
1. Catarrhus pulmonum	ibid.
(γ) *Cum dyſenteria*	262
(δ) *Cum exanthematibus*	263
1. Miliaria	ibid.
2. Febris petechialis	264
B. Cum colluvie verminoſa in primis viis . .	265
Genus primum febrium verminoſarum . ,	268
Febris verminoſa inflammatoria . . .	ibid.

Pag.

Species 268
(a) ſimplex . . . . ibid.
(b) complicatæ . . . . ibid.

(α) *Cum inflammatione locali* . . . ibid.
1. Inflammatio oculorum . . . 269
2. - - - - pleuræ & pulmonum ibid.
3. - - - - pulmonum . . ibid.

II. Rheumatiſmus 270

(β) *Cum catarrho* . . . . . . ibid.

(γ) *Cum exanthematibus* . . . ibid.
1. Febris eryſipelatoſa . . . . ibid.

Genus ſecundum febrium verminoſarum . . 271
Febris verminoſa putrida . . . . . . ibid.

Species . . . . ibid.
(a) ſimplex . . . . ibid.
(b) complicatæ 272

(α) *Cum inflammatione locali* . . ibid.
1. Inflammatio pleuræ & pulmonum . ibid.

(β) *Cum exanthematibus* . . . . ibid.
1. Febris petechialis . . . . . ibid.

C. Cum metaſtaſi lactis ad viſcera abdominis . 273

Species 278
1. Ex conſtitutione bilioſo-inflammatoria ibid.
2. Ex animi pathemate . . . . ibid.
3. Ex refrigerio . . . . . . ibid.
4. Ex inflammatione . . . . . ibid.

D. Ex ulcere interno 280

Species 283

pag.
1. Exulceratio pulmonum . . . 283
2. Empyema 285
3. Exulceratio hepatis . . . . ibid.
4. - - - lienis 286
5. - - - pancreatis . . . ibid.
6. - - - renum . . . . . . ibid.
7. - - - uteri 287
8. - - - omenti . . . . . . ibid.
9. - - - meſenterii 299
10. - - - ventriculi & inteſtinorum . 288

E. Ex obſtructione viſcerum 289
Species 291
1. Hectica hepatica . . . . . ibid.
2. - - - meſenterica . . . . ibid.

Ordo tertius 292
Atactæ . . . . ibid.

Genus primum atactarum . . . 298
Febris nervoſa acuta ſporadica . . ibid.

Species 299
1. Phrenitis . . . . . . ibid.
2. Febris ſoporoſa . . . . . ibid.
3. Hydrophobia 300
4. Febris nervoſa acuta puerperarum 301

Genus ſecundum atactarum . . . 302
Febris nervoſa acuta ex contagio ibid.

Species 303
1. Sudor anglicus . . . . . ibid.
2. Peſtis acutiſſima 304
3. Febris nervoſa putrida 307
(a) Peſtis 308
(b) Stadium tertium febrium benioſo-putridarum . . . . ibid.

	Pag.
Genus tertium atactarum	310
Febris lenta nervoſa	ibid.
Species	320
(a) ſimplex	ibid.
(b) complicatæ	321
(α) *Cum exanthematibus*	322
1. Variolæ	ibid.
2. Morbilli	323
3. Miliaria	324
4. Scarlatina	ibid.
5. Pemphygus	325
(β) *Cum dyſenteria*	ibid.
Ordo quartus	326
Intermittentes	ibid.
Genus primum intermittentium . .	331
Intermittens inflammatoria . . .	ibid.
Species	
(a) ſimplex	ibid.
(b) complicatæ	ibid.
1. Inflammatio oculorum . . .	ibid.
2. - - - - - pleuræ & pulmonum	ibid.
3. - - - - - pulmonum . . .	ibid.
Genus ſecundum intermittentium . .	333
Intermittens inflammatoria bilioſa	ibid.
Species	335
(a) ſimplex	ibid.
(b) complicatæ	ibid.
1. Inflammatio pleuræ & pulmonum	ibid.
Genus tertium intermittentium . .	336
Intermittens bilioſa putrida . . .	ibid.

Pag.
Species 337

Genus quartum intermittentium . . 338
Intermittens pituitoſa . . . . ibid.

Species . . . . ibid.

Genus quintum intermittentium . . 339
Intermittens verminoſa . . . . . ibid.

Species . . . . ibid.

Genus ſextum intermittentium . . 340
Intermittens nervoſa . . . . . ibid.

Species . . . . ibid.

Appendix 347

Claſſes morborum naturales.

1. Morbi inflammatorii . . . 347
2. - - - putridi 348
3. - - - billoſi 350
4. - - - pituitoſi 351
5. - - - verminoſi 352
6. - - - lactei 353
7. - - - nervoſi 354
8. - - - periodici 357
9. - - - emphractici 358
10. - - - arthritici 360
11. - - - rachitici 361
12. - - - ſcrophuloſi 363
13. - - - cancroſi 364
14. - - - venerei . . . . ibid.
15. - - - ſcabioſi 365
16. - - - ſcorbutici 366
17. - - - venenoſi 367
18. - - - organici 368

INDEX SYNONYMORUM.

A.

	Pag.
Amphimerina hungarica	246
- - - *peripneumonica*	228
Angina abſque tumore	119
- - *bilioſa*	225
- - *cum tumore*	119
- - *maligna*	194, 249
- - *membranacea*	118
- - *polypoſa*	ibid.
- - *pectoris*	120
Aphtha febrilis.	172
- - *maligna*	205

C.

Carbunculus benignus	201
Carditis	232
Cauſus	222
Cephalitis ſpontanea	237
Chemoſis	217
Chicken-Pox	262
Colica inflammatoria	229
Continua non putris	206
Coups de ſoleil	237
Cynanche	218
- - - *ſanguinea*	ibid.
Cynanche ſynochalis	225
- - - *trachealis*	119. 120
Cyſtitis	134

Pag.

D.

Dyſenteria bilioſo-contagioſa 252
– – – *maligna* 225

E

Elodes 303
Enteritis colica 136
– – *iliaca* . . . . . . *ibid.*
– – *meſenterica* . . . . . *ibid.*
Entzündung der Hirnhäute 137
Ephemera britannica 303
Epidemic low fever 320
Epiploitis vera 137
Eryſipelas pulmonum 147
– – – *roſa* 168
– – – *typhodes* 204
Eſſera 167

F.

Febricula 320
Febres a bile 208
– – *gaſtricæ* . . . . . . *ibid.*
– – *meſentericæ* . . . . . *ibid.*
– – *phthiſicæ* 280
Febris anginoſa 226
– – *ardens* 222
– – *bulloſa maligna* 205
– – *carcerum* 179
– – *catarrhalis benigna* 147
– – *epidemica* 234
– – *catarrhalis maligna* 198
– – *cholerica* 222
– – *dyſenterica* 149
– – – – – *putrida* 252
– – – – – – *maligna* 197

	Pag.
Febris flava putrida	246
- - *glutinoſa gaſtrica*	259
- - *hectica maligna*	320
- - - - *verminoſa*	268
- - *Indiæ occidentalis flava maligna* .	246
- - *Inflammatoria ſimplex* . . .	106
- - *intermittens maligna* . . .	337
- - *lenta maligna*	320
- - - - *nervoſa*	ibid.
- - *maligna*	189
- - - - - *bilioſa Americæ* . . .	246
- - *nautica*	254
- - *peſtilentialis*	307
- - *petechizans Germanorum* . . .	242
- - *puerperarum* . . . 230, 247,	273
- - *putrida* 189,	246
- - - - - *cum diatheſi phlogiſtica* .	222
- - *rheumatica arthritica* . . .	144
- - *urticata*	167
Fievre de *Mattelotte*	246

G.

Gaol fever	254
Gaſtritis legitima	135
Gaſtrodynia ulceroſa	288
Gloſſitis	120

H.

Hectica chlorotica	292
- - - *hepatica*	285
- - - *meſaraica*	287
- - - *nephritica*	286
- - - *omentalis*	287
- - - *ſplenetica*	286
- - - *ſtomachica & inteſtinalis* . .	288
Hepatalgia apoſtematoſa	285

	Pag.
Hepatitis cyſtica	132
- - - *muſcularis*	145
- - - *pleuritica*	130
- - - *ſpuria*	145
Hoſpital fever	189
Hydronoſos	303
Hydrophobia ſpontanea	300
Hyſteralgia ulceroſa	287

I.

Jail-fever	189
Ignis perſicus	201
Iſchias rheumaticum	145

L.

Lethargus	299
Litle fever	320
Lumbago rheumatica	144

M.

Mal de gorge ulceré	194
Maladie de Siam	246
Maraſmus ſenilis	291
Marsh fever	246
Metritis	134
- - - *typhodes*	196, 251
Miliaris purpurata	205
Morbi purulenti	280
Morbus craſſus	321
- - *cardiacus*	*ibid.*

N.

Nephralgia purulenta	286
Nephritis calculoſa	133

Pag.
Nephritis vera 133
Nervous fever 320

O.

Οἰδημα ἐγκεφαλȣ 137
Ophthalmitis 117
Otites externus . . . . ibid.
- - *internus* . . . . ibid.

P.

Pædanchone 194
Pædatrophia 291
Paſſio cardiaca 321
Pemphigus 172, 220
- - *indicus* 205
Peripneumonia 128
- - - *ardens* 228
- - - *biliosa* . . . . . . ibid.
- - - *catarrhalis* 147, 234
- - - *notha* 147, 198, 234
- - - *pura* 128
- - - *putrida* 195
- - - *ſpuria atrabilaria* . . . 261
- - - *typhodes* 250
Phrenitis 299
Phthiſis pulmonalis 283
Phthiſis nervoſa 291, 321
Pleureſie maligne 250
Pleuritis 230
- - *bilioſa* 226
- - *dorſalis* 124
- - *eryſipelacea* 227
- - *humida* 230
- - *intermittens* 335
- - *pericardii* 125
- - *periodica* 332

Pag.
Pleuritis putrida 196, 269
- - ſicca bilioſa 226
- - ſine ſputo 121
- - ſpuria 144
- - vera 121
- - verminoſa 269
Pleuroperipneumonia 130
- - - - putrido-verminoſa 272
Porcelaine 167
Purpura benigna 173
- - maligna 206
- - ſymptomatica 242
- - verminoſa 272
Putrid ſore throat 194
Pyroſis ulceroſa 288

R.

Remitting fever of the camp 222
Rheumatiſmus acutus 142
- - - arthriticus 144
- - - calidus 142
- - - inflammatorius . . . . ibid.
- - - vagus 143
- - - verus 142
- - - verminoſus 270
Rhumatiſme avec fievre 142
Rhume 146
Roſalia 165
Rubeola anomala 203

S.

Scarlatina maligna 204
- - urticata 167
Senegal fever 189
Simple inſtammatory fever 206
Slow fever 320

Pag.

Spitz-Poeken 162
Splenalgia ſuppuratoria 286
Splenitis 132
Stadium tertium febris carcerum . . . 308
- - - - *flavæ Americæ* . . 309
- - - *anginæ malignæ* . . ibid.
Sudor anglicus 303
Suffocatio ſtridula 218
Swine-Pox 262
Synancke 218, 219
Synocha ſimplex 206
Synochus imputris . . . . . ibid.
- - - *non putris* 222
- - *putris* 189
- - *rheumatiſans* 142

T.

Tabes dorſalis 291, 322
- - *hepatica* 291
- - *meſenterica* . . . . . . ibid.
Typhus comatoſus 299
- - *exhauſtorum* 321
- - *Hippocratis* . . . . . . ibid.
- - *Icterodes* 246

U.

Ulcerated ſore throat 249

V.

Variolæ cryſtallinæ 322
- - *inflammatoriæ* 156
- - *regulares* . . . . . . ibid.
- - *ſanguineæ* 202
- - *verrucoſæ* 322
Vomito pretto 246

Pag.

W.

Waſſerpocken 162
Windpocken . . . . . . ibid.

Y.

Yellow fever 246

MEDIOLANI.

TYPIS IMPER. MON. S. AMBROSII MAJ.

INV. 9279 E